

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 239, Παρασκευή 19 Αυγούστου 1983

Δρχ. 50

ΣΥΓΧΙΣΗ ΚΑΙ,
ΔΟΛΑΡΙΟ • ΧΟΥΝΤΑ • ΒΑΣΕΙΣ • ΠΑΣΟΚ

- ΚΑΒΑΦΗΣ
- ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Διαδρομές
του έρωτα
μέσα στις πολιτείες

- Κ. ΖΟΥΡΑΡΙΣ
- Κ. ΜΟΣΚΩΦ
- Π. ΝΕΛΛΑΣ

Ορθόδοξοι Κομμουνιστές
Ορθόδοξοι Χριστιανοί

Ανορθόδοξος Λόγος

ΜΙΑΤΟΣ ΣΚΟΥΡ

Και τώρα η «ΜΙΚΡΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ» του εκδοτικού Οίκου
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ

*

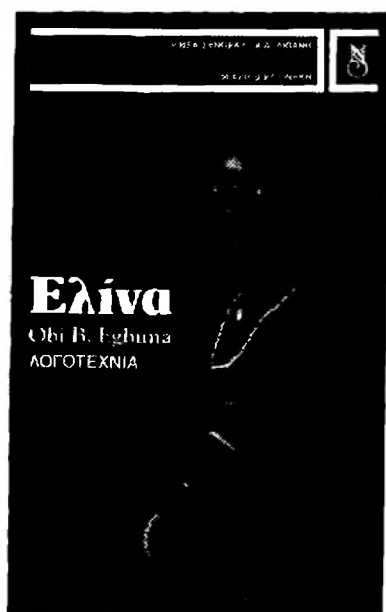
Συνδιασμός ποιότητας και χαμηλής τιμής για τους βιβλιοφίλους

*

Κυκλοφορούν

*

Obi B. Egbuna
—ΕΛΙΝΑ—

ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

*

Το πρώτο μυθιστόρημα του
πιο γνωστού εκπρόσωπου
της Νιγηριανής λογοτε-
χνίας.

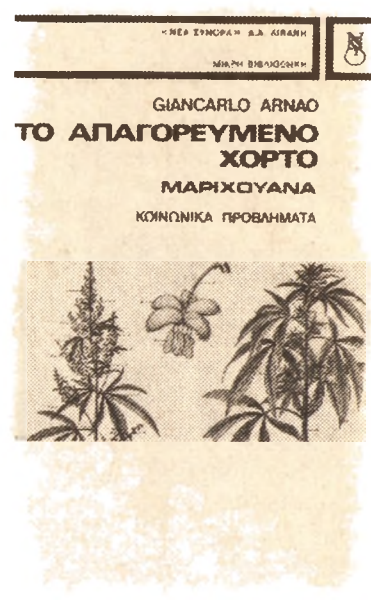
MARIANO AZUELA
—ΟΙ ΚΑΤΑΠΙΕΣΜΕΝΟΙ—

Λατινοαμερικάνικη πεζο-
γραφία.

Το μυθιστόρημα της Μεξι-
κανικής επανάστασης

GIANCARLO ARNAO
—ΤΟ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΟ
ΧΟΡΤΟ—
ΜΑΡΙΧΟΥΑΝΑ

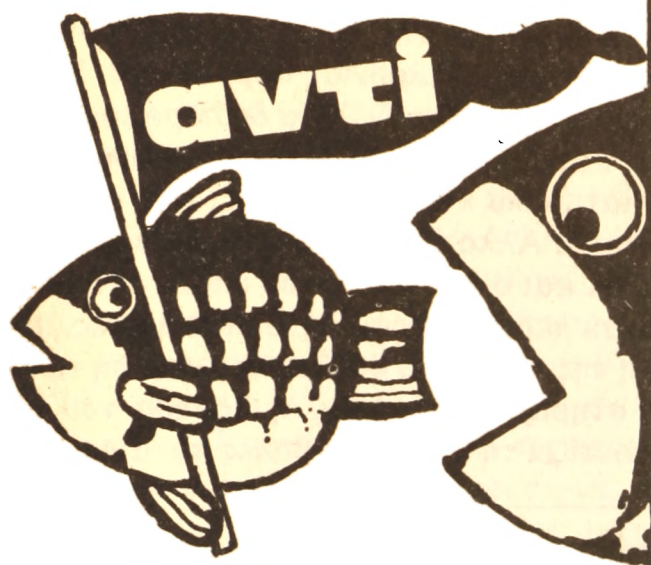
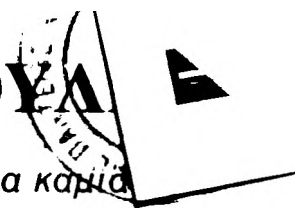
Μια εκτεταμένη ανάλυση
για την κάνναβη, και ένα ξε-
χωριστό παράρτημα για το
πώς αντιμετωπίζεται η ελλη-
νική νομοθεσία το πρόβλη-
μα των ναρκωτικών.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ

Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ & ΣΙΑ Ε.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, Τηλ. 3600.398 - 3610.589

Περίοδος Β' • Χρόνος 10ος • Τεύχος 239

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μιχ. Παπαγιαννάκης Σύγχυση και παράλυση από την άνοδο του δολαρίου	10
Αλ. Ξύδη Η υπογραφή αργεί - τα ερωτήματα πληθαίνουν	12
Στ. Σμυρνιού Όταν η αυτοκριτική είναι άλλοθι	14
Ρεπόρτερ Η αμνηστία των χουντικών	16
Κ. Ζουράρις Ορθοδοξία εδώ και κομμουνισμός τώρα: Αμφίβολοι κάμακες;	17
Κ. Μοσκόφ Η Πτώση είναι η Ανάσταση	18
Π. Νέλλας Πάντα περιλαβών και ενυποστήσας εαυτώ	20
Φωτεινή Μαργαρίτη Διαδρομές του Έρωτα μέσα στην πόλη	25
Δ. Γόντικα Ρέθυμνο: Η συνέχεια της ίδιας πολιτικής	28
Θ. Κίττου Λογοκρισία και κυπριακή κοινωνία	38
Δημ. Δελιηνός Πράσινο στον τιμεντοφασισμό	40
Ντίνος Σιώτης Μια φωνή απ' τον Καναδά	45
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	47
Αντήνωρ Ένας προειδοποιητικός Μπερτ μέσα στο Πάσχα του καλοκαιριού	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	4
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ	6
ΚΩΜΙΚΟΓΡΑΦΙΑ	9
Γ. Καλαντζής Το καθήκον προς την πατρίδα	8
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	43
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλιέξ Για τις ποιητικές συλλογές του Θ. Κωσταβάρα «Ο Μουγκός Τραγουδιστής» και «Συνοπτικός οδηγός '63-'71»	48
ΜΟΥΣΙΚΗ Χρήστος Βακαλόπουλος Πάρτυ στη Βουλαγαμένη	49
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	50

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Μίλτος Σκούρας

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ αναταραχή, θαυμάσια κατάσταση. Ευκαιρία για καμία καινούργια πρωτοβουλία! Κάπως έτσι θα πρέπει να σκέφτηκε ο πρωθυπουργός, που τώρα με την ευθύνη της προεδρίας της ΕΟΚ έχει... διεθνοποιήσει την παρουσία του.

ΕΤΣΙ, και ενώ δεν είχε ακόμα διαλυθεί η σιωπή που τύλιξε την ελληνική πρόταση για ευρωπαϊκή παρέμβαση στην κεντρική Αμερική, έσπευσε να καλέσει τους σοσιαλιστές ηγέτες της Νότιας Ευρώπης σε νέες περιπέτειες ενάντια στην «αμερικάνικη πρόκληση».

ΠΟΛΛΟΙ θα δουν σ' αυτές τις πρωτοβουλίες την εκδήλωση μιας λίγο ως πολύ αυθεντικής —ίσως και αυτονόητης— αντιιμπεριαλιστικής πολιτικής. Άλλοι θα δουν μια ριζοσπαστική εκδοχή ενός παλιού δυτικοευρωπαϊκού οράματος για μια Νέα Διεθνή Τάξη, που συνδιάζει μια πρόταση για την αντιμετώπιση της κρίσης του δυτικού ιμπεριαλιστικού κόσμου μαζί με μια βελτίωση της θέσης των Ευρωπαίων απέναντι στην Αμερική. Κάποιοι τρίτοι θα δουν κάτι ανάμικτο.

ΕΜΕΙΣ, δεν μπορούμε να αποφανθούμε με απόλυτη βεβαιότητα αν πίσω από τις ελληνικές πρωτοβουλίες βρίσκεται η σοσιαλιστική ουτοπία ή κάποιος σοσιαλιστικός ρεαλισμός. Αισθανόμαστε πάντως υποχρεωμένοι να κάνουμε ορισμένες παρατηρήσεις που ξεπερνούν το μαύρο και το άσπρο των προπαγανδιστικών ιδεολογημάτων.

ΠΡΩΤΟΝ. Η ουσία της διαμάχης ανάμεσα στους Αμερικάνους και τους Ευρωπαίους βρισκόταν στον τρόπο που θα γίνονταν και στις κατευθύνσεις που θα έπαιρνε η αλλαγή (και όχι η ανατροπή) των σχέσεων εξάρτησης και εκμετάλλευσης ανάμεσα στο «κέντρο» και την «περιφέρεια». Το αντικείμενο αυτής της διαμάχης ήταν το ποιος θα πλήρωνε το οικονομικό κόστος αυτής της αλλαγής και ποιος θα έβγαине πολιτικά κερδισμένος απ' αυτήν.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ. Αν στο πρόσφατο παρελθόν μέχρι και σήμερα όλα αυτά παιζόντουσαν, σήμερα φαίνεται πως βρισκόμαστε σε μια κρίσιμη και ίσως οριστική καμπή αυτής της διαμάχης, όπου πλέον —και αυτή είναι μια πραγματικότητα από την οποία δεν οφελεί να κρύβεται κανείς— οι Αμερικάνοι επιβάλλουν τους δικούς τους όρους σ' αυτό το παγκόσμιο παιχνίδι. Ο οικονομικός και νομισματικός πόλεμος με την ΕΟΚ αφ' ενός, και ο νέος ψυχρός πόλεμος και το κυνήγι των εξοπλισμών με την ΕΣΣΔ αφ' ετέρου φαίνεται να φέρνει τις ΗΠΑ πολύ κοντά στους στόχους τους:

- Την ανανέωση και στερέωση της οικονομικής και πολιτικοστρατιωτικής προσχώρησης της Ευρώπης στις Αμερικάνικες επιλογές
- Τον καθορισμό κάθε συνιστώσας της διεθνούς πολιτικής από τον διπολισμό ΗΠΑ - ΕΣΣΔ.

ΑΥΤΑ τα δύο γεγονότα δημιουργούν ήδη κάποια προκαθορισμένα όρια σε εξελίξεις που αλλιώς θα μπορούσαν να ανοίξουν νέα δυναμική στην παγκόσμια σκηνή.

Σ' ΑΥΤΑ τα πλαίσια, μια έντονη Ευρωπαϊκή αντίδραση στην Αμερικάνικη πρόκληση αναγκαστικά εγκλωβίζεται στο παιχνίδι των διιμπεριαλιστικών αντιθέσεων, χωρίς δυνατότητα να αποκτήσει άλλη διάσταση.

ΞΑΝΑΓΥΡΝΩΝΤΑΣ λοιπόν στις διεθνείς ελληνικές πρωτοβουλίες αναρωτιόμαστε: Πόσο σκόπιμο είναι για την ελληνική κυβέρνηση να εμφανίζεται σηματοφόρος ενός παγκόσμιου αντιαμερικάνικου κινήματος σε διεθνές επίπεδο και μιας συμβιβαστικής ασάφειας (άσχετα αν καλύπτεται από λαϊκίστικους λεονταρισμούς) σε θέματα που αφορούν τον ζωτικό χώρο της Ελλάδας (Βάσεις, Αιγαίο, Κύπρος, ΝΑΤΟ, ΕΟΚ, Βαλκάνια, Τουρκία, Μ. Ανατολή);

ΘΑ ΗΤΑΝ ίσως καλύτερα αν το πρόσωπο αυτό αντιστρεφόταν: Μια πιο σεμνή διεθνής παρουσία, συνδυασμένη με μια σαφή συγκεκριμενοποίηση των εθνικών μας θέσεων στα θέματα αυτού του ζωτικού χώρου. Αν εδώ χρειάζονται συμβιβασμοί, ας ξέρουμε ποιοι είναι αυτοί και ποιοι λόγοι τους επέβαλαν.

ΑΥΤΟ όμως που θα ήταν καταστροφικό είναι ο συνδυασμός των ρητορικών υπερβολών και της πρακτικής αναβλητικότητας και αναποφασιστικότητας. Η τυχοδιωκτική μυστική κρατική διπλωματία μπορεί να μοιάζει με μια αδέσμευτη εθνική πολιτική αλλά είναι άλλο πράγμα.

αντι

Ένας προειδοποιητικός Μπερτ μέσα στο Πάσχα του καλοκαιριού

ΑΝΕΜΟΙ, ακόμα και μικρές σποραδικές καταιγίδες, σημάδεψαν, φέτος, το *Πάσχα του Καλοκαιριού*. Αλλά η έξοδος των μυρίων, στην επαρχία και τα νησιά, ήταν και πάλι ασυγκράτητη. Όσο για τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον πρωθυπουργό, ήσαν ακριβέστατοι στο ραντεβού τους, στη Μητρόπολη, για να δοξολογήσουν την Παναγία, που είναι «η προστάτιδα των ενόπλων μας δυνάμεων». Κάποιοι, βέβαια, ακόμα διερωτώνται γιατί έπρεπε, από το Βίτσι-Γράμμο, να πέσουμε, κατ' ανάγκην, στην *Οδηγήτρια*. Αλλά φαίνεται πως οι αφορισμοί δεν έχασαν την αξία τους: *Άλαλα τα χείλη των ασεβών, των μη προσκυνούντων*, κτλ.

ΠΑΝΤΩΣ, με συντηρητική ή σοσιαλιστική κυβέρνηση, η *κοίμηση της Θεοτόκου*, είναι μέρα γιορτής. Που τρέφει και συντηρεί την ελπίδα... Έτσι, και η τρώικα του Εκτελεστικού Γραφείου —Γ. Γεννηματάς, Α. Τσοχατζόπουλος, Κ. Λαλιώτης— δεν έπαυσε να ελπίζει πως «μέχρι το συνέδριο, όλα θα πάνε καλά» και πως ο «*τρίτος δρόμος*» —όπου ο Μαρξ πρέπει, κατά ΠΑΣΟΚ, να ευλογεί «*προνομιούχους*» και «*μη προνομιούχους*»...— θα γίνει, κάποτε, κατανοητός. Έμπλεως ελπίδων εμφανίζεται και ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας, Γερ. Αρσένης: *Ότι δεν καταφέραμε μέσα στο 1983, θα το επιτύχουμε* —βεβαιώνει— *μέσα στο '84, με μια πιο επεκτατική οικονομική πολιτική*. Αλλά και ο αίρων τας αμαρτίας του κόσμου, κυβερνητικός εκπρόσωπος, Δημ. Μαρούδας, παραμένει αισιόδοξος. *Η κυβέρνηση, λέει, θα εξαντλήσει ολόκληρη την τετραετία. Η Δεξιά δεν πρόκειται να επανέλθει στην εξουσία* (όσα και όποια λάθη και αν κάνει το ΠΑΣΟΚ). *Στις ευρωεκλογές του Ιουνίου '84, όχι μόνο δεν θα έχουμε κάμψη της δύναμής μας* (όπως φοβούνται κάποιοι του Εκτελεστικού), *αλλά άνοδο*. Όσο για τη συμφωνία Καψή-Μπαρτόλομιου, υπάρχει, βέβαια μια «*μικρή καθυστέρηση*» στη δημοσιοποίηση του περιεχομένου της, αλλά γι' αυτό φταίνε, αποκλειστικά και μόνο, οι *βραδυπορούντες Αμερικανοί*.

Τι λένε κάποιοι «κακεντρεχείς»...

ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ τους αισιόδοξους, όμως, υπάρχουν και οι «*κακεντρεχείς*» (έτσι χαρακτηρίζονται) που, εντός ή εκτός ΠΑΣΟΚ, διαδίδουν ή αφήνουν να διαρρεύσουν πολλά και διάφορα: Ό,τι τον τελευταίο καιρό, μέσα από τις γραμμές του κινήματος, υποθάλπεται —συστηματικά— μια «*κεντρώα τάση*»... Ότι η επιρροή του Εκτελεστικού Γραφείου στις κομματικές οργανώσεις, «*χάνει έδαφος*»... Ότι τα πυρά κατά των δυο βασικών οικονομικών υπουργών —Γερ. Αρσένη και Δ. Κουλουριάνου— δεν προέρχονται τόσο από τη Δεξιά, όσο από την «*ομάδα του Καστριού*». Και ότι η καθυστέρηση στη δημοσιοποίηση της συμφωνίας για τις βάσεις, δεν οφείλεται στους κακούς Αμερικανούς, αλλά σε κάποια δικά μας «*μεταφραστικά παιγνίδια*», που απλώς δεν πέρασαν, καθώς η ελληνική μετάφραση δεν εναρμονιζόταν πλήρως με το αγγλικό κείμενο!

ΟΙ ΥΠΑΙΝΙΓΜΟΙ των όποιων «*κακεντρεχών*», όμως, δεν αναιρούν κάποια άλλα ερωτήματα: Επί παραδείγματι, είχε αποφασισθεί το κείμενο της συμφωνίας για τις βάσεις, να δοθεί στον τύπο και στην τηλεόραση, το απόγευμα του περασμένου Σαββάτου. Η σκέψη ήταν απλή: Η «*κρυάδα*» θα έπεφτε μέρα Κυριακή και η Δευτέρα —της Παναγίας— ήταν μέρα γιορτής. Ποιός Κνίτης θα είχε κέφι να κατέβει στους δρόμους, για δια-

δηλώσεις και διαμαρτυρίες; Όμως, την τελευταία στιγμή, η απόφαση ακυρώθηκε. Και, μέχρι την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, το κείμενο της συμφωνίας «*κρατείται*». Και το ερώτημα «*τι μεσολάβησε*»; αιωρείται... Ένα δεύτερο ερώτημα, αναφέρεται στα Πυρά κατά Αρσένη. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας βάλλεται, γιατί, εδώ και εννέα μήνες, είχε συνδέσει τη δραχμή με το δολλάριο. Αλλά είναι γνωστό ότι στην απόφαση αυτή, είχε συναινέσει και ο πρόεδρος του υπουργικού συμβουλίου που, όπως και οι περισσότεροι Ευρωπαίοι ηγέτες, ανέμεναν —τότε— κάμψη της τιμής του δολλαρίου, μείωση των επιτοκίων, κτλ. Που στηρίζεται, λοιπόν, η «*ομάδα του Καστριού*», όταν υπερακοντίζει τη Δεξιά, σε βολές κατά Αρσένη;

Ένας προειδοποιητικός Ρίτσαρντ-Μπερτ

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟ γεγονός, μέσα στο δεκαπενθήμερο, ήταν ασφαλώς η κατάθεση του νομοσχεδίου για το εθνικό σύστημα Υγείας. Τελικά, ο υπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών, Π. Αυγερινός, *αντέστη*. Και όσο και αν το νομοσχέδιο είναι, στην πραγματικότητα, θεσμικό πλαίσιο —που σημαίνει ότι πολλά θα εξαρτηθούν από το πότε και πως θα εφαρμοσθούν οι προβλεπόμενες θεσμικές αλλαγές— γεγονός παραμένει ότι έγινε κατ' αρχήν αποδεκτό, τόσο από τους ιατρικούς φορείς, όσο και από τα αριστερά κόμματα.

ΕΝΑ ΔΕΥΤΕΡΟ σημαντικό γεγονός, ήταν η ομιλία του Αμερικανού υπουργού Εξωτερικών, Ρίτσαρντ-Μπερτ, στο Σικάγο, την περασμένη Παρασκευή. Η ομιλία απευθυνόταν, βέβαια, στους ομογενείς της ΑΧΕΠΑ, με την ευκαιρία του ετήσιου συνεδρίου τους. Όμως, τελικά, το ακροατήριο ήταν —όπως αποδείχθηκε— πολύ ευρύτερο...

ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ Ρίτσαρντ Μπερτ, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, Δ. Μαρούδας, εξακολουθεί να τρέφει μια φυσική «*αντιπάθεια*». Είναι —θα έλεγε κανείς— ένας περιεργός Αμερικανός που, με πείσμα ειδωλολάτρη, επιμένει να «*διορθώνει*», κάθε τόσο, τις ελληνικές επίσημες ανακοινώσεις, γύρω από το θέμα των βάσεων. Όμως, τη φορά αυτή, ο Μπερτ δεν περιορίστηκε στη συμφωνία Καψή-Μπαρτόλομιου, αλλά πήγε και πα-
ραπέρα.

ΑΝΑΦΕΡΘΗΚΕ, πριν απ' όλα, στην «*ζωτικής σημασίας για τις ΗΠΑ*» περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, στην οποία ανήκουν η Ελλάδα, η Τουρκία και η Κύπρος. Η περιοχή αυτή, λοιπόν, απειλείται από το σοβιετικό στόλο, από τα σοβιετικά βομβαρδιστικά και, προπαντός, από τους υπεσύγχρονους σοβιετικούς πυραύλους SS-20, που, με τις τρεις πυρηνικές τους κεφαλές, μπορούν να πλήξουν, ταυτόχρονα, την Αθήνα, την Άγκυρα και τη Λευκωσία. Συνεπώς ΕΠΙΜΥΘΙΟ ΠΡΩΤΟ σε ό,τι αφορά, τουλάχιστο, την Ελλάδα: Αυτή η εναντίωση του πρωθυπουργού σας στην εγκατάσταση των «*Πέρσιγκ*» και «*Κρουζ*» στη Δυτική Ευρώπη, αυτά τα σχέδια του Α. Παπανδρέου για τη δημιουργία απύραυλης Βαλκανικής, απύραυλης Μεσογείου, κτλ, θα πρέπει να εγκαταλειφθούν, αφού «*η προστασία της Δυτικής Ευρώπης, περνά μέσα από την ασφάλεια της Ανατολικής Μεσογείου*».

ΑΛΛΑ ΑΝΑΦΕΡΘΗΚΕ ο Ρίτσαρντ Μπερτ και στις διαφορές ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Οι ΗΠΑ, βέβαια, «*δεν κάνουν επιλογές μεταξύ φίλων*». Ούτε όταν ο ένας φίλος —η Τουρκία— έχει βλέψεις πάνω στα εδάφη του άλλου φίλου

—της Ελλάδας... Εκείνο που και οι δύο φίλοι πρέπει να συγκατατούν, είναι ότι ανήκουν στην ίδια συμμαχία. Η Ελλάδα, συνεπώς, όπως και η Τουρκία, πρέπει ν' αναζητούν, σταθερά, «τρόπους συνεργασίας». Συνεπώς, ΕΠΙΜΥΘΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ, οι δυο εταίροι «πρέπει να τα βρουν» στο Αιγαίο και, στο βαθμό που τους πέφτει λόγος, και στην Κύπρο.

Η ΕΛΛΑΔΑ, όμως, έχει τώρα μια σοσιαλιστική κυβέρνηση, η οποία εξακολουθεί να διατηρεί πολλές επιφυλάξεις απέναντι στο ΝΑΤΟ. Ο κ. Μπερτ λέει ότι το ξέρει και ότι αναγνωρίζει, σε κάθε εταίρο, το δικαίωμα όχι μόνο της διαφωνίας, αλλά και της «ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής». Όμως, από το σημείο αυτό και πέρα, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να κατανοήσει ότι οι ΗΠΑ εργάζονται για το κοινό καλό. Ότι «μια ισχυρή Αμερική και ένα ισχυρό ΝΑΤΟ, εξυπηρετούν τα συμφέροντα όλων των Ελλήνων». Συνεπώς, ΕΠΙΜΥΘΙΟ ΤΡΙΤΟ, ύστερα από τη συμφωνία για τις βάσεις —συμφωνία που «συμβάλλει στην ασφάλεια της Δύσης» και βασίζεται στις «διμερείς και Πολυμερείς (με το ΝΑΤΟ) συμφωνίες»— η Ελλάδα θα πρέπει, τώρα, να εξομαλύνει πλήρως τις σχέσεις της με την ατλαντική συμμαχία, μια και η απόκρουση της «σοβιετικής απειλής» εξαρτάται «από την ικανότητά μας να παραμείνουμε ενωμένοι»...

ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ στις ελληνονατοϊκές σχέσεις, επιμένουν ότι όταν ο Μπερτ μιλάει για εξομάλυνση των σχέσεών μας με το ΝΑΤΟ, έχει κατά νου το στρατηγείο της Λάρισας, που φέρεται σαν ο επόμενος στόχος των Αμερικανών. Όμως το πρόβλημα παρουσιάζει πολλές δυσχέρειες, καθώς δεν υπάρχει ελληνική κυβέρνηση που θα διανοούνταν ποτέ να θέσει ελληνικά νησιά κάτω από την «προστατευτική ομπρέλα της τουρκικής αεροπορίας». Οι ΗΠΑ, συνεπώς, θα πρέπει να χτυπήσουν διακριτικά ή πιεστικά, την πόρτα της Άγκυρας, αν θέλουν ρύθμιση γύρω από τα θέματα επιχειρησιακού ελέγχου, στο Αιγαίο. Και την πιθανότητα αυτή —«αν θα πιστέψουμε το πρακτορείο

Ρώυτερ— φαίνεται να μην αποκλείει η σημερινή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ...

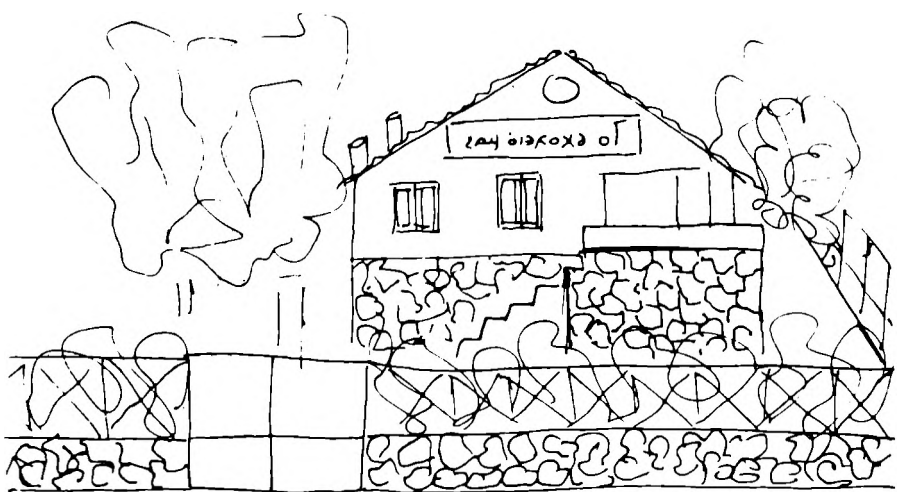
Κυπριακό: Ένα ή πολλά σενάρια;

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ βοηθός υπουργός Εξωτερικών, δεν παρέλειψε να αναφερθεί και στο Κυπριακό, τη στιγμή, ακριβώς, που κάποια σενάρια —μέσω του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ Κουεγιάρ— άρχισαν πάλι να διαμορφώνονται. Μερικοί υποστηρίζουν ότι άλλα είναι τα σενάρια του Κουεγιάρ, άλλα του εκπροσώπου του στην Κύπρο, Γκόμπι, και άλλα τα σενάρια των Αμερικανών. Υποστηρίζεται, όμως, και το αντίθετο: Ότι ένα είναι το σενάριο, με βασικό στόχο: «λύση», με παραμονή των τουρκικών στρατευμάτων στο νησί.

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, βέβαιο είναι πως, παρά την εύλογη σιωπή τους, ούτε η Αθήνα, ούτε η Λευκωσία, έχουν λόγους να αισθάνονται ευτυχείς από τις προτάσεις-βολιδοσκοπήσεις Κουεγιάρ. Όσο για τους Αμερικανούς, εμφανίζονται απλώς σαν κάποιοι καλοπροαίρετοι τρίτοι, οι οποίοι απλώς ενθαρρύνουν —και υποστηρίζουν— τις πρωτοβουλίες του γενικού γραμματέα το ΟΗΕ...

● ΜΕΣΑ ΑΠΟ το πλέγμα των πολύπλοκων αυτών προβλημάτων —όπου ο «τρίτος δρόμος» μπλέκεται με διαφωνίες «εντός των τειχών», αλλά και με πιέσεις αμερικανικές νατοϊκές, συν μείωση της αγροτικής παραγωγής, συν αναμενόμενη πτώση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, κτλ.— η κυβέρνηση επιμένει ότι όλα θα πάνε καλά, ότι θα συγκρατήσει τον τιμάριθμο, ότι δεν θα προσφύγει σε υπέρογκο εξωτερικό δανεισμό και ότι, μέσα στο 1984, θα καλύψει, οπωσδήποτε, την απώλεια σε αγοραστική δύναμη των εργατικών αμοιβών. Το καλοκαίρι, όμως, εκπνέει. Και τα ρίγη του φθινοπώρου, είναι πάντα προειδοποιητικά ότι οι πράξεις μόνον, αντέχουν στην βαρυχειμωνιά...

ANTHΝΩΡ

Το σχολειό μας ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Άλσους και Αγ. Γερασίμου 21

Γλυφάδα

τηλ. 89.49.031, 89.53.014, 89.43.733

- Ανοιχτό σύστημα εκπαίδευσης
- Ειδικά φτιαγμένο υλικό
 - Αγγλικά - Γαλλικά
 - Σχολή Γονέων
- Απογευματινή απασχόληση

Σόφη Χατζηκοκόλη - Δασκαλοπούλου

Νηπιαγωγός, ειδικευμένη στην Ορθοπαιδαγωγική και στις Ανθρώπινες σχέσεις.

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση.

Ζητείστε μας τά απόκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ενημερωνόμαστε καί νά σάς ενημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά απόκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν ειδική - δική σας ενημέρωση.

Έπικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΛΥΒΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ: Η ΑΡΕΤΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗ

Αναδημοσιεύουμε αυτούσιο το σχόλιο του «ΡΙζοσπάστη» της 9/8/83:

Και άλλοι στο χορό

Η Ολομέλεια της ΚΕ είχε υπογραμμίσει ότι η επίθεση κατά του ΚΚΕ και της ηγεσίας του θα συνεχιστεί. Το «ΑΝΤΙ», συνεπώς στον τίτλο του μόνο ως προς το ΚΚΕ, δεν μπορούσε να απουσιάσει. Πριν αλέκτωρ λαλήσει τρις μπήκε στο χορό της βρώμικης επιχείρησης με ένα παραπλανητικό δημοσίευμα και άθλια εμπασθή σχόλια. Αξιος ο μισθός του και άξιοι οι συνεργάτες του που έβαλαν το χεράκι τους. Ανάξια προς απάντηση, όμως τα λεγόμενά τους που σπινταρίζουν μόνο το πε-

ριοδικό και το ήθος του. Κατά τα άλλα, η επίθεση ενάντια στο ΚΚΕ, όπως είπαμε, θα συνεχιστεί... Δεν θ' αργήσουν να πάρουν τη σκυτάλη και νούργιοι εθελοντές και αιμοδότες του αντικομμουνιστικού αγώνα. Αλλά και δεν θ' αργήσει η ώρα που οι γνωστοί και κακότεχνοι, μάλιστα, εμπνευστές της πολυφωνικής αντικομμουνιστικής ορχήστρας θα βγουν στο προσκήνιο και θα παραδοθούν στη δημόσια περιφρόνηση... Όπως είπε και ο Μίκης, όλοι πα ψιθυρίζουν τα ονόματά τους.

Κατάλαβαν βέβαια οι αναγνώστες μας ότι η αναφορά γίνεται σε άρθρο και σε σχόλιο του προηγούμενου τεύχους μας σχετικά με τη συνέντευξη που έδωσε ο γ. γρ. του ΚΚΕ στο χουντικό δημοσιογράφο Γρ. Μιχαλόπουλο και όπου δήλωνε ότι το κόμμα του δεν θα είχε αντίρρηση αν η κυβέρνηση έδινε αμνηστία στους χουντικούς κατάδικους.

Φοβόμαστε όμως ότι δεν κατάλαβαν οι αναγνώστες του «Ρ» για ποιό θέμα πρόκειται και σε τι αναφέρονταν το «παραπλανητικό δημοσίευμα και τα άθλια και εμπασθή σχόλια». Γιατί ο «Ρ» δεν αναφέρει τίποτα για την ταμπакιέρα.

Αοριστίες, λασπολογία και καμιά αναφορά στα πραγματικά γεγονότα. Αν όμως οι υπεύθυνοι της εφημερίδας και ο γ. γρ. του ΚΚΕ θεωρούν ότι διέπραξαν «λάθος» θα ήταν καλύτερο γι' αυτούς να κάνουν εδώ και τώρα την αυτοκριτική τους. Όχι να περιμένουν την ώρα της αποπομπής τους όπως έχει διδάξει η πείρα από την ιστορία του κόμματος για να επιδοθούν σε ανθρωποφαγία. Τα άλλα, οι αοριστίες και η αποφυγή του να κατονομάζουν τα πράγματα με το όνομά τους είναι στρουθοκαμηλισμός. Είναι ψίθυροι αλλά όχι πειστικοί· είναι ψίθυροι μη ακουόμενοι. «Όπως είπε και ο Μίκης...»

Αναμείνατε στο ακουστικό σας

19 χρόνια παλεύει ο Πανελλήνιος Σύλλογος των Τηλεφωνητριών - Χειριστριών για ισοτιμία.

Τα 2.000 μέλη του, ζητούν μεταχείριση ίση μ' αυτήν που απολαμβάνουν οι διοικητικοί υπάλληλοι του ΟΤΕ που εντελώς τυχαία είναι άντρες.

Ζητούν την χορήγηση δύο βαθμών (τομεάρχη και υποτομεάρχη) στις τηλεφωνήτριες που άτυπα μέχρι τώρα, ασκούσαν προϊσταμενικό έργο.

Ζητούν η ένταξή τους στους δύο αυτούς βαθμούς να είναι άμεση —σύμφωνα με την επετηρίδα του κλάδου τους— και η επετηρίδα αυτή να παραμείνει ξεχωριστή για τον κλάδο τους έως ότου βγει από την ενεργό υπηρεσία και η τελευταία τηλεφωνήτρια χειρίστρια.

Ζητούν να μη θιγούν τα κατακτημένα δικαιώματά τους.

Εκεί όμως που κάτι πήγαινε να γίνει, σύμφωνα και με το πνεύμα της Αλλαγής, αλλάζει ο διοικητής του ΟΤΕ. Σε συν-

δυασμό μ' αυτό, όλα γκρεμίζονται. Η κατεδάφιση είναι βέβαια καμουφλαρισμένη.

Βαθμοί θα δοθούν αλλά αντί να δοθούν σε όλες όσες τους δικαιούνται, θα δοθούν μόνο σ' εκείνες που θα δηλώσουν ότι θέλουν να βγουν στην σύνταξη. Οι υπόλοιπες, εκείνες που θέλουν να συνεχίσουν να δουλεύουν, θα περιμένουν την σειρά τους.

Η σειρά τους όμως άλλαξε, ή μάλλον, χάνουν τη σειρά τους, γιατί η επετηρίδα του κλάδου τους καταργείται και θα ενταχθούν σε ενιαία με τους διοικητικούς υπαλλήλους επετηρίδα. Ειδικά άλλωστε γι' αυτές θα λαμβάνεται υπόψη όχι ο χρόνος υπηρεσίας τους, αλλά ο βαθμός τους. Ποιός βαθμός; Μα αυτός της μέχρι τώρα περιορισμένης βαθμολογικής τους εξέλιξης.

Έτσι βρίσκονται οι προϊσταμένες τηλεφωνήτριες —χειρίστριες σε βαθμολογική κλίμακα κατώτερη από εκείνη των διοικητικών που έχουν λιγότερη προϋπηρεσία, χάνουν τα κατακτημένα δικαιώματα του επιδόματος ανθυγιεινής εργασίας και του αμετάθετου, και τους αφαιρείται το έργο της επιστάτης για να δοθεί στους διοικητικούς.

Μας θυμίζει αυτή η απόφαση συνταγές όπως «Διαιρεί και ιασίλευε», «Με το ένα χέρι δίνε και με τ' άλλο παίρνε», «Τυπιά να είμαστε εντάξει» κ.α. Καταφέρνει να ρίξει στάχτη στα μάτια των έξω και προσπαθεί να βουλώσει το στόμα των μέσα.

Οι τηλεφωνήτριες όμως με την υποστήριξη του τύπου και μέσα από δικά τους έντυπα καλούν «όλους τους φορείς της κοινής γνώμης να ξεσηκωθούν για να περιφρουρήσουν την αξιορέπεια του δημόσιου βίου που καταρρακώνεται στον κοινωνιοποιημένο ΟΤΕ».

ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Τα εγκλήματα της στρατιωτικής χούντας στην Τουρκία όλο και πληθαίνουν, τα «μέτρα ασφαλείας» κατά των αγωνιστών εκσυγχρονίζονται, οι βασανιστές οργιάζουν και τα κόμματα αναζητούν υποψήφιους μέσω των μικρών αγγελιών των εφημερίδων. Κατά τα άλλα, η χώρα «έχει μπει στον δρόμο για την δημοκρατία». Φαίνεται πως όλοι συμφωνούν σ' αυτό εκτός από τον τουρκικό λαό που καθημερινά σέρνεται σε ανακρίσεις και έρευνες, αφού το «οικογενειακό άσυλο» υπάρχει μόνο σαν παράγραφος του συντάγματος. Οι κυβερνήσεις της Ευρώπης (δυτικής και ανατολικής), εξακολουθούν να ανταλλάσσουν χειραψίες, χαμόγελα και ασπασμούς με τον στρατηγό Κενάν Εβρέν, να βοηθούν την πολιτική του με κάθε τρόπο, ακόμα και με απελάσεις πολιτικών προσφύγων. Έχουμε πρόσφατο το παράδειγμα της Δ. Γερμανίας που έδωσε 39 Τούρκους φυγάδες στέλνοντάς τους απόλυτα συνειδητά στα κολαστήρια των φυλακών του Ντιγιαρμπακίρ, του Μαμάκ, του Μπαρτίν ή του Ελασίκ.

Διακόσιοι πολιτικοί πρόσφυγες από την Τουρκία βρίσκονται σήμερα στην Ελλάδα. Η χώρα μας δεν εκδίδει (Τούρκους τουλάχιστον πολιτικούς πρόσφυγες), δεν παρέχει όμως και τις δυνατότητες εκείνες στους απελπισμένους φυγάδες της χούντας του Εβρέν, που θα επέτρεπαν να ζουν ανθρώπινα. Στοιβαγμένοι σε «στρατόπεδα συγκέντρωσης» στο Λαύριο, οι ταλαιπωρημένοι από φυλακίσεις και διώξεις δραπέτες της δικτατορίας, ζουν συνεχώς με το φόβο των ελληνικών αστυνομικών αρχών —που δεν χάνουν ευκαιρία να τους τραβάνε στα «κατά τόπους τμήματα» για αναγνώριση, ανάκριση κτλ... Στην πρόσφατη απεργία πείνας που έκαναν οι πρόσφυγες, διεκδίκησαν το δικαίωμα για περισσότερες ελευθερίες, ζητώντας ταυτόχρονα «απ' όλα τα προοδευτικά κόμματα», άμεση συμπαράσταση απ' τον ελληνικό λαό. Μόνη αιτία των παράνομων τουρκικών κομμάτων και οργανώσεων είναι η απομάκρυνση της Τουρκίας από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αυτό το ζητούν από την κυβέρνηση της χώρας, όχι από κάποιο κόμμα μεμονωμένα.

Θα πρέπει η κυβέρνηση να χορηγήσει μερικά μίνιμουμ προνόμια στους Τούρκους αγωνιστές· το να δέχονται επισκέψεις στο Λαύριο, (μέχρι στιγμής απαγορεύεται), δεν είναι τόσο φοβερό να επιτραπεί, άλλωστε η εμπειρία από την αυτοεξορία δεν είναι και τόσο άγνωστη σε μας.

Στην συνέντευξη τύπου που δόθηκε την περασμένη εβδομάδα από ομάδα πρωτοβουλίας Τούρκων πολιτικών προσφύγων, τονίστηκε η ευγνωμοσύνη που νιώθουν οι εξόριστοι για τον τρόπο που ο ελληνικός λαός ανταποκρίνεται στον αγώνα τους. Επισημάνθηκε, πως αυτή η συνέντευξη οργανώθηκε απ' εκείνους που θεωρούν ότι η ενημέρωση του λαού για τα προβλήματα της Τουρκίας είναι προς το παρόν πλημμελής.

Θα το φας και θα πεις κι ένα τραγούδι...

Φανταστείτε τον εαυτό σας να βλέπει, ν' ακούει, να νοιώθει εκείνο που θα μπορούσαμε μεγαλεπίβολα να ονομάσουμε ΠΗΓΗ.

Φανταστείτε ότι έχετε την δυνατότητα όχι μόνο να γνωρίσετε το νεογέννητο αλλά και να παραβρεθείτε σ' εκείνα ή σε μερικά απ' εκείνα που προηγούνται ενός τοκετού.

Φανταστείτε τέλος, ότι χαλαρίζετε λίγη από την σοβαρότητά σας για να πληροφορηθείτε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τι συμβαίνει έξω από το σπίτι και την δουλειά σας.

Χάσατε. Θα γίνετε σαν εκείνους που φοβούνται συνέχεια μήπως πάθουν δηλητηρίαση από το φαί τους.

Όμως για μια φορά θα έχετε δίκιο, γιατί καθημερινά μια κακή μαγείρισσα διαλέγει δεύτερης ποιότητας υλικά, τ' ανακατεύει πρόχειρα και τα σερβίρει άσχημα.

Κάθε μέρα οι πολιτικοί συντάκτες των εφημερίδων, δημοσιογράφοι του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης και ξένοι ανταποκριτές, πληροφορούνται από την ΠΗΓΗ (αρμόδιο μέλος της κυβέρνησης) τι έγινε και τι δεν έγινε.

Η ατμόσφαιρα είναι ευχάριστη, άνετη που λέμε, γίνεται και πλάκα. Δεν είμαστε δα και μηχανάκια. Γιατί πρέπει να διασκεδάζουμε μόνο έξω από την δουλειά μας. Είναι και το καλοκαίρι... Όλα τελειώνουν γρήγορα. Άλλωστε, μπορεί να μην υπήρχαν ειδήσεις...

Την άλλη μέρα, με την βοήθεια —ελπίζουμε— και άλλων στοιχείων, γεννιούνται τα άρθρα. Το καθημερινό —όχι πια φαί— κολατσιό μας. Κι όμως, ακόμα κι αυτό μπορεί να μας δηλητηριάσει.

Το τι είναι και τι δεν είναι «είδηση», κοσκινίζεται πριν ακόμα κοινοποιηθεί στον δημοσιογράφο. Η ίδια έπειτα η είδηση του «μεταβιβάζεται» με ελλιπή στοιχεία και παραμένει άνετα αλλά πεισματικά ασαφής. Σερβιρισμένη μάλιστα με γαρνιτούρα τις διάφορες «πλάκες», δεν έχει κανένα πλεονέκτημα για να κάνει τους συντάκτες ευπρεπείς.

Την άλλη μέρα, ο καθένας θα λέει τα δικά του ή αυτά που θα έπρεπε να πει σε μια ανάλογη περίπτωση.

Όχι δηλαδή, για να ξέρουμε τι τρώμε...

Μια νέα Αράχωβα στο Άργος;

Ανεξάντλητο Άργος! Σήριαλ έγινε το θέμα των Στρατώνων Καποδίστρια, ένα σήριαλ που τώρα το συνεχίζει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, αφού το άρχισε εκείνη της Ν. Δημοκρατίας. Παρόλο που οι αργίτες φαίνεται πως τα βρήκαν μεταξύ τους και το δημοτικό συμβούλιο έβγαλε, επιτέλους, απόφαση και σταμάτησε να αντιδρά σήμερα έχει πάθει εμπλοκή η πασοκική διοίκηση και δεν καταφέρνει να αξιοποιήσει ούτε τα εκατομμύρια που έχουν δεσμευτεί για το έργο της αναπαλαίωσης ούτε και τα σχέδια που έχουν ετοιμαστεί.

Να, όμως, καινούργιο θέμα στον ορίζοντα, που θυμίζει εκείνο της Αράχωβας, (άλλο ατέλειωτο σήριαλ, δίχως οριστικές αποφάσεις του κράτους), και του περιφημου δρόμου της. Αλλά να γιατί πρόκειται, σύμφωνα με δημοσιεύματα και πληροφορίες μας.

Το Άργος «φράκαρε» από τη συνεχή κίνηση τροχοφόρων μέσα από αυτό, προς Ναύπλιο και κεντρική-δυτική Πελοπόννησο. Η κατάσταση είναι ασφυκτική. Οπότε έγινε επιτακτική η διάνοιξη περιφερειακού δρόμου. Πρόκειται βέβαια για σημαντικό έργο υποδομής και υπόθεση εκατοντάδων εκατομμυρίων δραχμών που, τώρα, με την «εντοπιότητα», αγαμένεται να ενθυλακωθεί από ντόπιους εργολήπτες. Τούτο αποτελεί ισχυρό παρασκηνικό λόγο που «κινεί» πολλά και πολλούς.

Για την αντιμετώπιση του θέματος τρεις διαφορετικές ομάδες μελετητών (μάλιστα οι δύο κατ' εντολή, αντίστοιχα, του ΥΧΟΠ —που ενέκρινε τη λύση— και του ΥΠΠΕ) πρότειναν σαν πιο κατάλληλη τη χάραξη από ανατολικά (προς Ναύπλιο), όπου θα περάσει και το κανάλι του Αναβόλου (οπότε γίνονται οικονομίες στις απαλλοτριώσεις) ενώ από δυτικά προβλέπεται να περάσει, έτσι κι αλλιώς, ο μεγάλος άξονας Κορίνθου - Τρίπολης - Καλαμάτας.

Τη λύση αυτή έχει δεχτεί ο Δήμος Άργους, ο δήμαρχος κ. Πειρούνης και το Νομαρχιακό Συμβούλιο. Κι όμως, ο κ. Πειρούνης συγκαλεί στις 25 Απρίλη το δημοτικό συμβούλιο, με αποκλειστικό θέμα να γίνει «προσωρινά» η διάνοιξη από δυτικά, και αμέσως, τώρα. Οι εργολάβοι πανηγυρίζουν και ο κ. Πειρούνης, στη σύσκεψη, όπου απέφυγε να καλέσει όλους τους τοπικούς φορείς, αναγγέλει πως τη «λύση» αυτή «τη θέλουν» τεχνοκράτες του Υπουργείου Δημοσίων Έργων, κατακεραυνώνει το ΥΠΠΕ γιατί προστατεύει τη δυτική πλευρά του λόφου της Ασπίδας (ιστορικού λίκνου της πόλης, με αρ-

χαιότητες) και, σε πολύ ήσασονα τόνο, κάνει λόγο για «κινητοποιήσεις». Η άποψη αυτή γίνεται δεκτή από ακροδεξιό ακτιβίστα της πόλης (που ζητάει το «άμεσο ξήλωμα του Ανωτάτου Αρχαιολογικού Συμβουλίου), ενώ ο βουλευτής της Ν.Δ. κ. Μουτζουρίδης (γνωστός ευρύτερα από την ερώτησή του στη Βουλή για την «απελευθέρωση» των Απριλιανών) ελεεινολογεί την πολιτική του ΥΠΠΕ και δηλώνει πως «τέτοια θέματα δεν είναι πολιτικά».

Τότε παρεμβαίνει ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ κ. Κουτσογιάννης, αναγνωρίζοντας μεν τη λύση από ανατολικά σαν πιο σωστή, αλλά δηλώνει, με τη σειρά του, πως τέτοια προβλήματα δεν είναι πολιτικά, κακίζοντας κι αυτός την αρχαιολογική υπηρεσία και υποσχόμενος να επιστρατεύσει «όλη τη μαχητικότητά του» και τη γνώση προσώπων για να γίνει η διάνοιξη από τα δυτικά.

Μια λογική —και συμβιβαστική— πρόταση έγινε από την αξιωματική αντιπολίτευση στο δημοτικό συμβούλιο: ένταξη του θέματος στο νέο ρυθμιστικό σχέδιο του Άργους, προσωρινή διευθέτηση της κυκλοφορίας μέσα από την πόλη, με πραγματοποιήσιμες μονοδρομήσεις.

Η λήψη της απόφασης αναβάλλεται. Και στο μεταξύ, δραστηριοποιείται ενεργά, πίσω από την «προσωρινότητα» της λύσης από δυτικά και την προσδοκία άμεσων κερδών εκατομμυρίων, το εργολαβικό κύκλωμα του Νομού, με «συντηρητικοπροοδευτικές» διασυνδέσεις.

Το θέμα ξαναπερνάει από το δημοτικό συμβούλιο στις 20 Μαΐου, χωρίς να προσκληθούν καθόλου, αυτή τη φορά, συλλογικοί φορείς. Οπότε εισάγεται και ψηφίζεται πρόταση που «αναγνωρίζει μεν την ορθή λύση από ανατολικά, επιμένει όμως η πλειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου στην προσωρινή λύση από δυτικά».

Ο κ. δήμαρχος, σε αποστροφή του, δηλώνει: «κι ο Υπουργός Δημοσίων Έργων μου δήλωσε: βοηθείστε με για να σας βοηθήσω». Νέα Αράχωβα, λοιπόν, εν όψει; Με εκπληκτικά όμοιες αντιστοιχίες «παρεμβάσεων»;

Στις 13 Ιουνίου το θέμα περνάει από το Ανώτατο Αρχαιολογικό Συμβούλιο του ΥΠΠΕ. Η συντριπτική πλειοψηφία ψηφίζει κατά της «λύσης» από δυτικά. Μόνον τρία μέλη πληροφορούμαστε ότι ψήφισαν υπέρ. Και το θέμα περνάει στα χέρια της Υπουργού Πολιτισμού.

Θα πρυτανεύσει, τελικά, η λογική και θ' αναλάβει το κράτος, χωρίς χρονοτριβές για μια λογική και σωστή λύση;

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
ΗΡΘΕ Η ΣΤΙΓΜΗ ΝΑ ΑΠΟΛΥΘΕΙΤΕ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ!
ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΗΝΑ ΣΤΗΣΑΤΕ ΚΑΤΩ ΑΠΟ
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ
ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΜΑΚΡΥΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ
ΞΕΝΟΙ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΞΕΝΟΥΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΣΚΑΙΟΤΗΤΑ
ΤΩΝ ΓΚΑΡΣΟΝΙΩΝ ΤΗΝ ΒΑΝΑΥΣΟΤΗΤΑ
ΤΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΩΝ ΤΗΝ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ
ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΩΝ

ΚΟΙΜΗΘΗΚΑΤΕ ΣΤΙΣ ΕΡΗΜΙΕΣ
ΦΑΓΑΤΕ ΞΕΡΑΤΑ ΕΙΠΙΑΤΕ
ΑΠΟΠΛΕΙΜΑΤΑ ΓΙΝΑΤΕ ΠΕΡΙΓΕΛΟ
ΤΩΝ ΝΤΟΠΙΩΝ ΜΠΑΙΓΝΕΙΟ ΤΩΝ
ΞΕΝΩΝ, ΒΡΩΜΙΚΟΙ ΕΛΕΕΙΝΩ
ΚΑΙ ΤΡΙΣΑΘΛΙΟΙ

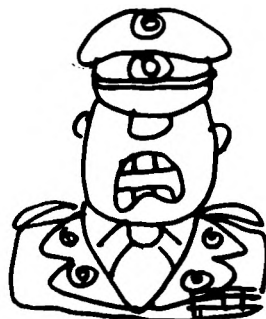
ΜΕΙΩΣΑΤΕ ΕΓΚΑΤΑΛΕΛΕΙΜΕΝΟΙ
ΠΑΡΑΓΚΩΝΙΣΜΕΝΟΙ ΑΠΟΔΙΩΓΜΕΝΟΙ
ΞΕΡΙΣΤΟΜΕΝΟΙ ΞΕΧΑΣΜΕΝΟΙ
ΜΕΙΩΜΕΝΟΙ ΠΕΡΙΤΟΙ

ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΓΙΑ ΣΑΣ
ΗΤΑΝ ΚΟΡΟΪΔΙΑ
Η ΕΥΓΕΝΙΑ ΨΕΥΤΙΚΗ
ΦΙ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ ΕΓΓΛΕΖΙΚΕΣ
Η ΠΑΡΕΑ 'ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΑΣΧΕΤΟΙ'

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
ΠΑΛΕΨΑΤΕ ΚΑΙ ΝΙΚΗΣΑΤΕ
ΜΕΤΑΒΑΛΑΤΕ ΤΗΝ ΜΙΖΕΡΙΑ
ΣΕ ΓΡΑΦΙΚΟΤΗΤΑ, ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ
ΣΕ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΤΗΝ ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ
ΣΕ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΝ ΑΝΕΧΕΙΑ
ΣΕ ΑΠΛΟΤΗΤΑ

ΤΟΥΣ ΣΚΟΥΠΙΔΟΤΟΠΟΥΣ
ΣΕ ΑΚΤΕΣ, ΤΟΥΣ ΣΚΥΛΟΠΝΙΧΤΕΣ
ΣΕ ΓΟΡΓΟΤΑΞΙΔΑ, ΤΙΣ ΧΑΒΟΥΖΕΣ
ΣΕ ΛΙΜΑΝΑΚΙΑ, ΤΙΣ ΚΛΟΥΒΕΣ
ΣΕ "ΔΩΜΑΤΙΟΝ ΜΕΤΑ ΛΟΥΤΡΟΥ",
ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΣΟΥΛΑΤΣΗΔΙΚΑ ΣΕ
ΤΑΒΕΡΝΑΚΙΑ

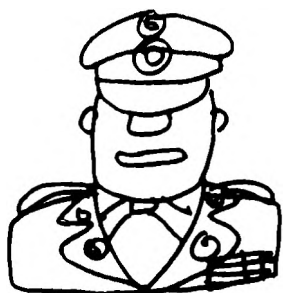
ΕΙΜΑΙ ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΓΙΑ ΣΑΣ
ΔΙΟΤΙ ΚΑΝΑΤΕ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΣΑΣ
ΑΠΟΔΕΙΞΑΤΕ ΟΤΙ ΕΙΣΑΤΕ ΑΞΙΟΙ
ΓΙΑ ΑΔΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

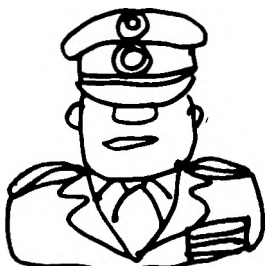
ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
ΤΟΥ "ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΥΜΑΤΟΣ",
ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΣΑΣ
ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ
ΘΑ ΤΟ ΒΡΕΙΤΕ ΥΠΕΙΝΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΧΩΡΟ
ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΑΝΕΤΩΣ ΚΑΙ ΦΑΡΔΕΙΣ
ΤΙΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΤΟΠΟΥΣ ΞΕΚΩΡΑΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

ΤΩΡΑ ΠΙΑ ΚΑΤΑΛΑΒΑΤΕ
ΠΩΣ ΤΟ ΜΕΡΟΚΑΜΑΤΟ
ΕΙΝΑΙ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ
ΤΟ ΑΦΕΝΤΙΚΟ ΠΑΤΕΡΑΣ
Η ΠΛΗΞΗ ΠΟΛΙΤΕΜΟΣ
ΚΑΙ ΟΚ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ

ΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΜΕΝΑ
ΣΚΙΤΣΑ
ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ ΜΑΣ
ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΑΪΤΖΗ
ΠΟΥ ΕΦΥΓΕ
ΜΕ ΑΔΕΙΑ

ΔΙΑΚΟΠΕΣ. Ε τότε πια είναι που η γραφειοκρατία του τόπου απομένει χωρίς φύλο συκής. Πριν πάρει ο κάθε «απαραίτητος» και ο κάθε «αναντικατάστατος» δημόσιος υπάλληλος την άγουσα για τα βουνά ή τις θάλασσες κατεβάζει με άνεση τα ρολά της υπηρεσίας και αναρτά χωρίς αιδώ την γνωστή ταμπέλα: «αργεί».

Φεύγει π.χ. για τις διακοπές του ο κ. Χριστόφορος Κονταξής διευθυντής της ΕΡΤ-2. Είναι αναντικατάστατος. Αυτός μόνο γνωρίζει πόση δόση παρουσίας από κάθε βουλίσιο κόμμα χρειάζεται ο ελληνικός λαός. Μέχρι να επανακάμψει διακόπτεται η λεγόμενη τηλεοπτική μετάδοση των συνεδριάσεων της Βουλής.

Φεύγει για τις δικές του διακοπές ο υπάλληλος που πληρώνει τους συμβεβλημένους με την περίθαλψη των δημοσίων υπαλλήλων υγειονομικούς. Είναι αναντικατάστατος. Κανείς άλλος υπάλληλος του αρμόδιου υπουργείου δεν είναι ικανός και τίμιος γι' αυτό το πόστο. Ίσαμε να γυρίσει ο αναντικατάστατος διακόπτονται οι πληρωμές των «δεδουλευμένων».

Φεύγουν οι υπάλληλοι που ενημερώνουν τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας για την πορεία των εθνικών λογαριασμών. Είναι αναντικατάστατοι. Όσο συμπληρώνουν την ηλιοθεραπεία τους ο κ. Αρσένης δε μιλάει, δεν λαλάει.

Ο Κλεμανσώ είχε εκφραστεί —στον καιρό του— για τους αναντικατάστατους. Είπε: «Τα νεκροταφεία είναι γεμάτα από αναντικατάστατους». Ο Μπρεχτ έγραψε: «Ο κ. Κ. άκουσε να επαινούν έναν υπάλληλο που είχε χρόνια σε μίαν υπηρεσία λέγοντας ότι είναι απαραίτητος στη θέση του, τόσο καλός υπάλληλος είναι (...) η υπηρεσία δεν θα μπορούσε να σταθεί δίχως αυτόν (...). Τότε τι σόι καλός υπάλληλος είναι; (...) Είχε όλον τον καιρό να οργανώσει την υπηρεσία του έτσι, που να πάψει να είναι απαραίτητος».

ΖΗΤΗΜΑ Γιανναρά. Είναι απαράδεκτο να εμποδίζεται στο σύγχρονο Πανεπιστήμιο η διδασκαλία ενός μαθήματος, από τον νομότυπα αναδειγμένο καθηγητή ή είναι απαράδεκτο να διδάσκει ένας θεολόγος στο σύγχρονο Πανεπιστήμιο. Από την Πανεπιστημιακή και πολιτική κορυφή —πρύτανης, καθηγητής, πολιτικά

κόμματα— η συζήτηση έφτασε ταχύτατα στη Βάση. Γράφει λοιπόν σε επιστολή του σε εφημερίδα ο κ. Ω.Κ. Χιόνης: «(...) το θέμα είναι κάπως λεπτό και περίπλοκο γιατί μπορεί να πολιτικοποιηθεί ή ακόμα και να κομματικοποιηθεί. (Δηλ. οι δεξιοί υπέρ του κ. Γιανναρά και οι αριστεροί εναντίον του). Προσωπικά είμαι χριστιανός σοσιαλιστής και πολιτικά κεντρώος. Προτείνω λοιπόν την εξής λύση: Αν υπάρχει αυτή τη στιγμή ειδικός καθηγητής φιλοσοφικών μαθημάτων πρέπει να αναλάβει αυτός την σχετική έδρα. Είναι αυτονόητο —χωρίς να θιγεί η «υπόληψη» του κ. Γιανναρά... Αν όμως δεν υπάρχει τότε μπορεί να παραμείνει προσωρινά ο κ. Γιανναράς αλλά με ΕΝΑ ΟΡΟ που θα του θέσει η Πρυτανεία: Ότι δεν θα κάνει θεολογική διδασκαλία, αλλά καθαρά φιλοσοφική, χωρίς «προπαγάνδες» (...)).»

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ακροάματα.

Τηλεόραση ΕΡΤ-1.

«Στα πλαίσια του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα» —είπε ο εκφωνητής του απογευματινού δελτίου ειδήσεων, ενώ η εικόνα παρουσίαζε τα αγέρωχα μουστάκια του υπουργού κ. Λευτέρη Βερυβάκη— ο στρατάρχης Γεώργιος Καραϊσκάκης νίκησε τους Τούρκους στο Χαϊδάρι στη τοποθεσία που σήμερα βρίσκεται το γνωστό «παλατάκι».

Από την παρέα καγχάσαμε πολλοί. Ύστερα το πράγμα ξεχάστηκε... στα πλαίσια της επανασύνδεσης με το Ελσίνκι όπου είχε αρχίσει η μετάδοση του Παγκόσμιου πρωταθλήματος Στίβου. Η «Καθημερινή» της μεθεπόμενης μας θύμισε —με ειδικό σχόλιο— τα ξεχασμένα «πλαίσια». Και τότε πια είπε ο Δημήτρης: —Σας τρώμαζαν «τα πλαίσια του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα»; Αυτά δεν είναι τίποτε μπροστά στα πλαίσια που— δεν πάει πολύς καιρός— άκουσα εγώ με τ' αφτιά μου σε επίσημη —ας πούμε— συνδικαλιστική ώρα: «Στα πλαίσια της παραπέρα διεύρυνσης του στόχου της μακροπρόθεσμης προώθησης...».

ΔΙΑΚΟΠΕΣ. Στη Πάτμο. Άλλοι ήταν στο νερό κι άλλοι στα βότσαλα. Και μόλις γύρισε —από τη Σκάλα— ο απεσταλμένος της παρέας για την καθημερινή προμήθεια των αθηναϊκών

εφημερίδων όρμησαν —βρεγμένοι και στεγνοί— και του άρπαξαν από τα χέρια όσες «Ελευθεροτυπίες» κρατούσε — Το γράφει;

— Που το γράφει;

Το ζητούμενο και αναζητούμενο είχε φτάσει —στο νησί της Αποκαλύψεως— μια μέρα γρηγορότερα από τις μπαγιάτικες εφημερίδες. Με το διαβολικό σύνεργο των σύγχρονων αποκαλύψεων. Με το τηλέφωνο: «(...) Άντε καλές διακοπές κι αν βρείτε αύριο εκεί τη σημερινή «Ελευθεροτυπία» διαβάστε τι έγραψε ο Βέλτσος για το πάρτυ του Κηληδόνη στη «Βουλιαγμένη».

— Εδώ είναι —φώναξε ο Γιάννης— Το βρήκα. Ακούστε:

«(...) Η βραδιά της Δευτέρας στη Βουλιαγμένη, θα το πω, παίρνει το αίμα της Βάρκιζας πίσω».

Καταστρώσαμε —βρεγμένοι και στεγνοί— στα γρήγορα, ένα σχέδιο στα χνάρια της σκέψης του Βέλτσου. Μικροί και μεγάλοι είμαστε δεκαπέντε. Είχαμε και μια καλοφουσκωμένη μπάλα. Στρώσαμε δίτερμά στην άμμο, που ανήκει στους έλληνες. Μπροστά στο «Ξενία» που ανήκει στους ξένους. Και κλωτσώντας τη μπάλα μονάχοι πήραμε πίσω το αίμα των Ψαρών.

ΔΑΚΤΥΛΙΔΟΣΤΟΜΙΕΣ

• Ξαφνιάστηκα με την πρόσκληση, όχι γιατί ανησυχώ μήπως δεν με βρουνε γυναίκα αλλά γιατί πέρυσι στην Αθήνα μου έγινε ο ίδιος έλεγχος. Δεν είναι τώρα ντροπή μια πρωταθλήτρια Ευρώπης με πιστοποιητικό φύλου να στήνεται ξανά στην ουρά με τόσες Αφρικάνες και Ασιάτισσες;».

(Από τις απόψεις που εξακόντισε η Άννα Βερούλη όταν κλήθηκε στο Ελσίνκι από την υπηρεσία του —καθιερωμένου— ελέγχου του φύλου των αθλητριών).

• «Η πατρίς ευγνωμονεί τους αθάνατους ηρώους».

(φράση χαραγμένη στο μάρμαρο του καινούργιου Ηρώου των Καλών Νερών του Βόλου. Τη γνωστοποίησε ευρύτερον η «Καθημερινή» της 4.8.83).

• «(...) Είναι καλογυμνασμένη. Δεν θα πρέπει να έχει στο σκελετό της ούτε ένα άλατο».

(Από τις παρατηρήσεις και τα σχόλια ευτραφούς γηραιάς κυρίας που παρακολουθούσε σε τηλεόραση εστιατορίου την Μάγια Πλισέτσκαγια και το χορό της στο Ηρώδειο).

Σύγχυση και Παράλυση

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΤΟΥ ΔΟΛΑΡΙΟΥ

του Μιχ. Παπαγιαννάκη

ΣΥΓΧΥΣΗ και παράλυση είναι τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά που εύκολα διακρίνει κανείς όταν εξετάζει πως αντιμετωπίζουν οι Ευρωπαίοι τα φαινόμενα που δημιουργεί η πρόσφατη και αλματώδης άνοδος της τιμής του δολαρίου.

ΩΣ ΠΡΟΣ τις άμεσες αιτίες της εξέλιξης αυτής, δεν υπάρχει σχεδόν καμιά διαφωνία: όλα ξεκινάνε από το έλλειμμα του αμερικανικού προϋπολογισμού που όχι μόνο διατηρείται σε υψηλά επίπεδα αλλά και μεγαλώνει συνεχώς. Για να καλυφθεί δυο τρόποι προσφέρονται (σχηματικά):

- το αμερικανικό δημόσιο καταφεύγει στη δημιουργία νέου χρήματος που συντελεί σαφώς στην άνοδο του πληθωρισμού. Οι πιθανές συνέπειες είναι η διαιώνιση της κρίσης με τις γνωστές πια μορφές της, η μείωση της αξίας του δολαρίου, η συνεπακόλουθη δυσπιστία απέναντί του, η διάχυση των κεφαλαίων, η διευκόλυνση των αμερικανικών εξαγωγών και η παρεμπόδιση των εισαγωγών, μια σχετική «ευκολία» στην αγορά κεφαλαίων και στη λειτουργία των επιχειρήσεων χωρίς όμως μακροχρόνιες προοπτικές, μια και το ξεπέρασμα της κρίσης δεν είναι θέμα πιστώσεων αλλά κυρίως αναδιάρθρωση του παραγωγικού μηχανισμού, του καθεστώτος της εργασίας και των διεθνών οικονομικών σχέσεων.

- το αμερικανικό δημόσιο δανείζεται τα απαραίτητα ποσά από την αγορά, προκαλώντας έτσι ανεπάρκεια κεφαλαίων για όλες τις άλλες δυνατές χρήσεις (επενδύσεις) και αύξηση των επιτοκίων. Έτσι ο πληθωρισμός δεν επιδεινώνεται. Αντίθετα, με τη βοήθεια και όλων των άλλων μέτρων που ωθούν τις λιγότερο αποδοτικές επιχειρήσεις σε κλείσιμο, την ανεργία σε άνοδο και τις διαπραγματευτικές δυνατότητες των εργαζομένων σε κάθοδο, μειώνεται. Υψηλά επιτόκια και χαμηλός πληθωρισμός προσελκύουν προς τις ΗΠΑ μέγα μέρος από τα κεφάλαια που είναι εκφρασμένα ή μπορούν να εκφραστούν σε δολάρια. Έτσι το δολάριο γίνεται ακριβότερο, είτε γιατί οι διαθέσιμες ποσότητες του μειώνονται σε σχέση με την υπάρχουσα ζήτησή του (για αγορά πετρελαίου, πρώτων υλών αμερικανικών προϊόντων κτλ.) είτε γιατί η ζήτηση του αυξάνεται για την πολύ συγκεκριμένη περίπτωση της μετανάστευσης κεφαλαίων προς τις ΗΠΑ, είτε και για τις δύο αιτίες μαζί. Και οι συνέπειες της υπερτίμησής του, δηλαδή της υποτίμησης των άλλων νομισμάτων είναι αρκετά γνωστές.

- Θα υπήρχε φυσικά κι ένας τρίτος τρόπος για να αντιμετωπισθεί το έλλειμμα του αμερικανικού προϋπολογισμού: η εξισορρόπηση εσόδων και εξόδων του, πράγμα που στο κάτω κάτω είχε υποσχεθεί προεκλογικά ο κ. Ρέγκαν. Κάτι τέτοιο θα είχε διάφορες και πάντοτε ενδιαφέρουσες συνέπειες, ανάλογα με το αν θα σήμαινε αύξηση των εσόδων μέσω της φορολογίας (τι είδους; ποιούς θα επιβάρυνε σχετικά περισσότερο;) ή μείωση των εξόδων με περικοπές σε διάφορα κονδύλια (του στρατιωτικού μηχανισμού; της εξωτερικής πολιτικής; της στήριξης στη γεωργία; των κοινωνικών παροχών;). Γιατί τα ποσά που συζητούνται πάνω από δισεκατομμύρια δολάρια θα είναι φέτος το έλλειμμα) είναι τόσο σημαντικά που οι επεμβάσεις προς τα εδώ ή προς τα εκεί, και μόνο από τα μεγέθη που διακυβεύονται, θα ισοδυναμούσαν με πολιτικές επιλογές πρώτης σημασίας. Είναι αμφίβολο αν μια αμερικανική κυβέρνηση, ιδίως η παρούσα, με τη χαρακτηριστική της ένδεια σε οράματα και επιχειρήματα, έχει τόσο «ελευθερία»... επιλογής.

ΚΑΙ ΑΥΤΑ μεν ως προς την αμερικανική πολιτική, που ακολουθεί με σχετική συνέπεια τη δεύτερη λύση από τις προαναφερθείσες. Η σύγχυση των ευρωπαϊκών αντιδράσεων τώρα συνίσταται στην αδυναμία να ερμηνευθεί με συνεκτικό τρόπο η πολιτική αυτή, να προσδιοριστούν τα χαρακτηριστικά της και οι συνέπειές της, να σκιαγραφηθούν αντίθετα, με βάση τα ευκταία αποτελέ-

σματα, τα χαρακτηριστικά μιας άλλης πολιτικής που, στη συνέχεια, θα διεκδικούσαν ή θα προσπαθούσαν να αποσπάσουν από τις ΗΠΑ. Και η παράλυση συνίσταται στην ανυπαρξία των μέσων για να διεκδικηθεί ή επιβληθεί μια οποιαδήποτε πολιτική στις σχέσεις με τις ΗΠΑ (αλλά και με άλλα κέντρα διεθνούς πολιτικής ή οικονομικής εξουσίας) και στην έλλειψη σαφών κατευθύνσεων για την οικοδόμηση των μέσων αυτών, που θεωρητικά βρίσκονται μέσα στην εμβέλεια των αντικειμενικών δυνατοτήτων της Ευρώπης.

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, ανάλογα με την ερμηνεία που θα δοθεί στις κατευθύνσεις της αμερικανικής πολιτικής, θα διαμορφωθούν και διαφορετικές στάσεις και προοπτικές απέναντί της. Και για την ώρα δεν έχουμε καμιά που να συγκεντρώνει γενικότερη συμφωνία ή που να δίνει διέξοδο προς τον καθορισμό τέτοιων προοπτικών.

Η ερμηνεία που βλέπει στην αμερικανική πολιτική ένα «τέχνασμα», ένα «κόλπο», μόνο και μόνο για να «γονατίσει» την Ευρώπη, χωρίς να είναι εκτός πραγματικότητας, είναι ανεπαρκέστατη. Και μόνο από το γεγονός ότι και στην περίπτωση πτώσης της τιμής του δολαρίου οι Ευρωπαίοι έχουν ανάλογα αν όχι ακριβώς ίδια «παράπονα» (δυσκολεύονται οι εξαγωγές τους κατακλύζονται από κερδοσκοπικά κεφάλαια κτλ.). Αλλά και γιατί η διατύπωση της ερμηνείας αυτής αφήνει να εννοηθεί ότι θα μπορούσε να υπάρχει και μια άλλη αμερικανική πολιτική που δεν θα «γονάτιζε» τους ευρωπαίους (ίσως και θα «γονάτιζε» μπροστά τους;). Από τη μια μεριά, υποτιμά το γεγονός ότι οι ευρωαμερικανικές αντιθέσεις είναι αντικειμενικές. Και, παράδοξα, από την άλλη μεριά υπερβάλλει, αθέλητα ίσως, τις δυνατότητες της Ευρώπης, μια και υπονοεί ότι στο «γονάτισμα» αυτό η ΕΟΚ θα έπρεπε (και θα μπορούσε;) να απαντήσει «διακόπτοντας» τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ. Εύκολη συζήτηση, εύκολες «λύσεις», πολιτική ακινησία.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ της είναι και η ερμηνεία που προωθούν κάποιοι από τους πιο «εξελιγμένους» απολογητές της πολιτικής Ρέγκαν στις ΗΠΑ αλλά και στην Ευρώπη (της Ελλάδας συμπεριλαμβανομένης...). Κατά την άποψη αυτή, όντως η Ευρώπη υφίσταται, τα όσα υφίσταται από την άνοδο του δολαρίου. Φταίει όμως η ίδια, τουλάχιστο σ' ένα βαθμό, γιατί δεν κατάφερε να νοικοκυρέψει την οικονομία της. Και εν πάση περιπτώσει θα πρέπει οι Ευρωπαίοι να εκτιμήσουν το γεγονός ότι η αμερικανική πολιτική αποβλέπει στην αποκατάσταση της ισχύος της Δύσης απέναντι στη σοβιετική απειλή, πράγμα που είναι ένας κομψός τρόπος για να αποδοθεί το έλλειμμα του αμερικανικού προϋπολογισμού στις «αναγκαίες», για το καλό όλων, στρατιωτικές δαπάνες. Έτσι οι ευρωπαίοι πρέπει να διαλέξουν: «ισχυρή Δύση και ισχυρό δολάριο» ή «ανίσχυρη Δύση και φινλανδοποίηση της Ευρώπης» με όλες τις υπονοούμενες στην «ανάλυση» κακές συνέπειες. Υπερπολιτικοποιημένη απολογία που θα μπορούσε να επαναληφθεί για οποιαδήποτε εκδοχή της αμερικανικής πολιτικής, η «ανάλυση» αυτού του τύπου αγνοεί όλες τις μεταπολεμικές ιστορικές εξελίξεις, αποστρέφει αιδημόνως το βλέμμα της από τις ενδο-δυτικές αντιφάσεις, αδυνατεί, όπως κάθε παραλήρημα, να χειριστεί γεγονότα και οι στοιχειοδέστερες αναλύσεις τους. Πόσο ισχυρή μπορεί να είναι η «Δύση» όταν η Ευρώπη βυθίζεται στην κρίση; Πόσο η κρίση εξαρτάται από τη μεμονωμένη (έστω και «νοικοκυρεμένη») πολιτική κάθε χώρας; Πόσο «νοικοκυρεμένη» είναι η αμερικανική πολιτική (το χρέος του αμερικανικού δημοσίου έχει ξεπεράσει για τα καλά το 1 τρισεκατομμύριο δολάρια); Τι νόημα έχει η «αποκατάσταση της ισχύος» της Δύσης στα πλαίσια της πυρηνικής ισορροπίας που υπάρχει και λειτουργεί, αψεγάδιαστα στο στρατηγικό επίπεδο, ανάμεσα στις δύο Υπερδυνάμεις (άσχετα από το πραγματικό πρόβλημα της διαμάχης SS 20 Πέρσιγκ και Κρουζ); Πόσο μπορεί να διαρκέσει η συνοχή μιας συμμαχίας πά-

νω σε τέτοιες βάσεις; Ποιός κινδυνεύει από την θρυλούμενη «φινλανδοποίηση», η Ευρώπη ή το σύστημα σχέσεων και επιβολής ΗΠΑ - ΕΣΣΔ; Πόση σχέση έχουν όλα αυτά με τη συγκεκριμένη σημερινή οικονομική πολιτική των ΗΠΑ (στο κάτω κάτω υπάρχει και προηγούμενο «ισχυρής Δύσης» με ισχυρή, οικονομικά τουλάχιστον, Ευρώπη και προϊούσα «ασθένεια» του δολαρίου και εν πάσει περιπτώσει πολλές άλλες εκδοχές ισχύος παραμένουν ανοικτές...);

ΑΛΛΑ υπάρχουν και εκείνοι που κρατούν την ψυχραιμία τους. Μια αγγλική εφημερίδα επισήμαινε πρόσφατα ένα φαινόμενο που όλοι βλέπουν και λίγοι εντάσσουν στις ερμηνείες τους. Οι ΗΠΑ, υπογράμμισε, εφαρμόζουν κατά κάποιο τρόπο μια περισσότερο «κεϋνσιανή» πολιτική ακόμα και σε σύγκριση με το περίφημο «Νιου Ντηλ» του Ρουζβελτ. Και πράγματι οι ομοιότητες είναι εντυπωσιακές. Μόνο που τα τεράστια ποσά με τα οποία το κράτος ενισχύει τη ζήτηση προέρχονται σήμερα σε μεγάλο βαθμό, από τον υπόλοιπο κόσμο, θα πρόσθετα. Και βέβαια ο προορισμός τους διαφέρει. Συνολικά όμως το φαινόμενο είναι ανάλογο.

Η μεγάλη διαφορά, δηλαδή η χρηματοδότηση με κεφάλαια που προσφέρουν στις ΗΠΑ από το εξωτερικό, έχει σημαντικές συνέπειες. Χρηματοδοτείται η ενίσχυση της ζήτησης χωρίς πληθωριστικές πιέσεις που θα οφείλονταν στη νομισματική πολιτική (ενώ οι άλλες πηγές τέτοιων πιέσεων περιορίστηκαν με την «κοινωνική» πολιτική της κυβέρνησης). Έτσι βέβαια γίνεται πιο δύσκολη ή αδύνατη η χρηματοδότηση μιας ανάλογης πολιτικής στην Ευρώπη. Λύθηκε δηλαδή με νέο τρόπο το πρόβλημα που επισήμαιναν οι οικονομολόγοι: στη συγκεκριμένη κρίση κάθε βραχυπρόθεσμη «κεϋνσιανή» πολιτική ενίσχυσης της ζήτησης, αφού δεν αλλάζει τη διάρθρωση του παραγωγικού μηχανισμού, καταλήγει σε πληθωρισμό και εξωτερικό έλλειμμα. Λύθηκε κατά το ήμισυ: χωρίς πληθωρισμό δηλαδή. Αλλά το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο μεγαλώνει διαρκώς. Καλύπτεται όμως από το ισοζύγιο πληρωμών (επιστροφή κεφαλαίων, κερδών κτλ.). Πόσο «τεχνητός» είναι αυτός ο τρόπος; Μέχρι τότε το αμερικανικό δημόσιο θα δανείζε-ται; Πως θα ξεπληρώσει και με τι συνέπειες; Θα αντέξει και πόσο η αμερικανική παραγωγή τον ανταγωνισμό που αυξάνεται εις βάρος της τόσο στις ίδιες τις ΗΠΑ όσο και στο εξωτερικό; Θα προλάβει να μπει σε μια φάση ανάπτυξης της παραγωγικότητας και αποκλειστικής διάθεσης νέων προϊόντων ώστε να συμψηφίσει τον ανταγωνισμό αυτό; Ή θα απαιτήσει αυξημένο προστατευτισμό εις βάρος των ανταγωνιστών της; Ή μήπως ακόμη οδηγείται το δολάριο σε μια φάση πτώσης της τιμής του (όταν ενδεχομένως αρχίσει να προσφέρεται σε αυξημένες ποσότητες στην αγορά, ακριβώς από αυτούς που θα έχουν κερδίσει δολάρια από τις εξαγωγές τους στις ΗΠΑ);

NOMIZΩ, ότι αυτά είναι τα πραγματικά, όχι όλα αλλά τα σημαντικότερα, ερωτήματα-προκλήσεις που τίθενται στην ευρωπαϊκή πολιτική κι όχι οι πάσης εμβέλειας και πάσης εποχής γενικές παροτρύνσεις σε φανταστικές αναμετρήσεις ή «μυαλωμένες» υποταγές στη λογική των πραγμάτων.

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ είναι πολύπλοκα και αντιφατικά στις συνέπειές τους, συμβάλλουν κι αυτά στην προιούσα παράλυση της ευρωπαϊκής πολιτικής, μαζί με τους «εκβιασμούς» ή τις ρουτίνες που καταδυναστεύουν τις γενικές πολιτικές κατευθύνσεις πολλών χωρών μελών: επιδίωξη, με κάθε αντάλλαγμα, της αμερικανικής πυρηνικής προστασίας για τη Γερμανία, «ειδική σχέση» με τις ΗΠΑ και ξεφτισμένες φιλοδοξίες παγκόσμιας παρουσίας για τη Βρετανία, διατήρηση λεπτεπίλεπτων εσωτερικών ισορροπιών για την Ιταλία, ασαφείς, ακόμα και σήμερα, προτάσεις της Γαλλίας. Αυτά για τους «μεγάλους» της ΕΟΚ. Αλλά και οι «μικροί» δεν διακρίνονται για τη διορατικότητά τους. Για να περιοριστούμε στην Ελλάδα, τι νόημα έχει αλήθεια η έκφραση «ενιαία ευρωπαϊκή αντιμετώπιση» που χρησιμοποιήθηκε τις πρώτες μέρες της νέας κρίσης, σαν αντίλαλος εξ άλλου ανάλογης γαλλικής διατύπωσης, στο στόμα μιας κυβέρνησης που απλώς ακολουθεί τα γεγονότα και που, ως προς την ευρωπαϊκή πολιτική, περνάει ατάραχα και με απίστευτη ευκολία, από την προχτεσινή ανέκκλητη καταδίκη στη σημερινή επίκληση των γενικών θεραπευτικών ικανοτήτων της Κοινότητας ως (περίπου) έχει;

ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ καθόλου για παρελθοντολογία. Σήμερα, όπως γενικά αναγνωρίζεται στα λόγια, η αμερικανική «πρόκληση» δεν αντιμετωπίζεται παρά με ενιαία πράγματι αντίδραση, τόσο βρα-

χυπρόθεσμα όσο και μεσο-μακροπρόθεσμα.

ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΑ αυτό σημαίνει κοινή νομισματική πολιτική, κοινή ενδεχομένη στήριξη των νομισμάτων, κοινή διαχείριση αντίστοιχων με τα προβλήματα νομισματικών αποθεμάτων, κοινή πολιτική επιτοκίων, κοινή πολιτική απέναντι στις τραπεζικές δραστηριότητες, συντονισμένη πολιτική οικονομικής αυστηρότητας, κοινή βραχυπρόθεσμη εμπορική πολιτική απέναντι στις ΗΠΑ, κοινή και συνολική διαπραγμάτευση των όποιων προβλημάτων θέτει η συγκυρία. Και όχι μόνο η νομισματική ή εμπορική, αλλά κατά συμψηφισμό (που τον ασκεί κατά βούληση η αμερικανική κυβέρνηση), και η διμερής και διεθνής πολιτική συγκυρία. Ο «μπαμπούλας» της ΕΣΣΔ μπορεί να έχει πολυσήμαντες χρήσεις, ιδίως όταν χρησιμοποιείται συλλογικά και όχι με τη ψευδαίσθηση ότι ο καθένας θα τα βγάλει πέρα μόνος του και για δικό του λογαριασμό.

ΟΣΟ ΓΙΑ ΤΙΣ μεσο-μακροπρόθεσμες αντιδράσεις της Ευρώπης συνοψίζονται στην επιτάχυνση της κοινοτικής ολοκλήρωσης. Κι αυτή δεν πρόκειται ποτέ να γίνει με τους μηχανισμούς της «ελεύθερης οικονομίας ή αγοράς». Αυτοί οδηγούν, με βραχυπρόθεσμα, μερικά και εν πάσει περιπτώσει ανασφαλή κριτήρια στην απομάκρυνση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων και το αλλοιθώρισμα των ευρωπαϊκών συγκροτημάτων πότε προς τις ΗΠΑ, πότε προς την Ιαπωνία, στις συνεχείς υποχωρήσεις και ήττες στο εμπορικό πόλεμο που καλπάζει διεθνώς (πρόσφατα παραδείγματα οι απώλειες των αγορών γεωργικών προϊόντων της Αιγύπτου, η έναρξη της αμερικανικής διείσδυσης στην αγορά του κρασιού κτλ., χωρίς συνολική εκτίμηση και συνολικά ανταλλάγματα). Ίδια αποτελέσματα έχει η εθνική κατάκτηση του επιστημονικού και ερευνητικού δυναμικού της Ευρώπης, η ενδοκοινοτική ασυνεννοησία ως προς τις ιδιαίτερες και αναγκαίες σχέσεις με τον τρίτο κόσμο, η ανυπαρξία κοινής πολιτικής στις μεταφορές, την ανάπτυξη των τεχνολογιών αιχμής κτλ. Χωρίς κοινό σχεδιασμό και προγραμματισμό οι τάσεις αυτές θα εξακολουθήσουν να διαβρώνουν τις όποιες απόπειρες αντίδρασης στην πορεία ενός διεθνούς συστήματος που υποτιμά όχι μόνο τα νομίσματα αλλά το γενικότερο ρόλο της Ευρώπης.

ΕΩΣ ΤΩΡΑ, και παρά τα πυροτεχνήματα περί κοινών απαντήσεων και αντιμετώπισεων, η πολιτική των χωρών-μελών της Κοινότητας εξακολουθεί με τη φόρα που είχε πάρει, σε κάθε περίπτωση, από παλιά. Διαβλέποντας τις αβεβαιότητες, τους κινδύνους και το κόστος των αλλαγών που απαιτούνται για μια νέα πολιτική, προτιμούν να τις παραπέμπουν στις «επαύριον που τραγουδούν».

ΣΤΗ ΔΙΚΗ μας περίπτωση, φοβάμαι ότι δεν τις διαβλέπουμε καν. Έτσι στο πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξης η ΕΟΚ είναι απούσα ως συνιστώσα της συνολικής στρατηγικής, η δραχμή συνδέθηκε με το δολάριο, μάλλον γιατί άλλη εκδοχή δεν ήταν ορατή στο θεωρητικό πεδίο της κυβερνητικής πολιτικής, οι βιομηχανικές επενδύσεις προωθούνται (σχήμα λόγου) χωρίς ευρωπαϊκές αναφορές ή επιδιώξεις συμμαχιών, ο συντονισμός της έρευνας με τα όσα, λίγα εξάλλου, προωθούνται στην Κοινότητα, καρκινοβατεί παρά κάποιες εξαιρέσεις, η εξωτερική πολιτική εξαντλείται συχνά σε προσπάθειες επιφανειακής διαφοροποίησης από την Κοινότητα και τα ανάλογα παραδείγματα εξακολουθούν να συσσωρεύονται ακόμη και επί ελληνικής προεδρίας...

ΣΥΓΧΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΥΣΗ δεν οδηγούν σε αδιέξοδο. Διέξοδος είναι και η αποδιάρθρωση της ΕΟΚ, τουλάχιστον ως απόπειρα να επιβληθεί μια πολιτική βούληση στη φορά των πραγμάτων. Είναι μια υπόθεση εργασίας που γίνεται πια αξιόπιστη. Και πολλοί είναι εκείνοι που ανακαλύπτουν, κάπως αργά ίσως, ότι μια τέτοια εκδοχή θα έχει σχετικά και συγκριτικά απείρως καταστροφικότερες συνέπειες από την προοδευτική εμβάθυνση και διεύρυνση της Κοινότητας που εκ του ασφαλούς, με ρητές καταγγελίες ή αιδήμονα σιωπή, επέσειαν ως σκιάχτρο σε καταλλήλως προετοιμασμένα ακροατήρια.

ΑΤΙΜΟ (αν μπορώ να εκφράζομαι έτσι...) δολάριο. Άρκεσε ένα απότομο άλμα σου, ένα πηδηματάκι, για να καταρρεύσουν σύνθετα ιδεολογήματα με σεβαστή ήδη ηλικία...

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, θα περιμένουμε με πολύ ενδιαφέρον τις αλληπάλληλες συνόδους των ευρωπαϊκών υπουργών και το ευρωπαϊκό Συμβούλιο (κρυφής) της Αθήνας. Εκτός κι αν κάποια (ποσοστή;) ανάπαυλα στις περιπέτειες του δολαρίου επαναφέρει τη συνήθη μακαριότητα στις συνεδριάσεις τους. Την «ανακούφιση» τους θα είναι πολύ δύσκολο να τη συμμεριστεί κανείς. □

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ! ΤΕΡΜΑ ΣΤΗΝ ΕΞΑΡΤΗΣΗ
31-12-1988 ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΟΝΤΑΙ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ

Η υπογραφή αργεί - τα ερωτήματα πληθαίνουν

του Αλέξανδρου Γ. Ξύδη

ΜΕΤΑ την αμηχανία και τις υποψίες που γέννησαν οι αλλεπάλληλες αναγγελίες από τα πιο επίσημα στόματα για τη σύντομη δημοσίευση της συμφωνίας για τις βάσεις, και τις ισάριθμες σιωπηρές αναβολές, φαίνεται ότι, ίσως μέσα στον Αύγουστο, θα έχουμε τη δυνατότητα, οι Έλληνες πολίτες, να διαβάσουμε και να κρίνουμε ένα κείμενο που τόσο άμεσα αφορά τη χώρα μας, μαζί με τις (δυο;) επιστολές που, ως φαίνεται τη συνοδεύουν. Κυρίως από πρόσφατη δήλωση (11.8.83) του κυβερνητικού εκπροσώπου, συνάγουμε πως οι διαπραγματεύσεις έγιναν στ' αγγλικά και πως το κείμενο που μονογραφήθηκε στις 15 Ιουλίου —διπλή αποφράδα ημέρα— είναι κι αυτό στ' αγγλικά. Από όσα είπε ο κ. Μαρούδας, ως τις 11 Αυγούστου τουλάχιστο *δεν υπήρχε επίσημο, μονογραφημένο από τα δυο μέρη ελληνικό πρωτότυπο* της συμφωνίας. Υπήρχε μόνο το *αμερικανικό*:

Η «ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ» του στα ελληνικά, που έγινε προφανώς μετά τη μονογράφηση, (άραγε χρειάστηκαν ολόκληρο μήνα οι ειδικοί του Υπ. Εξωτερικών, ή μήπως οφειλόταν σε άλλους λόγους η βραδυπορία;) στάλθηκε στην Ουάσιγκτον «για αντιπαραβολή» με το «αγγλικό κείμενο» σάμπως να μην υπήρχε και στο Υπ. Εξωτερικών το κείμενο αυτό, σάμπως όλοι οι αγγλομαθείς Έλληνες να έχουν συγκεντρωθεί στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ; Η πρωτοφανής αυτή διαδικασία γεννάει απορίες ουσιαστικής, όχι μόνο τυπικής, φύσης.

ΟΣΟ και άριστα να χειρίζεται τ' αμερικάνικα ο Υφυπουργός-διαπραγματευτής, θα έχει ασφαλώς μεγαλύτερη ευχέρεια στο χειρισμό της μητρικής του γλώσσας. Κι αυτό να μη συνέβαινε, θα ήταν από διαπραγματευτική τακτική ορθό, και σύνηθες άλλωστε στη διπλωματική πρακτική, και για την ουσία πιο ασφαλές αν, σε όλη τη διαπραγμάτευση χρησιμοποιούνταν και οι δυο γλώσσες, δηλ. και τα αρχικά σχέδια, και οι τροπολογίες, και όλες οι αναπόφευκτες αλλαγές, καθώς και τα πρακτικά των συναντήσεων, να διατυπώνονταν όσο προχωρούσε η συζήτηση, και στα ελληνικά και στ' αγγλικά, ώστε να κατάληγε η διαπραγμάτευση στην *ταυτόχρονη μονογράφηση δυο κειμένων* στις δυο γλώσσες, που τότε μόνο θα «ήταν ισότιμα και ίσης ισχύος» όπως τα θέλει ο κ. Μαρούδας.

ΟΜΟΛΟΓΩ πως αυτή η εξήγηση της καθυστέρησης στη δημοσίευση ενός κειμένου που τόσο πανηγυρικά χαιρετίστηκε ως ελληνική επιτυχία, και συνεπώς θα έπρεπε να το μάθει το ταχύτερο ο ελληνικός λαός, (ας μην αντιτάξει κανείς ότι μονογραφούμενα κείμενα παραμένουν πάντα μυστικά) δεν είναι πειστική.

ΑΛΛΑ και τα πολλά σημεία που άφηναν στη σκιά οι πρώτες δηλώσεις γίνονται πιο σκοτεινά κάθε φορά που φθέγγονται στη

Ουάσιγκτον και στην Αθήνα οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι και άλλοι υφυπουργοί (Αμερικανοί τώρα) με τις δισταμένες στην ουσία περιγραφές τους μιας συμφωνίας που μόνο εκείνοι γνωρίζουν το ακριβές της κείμενο.

ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ εγώ έδινα σιωπηρά μian άλλη ίσως αισιόδοξη, ερμηνεία της μη δημοσίευσης: ότι δηλαδή οι Έλληνες πολιτικοί υπεύθυνοι θα επωφελούνταν από την «προθεσμία διάσκεψης» που τους πρόσφερε αυτή η μυστικότητα μεταξύ κάλυκος και χειλέων, μεταξύ μονογραφής, δηλ. και υπογραφής της συμφωνίας (που μόνο με την υπογραφή γίνεται οριστικά δεσμευτική) για να επιτύχουν μερικές βελτιώσεις, να κερδίσουν ορισμένα σημεία τα οποία, κατά τις πιο έγκυρες δημόσιες πληροφορίες, και τις πιο ψύχραιμες γνώμες, δεν καλύφθηκαν καθόλου ή ικανοποιητικά για την Ελλάδα ως τις 15 Ιουλίου στις καθαυτό διαπραγματεύσεις. Αυτή και μόνο θα ήταν επαρκής εξήγηση της μη δημοσίευσης μιας συμφωνίας ουσιαστικά μονογραφημένης άλλωστε μόνο κατά το μισό.

ΕΙΝΑΙ πράγματι ζωτικά τα σημεία που παραμένουν στο σκότος. Ενώ οι προβολές και τα πλακάτ φώτιζαν στην Αθήνα εκτυφλωτικά την επίτευξη της αποχώρησης των βάσεων μετά πέντε χρόνια και της Ελλάδας για τους Έλληνες, δεν έχουμε δει την παραμικρή αχτίδα φωτός να πέφτει σε σημαντικές περιοχές του θέματος «βάσεις» όπως π.χ.

- η ετεροδικία των χιλιάδων Αμερικανών στρατιωτών και πολιτών που βρίσκονται σήμερα στην Ελλάδα, ως προσωπικό των βάσεων. Αλήθεια «καταργούνται οριστικά» οι τόσο ταπεινωτικές διατάξεις¹ που ισχύουν ως τώρα; Άρα περιορίζεται η ετεροδικία —αν δεν καταργείται ολότελα— στην πιο απλή της έκφραση, εκείνη που δέχονται οι άλλοι «σύμμαχοι» του ΝΑΤΟ από το 1951, εν όψει μάλιστα της αποχώρησης των βάσεων και του προσωπικού τους σε μερικά χρόνια;
- οι διατάξεις προστασίας του ελληνικού προσωπικού που εργάζεται στις βάσεις;
- ο σαφής προσδιορισμός των δραστηριοτήτων που θα επιτρέπονται από την Ελλάδα στις βάσεις;
- ο βαθμός και ο τρόπος εξασφάλισης αποτελεσματικού από ελληνικής πλευράς ελέγχου αυτών των δραστηριοτήτων;
- οι ενδιάμεσες κυρώσεις που προβλέπονται ως το οριστικό κλείσιμο των βάσεων, για τις ενδεχόμενες παραβιάσεις των Αμερικανών.

ΓΙΑ ΟΛΑ αυτά τα σημεία δεν υπάρχει νύξη στις επίσημες δηλώσεις. Απομένει η ευχή, κι η ελπίδα πως η καινούρια συμφωνία θα τα καλύπτει και θα κατοχυρώνει τα ελληνικά συμφέροντα καλύτε-

ρα από τις «108» παλιές. (Αλήθεια ο Έλληνας διαπραγματευτής ήταν εφοδιασμένος με πλήρη κατάλογό τους;)². Αγνοούμε ακόμα αν, και με ποιό τρόπο, αναφέρεται σ' αυτές η νέα συμφωνία, ή αν απλώς τις καταγγέλλει όλες, και τις υποκαθιστά 100%, πράγμα προτιμότερο.

ΚΡΙΝΟΝΤΑΣ πάντως από τα σημεία στα οποία κεντρώθηκαν οι επίσημες ανακοινώσεις εδώ και στις ΗΠΑ, ή και τα πιο καλά πληροφορημένα δημοσιεύματα (πχ. ΒΗΜΑ 17.7.83) μπορεί ν' αποκλείσει κανείς οριστικά ότι: η συμφωνία προβλέπει είτε την καταβολή μισθώματος ή αποζημίωσης χρήσης για τις βάσεις, είτε την εγκατάλειψη από τώρα μιας ή περισσότερων από τις εγκαταστάσεις, που πρέπει να ξεπερνάνε τις 20 σε διαφορετικές τοποθεσίες (είχε δημοσιευθεί κάτι τέτοιο παλιότερα), είτε μια διαδικασία βαθμιαίας «αποδόμησης» (Scaling-down) των δραστηριοτήτων, του προσωπικού και των τεχνικών εγκαταστάσεων, ώστε στο τέλος της πενταετίας, να διευκολυνθεί και να συντομευθεί το «ξήλωμά» τους. Κι αυτής ακόμα της περίφημης πενταετίας (μαζί με τους 17 μήνες) η φύση αμφισβητείται από τους Αμερικανούς, αν δηλ. είναι πραγματικά «καταληκτική» κατά τον νεολογισμό —προτιμότερο το νομικότερο «ανατρεπτική»— ή απλώς προθεσμία για έναρξη συνομιλιών για την παραπέρα τύχη των βάσεων.

ΟΤΙ ΔΕΝ υπάρχει στην κυρίως συμφωνία μνεία της ισορροπίας στο Αιγαίο, του 7 προς 10, και της στρατιωτικής «βοήθειας» το γνωρίζουμε κιόλας. Άλλωστε, κατά τη γνώμη μου, είναι και τα τρία θέματα που δεν είχαν τη θέση τους σ' αυτή τη διαπραγμάτευση, εσύμφερε περισσότερο ν' αποτελέσουν αντικείμενο συνεννοήσεων μέσω των τακτικών καναλιών που αποτελούν οι πρεσβείες στη Ουάσινγκτον και στην Αθήνα. Δηλώνεται επίσημα ότι τα θέματα αυτά θα καλυφθούν σε χωριστές επιστολές που θα δημοσιευθούν και αυτές. Θα περιμένουμε να τις διαβάσουμε. Γνωρίζουμε επίσης ότι αντί μισθώματος θα δώσουν οι Αμερικανοί «έναντι των βάσεων» 500 εκατομμύρια για το 1984 δανεικά, δηλ. 220 εκατομμύρια περισσότερα από την περυσινή στρατιωτική βοήθεια.

ΓΙΑΤΙ άραγε έστω και αυτά να μην ενσωματωθούν στην κύρια συμφωνία, που έχει ισχύ πολύ μεγαλύτερη από εκείνη οποιονδήποτε επιστολών;³.

ΕΔΩ επισημαίνω μια πολύ σημαντική αδυναμία της συμφωνίας, το ότι αποτελεί ένα PACKAGE-DEAL όπου το δέμα των Αμερικανών είναι λεόντιο. Με διμερή συμφωνία που θα κυρωθεί από τα αρμόδια συνταγματικά όργανα, οι Αμερικανοί θα συνεχίσουν να νέμονται, για άλλα πέντε χρόνια, τις βάσεις που έχουν, χωρίς νοίκι, ίσως με την ευρεία ετεροδικία της Σύμβασης του ΝΑΤΟ, ίσως με λίγο αυστηρότερο έλεγχο, με μόνο μια επιπλέον δαπάνη 220 εκατομμυρίων για το 1984, κι έπειτα... για το 1985 με '89 βλέπουμε. Αυτά θα τα δανείσουν στην Ελλάδα, μαζί με μιαν αόριστη ρήτρα για την ισορροπία στο Αιγαίο, μ' επιστολές που δε χρειάζονται νομοθετική κύρωση, είναι συνεπώς μειωμένης ισχύος.

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ πληθαίνουν, προσθέτονται στα προηγούμενα (Δες ΑΝΤΙ 237, 22.7.83, σελ. 12-15). Τα συνοδεύει τώρα αύξουσα ανησυχία μήπως οι απαντήσεις στα περισσότερα είναι αρνητικές.

Αθήνα 15.8.83

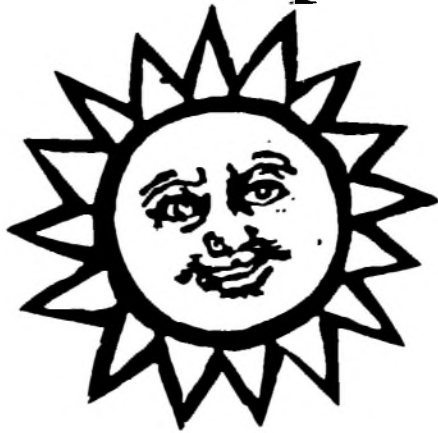
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Από το 1948 ως το 1956 το προσωπικό αυτό απολάμβανε καθεστώς περίπου διομολογήσεων «ολοκληρωτικής ετεροδικίας» που αποτέλεσμά της, κατά τον και σήμερα Ειδικό Νομικό Σύμβουλο του Υπ. Εξωτερικών... ήτο η εξ απόψεως προνομίων τοποθέτησις του απλού αμερικανού στρατιώτου εις θέσιν υψηλοτέραν της του Πρέσβευς των ΗΠΑ εν Ελλάδι...» (Κωνστ. Π. Οικονομίδης «Απαρτίαστον και Ετεροδικία των Διπλωματικών Υπαλλήλων» Αθήνα 1975, σελ. 199). Το 1956 με νέα συμφωνία για το «Νομικό καθεστώς των εν Ελλάδι ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ» καταργήθηκε η διομολογησιακή αυτή κατάσταση και συμφωνήθηκε να εφαρμοστεί η πολυμερής Σύμβαση του 1951 μεταξύ των Κρατών-Μελών του ΝΑΤΟ «επί του νομικού καθεστώτος των δυνάμεων αυτών» που ανέφερε και ο Πρωθυπουργός (sofa). Αλλά και τότε η ελληνική κυβέρνηση δέχθηκε «να περιληφθούν εν τη Συμφωνία ταύτη ωρισμένοι διατάξεις, αίτινες αλλοιώνουν αισθητώς εις βάρος ημών το της Συμβάσεως του ΝΑΤΟ καθεστώς» (Οικονομίδης ο.π. σελ. 208). Οι πρόσθετες αυτές διατάξεις αποτελούν δεσμεύσεις «ιδιαιτέρως μειωτικές γιά την εγχώριον κυριαρχίαν» (Οικονομίδης ο.π. σελ. 209). Θα καταργηθούν άραγε;

2. Που, μην ξεχνούμε, περιλαμβάνουν και τη μονογραφημένη του 1977, και την διαπραγματευμένη, αλλά μη μονογραφημένη του 1981.

3. Μη λησμονούμε πόσο κυνικά η σημερινή αμερικανική κυβέρνηση αγνοεί την ισχύ των διαβεβαιώσεων που περιέχονται στις επιστολές Μπίτσιου-Κίσσινγκερ του 1976.

ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΟΙ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

με βιβλία
απο τις
εκδόσεις
ΚΕΔΡΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ	Σημεία και τέρατα
ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ	Ιστορία
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΕΙΛΙΝΟΣ	Ταξίδια και όνειρα
ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ	Η πηγάδα
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ	Εφήβων και μη
ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ	Βάρδια
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΙΟΤΣΟΣ	Τα γουρούνια
ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ	Η Μαρία περιηγείται τη
	Μητρόπολη των νερών
ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΣΟΛΑΣ	Ο Πρίγκιπας
ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ	Ο ωραίος λοχαγός
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ	Τα ψάθινα καπέλα
ΗΒΗ ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ	Προτελευταία εποχή
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ	Δυτικοί συνοικία
ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ	Αυτό το θέατρο
	ήταν Εκείνος
ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΛΙΞ	Στο δρόμο των Αγγέλων
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ	Πέτρος Δαρζέντας
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ	Οι Συνυπάρχοντες
ΜΑΡΩ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ	Γι' ανθρώπινες φωνές
	και τρομπέτα
ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ	Ιστορίες με σκύλους
ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ	Κίνα
ΝΙΚΟΣ ΓΑΒΡΙΗΛ	Μητέρα
ΠΕΝΤΖΙΚΗΣ	Θεσσαλονίκη
ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ	Το γυμνό δέντρο
ΚΩΣΤΑΣ ΣΟΥΚΑΣ	Θάλασσα
ΔΙΔΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ	Κατεδαφιζόμεθα
ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ	Η φάρσα
ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΡΑΓΚΙΑΣ	Ανθρωποι και σπίτια
ΓΙΩΡΓΟΣ	Ο караγκιόζης...
ΣΚΟΥΡΤΗΣ	καράγκιόζης
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ	Τα διηγήματα
ΜΑΡΙΟΣ ΧΑΚΚΑΣ	Απαντα
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ	Χτίστες
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ	Πεζοδρόμιο
ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ	Μπακακόκ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ.: 36.15.783

Εξόρμηση
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Όταν η αυτοκριτική είναι άλλοθι

Η Επανάσταση δεν μπορεί να κριθεί από την ιδέα που έχει για τον εαυτό της.

Κ. Μαρξ

του Σταύρου Σμυρνιού

Υ.Γ. Ούτε και η Αλλαγή.

Θα 'λεγε κανείς ότι τα πράγματα είναι σοβαρά. Εκατό σελίδες αποτελούν σύγγραμμα. Βαρετό, διαπίστωσε καθώς το διάβαζε σχολιαστής της φίλης «Ελευθεροτυπίας». Η νύστα δεν φέρνει την επανάσταση, έγραψε περίπου. Ούτε καν την Αλλαγή. Όντως. Η γλώσσα αποκαλύπτει. Το ύφος είναι ήθος.

Όμως η ΚΕ του ΠΑΣΟΚ μέσα σ' ένα κοπιαστικό Σαββατοκύριακο δεν βρήκε λίγα λεπτά να ρωτήσει και να αναρωτηθεί πως μπορεί να είναι —όπως διακηρύσσει— το «ανώτερο όργανο του κόμματος» όταν τα μέλη της δεν είχαν συναντηθεί δεκαέξι μήνες. Όταν, ακόμα χειρότερο, είχαν κληθεί στην Αθήνα εκείνες τις μυστήριες μέρες που επρόκειτο να υπογραφεί η συμφωνία για τις Βάσεις, για ενημέρωση. Και επέστρεψαν οικάδε, τυφλοί, όπως είχαν έλθει. Η ενημέρωση ματαιώθηκε όπως και η υπογραφή. Χωρίς εξήγηση. Και τώρα εδώ στην Αθήνα δεν ρώτησε κανείς: «γιατί μας φωνάζατε; γιατί μας διώξατε; τι συνέβη;» Ποιος μπορεί έτσι να καταλάβει τι σημαίνει ανώτερο όργανο;

Πρέπει να σημειωθεί ότι κάποια ενημέρωση έγινε σε κάποιους. Επιλεκτικά. Νύστα και ελιτισμός.

Η αυτοκριτική είναι θεσμός για την Αριστερά. Τουλάχιστον το διακηρύσσει. Και κατά περίπτωση τον εφαρμόζει.

Το ΠΑΣΟΚ διακηρύσσει και αυτό ότι κάνει αυτοκριτική. Όχι μόνο σαν κόμμα αλλά και σαν κυβέρνηση.

Η πολεμική θα ήταν ανθόσπαρτος δρόμος. Οι Βάσεις, το ΝΑΤΟ, η ΕΟΚ. Δεν είναι που δεν φύγαμε. Είναι που ποτέ δεν μιλήσαμε για τις δυσκολίες αν το πράτταμε. Και τώρα αποκρύπτουμε το γεγονός ότι την απόφαση για την αποχώρηση των Βάσεων δεν την παίρνει το ΠΑΣΟΚ με τη συμφωνία που υπέγραψε. Η απόφαση αυτή ανήκει σε άλλον. Στην κυβέρνηση που θα έρθει μετά πέντε χρόνια.

Είναι ακόμα το γεγονός ότι βεβαίως το δημοψήφισμα αποτελεί προνόμιο του προέδρου της Δημοκρατίας. Που ποτέ δεν του ζητήθηκε από την υπεύθυνη κυβέρνηση να το ασκήσει. Και ποτέ δεν εξηγήθηκε το γιατί. Είναι και το γεγονός ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ μιλούσε για την ΕΟΚ σαν ένα θέμα στρατηγικής επιλογής. Και τώρα μιλώντας στην ΚΕ λέει πως μετά τη συνάντηση των Αθηνών το Δεκέμβριο «θα είμαστε σε θέση να κάνουμε τις οριστικές μας εκτιμήσεις και έτσι θα είμαστε σε θέση να συμμετάσχουμε με βάση μια απόλυτα συγκεκριμένη πολιτική στις Ευρωεκλογές». Απλώς δεν υπάρχει πολιτική (;) Δεν είναι πια στρατηγικό θέμα η ΕΟΚ; Μόνο θέμα χειρισμών από το μπαλκόνι των εκλογών; Διαλέχτε.

Πράγματα που διαβάζουμε κάθε μέρα αλλά που δεν είναι ασήμαντα επειδή γράφονται καθημερινά.

Για τους σοσιαλιστές δεν αποτελεί πρώτη και ύπατη Αλλαγή ο δρόμος του κόμματος που δεν ψηφοθηρεί; Δεν είναι η μόνη ελπίδα όταν ο λαός δεν είναι, ιδίως, σώμα εκλογικό, ψηφοφόρος;

Χιλιοειπωμένο αλλά επίκαιρο. Γιατί ο σοσιαλισμός έρχεται πολλές φορές, όταν η κρίση κυριαρχεί. Όταν ο μικρομεσαίος αγωνιά και τρομάζει από «την επίθεση του μεγάλου κεφαλαίου». Είναι κατάσταση που σχεδόν καταδικάζει στη διαχείριση του συστήματος —να σώσουμε τα έπιπλα από το νερό που μπάζει από παντού. Γιατί λεφτά δεν υπάρχουν. Πρέπει να βρεθούν. Και οι πηγές είναι μόνο δύο τελικά. Οι προνομιούχοι ή οι μη προνομιούχοι.

Ο λαός πρέπει να γνωρίζει τι συμβαίνει, γιατί συμβαίνει, πως θα συμβεί. Διότι η διαχείριση των —κατεστημένων— πραγμάτων δεν είναι κίνδυνος. Είναι μια από τις αναγκαίες διαδικασίες ακόμα και σε καιρούς επαναστάσεων. Και καθλώνει.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της Παραλογοτεχνίας

Τέσσερις μονογραφίες και ένα δοκίμιο πάνω στα αστυνομικά και κατασκοπικά μυθιστορήματα, την «επιστημονική φαντασία» και τα χόμικς.

Οι ιστορικές καταβολές, οι λογοτεχνικές συγγένειες και η ψυχολογική λειτουργία της ανάγνωσης της παραλογοτεχνίας.

Μια μελέτη που διαβάζεται με τόσο ενδιαφέρον όσο και ένα αστυνομικό μυθιστόρημα· επιπλέον δίνει όλες τις πληροφορίες και τα στοιχεία για την κατανόηση ενός είδους με πολλούς φίλους.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ.Κοτζιά και Σία ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

Διαχείριση δεν σημαίνει συνέχιση των ιδίων μεθόδων, των ιδίων σχέσεων, απόσπαση της υπεραξίας από τις ίδιες πηγές;

Το σύστημα δουλεύει ενιαία. Για εργοδότες και εργαζόμενους. Δεν έχει νόημα λοιπόν να καλούνται οι εργαζόμενοι από την ΚΕ του ΠΑΣΟΚ να μεταφέρουν την πάλη τους από τις «οικονομίστικες» διεκδικήσεις στο πεδίο του ελέγχου της παραγωγής; Όταν ο πρωθυπουργός καλεί τηλεόραση, υπουργικό συμβούλιο, πολιτικούς συντάκτες και μιλώντας για την κοινωνικοποίηση λησμονεί το άρθρο τέσσερα. Όταν τα εποπτικά συμβούλια δεν έχουν δικαίωμα απόφασης. Μελετούν και εισηγούνται. Καλύτερα από κάποιους τεχνοκράτες; Θα το αποφασίζει ο υπουργός.

Η Αριστερά —μια κάποια τουλάχιστον— έχει ανακαλύψει την πυρίτιδα εδώ και χρόνια. Η κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας δεν πάει αναγκαστικά στο σοσιαλισμό. Απαραίτητο βήμα η δυνατότητα λήψης αποφάσεων. Σοσιαλισμό εδώ και τώρα; Όχι. Αλλά να το λέμε.

Στο πλαίσιο της διαχείρισης του συστήματος —που πάσχει επι πλέον— οι μισθολογικές διεκδικήσεις δεν μπορεί να χαρακτηρίζονται αμέσως αμέσως οικονομίστικες όσο και αν δεν αλλάζουν την ουσία της λειτουργίας των πραγμάτων. Όταν τα μέτρα της Αλλαγής εφαρμόζονται χρόνια τώρα στις χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού...

Η αυτοκριτική εδώ, σ' ένα καθημερινό τώρα, μιας συλλογικής κίνησης, προϋποθέτει ειλικρίνεια, γνώση και σεβασμό.

Η αυτοκριτική δεν είναι τιμωρία —όπως η παραδοσιακή Αριστερά την έχει εφαρμόσει. Είναι διάλογος. Και ανάμεσα σε κυβερνώντες και κυβερνώμενους τείνει να μειώσει την απόσταση που τους χωρίζει. Η αυτοκριτική είναι επικοινωνία. Σχέση. Τείνει, με την ανάλυση του λάθους, στην κατανόηση των μηχανισμών λήψης των αποφάσεων. Και των αντιστάσεων εκ των έσω. Όπως και των αντιφάσεων εκ των έσω.

Μ' αυτή την έννοια η αυτοκριτική είναι ανύπαρκτη στο σύγγραμμα της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ.

Εντυπωσιακά έρχονται και ξανάρχονται αποσπάσματα της απόφασης που επαναλαμβάνουν όσα ο πρόεδρος του κόμματος είχε πει —εναργέστερα— σε ομιλία του στο Σπόρτιγκ στις 31-1-82. Για τις κομματικές οργανώσεις που παρεμβαίνουν και αστυνομεύουν κράτος και κυβέρνηση. Για την ανάγκη στήριξης της κυβέρνησης από το κόμμα. Για το ότι τα μέλη του ΠΑΣΟΚ έχουν ίσα δικαιώματα με τους άλλους πολίτες. Μονότονα, με τις ίδιες λέξεις, τις ίδιες σχεδόν φράσεις, όπως ο παπάς σε γάμους ή σε κηδείες το ΕΓ εισηγείται και η ΚΕ εγκρίνει επα-

ναλαμβάνοντας τον πρόεδρο, όσα είπε τότε.

Τι έγινε αυτόν τον ενάμισυ χρόνο; Πως τα ίδια φαινόμενα παράγουν τα ίδια αποτελέσματα και δεν αναφέρονται μέτρα, αποτελέσματα, προσπάθειες, αποτυχίες, βελτιώσεις;

Ύφος αξιωματικό. Ο κ. Παπανδρέου μιλά για φαινόμενα αλαζονείας. Η απόφαση απαντά στην πρώτη κιόλας σελίδα ότι «δεν μας διακατέχει καμία αλαζονεία ούτε και λαθεμένη εκτίμηση των δυνατοτήτων μας». Αργότερα μόνο θα πει πως ο «λαός δεν δέχεται φαινόμενα αλαζονείας. Αλλά πλέον από ποιόν;

Η τελετουργική επανάληψη των λόγων που πρόφερε ο πρόεδρος πριν από ενάμισυ χρόνο δεν είναι αυτοκριτική αλλά λόγος κενός. Και άλλοθι.

Και ο θρίαμβος: Η κατάργηση του σταυρού προτίμησης κατήργησε την παραδοσιακή σχέση ρουσφετιού Κράτους-πολίτη. Την παραδοσιακή. Διότι παρακάτω υπονοείται σχεδόν άμεσα πως οι κομματικές οργανώσεις αλλά και μεμονωμένα μέλη ανέλαβαν τη διαμεσολάβηση της ίδιας ρουσφετολογικής σχέσης ανάμεσα στο Κράτος και τον πολίτη. Είναι κάτι που ανοίγει δρόμο για ένα οργανωμένο αυταρχισμό. Η απόφαση ξορκίζει το φαινόμενο με ένα αυστηρό «αυτά δεν πρέπει να γίνονται». Φτου κακά. MERDE που θα έλεγαν και οι Γάλλοι.

Το ρουσφέτι όμως δεν εξαφανίζεται με διοικητικές πράξεις όπως διασφαλίζεται η πειθαρχία της Κοινοβουλευτικής Ομάδας με το φόβο να τεθεί εκτός λίστας. Το ρουσφέτι είναι η «μαύρη αγορά» στον τομέα των υπηρεσιών όπου η κρατική λειτουργία πάσχει. Ανθεί ιδιαίτερα στο φτωχό Νότο.

Ακόμα, η κομματική λίστα έφερε την πειθαρχία στην ΚΟ και μετέφερε τον ανταγωνισμό για μια περίοπτη θέση σ' αυτή μέσα στο κόμμα όπως ομολογεί η ίδια η Απόφαση. Μήπως η κατάργηση του σταυρού δημιούργησε τις πρώτες προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση τάσεων ή στη χειρότερη περίπτωση, φέουδων προσωπικών μέσα στο κόμμα;

Δεν είναι το πιο ασήμαντο πως η Απόφαση δεν επιχειρεί ούτε καν διανοείται να επιχειρήσει μια κάποια, έστω στοιχειώδη, ταξική ανάλυση της ελληνικής κοινωνίας. Μόνο που ο συνδικαλισμός, λέει, πρέπει να είναι ταξικός. Επίθετο, που έτσι, πέφτει στο κείμενο όπως η πούδρα στους κουραμπιέδες.

Κι όμως ο ίδιος ο Μαρξ τονίζει πως δεν ανακάλυψε αυτός τις Τάξεις και την πάλη των Τάξεων αλλά οι αστοί οικονομολόγοι της τότε Μεγάλης Βρετανίας. Ουδείς κίνδυνος.

Ο Μαρξ ανακάλυψε τους νόμους που διέπουν την πάλη των Τάξεων. Αλλά αυτό είναι μία άλλη ιστορία, δεν είναι έτσι;

□

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΣΕΙΡΑ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

Επιμέλεια σειράς: Τάκης Καφετζής

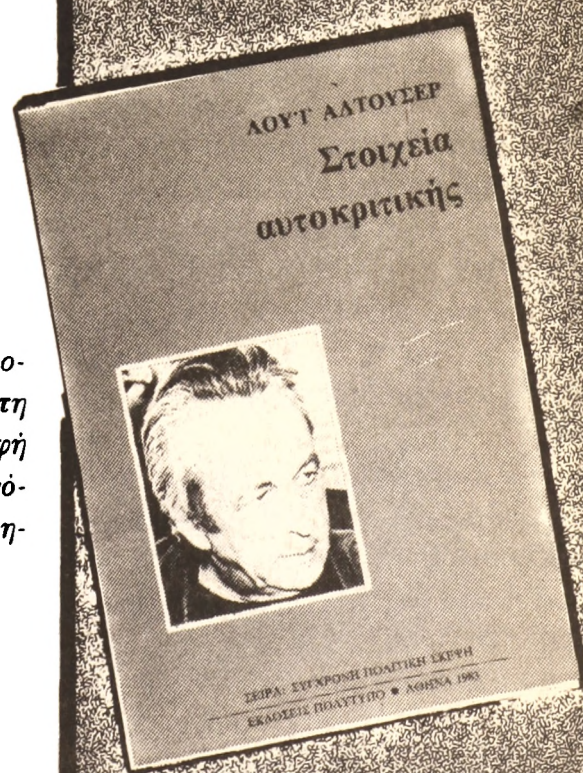
ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ Στοιχεία αυτοκριτικής

Για την καταγωγή, την αναγκαιότητα και τον κριτικό επαναπροσδιορισμό της «επιστημολογικής τομής» • για την επιστήμη, την «ιδεολογία» και τις σχέσεις της μέσα στη «θεωρία» • για τον στρουκτουραλισμό και τις περιπέτειές του στη μαρξιστική μεταγραφή του • για τους λόγους και την αναγκαιότητα της ανάγνωσης του Μαρξ μέσα από τον Σπινόζα • για τον επιστημονικό προσδιορισμό των φιλοσοφικών «τάσεων» • για την επανεκτίμηση του «νεαρού Μαρξ».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: Εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 3607744 — 3639962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

ή πως κατασκευάζεται μια πληροφορία προς χρήσιν κομμάτων και αρχηγών

του Ρέπορτερ

Την ίδια στιγμή που η κυβέρνηση αναγγέλλει το γιορτασμό του Πολυτεχνείου επί 17 μέρες, ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της «Ν.Δ.» χρησιμοποιεί με αποστροφή το χαρακτηρισμό «χουντικός» για κάποιους κυβερνητικούς χειρισμούς και η νεολαία του ΚΚΕ στήνει τα αντιδικτατορικά πανώ για το φεστιβάλ της, τα κόμματα αυτά και οι επιτελείς τους χρησιμοποιούν την αμνηστευση των χουντικών σαν «άσσο στο μανίκι» για το πολιτικό παιχνίδι.

Σημάδι των καιρών ενώ για πρώτη φορά στην νεοελληνική ιστορία πραξικοπηματίες που ανέτρεψαν τη δημοκρατική τάξη —την όποια τέλος πάντων δημοκρατική τάξη— δικάζονται και παραδειγματικά τιμωρούνται και φυλακίζονται, θα εμφανιστούν λίγα χρόνια μετά πολιτικοί που «διαπραγματεύονται» την αμνηστεία με καιροσκοπικά μικροπολιτικά ωφέλη. Μήπως αυτό δεν αποτελεί το ουσιαστικό ρήγμα στο αντιδικτατορικό πνεύμα που συνέιχε πολιτικές δυνάμεις και λαό κατά τη διάρκεια της δικτατορίας και αμέσως μετά την μεταπολίτευση.

Όσα αναφέρονται εδώ έχουν σαν αφορμή μια χαλκευμένη «αποκλειστική» πληροφορία που διοχέτευσε πρόσφατα δελφίνος της Ν.Δ. Η «είδηση» ανέφερε ότι έχει, ετοιμαστεί διάταγμα για την αποφυλάκιση όλων των χουντικών —πλην του Γ. Παπαδόπουλου— και ότι ο προβληματισμός περιορίζεται στο «ποιό θα είναι το κόμμα

που θα ωφεληθεί αν η είδηση δοθεί στη δημοσιότητα πριν τις εκλογές».

Για την «είδηση» αυτή το ΑΝΤΙ ζήτησε διευκρινίσεις από δυο αρμόδιους υπουργούς της κυβέρνησης και έλαβε κατηγορηματική διάψευση. Έχουμε κάθε λόγο να θεωρούμε ότι η διάψευση ήταν ειλικρινής.

Αλλά γιατί λοιπόν επινοήθηκε η «είδηση»; Μήπως υπάρχουν κάποια πραγματικά στοιχεία που να την εμφανίζουν σαν αληθινή;

Ας εξετάσουμε όμως αυτά τα δύο ερωτήματα. Είναι χρήσιμο γιατί όσο και αν η πληροφορία θεωρούμε ότι είναι κατασκευασμένη, φανερώνει τους όρους του πολιτικού παιχνιδιού στην Ελλάδα του σήμερα.

Τα γεγονότα

Πριν από ενάμισυ μήνα οι δικηγόροι των χουντικών έκαναν μια σύσκεψη για να εξετάσουν ποιές δυνατότητες υπάρχουν σήμερα —πολιτικές και νομικές— για να παρασχεθεί αμνηστεία στους «πελάτες» τους. Θεωρήθηκε ότι τα νομικά πλαίσια είναι απαγορευτικά και μάλιστα οι δυνατότητες πρακτικά περιορίζονται μιας και επί κεφαλής στο υπουργείο Δικαιοσύνης είναι ο κ. Γ.Α. Μαγκάκης που θεωρείται και ο εμπνευστής του σχετικού ψηφίσματος, σύμφωνα με το οποίο παραπέμφθηκαν σε δίκη. Έμεναν λοιπόν να αξιοποιηθούν δυο άλλες δυνατότητες:

• **Η ανήκεστος βλάβη.** Πολλοί από τους

χουντικούς κατάδικους έχουν αξιοποιήσει αυτή τη δυνατότητα που παρέχει ο νόμος και βρίσκονται σήμερα για θεραπεία στα σπίτια τους. Φαίνεται ότι η κυβέρνηση δεν είναι ιδιαίτερα αυστηρή στις σχετικές διαδικασίες και η βασική αντίρρηση για τη χρήση του σχετικού δικαιώματος προέρχεται από τους ίδιους τους κατάδικους που θεωρούν «προδοσία» την αίτηση για έξοδο από τις φυλάκες με το αιτιολογικό της «ανηκεστού βλάβης» ένας από αυτούς τους σκληρούς —εκτός από τους αρχηγούς— είναι και ο Οδυσσέας Αγγελής.

• **Πολιτική πίεση.** Το κύριο βάρος έχει πέσει όμως στις πολιτικές πιέσεις για την παροχή αμνηστείας έτσι ώστε να επιτευχθεί η μαζική αποφυλάκιση των χουντικών και η δυνατότητα συγκρότησης ενός πολιτικού κόμματος.

Η σύσταση αυτού του πολιτικού κόμματος, όπου ως ενεργά στελέχη θα εμφανίζονται οι πολλά πράξαντες πραξικοπηματίες αξιωματικοί, είναι και το στοιχείο που ενδιαφέρει, όσους από τους πολιτικούς μας ενασχολούνται με το θέμα.

Αντιδράσεις κομμάτων

Πρέπει κατ' αρχήν να διευκρινίσουμε ότι από κανένα —ακόμα και κείνους που ονειρεύονται νέα εκτροπή— δεν λογαριάζονται οι «απριλιανοί» και οι «νοεμβριανοί» σαν σημαντική πολιτική δύναμη. Αυτοί που ονειρεύονται την εκτροπή ή θα ενδιαφέρονταν γι' αυτή,

γνωρίζουν καλά ότι οι χουντικοί κατάδικοι είναι «χαρτί σημαδεμένο». Η μόνη αξία των χουντικών για πολιτική χρήση, είναι η αξιοποίησή τους για την δημιουργία ενός ορισμένου ψυχολογικού κλίματος, που κάποιοι από τους πολιτικούς μας θεωρούν ότι μπορεί να ωφελήσει τους ίδιους και να βλάψει τους αντιπάλους τους. Το αν αυτό είναι θεμιτό ή ώριμο πολιτικά δεν φαίνεται να τους απασχολεί.

Το ΠΑΣΟΚ

Στους κυβερνητικούς κύκλους υπάρχουν κάποιοι παράγοντες, που θεωρούν, ότι η αμνήστευση των χουντικών και η δημιουργία ενός ακροδεξιού κόμματος, θα αποσπάσει δυνάμεις από τη «Ν.Δ.» και με τον τρόπο αυτό θα εξισορροπισθούν οι απώλειες που έχει υποστεί το κυβερνητικό κόμμα από τη φθορά των αδέξιων χειρισμών του.

Το θέμα έχει βέβαια συζητηθεί και τελικά υπερίσχυσε η άποψη ότι η χειρονομία θα αποτελούσε μεγάλο πολιτικό σφάλμα και αυτοχειριασμό του ΠΑΣΟΚ που θα χρεωνόταν το πολιτικό κόστος.

Το ΚΚΕ

Το ΚΚΕ ήδη διέπραξε τη χειρονομία του. Είναι γνωστή η συνέντευξη που έδωσε ο Χαρίλαος Φλωράκης στο χουντικό δημοσιογράφο Γρηγ. Μιχαλόπουλο και με την οποία είχε ασχοληθεί το ΑΝΤΙ στο προηγούμενο τεύχος του. Είχε δηλώσει λοιπόν ο Χαρ. Φλωράκης —και αυτό δεν διαψεύσθηκε έκτοτε— ότι το κόμμα του δεν θα είχε αντίρρηση, αν η κυβέρνηση συμφωνούσε, να παρασχεθεί αμνηστεία στους χουντικούς.

Δύο εξηγήσεις δόθηκαν από τους πολιτικούς παρατηρητές γι' αυτή την δήλωση του γεν. γραμματέα του ΚΚΕ:

- Η πρώτη τον θέλει να διαπράττει «λάθος» —για το οποίο έκανε αυτοκριτική στην κλειστή ομάδα του Π.Γ. του κόμματός του— ξεκινώντας από την άποψη ότι το κόμμα του πρέπει να γίνει αποδεκτό σαν ρυθμιστικός παράγοντας της πολιτικής ζωής απ' όλες τις μερίδες της ελληνικής κοινωνίας ακόμα και από τους ακροδεξιούς.

- Η δεύτερη εξήγηση είναι ότι ο Χαρ. Φλωράκης θεωρούσε ότι η «Ελεύθερη Ώρα» θα έκανε «διακριτική» χρήση των λόγων του και ότι η αμνήστευση —αν τελικά δινόταν— θα ζημιώνει πολιτικά το ΠΑΣΟΚ και αριθμητικά τη Ν.Δ. Δηλαδή θα έβγαине τελικά κερδισμένο το ΚΚΕ μόνο που δεν είχε λογαριάσει σωστά στην υπόθεση αυτή την «διακριτικότητα» του ξενοδόχου.

Η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Είναι βέβαια γνωστή η πολιτεία του προέδρου γεφυροποιού, η στέγαση πολλών «εφασιών» της χούντας στους κόλπους της Ν.Δ. και η γενικά διακριτική συμπεριφορά των «επαναστατών» από πολλά στελέχη της Ν.Δ. Κάπως θα πρέπει να αποσεισθεί αυτό το βάρος και η ευκολότερη μέθοδος θεωρήθηκε ότι είναι η χρέωση στο ΠΑΣΟΚ της πρωτοβουλίας για την αμνήστευση των χουντικών. Εξ άλλου, η αμνηστεία θα αποτελούσε άλλο ένα σημείο τριβής της κυβέρνησης με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας που είχε εκφωνήσει εκείνο το «όταν λέμε ισόβια, εννοούμε ισόβια». Ο τελευταίος φαίνεται να ανησυχεί σοβαρά για πολλές από τις πρωτοβουλίες που παίρνει η κυβέρνηση: τις αλλαγές στην ΥΠΕΑ και την ΚΥΠ με την επάνδρωσή τους με «τεχνοκράτες πρασινοφρούρους», τις αλλαγές στα Σώματα Ασφαλείας και κυρίως τις μεταβολές στη ρύθ-

μιση ιεραρχίας στο Στρατό που αποδεδμεύει την κυβέρνηση και δημιουργούν τις προϋποθέσεις να οργανωθεί ένας αξιόμαχος και σύγχρονος αμυντικός μηχανισμός. Συγχρόνως όμως καταλύεται μια τάξη πραγμάτων και ρυθμίσεις μηχανισμών που ήταν ως τώρα δυνατόν να ελεγχθούν από τη Δεξιά. Τελικά ψίθυρος για αμνήστευση, θεωρείται από τους «ριζοσπάστες φιλελεύθερους» ότι θα δώσει επιχειρήματα στον πρόεδρο της Δημοκρατικής για να δυσκολέψει τη λειτουργία του κυβερνητικού έργου.

Όλοι όμως αυτοί οι μικροκομματικοί υπολογισμοί είναι φανερό ότι ζημιώνουν το σύνολο του πολιτικού κόσμου και κλονίζουν την πίστη στους —αδύνατους άλλωστε— θεσμούς της μεταπολιτευτικής μας δημοκρατίας. Και οι παμπόνηροι δελφίνοι δεν λογαριάζουν φαίνεται καθόλου ότι το πριόνισμα του κυβερνητικού έργου με τις μεθόδους αυτές βλάπτει τελικά και το δικό τους πολιτικό σχηματισμό.

* * *

Η όλη υπόθεση θα μπορούσε να ξεχαστεί και να αντιμετωπισθεί με διακριτική σιωπή. Δεν λογάριασαν όμως οι εμπνευστές αυτής της ιστορίας ότι οι κουμπιές με την χούντα είναι επικίνδυνο παιχνίδι.

Σχολιαστές παρατηρούσαν ότι αυτή τη στιγμή, δεν απαιτείται μόνον η αποσαφήνιση των θέσεων του ΚΚΕ με υπεύθυνη ανακοίνωση αυτού του κόμματος. Απαιτείται η αποκήρυξη από την Ν.Δ. κάθε ιδέας για αμνήστευση των χουντικών αλλά κυρίως μια άμεση, δημόσια κυβερνητική δήλωση ότι δεν υπάρχει καμμία πρόθεση για την αμνήστευση των βιαστών της θέλησης του ελληνικού λαού.

□

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη για τις πηγές της αρχαιογνωσίας του Οδυσσέα Ελύτη. Τεχνηρωμένη προσέγγιση του ποιητικού έργου μέσα από την καταγραφή των αντλήσεων του από τα αρχαία ελληνικά κείμενα.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορεί:

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

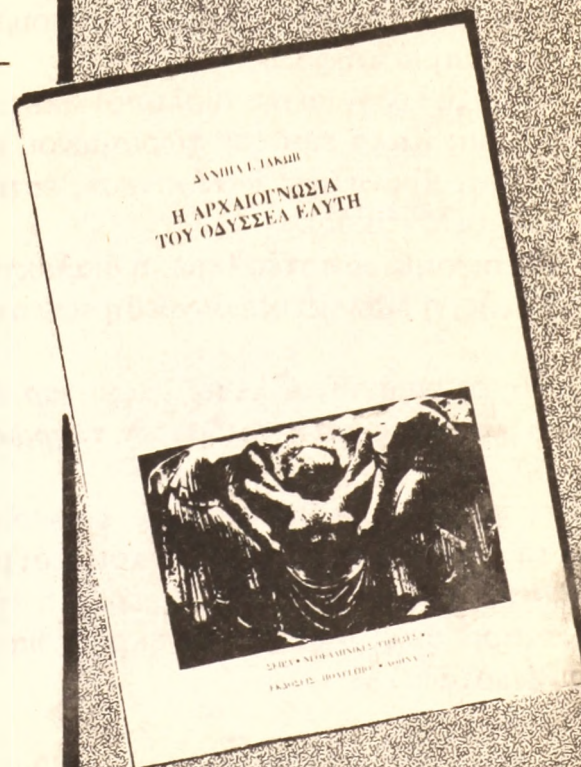
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ:

εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Μ. Κοτζιά και Σια ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

Αποδέκτης των μηνυμάτων της ιδεολογικής μας επικαιρότητας και ανοικτός χώρος έντυπης ζύμωσης των ζητημάτων που περιγράφουν τα πολιτικοκοινωνικά μας καθέκαστα, το ANTI, χωρίς να δεσμεύεται από το περιεχόμενό τους, έρχεται σήμερα να δημοσιεύσει τρία ακόμα κείμενα που συμμετέχουν —το καθένα με τον τρόπο του— σ' αυτό που συνοπτικά αποκλήθηκε «νεο-ορθόδοξο ρεύμα». Συνεχίζουμε έτσι τον άτυπο διάλογο που συντήρησαν από τις στήλες μας η διαμάχη πολέμιων και εκφραστών ενός φαινομένου που α-

ποτελεί σήμερα τη χαρακτηριστικότερη ίσως, εκδήλωση της διπλής κρίσης της Αριστεράς και της Νεοελληνικής μας ταυτότητας. Σε επόμενα τεύχη ακολουθούν άλλα κείμενα αλλά και έρευνα του περιοδικού για τις ρίζες του φαινομένου και τις διάφορες «τάσεις», τις ιδεολογικές αποκλίσεις αλλά και τις πολιτικές ρίζες που χαρακτηρίζουν το «νέο ορθόδοξο ρεύμα».

Πιστεύουμε ότι η απάντηση στη νεόκοπη ιδεολογία είναι η έρευνα που θα εγκαινιάσουμε.

Ορθοδοξία Εδώ και Κομμουνισμός Τώρα: αμφίβολοι κάμακες;

του Κώστα Ζουράρι

*Amphibase**

Θεία τε μανία και βακχεία πάντες κεκοινωνήκατε.
*Osmoses rédemptrices
qui de partout jaillissent
s' incrustant, retractables,
dans de vellétés d' extase.*

Στον Κ.Μ. και Π.Ν.

«Κατανοώμεν αλλήλους εις παροξυσμόν αγάπης»

Παύλος

Βρε, μελά που βάλαμε στην κούτρα μας! Εμείς, δυο - τρεις κομμουνιστές κι εμείς, δυο - τρεις χριστιανοί, που είπαμε ν' αρχίσουμε να τα ψάχνουμε, μπας και τα βρούμε, εμείς κι εμείς δηλαδή, τραβάμε των παθών μας τον τάραχο.

Τι δεν μας ψέλνουνε! Οι δικοί μας οι προκρούστειοι: θα σας διαγράψουμε, θα σας αφορίσουμε... Οι δικοί μας οι μετριοπαθείς: θα σας ταριχεύσουμε... Οι δικοί μας οι ήπιοι: τι πάτε μ' αυτούς; Δεν ξέρεται ότι όποιος μπλέκει με τα πittedρα τον τρώνε οι κόττες; Οι δικοί μας οι μικροπόνηροι: για παίξτε το λίγο, κι άστο να σιτεύει, μήπως αλιεύσουμε καμιά ψυχούλα ή μαζέψουμε καμιά ψήφο...

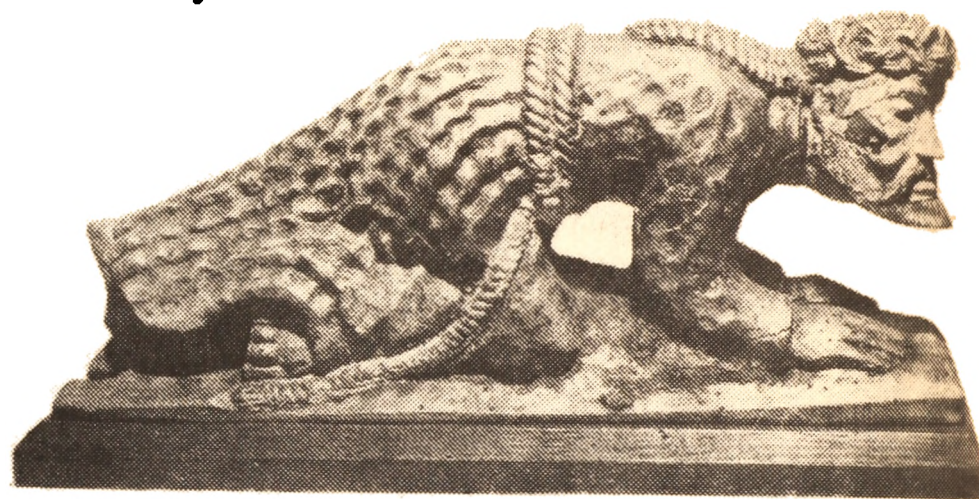
Κι όλοι μαζί, ευάγριοι ως τυφλοπόντικες: τι θέλετε και τα γυρεύεται τώρα; Καλά είμαστε χωρισμένοι, εμείς από δω, εμείς από κει. Μην κουνέστε! «*Η κίνησις εστιν αιτία της κακίας*» (Ευάγριος ο Ποντικός).

Κι εμείς οι κομμουνιστές λέμε: η διαλεκτική κίνηση είναι νόμος της ζωής, η διαλεκτική σύνθεση των αντιθέτων είναι νομοτέλεια.

Κι εμείς οι χριστιανοί λέμε: «*των γαρ φύσει κινουμένων ο κατ' εντολήν νόμος και η κατ' αυτόν πλήρωσις έστι και παράβασις*» (Μάξιμος Ομολογητής).

Από τη φύση μας είμαστε για να κουνιόμαστε. Ή πλήρωσις λοιπόν της προσπάθειας ή παράβασις και μπάχαλα... Καλύτερα το σφάλμα παρά η κάλμα, ας έρθει η έχθρα παρά η νέκρα. Και οι αντιρρήσεις; Άφες τους νεκρούς θάψαι τους εαυτών νεκρούς. Κενοτάφια ...

*Κ. Ζουράρις: «Αμφίβληστρον», ποίηση σε γαλλική γλώσσα.

Αρχή Σοφίας, φόβος κυρίων;

«Η ελευθερία συνίσταται στην κατανόηση της αναγκαιότητας»

Μαρξ

Εμείς οι κομμουνιστές κι εμείς οι χριστιανοί ορθόδοξοι, είμαστε οι μόνοι, που είμαστε κύριοι της ελευθερίας μας, δηλαδή υπεύθυνοι για την πλήρωση της κοινωνίας μας ή για την κένωση μέσα στην ερημία μας.

Όλα τα μπορεί ο Θεός εκτός από ένα: να με αναγκάσει να αγαπώ, (Ευδοκίμωφ) να υπάρχω δηλαδή μέσα στην κοινότητα. Ο «Θεός μου, ο Άλλος».

Οι άνθρωποι έρχονται σε αντικειμενικές, ανεξάρτητες από τη θέλησή τους σχέσεις, αλλά οι άνθρωποι δημιουργούν την ιστορία (Μαρξ). Σχέσεις ανεξάρτητες, ανεξιχνίαστες από τις θελήσεις, αλλά με τα πρόσωπα μέσα. Με τα δρώντα πρόσωπα μέσα. Εμείς κι εμείς.

Είμαστε οι επικυρίαρχοι του εαυτού μας, ορθόδοξοι και κομμουνιστές, γιατί είμαστε ζώα θεούμενα, γιατί έχουμε την ντροπή μέσα μας, την ντροπή, που είναι το πρώτο επαναστατικό συναίσθημα, που μάς ανασταίνει.

Γι' αυτό πρέπει να ενσταλάξουμε μέσα μας το φόβο. Το φόβο του αποχωρισμού των Κυρίων. Πώς γίνεται οι κύριοι των τυχών μας, να είμαστε χωριστά, χωρισμένοι μέσα στην αμοιβαία φτώχεια της ερημίας, αποχωρισμένοι εμείς από το μισό μας εμείς;

«*θυσιάζουν τα κονίσματα, καίνε μοσχοκάρφια στη φλόγα της καντήλας, σταυρώνουν το ψωμί και το προσκέφαλο*»

Γ. Ρίτσος

Γιατί λοιπόν χριστιανέ μου, δεν μας αγαπάς εμάς τους κομμουνιστές και τους σοσιαλιστές; Διότι μέσα στην κίνησή μας πέσαμε στην αμαρτία; Για φαντάσου! Καλός ωριγενισμός κι

αυτός, φυρί φυρί δηλαδή, είσαι προτεστάντης... «Ως δε δούλου μορφή, συγκαταβαίνει τοις ομοδούλοις και δούλοις... ὁ λ ο ν ε ν ε α υ τ ὡ ε μ ἔ φ ἔ ρ ω ν μ ε τ ᾶ τ ω ν ε μ ὶ ν...» (Γρηγόριος Θεολόγος). Ὅταν λοιπόν ο Δικός σου καταδέχεται να γίνει δούλος μαζί με τη λερὴ αφεντιά μου, και με παίρνει μέσα του, εμένα με τα εμά μου, εσύ δηλαδή πώς; Σου βρωμάω, σου πέφτω λίγος; Τι ἔκανε λέει; Εἶμαι υλιστής; Καλά κάνω και εἶμαι. (Μπουλγκάκωφ). Ο Δικός σου, με φέρει ὅλον μέσα του με ὅλα τα εμά μου, με τα καλά μου, με τα σκατά μου, με τα υλιστικά μου. Και Εσύ μου, Εσύ μου, πώς δηλαδή; Βασιλικότερος του Βασιλέως;

Σώπα λοιπόν, αν δεν με αντέχεις μετά των εμών υλισμών. Σώπα και αγάπα με. Απελπισμένα σ' αγνοῶ, θέλω να μ' αγαπάς απελπισμένα, θέλω να μ' αγαπάς μέρα τη μέρα.

Πνίξε με μέσα στην αγάπη σου, με την αγάπη πνίξε τον ξεπεσμό μου. Βιάσέ με με μανικό ἔρωτα και ξεπάτωσε μέσα μου την Πτώση, που με δένει με την ὕλη, ξέσκισε μου τον καπιταλισμό και την εκμετάλλευση, που με ξεφτιλίζει.

Εἶμαι ἄλογος, εἶμαι εχθρὸς σου; Ναι, εἶμαι. Και τι μ' αυτό; Πού εἶναι η καύσις καρδιάς σου υπέρ των ανθρώπων και των δαιμόνων; Και υπέρ των αλόγων και υπέρ των εχθρῶν της αληθείας; (Αββᾶς Ἰσαάκ).

Δηλαδή πώς τη νιώθεις την ευχαριστία; Σούπερ-μάρκετ, ὅπου μπαίνει και διαλέγεις αυτό, που σου γυαλίζει;

Ολιγόπιστε ορθόδοξε Εσύ μου, εγὼ το χαμένο κορμί, ο κομμουνιστής σου, εἶμαι η ευχαριστία σου, η Μαρτυρία σου, η Διακονία σου.

Αμήν, αμήν, λέγω Εσύ μου.

Η παλιά αστική κοινωνία, με τις τάξεις της και τις ταξικές συγκρούσεις της, δίνει τη θέση της σε μια κοινότητα, ὅπου η ελεύθερη ἀνθιση του καθενός εἶναι ο ὅρος για την ελεύθερη ἀνθιση ὅλων.

Κ. Μαρξ

Κι εσύ σύντροφέ μου πρωτοπόρε, γιατί σιχαίνεσαι τους ορθοδόξους; Διότι σε κυνηγήσαμε; Μην περδεύεσαι δεν εἴμασταν ποτέ εμεῖς, ἦταν το κράτος, το αποκρυστάλλωμα του εγγελιανού λόγου, πάντα ταξικό, ἀκόμη κι ὅταν εἶναι διαταξικό, ἀλλὰ ποτέ χριστιανικό. Κι αν μερικοὶ ρασοφόροι σε προπηλάκισαν, εσύ θυμήσου τη μήτρα σου. Οι δικοὶ σου, ο Ρίτσος σου, θυμιάζουν τα κονίσματα, σταυρώνουν το ψωμί και το προσκέφαλο.

Ο πάτερ Ανυπόμονος ἦταν φυσεκλίκι με τον Ἄρη Βελουχιώτη. Κι αν ο Ἄρης εἶναι ο τελευταῖος στρατιωτικὸς Ἅγιος του οροδόξου Γένους μας, πώς το ἀρνεῖσαι και πού το ξέρουμε εμεῖς

που εἴμαστε εσεῖς και εσεῖς που εἴσατε εμεῖς; Το Πνεῦμα ὅπου θέλει πνει.

Ἅγιος Ἄρης Βελουχιώτης ο Μπροστάρης. Τι νιώθεις πάτερ Ανυπόμονε; Πώς το βλέπετε σύντροφοί μου;

Και γιατί σύντροφέ μου αὐτάδερφε, εσύ που πρέπει να σέβεται τη Γνώση, αγνοεῖς τη φύτρα σου, σαν να εἶσαι το παιδί του σωλήνα;

Ξέρεις πούθε τραβά η σκούφια σου;

Ὅπως ἦν αυτοῖς ἅπαντα κοινά, ο βίος, η ψυχή, η συμφωνία, η τράπεζα κοινή, ἀδιαίρετος ἀδελφότης, ἀγάπη ανυπόκριτος, τα πολλά σώματα εν εργαζομένη τας διαφόρους ψυχὰς εἰς μίαν ὁμόνοιαν ἀρμόζουσα

Μεγ. Βασίλειος.

Γιατί εμεῖς το εἶπαμε πριν ἀπὸ σένα, το πράξαμε για σένα: «Ευσεβὴς οὐχ ο πολλοὺς ἐλεῶν, ἀλλ' ο μηδένα ἀδικῶν» (Ὁσιος Νείλος). Ὅχι στα ΙΚΑ, που μαλακώνουν τα ἄδικα...

Κι εσύ σύντροφέ μου, ὅταν τσουρουφλίστηκε η σάρκα και μάτωσε η ψυχή σου ἀπὸ την κεφαλαιοκρατία, «εἶδες πὼς οὐκ ἀφῆσιν ἄνθρωποις εἶναι τους ἄνθρωποις το χρυσίον, ἀλλὰ θηρία και δαίμονας;» (Χρυσόστομος).

Βλέπεις λοιπόν ὅτι η θηριωδία του χρυσίου την υποφέραμε για σας και την καταγγέλλουμε μαζί σας;

Πράξε λοιπόν ορθά, αὐτά που επαγγέλλεται ο Μαρξ: ο κομμουνισμός εγκολπώνεται ὅ,τι ευγενέστερο ἔχει εμφανίσει ο ἄνθρωπος ἀπὸ πτώση σε ἐκπτώση, κι ἀπὸ ἐπανάσταση σε ἀνάσταση.

Και κάπου ἐκεῖ να σιωπήσουμε μέσα στην ἀμοιβαία μας φρικίαση. Εμεῖς κι εμεῖς, εσύ κι εγὼ, ὅλοι κι ὅλοι.

Να αγαπήσουμε μέχρι παροξυσμοῦ την δύναμιν, την μετά πάθους την φθοράν ἀφανίζουσιν (Μάξιμος Ὁμολογητής). Την δύναμιν, την δύναμή μας, που μας βουλιάζει με πάθος μέσα στο πάθος κι ἔτσι, παθιάρικα, ἀφανίζει τη φθορά μας. Τη φθορά μας και τη φθορά μας. Που μας ἐξαφανίζει σαν ξεπεσμένους για να μας ἀναστήσει σαν ἐκπάγλους. Να σιωπήσουμε και να σιτέψουμε.

Διότι οι λόγοι εἶναι ὄργανο του παρόντος αἰῶνος, ἐνῶ η σιωπή εἶναι μυστήριο του μέλλοντος αἰῶνος. (Αββᾶς Ἰσαάκ).

Και εἴμαστε μυστήριοι, Εσύ μου, Εγὼ σου. Εἴμαστε ἀκόμη στο βασίλειο της ἀναγκαιότητας, ἀδημονώντας το βασίλειο της ἐλευθερίας (Μαρξ).

Και η διαδρομή εἶναι πληγή, που την ἀνακουφίζει η Σιωπή. Πριν ἀπὸ την Εσχατία, η προσλαλιά εἶναι μαχαιριά.

Εγὼ σου, Εσύ μου, Αὐτὸς μας. Κοπρίτης.

Συμμορίτης. Τριαδικός.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

Επιμέλεια σειράς: Τάκης Καφετζής

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

Επαναπροσδιορισμός της έννοιας της κρίσης στο φως των νέων κοινωνικών φαινομένων • μια ριζοσπαστική κοινωνική πρόταση απέναντι στη συντεχνιακή αντίληψη • νεοφιλελευθερισμός και κρίση του κράτους • η ανάγκη ενός άλλου τύπου κόμματος • η νέα αντίληψη για τον παραγωγικό ορθολογισμό • ο τρίτος δρόμος και η ευθύνη της ευρωπαϊκής αριστεράς • η διπλή κρίση, του μαρξισμού και της κοινωνίας του υπαρκτού σοσιαλισμού.

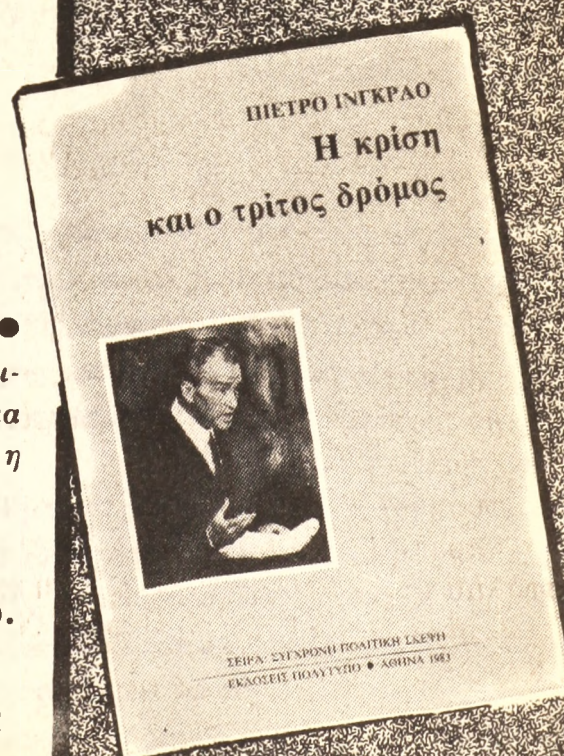
Στην ίδια σειρά κυκλοφορεί:

Νίκος Πουλαντζάς: Για τον Γκράμσι - Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ» Μαυρομιχάλη 9, Τηλ. 36.07.744 — 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σια ΟΕ, Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720

Η Πτώση είναι Η Ανάσταση

Στοχασμοί ενός Ορθόδοξου κομμουνιστή
πάνω στη χριστιανική Ορθοδοξία

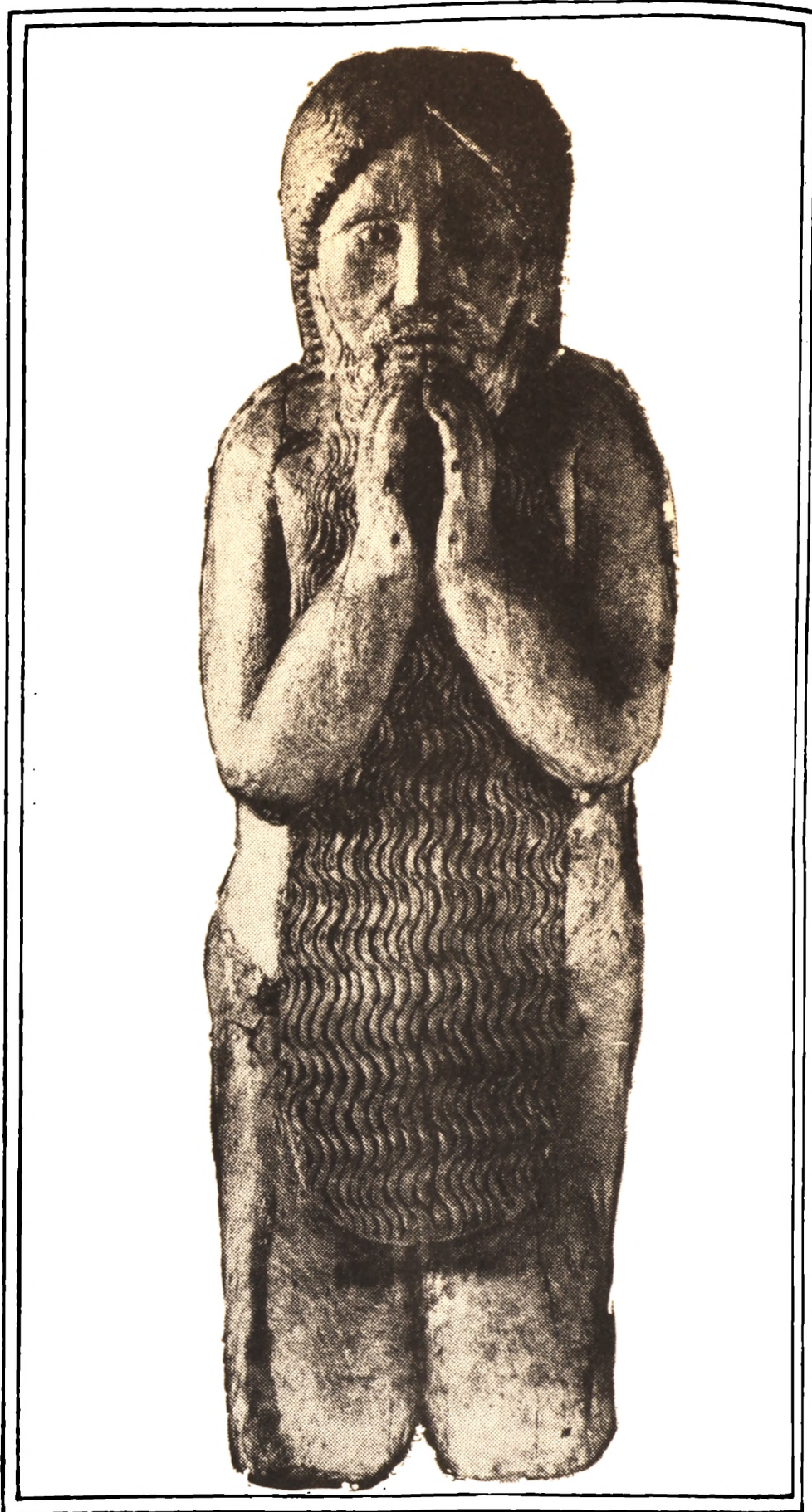
του Κωστή Μοσχώφ

Το κείμενο αυτό είναι η εισήγησή μου στη συνάντηση Κομμουνιστών και Ορθοδόξων που πραγματοποιήθηκε στη Νομική Σχολή της Αθήνας, στις 30.3.1983. Σε μια τέτοια συνάντηση εξυπακούεται πως κάθε πλευρά πηγαίνει με μια επιθυμία διαλόγου και φροντίζει να χρησιμοποιεί —στο μέγιστο δυνατό— μια γλώσσα που —χωρίς βέβαια να αλλοιώνεται το ιδεολογικό περιεχόμενό της— θα είναι κατανοητή από τον Άλλο. Έτσι, στην εισήγησή του χρησιμοποιούνται συχνά λέξεις και η συμβολική της άλλης πλευράς, δίχως βέβαια κάτι τέτοιο να διαφοροποιεί την ουσία των θέσεών μου. Η εισήγηση αυτή αποτελεί, λοιπόν, μια πρώτη προσέγγιση σεβασμού και αγάπης προς τον παραδοσιακό Λόγο του «όλου μας σώματος», του λαού μας για περισσότερο από τα χίλια πενταχόσια τελευταία χρόνια. Και ακόμα, η εισήγησή μου αυτή θέλει να είναι μια έκκληση προς τον μη θρησκευόμενο προοδευτικό χώρο για μία κριτική γνωριμία με αυτόν τον Λόγο, αλλά και μία έκκληση προς τον θρησκευόμενο χώρο να ακολουθήσει με συνέπεια τον ευαγγελικό Λόγο που ήταν ο Λόγος μιας καθολικής επανάστασης...

Α

Ο ελλαδικός άνθρωπος στη χριστιανική μας Ορθοδοξία —στη συμπυκνωμένη αυτή παραδοσιακή διατύπωση των πιο καθολικών βιωμάτων του— αφηγείται την περιπλάνησή του στον εσωτερικό και στον εξωτερικό χώρο του. Αφηγείται ένα Νόστο —και μία Αναζήτηση— που επεκτείνει στο σήμερα τον ομηρικό, έχοντας συσσωρεύσει πρόσθετα βιώματα αιώνων.

Ο άνθρωπος καταλύει με την Πράξη του τις ακίνητες κοινωνικές δομές που τον σκλαβώνουν, εκτείνει το Εγώ του εγχολπώνοντας το Χώρο και τον Καιρό, μετουσιώνοντας το Άλλο σε ένα Εμείς όλο και πιο κοντά στους πόθους του και στα όνειρά του, ακολουθώντας αρχικά, επιταχύνοντας κατόπι, παράγοντας όλο και πιο πολύ ο ίδιος την ιστορία —συρρικνώνοντας την συμπαντική Σιωπή, αυτόν «το Λόγο που δε μίλησε»...

Ο ελλαδικός άνθρωπος ταξιδεύει μες στο χώρο και στον Καιρό, υπάρχει ως αναζήτηση, αρνητικός νόστος ως προς το καθολικό Είναι του, ένα Είναι που εμπεριέχει το σύνολο των δυνατοτήτων του, το σύνολο ακόμα από τα οράματα, τους πόθους του, τους καημούς του, τα όνειρά του —όπως αυτά παράγονται μες στον Καιρό. Ο άνθρωπος υπάρχει έτσι ταξιδεύοντας προς το Είναι των συνόλων, ένα Είναι ωστόσο που ολοένα εκτείνεται μέσα στην ιστορία, φορτωμένο την οδύνη και τη χαρά της βίωσης, έμφορτο από την ύπαρξη του πλησίον, ένα Είναι που μετουσιώνεται από απρόσωπη διαλεκτική όλο και περισσότερο σε ενσάρκωμένη ιστορία του ανθρώπου. Ένα Είναι έμφορτο από την Παρουσία, του Άλλου που λειτουργεί ως εξολοθρευτής της συμπαντικής Σιωπής.

Ο ελλαδικός άνθρωπος στην Ορθοδοξία διατυπώνει έτσι τον αρνητικό του νόστο ως «ζώο θεούμενο» μέσα από το διάλογο του Εγώ του με το Άλλο, ως Ανταρσία ενάντια σε ένα Είναι δίχως Πρόσωπο, —αφηγείται το καθολικό βίωμά του, τη διαδικασία ενσάρκωσης στο Εγώ του, την πρόσκτηση με ενοποιό τον εαυτό του, του διάχυτου και απρόσωπου ως την έλευσή του γίγνεσθαι που μετουσιώνεται τώρα, μέσα από την ιστορία του, τη διάρκεια της

Πράξης του, στο Εσύ και το Εμείς του εκκαθολικευόμενου Εγώ του.

Η κατάρρευση της δουλοκτησίας —προϊόν της κοινωνικής πάλης, των βαρβαρικών επιδρομών και της παρωχημένης δομής της αρχαίας οικονομίας, πραγματοποιείται αργόσυρτα μέσα στους τρεις πρώτους αιώνες της χρονολογίας μας σε μία διαδικασία που συγκροτεί μία καινή για τον άνθρωπο εποχή. Ο άνθρωπος ως φορέας του διαλόγου δομών και Πράξης του αποτελεί όλο και πιο επικρατοιστικά τώρα την ιστορία— οικοδομεί μία κοινωνία όπου μετέχει ο πας άνθρωπος ως πρόσωπο ισότιμο δυνάμει στο κοινωνικό οραμα-στο πεδίο της ιδεολογίας. Αυτή συμμετοχή του παντός ανθρώπου ως ισότιμου δυνάμει, και ισότιμου ήδη μέσα στο Λόγο, εκφράζεται στη λαϊκή ιδεολογία της καινής αυτής εποχής ως συμμετοχή του Ανθρώπου σαν ομοούσιου στη θεότητα —στο θεμελιακό ιδεολογικό σχήμα. Ο χριστιανισμός διαμορφώνεται έτσι σαν το βίωμα των καθολικών δρώμενων στην ιστορία —ως μία συγκυριαρχία δομών και πράξης, φύσης και ιστορίας, κοινωνικού συστήματος και άρνησης του κοινωνικού συστήματος.

Ωστόσο αυτός ο καινούριος ο καινός άνθρωπος που πράττει την ιστορία δεν είναι ένας θεμελιακά απελεύθερος άνθρωπος —στον διάλογο δομών και πράξης συμμετέχει αλλά δεν είναι ακόμα ο επικυριαρχος. Στην κατεστημένη διατύπωση της καινούριας ιδεολογίας οι δομές θα κυριαρχούν με όλη την πανταχού διαχεόμενη συντηρητική συμβολική τους— η Σιωπή, ο χώρος της Απουσίας της Πράξης, μένει ακόμα παντοδύναμη, το Είναι κυριαρχεί ακόμα πάνω στο Γίγνεσθαι. Ο Υιός, φορέας της συμμετοχής του παντός, είναι ομοούσιος αλλά σε μια ενότητα «τριαδική» όπου ο Πατέρας διατηρεί στη μνήμη των πιστών όλο το φορτίο της παντοκρατορικής του υπόστασης. Από αυτόν εκπορεύονται τα πάντα.

Στα δύο χιλιάδες χρόνια που θα ακολουθήσουν, η προώθηση, η παγίωση, η πισωδρόμηση της απελευθερωτικής πάλης του ανθρώπου αντανακλάται ως προώθηση, παγίωση, πισωδρόμηση της θέσης του «Γίγνεσθαι» στο σχήμα της καθολικής συμβολικής, —ως «Αποκάλυψη» αποκρυπτογράφηση, των βασικών σχημάτων του Γίγνεσθαι...

Ωστόσο το τριαδικό της θεότητας δεν εκφράζει μόνο τη συμμετοχή της Πράξης του ανθρώπου στο όλο γίγνεσθαι— την «Παρουσία» του εκφράζει και την αποκάλυψη της «ερωτικής» υπόστασης του γίγνεσθαι, εκφράζει την αποκάλυψη του έρωτα της Αγάπης ως καθολικής ουσίας, την αμετάκλητη απόφαση των μελών του «όλου Σώματος» να ζήσουν ερωτικά, επιζητώντας μέσα από την Πράξη— ως μέθεξη, ως κάρπωση, και ως πρόσκληση του Άλλου —την καθολικότητά τους. Η Ανταρσία των «συντρυμμάτων του καθολικού σώματος», συγκροτεί μία άρνηση της μοναξιάς τους. Συγκροτεί αυτή την άρνηση που η Ορθοδοξία την θέλει ως άρνηση διπλή, καθώς το Εγώ ως υπόσταση «πτωτική», μοναχικότητα του ανθρώπου, γεννήθηκε από τον σπαραγμό του «καθολικού σώματος» —την Πτώση, που ωστόσο μέσα από την Πράξη τώρα αυτοκαταλύεται...

Στην Ορθοδοξία έτσι η «Πτώση», η καθολική αλλοτρίωση, η αντίφαση ανάμεσα στη δυνατότητα του Λόγου και στη δυνατότητα της Πράξης, αναιρείται μέσα από την υπόσταση του Ανθρώπου ως «όλου σώματος»— ο όλος Άνθρωπος ενοποιεί τον κόσμο γύρω του μέσα από την Πράξη του, κερδίζοντας έτσι την καθολικότητά του, μετουσιωμένη σε Πράξη του Άλλου.

Ο χριστιανικός άνθρωπος είναι αυτός που αγαπάει και αυτός που αγαπάει είναι το Εγώ που αρνείται τον εαυτό του, γίνεται το Εμείς της Πράξης ως ιστορίας, γίνεται το Εσύ της Πράξης ως έρωτα.

Η ερωτική υπόσταση του γίγνεσθαι μέσα από την Παρουσία του Ανθρώπου μετουσιώνει έτσι το διάλογο του Εγώ με το Άλλο σε διάλογο του Εγώ με το Εμείς, και το Εσύ —στα όρια που επιτρέπει εκάστοτε ο βίος, η Ανάγκη, το μέρος των δομών— αλλά και υπερβαίνοντας τα όρια που επιτρέπει η Ανάγκη μέσα από την αίσθηση και την Πράξη του Άλλου —αίσθηση και Πράξη που εκτείνεται ως την ενθουσιαστική συμμετοχή, την «καύση», τον έρωτα του Άλλου και του Όλου Άλλου...

Ο χριστιανικός άνθρωπος εγκολπώνει το Άλλο στο εκκαθολικευμένο του Εγώ, στο Εσύ και στο Εμείς του, «ζωντανό σώμα του θεού» εκκλησία του. Το Άλλο γίνεται έτσι Εσύ για να θριαμβεύσει ως Εμείς μέσα σε ένα Εγώ μεγαλυμένο δυνάμει στο άπειρο. Έρωτας ως πράξη του Εσύ έξω από τον Καιρό, και ιστορία ως Πράξη του Εμείς, ενσαρκωμένος Καιρός, συμπίπτουν σε μια δισπόστατη υφή ενός γίγνεσθαι που εκφράζεται στο Πρόσωπο, στην Παρουσία του Ανθρώπου ως ερωτικής σχέσης, ως αγαπητικής Πράξης.

Ένα γίγνεσθαι που στην Ορθοδοξία ως το «όλο σώμα» μας συγκροτεί τη μεγαλυμένη εκκλησία, την ενδοκόσμια παρουσία «του Υιού» —ως εκκλησία του παντός «ή αυτός κατεμείχθη»— την κοινωνία του σήμερα και του πριν και του μετά, το βίο, τη Μνήμη, τα όνειρά μας, και ακόμα, η άρνησή του, η σιωπή που εγκολπώνει εντός του μέσα από την Αγάπη μας, η Λήθη μας, ο ανάπηρος Λόγος, η Πράξη που ως αδύναμη απορρίφθηκε ο συμπαντικός και ο ατομικός μας Πόνος, η ύλη που δυστυχεί στην ερημία της γυρεύοντας να «ενσαρκωθεί», να βρει το πρόσωπό της, η ύλη που δυστυχεί στην ερημία της έχοντας «ενσαρκωθεί», έχοντας βρει το πρόσωπό της.

Γιατί ο έρωας, η συμπαντική Αγάπη, το Πνεύμα βρίσκεται και στη Σιωπή, τη διασχίζει, φωτίζοντάς την, συρρικνώνει αυτόν τον Σεόλ, τον Άδη τόπο μαρτυρίου γιατί τόπο όπου το βλέμμα του Άλλου δεν διακρίνεται μέσα στο σκοτάδι —τον κόσμο όπου ακόμα το περιεχόμενο δεν έχει ενσαρκωθεί, δεν έχει βρει τη μορφή του και όπου όλα είναι «το εν» χωρίς τον πλησίον του, χωρίς έτσι δυνατότητα Αγάπης— εκεί όπου όλα υπάρχουν δίχως Πρόσωπο.

Το Εσύ είναι το πρόσωπο του Άλλου. Μέσα από τη συνάντηση με αυτό διανοίγεται η οδός για τη μετατροπή του Εγώ σε Εμείς, για το άλλο παράλληλο ως Εμείς τρόπο πρόσκτησης του Καθόλου. Ο έρωτας ως Πράξη του Εσύ διασπά έτσι τις δομές του Εγώ, διανοίγει τις προσβάσεις προς το Καθόλου —διανοίγει τις προσβάσεις προς την Αγάπη των συνόλων, την Ανάσταση αυτών που αγαπούν. Η Πράξη του Εσύ έχει όμως τα όριά της— το Εσύ, αυτό που αγαπάς ποτέ δεν μπορεί να γίνει απόλυτα δικό σου. Όσο και να σ' αγαπώ δεν μπορώ να γίνω ποτέ Εσύ. Ο έρωτας είναι μόνο η μία τάση, δεν είναι η όλη διαρκής κατάσταση της ύλης. Είναι η ουσία της Παρουσίας, δίπλα στην Παρουσία υπάρχει όμως πάντοτε η άλλη της στιγμή Απουσία, δίπλα στον έλεο υπάρχει ο φόβος, η Σιωπή. Η παρουσία είναι η σχέση με το Άλλο —προϋπόθεσή της είναι ο Άλλος να έχει υπάρξει— το Καθόλου να έχει θρυμματιστεί, η Αγάπη έτσι να γεννηθεί ώστε το όλο Σώμα να αναγεννηθεί μέσα από την Πράξη ως ένα σώμα καινό.

Η Ορθοδοξία αναπτύσσεται μέσα στη διαλεκτική, επικεντρώνοντας τη λειτουργική της ζωή —την Ανάσταση— στην πρόσκληση του όλου Σώματος η Ορθοδοξία εκφράζει έτσι την ελληνική Πράξη μέσα σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας, την εμμονή —παρά την επανειλημμένη εξουδετέρωση της λαϊκής ενέργειας μέσα στην ιστορία σε μια αντισταδιακή πρακτική, την εμμονή της ελληνικής ιστορίας να υπάρχει μέσα στον Καιρό ως Ανταρσία απέναντι στην Ανάγκη, Ανταρσία ενάντια στις δομές που τη σκλαβώνουν. Ο

άνθρωπος στην Ορθοδοξία πασχίζει να ενοποιήσει τον κόσμο καταργώντας τη μοναξιά των συντριμμάτων του απρόσωπου Είναι, μέσα από την Πράξη του, την επαναπρόσκτηση της καθολικότητάς του. Πασχίζει να γίνει έτσι «έν πάσι αὐτός ὁ Θεός, πάντα περιλαβών καί ἐνυποστήσας ἑαυτῶν» καταργώντας τον Ἄδη —τον πέπλο σκότους με τον οποίο η «Πτώση» τον περιέβαλε— την αλλοτρίωση των καημών και των πόθων του από την ακόμα κυριαρχία της Σιωπῆς. Η αμαρτία, ο εν ζῳή θάνατος στην Ορθοδοξία, είναι συνώνυμη της Απουσίας της Αγάπης, της Αντίστασης στην Αγάπη, το όχι στον Ἄλλο —και το όχι στον ὅλο Ἄλλο. Ο «*δερμάτινος χιτώνας*» —η ὕλη, είναι ο τόπος της Πτώσης αλλά και ο τόπος της ἄρνησης της Πτώσης.

Η «Πτώση» στην Ορθοδοξία είναι ο Καιρός, η ιστορία που ταξιδεύει ως τα μύχια του κόσμου το συνολικό Σῶμα του ανθρώπου οικοδομούμενη στη διάρκειά της ως ενοποιητική του Πράξης. Η πτώση είναι ο τόπος της διαλεκτικής της χαράς και του πόνου, της Ανάστασης και της Σταύρωσης.

Ο άνθρωπος είναι «ζῶο θεούμενο» όχι από την πίστη του ή την αγαπητική βίωση της ζωῆς του αλλά από την ίδια την υπόστασή του ως «το ζωντανό σῶμα του Υιού». Μέσα στο ὅλο Σῶμα μας η Πτώση αναιρείται από την ίδια την υπόστασή της ως τόπος της Πράξης, ως τόπος όπου ο Ἄλλος υπάρχει —και έτσι η Αγάπη του είναι πραγματοποιήσιμη. Στην Ανάσταση αυτή που είναι η ίδια η βίωση καθώς απελευθερώνεται, καθώς αναπτύσσεται μέσα στον Καιρό, καλείται «Πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἢ ὁ Υἱὸς κατεμείχθη» λέει ο Γρηγόριος Νύσσης —αυτοί που τον γνώρισαν αλλά και αυτοί που τον αγνόησαν, που ο Χριστός ὁμως «κατεμείχθη» μ' αυτούς στο σκότος της μοναξιάς του Ανθρώπου, στον Ἄδη. Και διπλά στον πάντα άνθρωπο καλείται στο τραπέζι του κόσμου, στην πόση και τη βρώση του, και ὅλη η «κτίσις» —το περιβάλλον του ανθρώπου— ὅσοι πολλοί πονέσανε «οἱ δαίμονες, καὶ τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ὄρνια».

Η εκκλησία στον χριστιανισμό είναι έτσι η Παρουσία του Θεοῦ πάνω στη γη, το γύρω μας και εντός μας —ο Υἱὸς σε ὅλη του την ἔκταση και διάρκεια. Η εκκλησία είναι η ιστορία, και η ιστορία είναι η ενσάρκωση, το Εμείς, καθώς ο άνθρωπος υπάρχει έτσι όχι μόνο ως μέλος του καθολικού σώματος αλλά και ως «ιερέας» του ενοποιῶς του, μέσα από την Πράξη του.

Η κένωση αυτή είναι εντός ὅσο και εκτός του χρόνου, ως ιστορία, πορεία του ὅλου σώματος και ως ἔρως των προσώπων «που κόβει τον καιρό στα δύο».

Στην Ορθοδοξία η διάσταση ανάμεσα στην κτιστή και την ἀκτιστή φύση —στη «δημιουργία» και τον «δημιουργό» της— δεν υπάρχει —το Καθόλου, η Τριάδα του, αποτελεί τον εν παντί πάντα, το χώρο και το χρόνο αλλά και την ἄρνησή τους, την Παρουσία ὅσο και την Απουσία Σιωπῆς.

Η χριστιανική Ορθοδοξία υπερβαίνει την κληρονομία της αρχαίας ελληνικής, ιουδαϊκής ή ανατολικής σκέψης, καθώς μέσα από την Ενσάρκωση αρνείται τη διάσπαση σε άνθρωπο και σε θεό τόσο ως υπόσταση του ανθρώπου, μέλους του σώματος του θεοῦ, ὅσο και μέσα από την προέκταση αυτής της υπόστασης στις θείες ενέργειες και στα μυστήρια, —ὅσο και μέσα από την ταυτότητα των βασικών σχημάτων της βίωσης με τον ἔρωτα του Εσύ και του Εμείς. Ὅπως θα επαναπροσδιορίσει μετά τον Ιωάννη Δαμασκηνό και τον Γρηγόριο Παλαμά ο Νικόδημος Ἀγιορείτης η κατ' ουσίαν κοινωνία υπάρχει και στα τρία πρόσωπα της θεότητας η καθ' υπόσταση υπάρχει στην ένωση Υιού και σαρκός' μόνο ἢ κατ' ἐνέργεια κοινωνία υπάρχει σε ὅποιον νεύσει σε αυτήν, σε ὅσους αγαπήσουνε.

Η Ορθόδοξη «θέωση» ως κατάσταση τριαδική είναι μια καθη-

μερινή βίωση ως πόνος και χαρά γι' αὐτὸν που αγαπάει. Γιατί και ο θεός της Ορθοδοξίας είναι ἓνας θεός συχνά λυπημένος—που χαίρεται γιατί ο Ἄλλος υπάρχει αλλά και πονά επειδὴ ο Ἄλλος πονά καθώς συσσωρεύει το πρόσωπό του μέσα στην ὑπαρξή.

Αυτή η διαλεκτική υπόσταση είναι μια Σιωπή που καταλύεται, ἓνας Λόγος που εκτείνεται πραγματοποιώντας τον Ἄνθρωπο μέσα από την Πράξη. Ο άνθρωπος είναι η διάρκεια του «κατ' εἰκόνα καὶ ομοίωση»...

Ο συλλογικός άνθρωπος αποτελεί μια διαδικασία, του γίνεσθαι —χρειάζεται να γνωρίσει, να βιώσει τον βίο για να τον απελευθερώσει από την σκλαβιά των δομών του, με τον εαυτό του τώρα ως επίκεντρο. Τον εαυτό του στην ουσία του ως διάλογο του Εγώ με το Ἄλλο— τον εαυτό του ως ἔρωτα, Αγάπη που καταλύει οικοδομώντας την ιστορία, τη συμπαντική μοναξιά μας Σιωπῆς.

Η «προς θεὸν νεύσις» των Ορθοδόξων είναι ἤδη η αναζήτηση της καθολικότητας του ανθρώπου, η πείνα του και η δίψα του να υπερβεί το Εγώ του μέσα από την Πράξη του¹. 1. Π. Νέλλας Ζῶον θεούμενων ο.π. σελ. 7-8. Ὡστόσο ανάμεσα στη «νεύση» και στην «Ανάσταση», εμφιλοχωρεῖ ὅλη η ἄβυσσος του γίνεσθαι, ὅλη η ροή της ιστορίας... «*Λέγω δὲ ἄνθρωπον τὸν πόρρω μὲν τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸς αὐτόν δὲ τὸν Θεὸν κεχωρηκότα*». Η «προς Θεὸν χώρησις», αυτή η υποστασιακή αγωνία του ανθρώπου, είναι η ιστορία του ανθρώπου' ο δεσμός —αὐτὸ το *religio*— ανάμεσα στο άτομο και στο Καθόλου των καημών του είναι ο τόπος μέσα στον οποίο αυτή η αγωνία αναπτύσσεται ως ατομική και ως συμπαντική στιγμή, ως ιστορία μιας ζωῆς και ως ιστορία της ὅλης ζωῆς των ανθρώπων. Η αγωνία αισθητοποιεῖται μέσα στον Καιρό ως αίσθηση της Παρουσίας ἢ της Απουσίας διάχυτης στο Ἄλλο ἢ ενσαρκωμένης στο πρόσωπο του Ἄλλου.

Η «Ανάσταση», η «διαρκὴς ἀνάσταση αὐτῶν που αγαπάνε» βρίσκεται ὡστόσο στην πρόσκτηση του ὅλου Προσώπου, σε μία ενοποίηση της θρυμματισμένης ζωῆς μου μία ολοκλήρωση του ὅλου προσώπου ὅπως και του ὅλου σώματος, του ἔρωτα ἔξω από τον καιρό και του ἔρωτα ως Καιρό - ιστορία, μία κατάσταση όπου ὅλοι καιρό και του ἔρωτα ως Καιρό - ιστορία, μία κατάσταση όπου ὅλοι «ἐν' ἔσονται»; Ο Μάξιμος Ομολογητής, από τους κορυφαίους λοι θα είναι ὄχι το Ἐνα αλλά ο Εἰς ως μία ἐνότητα πολυπρόσωπη, όπου ὅλοι θα υπάρχουν με το πρόσωπο που αποκτήσανε στον βίο τους —μέσα σε μία οντότητα διαλεκτική όπου ο ἔρωτας του ὅλου θα επικαθορίζει την ἐνότητα του ὅλου σώματος αλλά και όπου η μνήμη θα παράγει ως εξισορρόπηση της ερωτικής ἑλξης την ἀπώση, διαφυλάσσοντας εσαεὶ από την αφομοίωση την προσωπικότητά τους. Ο ἔρωτας προϋποθέτει τη διαφύλαξη της μερικότητάς μας —ο ἔρωτας έτσι πηγάζει από τη μοναξιά μας, ως αναγκαίου ὑποβαθρου της δόμησης της ατομικότητάς μας που θα δώσει τη δυνατότητα στο Εγώ μας να δομηθεῖ μέσα από την Πράξη σε πρόσωπο. Ο «*λυπημένος θεός*» είναι πάντοτε η ἄλλη στιγμή της χαράς του —η Ανάσταση προϋποθέτει τη στιγμή της μοναξιάς της σαρκός, στη Γεσθημανή.

Η χριστιανική ορθοδοξία, αυτή η παραδοσιακή μας ιδεολογία αρνείται την ἐσχάτη μοναξιά μίας Ανάστασης που θα καταργούσε την πολλαπλότητα του ανθρώπου, το Πρόσωπό του' αρνείται την μονοφυσική οπτική μίας Ανάστασης ἔξω από την τριαδική βίωση. Η «Ανάσταση» είναι η Κάθοδος στη μοναξιά του Προσώπου εντός του και εκτός του, ἢ μέσα στην Κάθοδο, στην Πτώση, συνάντηση με τον Ἄλλο, η ὑπαρξή μας ἔτσι ως Αγάπη, η Ανταρσία του Ανθρώπου ἐνάντια στις δομές της Ἀπώσης, η ανταρσία μας ἐνάντια στο Εγώ μας μέσα από το Εγώ μας, η μέσα από την Πράξη του Ἄλλου, μετουσίωση του Εγώ μας. Το Εσύ και το Εμείς της

Αγάπης. Η Ανάσταση είναι μέσα στην Πτώση, μέσα στο βλέμμα του Άλλου· η Ανάσταση είναι ο πόνος αλλά και η χαρά του.

Η Ορθοδοξία αρνείται μία Ανάσταση των εκλεκτών όπου γύρω μας πάλι δεν υπάρχει κανείς —όταν είμαι ήδη Εσύ και κανένα βλέμμα δεν διασχίζει τα όριά μου.

Ο μανικός έρωας, η Ανάσταση δεν είναι μια τέτοια καινούρια μοναξιά γιατί δεν είναι ακίνητη, δεν είναι ποτέ ολοκληρωμένη. Όσο και να σ' αγαπάω, το λέμε πάλι, δεν μπορώ να γίνω το Εσύ. Το Εγώ μας πάντα θα εκρήγνυται μέσα στη μοναξιά του —τόσο περισσότερο όσο πιο πολύ γίνεται, όσο συσσωρεύει βιώματα εντός του. Έτσι μόνο μπορεί να εκραγεί, να υπερβεί τις δομές του να γεννήσει εντός του τον Άλλο κατ' εικόνα του εκτός, απευθύνοντας το βλέμμα του. Υπάρχω, διαχέωμαι έξω από τον «δερμάτινο χιτώνα» μου, επεκτείνω τα όριά μου, κενούμαι, γίνομαι Εσύ και Εμείς χωρίς να μπορώ να γίνω ποτέ Εσύ και Εμείς εκκρεμής μέσα στο χώρο και στον Καιρό, όντας ο χώρος και ο Καιρός στην άρνησή του και στη διάρκειά του. Καταλύω ως διάρκεια τη Σιωπή.

Υπάρχω γιατί υπάρχει ο Άλλος...

Η ιστορία αποτελεί τη διάρκεια της συντριβής του Είναι μας, η ιστορία όμως αποτελεί και τη διάρκεια της Ανταρσίας μας, της αναδόμησης της ζωής μέσα από τη δική μας Πράξη —η ιστορία είναι έτσι τόσο η διάρκεια της «Ανάστασης» όσο και η διάρκεια της «Πτώσης». «*Ἡ ἐκκλησία ὡς μήτρα σπαργά καὶ ὠδίνει ὅπως ἔκαστος ὡς θεὸς γεννηθῇ*» λέει ο Μεθόδιος του Ολύμπου. Η εκκλησία ως «το σώμα του θεού» δηλαδή ὅλη «*ἡ κτίσις*» εγκυμονεί έτσι την απελευθέρωση του ατόμου, την κατάργηση των δομών που τον σκλαβώνουν.

Η απελευθέρωση του ανθρώπου είναι ωστόσο για την Ορθοδοξία δυνατή μέσα στην ιστορία; Ο Χριστός, το επαναλαμβάνουμε, δεν έχει τελεσιδικία μέσα στα όρια της ιστορίας σταυρωθεί;

Η κατάργηση της βίας, και ιδίως αυτής της έσχατης βίας που είναι η ταξική κοινωνία, η επιστημονική μεθόδευση αυτής της πάλης είναι αναπόσπαστα δεμένη με την πράξη της Αγάπης —στο σημείο αυτό κάθε άρνηση της κοινωνικής πάλης θα ήταν η άρνηση της Αγάπης...

Το ίδιο και η αποδοχή της πραγματικότητας της συλλογικής απελευθερωτικής Πράξης με ὅλες τις αδυναμίες που της προσάπτει η Ανάγκη μέσα στον Καιρό.

Το διεθνές επαναστατικό κίνημα, ο υπαρκτός σοσιαλισμός με ὅλες τις επώδυνες κάποτε αδυναμίες του δεν μπορεί παρά να είναι πιο κοντά «στην καρδιά του θεού» από ὅλες της δομημένες πάνω στην ταξική εκμετάλλευση αυταρχικές ή σοσιαλδημοκρατικές κοινωνίες.

Ο Μαρξ θα στοχαστεί πάνω στην κοινωνία και πάνω στην ιστορία αποκαλύπτοντας τη διαλεκτική και ταξική υφή τους και θεμελιώνοντας την επιστήμη ενός εξανθρωπισμού της κοινωνίας και της ιστορίας μέσα από τη μόνη ουσιαστική δύναμη αναδόμησής τους —το επαναστατικό κίνημα της εργατικής τάξης. Η συμμετοχή του ανθρώπου στο γίγνεσθαι, η Παρουσία του ως Πράξη, ιστορία δημιουργεί τον ελληνικό, στον χριστιανικό κατόπι πολιτισμό όπου ο απελευθερωτικός Λόγος εξαγγέλεται αλλά μένει ανάπηρος, αδύναμος να γίνει Πράξη, ακόμα μέσα στις περιορισμένες δυνατότητες της ιστορίας και περιχαράκωνεται στον μέσα άνθρωπο. Με το διαλεκτικό υλισμό ο λόγος αυτός πασχίζει μέσα σε ένα οδυνηρό γίγνεσθαι να γίνει Πράξη, να ενσαρκωθεί στην κοινωνία στο ὅλο Σώμα του ανθρώπου.

Ο κομμουνιστικός άνθρωπος είναι έτσι ένας ερωτικός άνθρωπος καθώς πραγματώνεται ως πράξη του Εμείς —σαν επαναστατική Πράξη· καθώς υπάρχει συρρικνώνοντας με την Πράξη του τις κοι-

νωνικές δομές της Σιωπής. Ο κομμουνιστικός άνθρωπος είναι έτσι ένας καινούριος άνθρωπος που υπερβαίνει το Εγώ του για να απελευθερώσει το Εμείς μέσα σε μία δύσκολη πρακτική που τις μεγάλες στιγμές της γνωρίζει στον τόπο μας η Ακροναυπλία, η Καισαριανή, το Μάκρονήσι, τα Γιούρα, ο Αη-Στράτης.

Ο διαλεκτικός υλισμός δεν είναι θετικισμός —οικοδομεί μεσ' απ' το όνειρο, τη φαντασία τόσο ὅσο και την επιστημονική μεθόδευση την Πράξη ενός κόσμου όπου μέσα στην ιστορία θα έχουν καταλυθεί οι βασικοί καημοί του ανθρώπου— ὄχι μόνο στο πεδίο της οικονομίας αλλά και της ιδεολογίας, τόσο στην εκτός ὅσο και στην εντός του ατόμου ζωή. Ο διαλεκτικός υλισμός είναι έτσι ο μεθοδικός αλλά και ενθουσιαστικός Λόγος που οδηγεί στην Πράξη πρόσκτησης του Άλλου —στον συλλογικό πολυπρόσωπο καινό εαυτό μας, στο πολυπρόσωπο και πολυδιάστατό μας Εμείς— είναι η αδόμηση της ύλης με τον άνθρωπο και τους καημούς του επίκεντρο— η επιστημονική και ποιητική εντατικοποίηση του Εγώ μας, η έκτασή του σε Πρόσωπο που θα ενσαρκώνει εντός του τη σήμερα θρυμματισμένη μας ζωή.

Το καινούριο σήμερα σε σχέση με το παραδοσιακό χτες μας είναι πως τώρα η κοινωνία γίνεται να αναδομηθεί, να απορρίψει την έσχατη αυτή βία που είναι η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο —η κοινωνία γίνεται να συγκροτηθεί δίχως την ταξική σημερινή εκμεταλλευτική υφή της τον ίδιο καιρό που καταργώντας αυτή την προϊστορία της θα μπορεί να αναπτυχθεί στο πεδίο της πολιτικής, της οικονομίας, της ιδεολογίας μέσα σε μία πρακτική που θα εκτείνει αδέσμευτα το πρόσωπο του ανθρώπου συρρικνώνοντας δυνάμει στο άπειρο τα όρια της Σιωπής.

Η κοινωνική απελευθέρωση δεν μπορεί να είναι ὅμως παρά η πρώτη Πράξη της ανθρώπινης «θέωσης». Η κοινωνική απελευθέρωση συρρικνώνει, δεν καταργεί ωστόσο την μοναξιά του Εγώ μέσα σε ένα Εμείς που οδύνει, που ακόμα δεν είναι καθολικά «*αναστημένο*», που ακόμα δεν ξέρει πώς να αγαπήσει, —όταν υπάρχει ακόμα το Είναι που μερικά σωπαίνει ὅσο και αν συρρικνώνεται, ὅταν υπάρχει ένα ανισόμερα αναπτυγμένο Είναι όπου κάποια μέλη του μιλούν ακόμα ανάπηρα.

Η επανάσταση είναι σήμερα δυνατή. Ωστόσο η «θέωση», η καθολική Ανάσταση της Ορθοδοξίας, μένει Λόγος ἐγκλειστος στο πεδίο της ιδεολογίας, βίωμα εσωτερικό, βίωμα της μέσα ζωής, καθώς ο Άλλος και η ιστορία ορθώνει τα εμπόδιά της, καθώς υπάρχουνε ὅρια στην έκταση του Εγώ, ως Εμείς και ως Εσύ, καθώς τόσο το ὅλο σώμα ὅπως και το Πρόσωπο αποτελούν στοιχεία του ὅλου δράματος του κόσμου, στιγμές της διαλεκτικής ανάμεσα στο Καθόλου ως ὅλο, και στο Καθόλου ως τίποτα...

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ολοκληρωθεί μέσα στην ιστορία, και ωστόσο μέσα από την παρουσία του δηλαδή την Πράξη του η Σιωπή συρρικνώνεται, οι δομές αναδιαρθρώνονται ὅλο και πιο πολύ στα δικά του μέτρα, —μέσα από τον πόνο ο πόνος υποχωρεί. Ο άνθρωπος παραμένει ο σταυρωμένος Υιός της παραδοσιακής χριστιανικής μας Ορθοδοξίας, και ωστόσο μέσα από αυτό το Πάθος, το Γίγνεσθαι, την μοναξιά που ο ίδιος διάλεξε αποκτώντας την μοναδικότητά του, την προσωπικότητά του, μέσα από την Κάθοδο, την Πτώση, μέσα από την σημερινή υπόστασή του στην καπιταλιστική κοινωνία μας ως το μοναχικό εμπόρευσμά του, ο άνθρωπος συναντά το βλέμμα του Άλλου, ενσαρκώνει τη σχέση του με το Άλλο στην Πράξη του, εκκοσμικεύει τη διάχυτη ύλη —το «*Πνεῦμα*» των ιδεαλιστών— το εγκαθιστά ως ιστορία στον Καιρό, πραγματοποιεί τη διπλή Ανταρσία του απέναντι στις δομές του γίγνεσθαι. Δίπλα στην συμπαντική Σιωπή, δίπλα στην άπωση, την Απουσία ενσαρκώνει στον έρωτα, την Παρουσία του οικοδο-

μώντας μέσα στην αργόσυρτη διάρκεια την Επανάσταση, αποκαθλώνοντας την έγκλειστη στο πεδίο της ιδεολογίας, στην εντός του ανθρώπου Ανάσταση, εμμένοντας παρά την γνώση των ορίων του να λειτουργεί ερωτικός.

Ο άνθρωπος ως μέλος του όλου σώματος διασπώντας τις δομές του Εγώ του, της παγωμένης ύλης της ατομικότητάς του αρνείται τη μοναξιά του ως υπαρξιακή του κατάσταση —δεν αρνείται ωστόσο τη μοναξιά του ως στιγμή της υποστασιακής του διαλεκτικής. Ο άνθρωπος όπως και όλο το Είναι μετουσιώνεται σε γίγνεσθαι ως φορέας της Πράξης μέσα από τη διαλεκτική της έλξης και της άπωσης που δόμησε τη διάχυτη ύλη σε Εγώ του, μέσα από τη διαλεκτική της μοναξιάς του και της άρνησης της μοναξιάς του που τον δόμησε ως άτομο, βασιλείας παραπέρα οικοδόμησής του σε Πρόσωπο, ενοποιό της απρόσωπης ύλης, ενσαρκωτή της απρόσωπης ύλης σε —έρωτα σχέση του ως προσώπου ως προς το Καθόλου.

Στην Ορθοδοξία ο άνθρωπος αρνείται έτσι τη μοναξιά των ακινήτων συστημάτων, διασπά το εφησυχασμένο Είναι των πραγμάτων λειτουργώντας ως «ιερέας», ενοποιός του κόσμου. Ο άνθρωπος από μοναχικό Εγώ δομείται σε μέλος του όλου σώματος του κόσμου και σε πρόσωπο καθώς ο κόσμος δομείται σε οργανικό σώμα και σε Πρόσωπο.

Ο άνθρωπος καταλύει έτσι στον παράδεισο του ανέραστου Είναι παράγοντας μέσα στην ιστορία την κυριαρχία του πάνω στην ύλη, αναιρώντας την ηγεμονία των φυσικών και των κοινωνικών δομών, αναιρώντας την «αλλοτρίωσή» του, και την «Πτώση» του, οικοδομώντας από τα υλικά της αλλοτρίωσης αυτής και της Πτώσης του έναν σύμφωνο με τους πόθους του και τους καημούς του κόσμο μέσα στον Καιρό ως Πράξη του Εμείς, έξω από τον Καιρό ως Πράξη του Εσύ δομώντας έτσι τη ζωή του στην «Ανάσταση» του Όλου σώματος και στην «Ανάσταση» του Προσώπου αυτών που αγαπάνε.

Στην Ορθοδοξία ο Πατέρας δεν περιμένει το Λόγο ως Άσωτο Υιό να γυρίσει στον οίκο του, να ξαποστάσει μες' στη Σιωπή ενός ακίνητου Καθόλου. Ο άνθρωπος συνδέει καθημερινά το θρυματισμένο μας Είναι ως γίγνεσθαι μέσα από τη διαπροσωπική του σχέση με το Καθόλου —υπάρχει καθημερινά τόσο ως ιστορία, μέσα στον Καιρό, όσο και ως έρωτας έξω από τον χρόνο. Η μοναξιά αυτοαναιρείται αλλά και αναπαράγεται στην πορεία της όλης Πράξης ως αναγκαίος όρος της ύπαρξης, ως αναγκαία στιγμή του πολυπρόσωπου Προσώπου του κόσμου. Η Ανάσταση βρίσκεται στο τέλος της ιστορίας, στην ολοκλήρωση του όλου σώματος αλλά και στην καθημερινή πρακτική μας, στην γεύση, στην πόση και βρώση του Άλλου, στην καθημερινή αφή των βλεμμάτων. Η Ανάσταση και η Σταύρωση είναι ο καθημερινός Άλλος που γίνεται εντός μας Εσύ, ο καθημερινός Άλλος που τον ποιούμε στο Εμείς —είναι αυτό που καθημερινά όπως και έξω από τον Καιρό έρχεται και καθημερινά αποσπάται από μας— ο «Ελοχίμ», που φτιάχνει από το Εγώ το Εμένα διεισδύοντας εντός μας σιωπηλά ή κραυγάζοντας απεγνωσμένα το όνομά του. «Ο Θεός δεν ουρλιάζει, ψιθυρίζει», λέει ο Yves Bonnefoy... Η πράξη έχει κάποιο πέρας, η Πράξη όμως δεν έχει πέρας, είναι εκκρεμής μες' το χρόνο, είναι ο χρόνος που διαρκώς εκτείνεται. Το πρόσωπό μας δεν είναι το Εγώ μας που καταλύεται για να αφήσει πάλι να αναδυθεί η μοναξιά του μέσα σε κάποιο Είναι όπου όλα γίνονται το Εν, ένα τελειωμένο γίγνεσθαι που καταλύει το άτομό μας. Το πρόσωπο βιώνει ως προς το Καθόλου, καταδικασμένο να υπάρχει αιώνια, δέκτης και πομπός, τόπος του συμπαντικού δράματος.

«Η Σταύρωση είπαμε έχει οριστικά συντελεστεί», το όλο σώμα συγχωρεί, δεν μπορεί όμως να εξαλείψει τον τύπο των ήλων, από πάνω του και από εντός του, δεν μπορεί να αρνηθεί την Μνή-

μη του —τον πόνο, τους καημούς που συσώρευσε εντός του η ιστορία, τη μοναξιά ή την ανάπηρη αγάπη γεννιών ανθρώπων. Ο Πόνος φέρνει ωστόσο εντός του τη ζωή —ο Πόνος είναι το Πάθος η βίωση του πλησίον, το βλέμμα, η μυρωδιά, η καθημερινή γεύση, πόση και βρώση του Άλλου, είναι η οδυνηρή χαρά, έτσι, της βίωσης. Ο άνθρωπος, παρόλο που γνωρίζει τα όριά του εμμένει ωστόσο να στέκεται ορθός, να πράττει, εμμένει να αντιστέκεται, να συρρικνώνει μέσα και έξω από τον Καιρό, ως ιστορία και ως έρωτας, την συμπαντική Σιωπή —αντάρτης στις δομές της καθολικής συντριβής...

Η «Σταύρωση» και η «Ανάσταση» είναι έτσι η παραδοσιακή έκφραση της διαλεκτικής, του έρωτα και της Σιωπής, του έλεου και του φόβου, που συγκροτούν —ως θέση και ως άρνηση— την σχέση της ζωής.

Η «Πτώση» είναι ως παραδοσιακός λόγος μία πραγματικότητα μία κατάσταση διαλεκτική —η ιστορία, ο Καιρός που προχωράει στη διάρκειά της.

Το ελληνικό γίγνεσθαι παράγεται σαν μια ιδιαίτερη συμπυκνωμένη διαλεκτική, νωρίς στην ιστορία όλο και πιο πολύ επικρατούμενη από τη στιγμή της Παρουσίας του Ανθρώπου, από την αντιστασιακή στάση του —που μέσα στον Καιρό γίνεται αντιστασιακή του Πράξης. Ο ελλαδικός άνθρωπος υπερβαίνει την ιστορία του μεταθέτοντας μέσα από την αντιστασιακή στάση και Πράξη του, τα όρια της ιστορίας του, επεκτείνοντας έτσι τον τόπο της Ανάγκης. Ξεπερνά τη φθορά, τον απορριγμένο, τον ανίκανο λόγο, τον κόσμο ενός Λόγου που ανάπηρα μίλησε, τον υπερβαίνει καθημερινά για να τον συναντήσει ωστόσο πάλι καθημερινά, καθώς αυτός ο ανάπηρος Λόγος αναπαράγεται μέσα στη δύσκολη και πολυσύνθετη ιστορία του. Και συνεχίζει να τον υπερβαίνει.

Ο άνθρωπος πράττει συρρικνώνοντας τις δομές γύρω του, συσσωρεύοντας —δίπλα στον πεθαμένο ή τον ανάπηρο Λόγο, την απορριγμένη Πράξη του πριν σώματός του— τον αντιστασιακό λόγο του, την καινή του Πράξη...

Η Μοναξιά αναπαράγεται μέσα στην οδυνηρή αυτή ιστορία μας ως μία στιγμή του ανθρώπου —στιγμή του φόβου, της Απουσίας, άπωσης— ως κατάσταση μπρος στο Άλλο που αρνείται να πει το «ναι» στον έρωτα του Εγώ μας, ως στιγμή μιας δύσκολης διαλεκτικής.

Η Μοναξιά είναι ο «δερμάτινος χιτώνας» που εγκλωβίζει το Εγώ μας διαφυλάσσοντας έτσι την προσωπικότητά του. Είναι ο διαλεκτικός μηδενισμός της ύπαρξής μας που παράγει ωστόσο την άρνηση της της άρνησής του, την αναίρεσή της μέσα στην όλη διαλεκτική της ζωής. Είναι η παρουσία στην ύπαρξή μας της Απουσίας, η εντός μας έκταση της συμπαντικής Σιωπής που το άτομό μας, υπερβαίνει, καθώς μεταθέτει τα όρια της Ανάγκης ενοποιώντας μέσα από την Πράξη του την ύλη. Καθώς ο άνθρωπος έτσι γίνεται Πρόσωπο, ενσαρκώνει την ύλη, με τον εαυτό του επίκεντρο καθώς, μέσα στη διαλεκτική η στιγμή της Πράξης, η στιγμή του έρωτα υπερισχύει.

Ο άνθρωπος επιμένει έτσι να υπάρχει ως πράξη, γνωρίζοντας τα όρια, το αδύνατό της μέσα στις δομές της ατομικότητάς του ολοκλήρωσης της ύπαρξής του, αντάρτης προς τις δομές γύρω του. Ο άνθρωπος επιμένει έτσι να υπάρχει ερωτικός, γνωρίζοντας τα όρια, το αδύνατο της πλήρους κάρπωσης του Άλλου, γνωρίζοντας τα όρια της Πράξης του ως προς τα όνειρα και τους καημούς του, εμμένοντας ωστόσο να συρρικνώνει με αυτήν την Πράξη του τη Σιωπή, ενσαρκώνοντας με τον άνθρωπο τώρα επίκεντρο την ύλη, καταλύοντας την απρόσωπη διαλεκτική, μετουσιώνοντας το Άλλο σε Εσύ και Εμείς.

«ΠΑΝΤΑ ΠΕΡΙΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΕΝΥΠΟΣΤΗΣΑΣ ΕΑΥΤΩ»

*Ένας ορθόδοξος χριστιανός
απαντά στο κείμενο του Μοσκώφ*

του Παναγιώτη Νέλλα

Πριν από την αρχή ήταν η Αγάπη. Η Αγάπη δεν είναι μοναξιά, προϋποθέτει εξ ορισμού το πρόσωπο και την κοινωνία. Είναι το Καθόλου, αλλά και το Εγώ και το Συ ταυτόχρονα. Δεν είναι ένα στατικό είναι, αφού η Αγάπη είναι διαρκής κίνηση, διαρκές γίνεσθαι. Αλλά αυτή η Αγάπη, η πριν από την αρχή, είναι ένα γίνεσθαι απηρτισμένο, έχει μέσα της και την κίνηση και την ακινησία. Είναι ταυτόχρονα είναι και γίνεσθαι. Ακριβέστερα είναι πριν και πέρα από το είναι και το γίνεσθαι. Γι' αυτό είναι το αρχέτυπο και του είναι και του γίνεσθαι, το αρχέτυπο της αγάπης που γνωρίζουμε και επιζητούμε. Αν δεν ήταν έτσι δεν θα υπήρχε αγάπη· ούτε αναζήτηση της αγάπης. Δεν θα υπήρχε ούτε είναι ούτε γίνεσθαι, αν αυτά τα δύο δεν υπήρχαν πριν και πέρα από τη διαλεκτική τους ύπαρξη, απολύτως αλλά και ασυγχύτως ενωμένα.

Στο σημείο αυτό υπάρχει ίσως διαφωνία με τον Κωστή Μοσκώφ. Διαφωνία αναπόφευκτη, αφού εκείνος ως μαρξιστής κοιτάζει και επιζητεί την Αγάπη μέσα στον καιρό και την ιστορία κι εγώ ως ορθόδοξος χριστιανός την αποζητώ μέσα στον καιρό και την ιστορία ασφαλώς, αλλά σε σχέση άρρηκτη με το Εκεί απ' Όπου, με τον Άλλο απ' τον Οποίο όπως πιστεύω προχέεται, εννοώ τον Τριαδικό Θεό, που —ακριβώς ως ταυτόχρονο Καθόλου και Πρόσωπο, Είναι και Γίνεσθαι, ακριβέστερα Υπερείναι και Υπεργίνεσθαι, όπως ανέφερα— κατά τον Ευαγγελιστή Ιωάννη *«αγάπη εστί»*.

Δεν κάνω αυτή την παρατήρηση για ιδεολογικούς λόγους, αλλά επειδή νομίζω ότι έχει αποφασιστική σημασία για τη δυνατότητα και τον τρόπο πραγμάτωσης της αγάπης μέσα στον καιρό και την ιστορία, για την αποτελεσματικότητα της κίνησης, του επανίστημι, επειδή δηλαδή είναι κρίσιμη για το αν η επανάσταση θα είναι απλά ανακύκλωση, αέναο και συνεπώς ψευδές γίνεσθαι, ή θα έχει η κίνηση μέσα της τη στάση, και η στάση την κίνηση. Στο σημείο αυτό θα επανέλθω.

Αλλά, όπως λέει ο Γρηγόριος ο Θεολόγος, ανήκει στη φύση της Αγάπης το «εκχέσθαι και οδεύειν». Η Αγάπη δεν έχει όρια. Είτε τη δέχεται κανείς είτε όχι, είτε την αναγνωρίζει είτε όχι, αυτή ξεχύνεται και οδεύει. Αυτή συνιστά το βαθύτερο, το έσχατο είναι των όντων. Γι' αυτό τα όντα συνειδητά ή ασυνειδητά υπάρχουν, κινούνται και ζουν μέσα στο νόστο της Αγάπης. «Εν Αυτώ γαρ ζώμεν και κινούμεθα και εσμέν».

Συναντώ λοιπόν τον Κωστή Μοσκώφ καθ' οδόν. Κι επειδή ο νόστος της αγάπης είναι κάτι πολύ γνησιότερο από την έννοια της αγάπης και η πράξη της αγάπης μέσα στον καιρό και την ιστορία κάτι πολύ ισχυρότερο από την ηθικιστική εφαρμογή μιας κάποιας εντολής, νιώθω την ανάγκη, εγώ ο μέσος σημερινός χριστιανός, να εξέλθω από τα ιδεολογικά και ηθικιστικά σχήματά μου προς συνάντηση της υπερεκχυλίζουσας το Σώμα του Χριστού και οδεύουσας παντού Αγάπης.

Το εν αρχή δια του Λόγου ξεχείλισμα της Αγάπης, ηχώντας ως λόγος διέτρεξε την προσυμπαντική σιωπή του μηδενός και υποστασίασε τα όντα. Έλαμψε έτσι ως πράξη, ως η κατ' εξοχήν Πράξη. Και θεμελίωσε την ταυτότητα λόγου και πράξης. Γι' αυτό, το αρχικό Καθόλου έχει μέσα του και το είναι και το γίνεσθαι. Τη διαλεκτική τη δημιούργησε ο Θεός. Είναι ένα είναι-περί-τον-Λόγον ή ορθότερα ένα είναι-προς-τον-Λόγον, και γι' αυτό ένα γίνεσθαι: «κατ' εικόνα και καθ' ο-

μοίωσιν». «Εν Αυτώ και δι' Αυτού και εις Αυτόν έκτισται». Είναι μια τάση, που ορθά ο Μοσκώφ θεωρεί ως το περιεχόμενο του έρωτα. Το αρχικό Καθόλου δεν είναι στατικό αλλά ερωτικό.

Η διαλεκτική δεν αναφέρεται μόνο στη σχέση φύση - πρόσωπο, δομές - ελευθερία κτλ., αλλά υπάρχει και μέσα στη φύση και μέσα στο πρόσωπο. Η ύλη υπάρχει κατ' εικόνα του ανθρώπου, τείνει εκ κατασκευής, από την ίδια της τη φύση να ανθρωποποιηθεί, όπως ο κατ' εικόνα Θεού άνθρωπος τείνει να θεωθεί. Σ' αυτό το αρχικό ερωτικό ή διαλεκτικό Καθόλου Πράξη του ανθρώπου είναι η ανθρωποποίηση της ύλης ή προσωποποίηση της φύσης και η θέωση προσώπου και φύσης, η ύψωση και ένωση της πράξης με το Λόγο, το φτάσιμο του έρωτα στην Αγάπη, της κίνησης στην αεικίνητη στάση, το ξεπέρασμα ή καλύτερα η μεταμόρφωση της διαλεκτικής.

Η παραίτηση του ανθρώπου από αυτή την ερωτική, ακριβέστερα αγαπητική Πράξη, η εγκατάλειψη ταυτόχρονα του Λόγου και της ύλης μετέτρεψε την κίνηση μέσα στη φύση σε νόμο, και το πρόσωπο σε εγώ. Τον συντριμμό αυτό του ερωτικού Καθόλου, την εναντίωση του εγώ στο συ και στο εμείς, που λέει ο Μοσκώφ —και στην ύλη θα προσθέσω ως ορθόδοξος χριστιανός εγώ— ορθά ο Μοσκώφ ονομάζει πτώση.

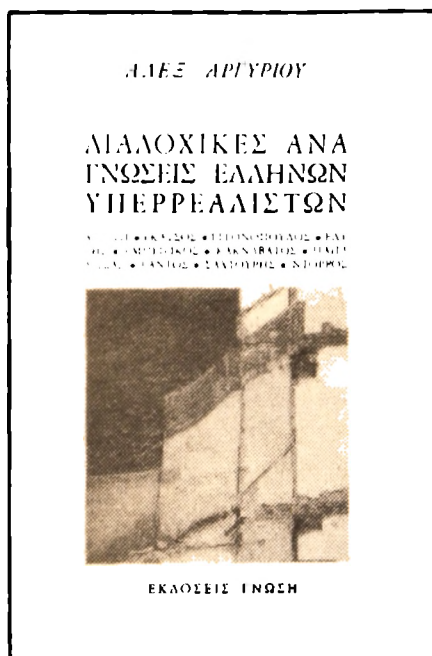
Υπάρχουν λοιπόν πολλά στα οποία συμφωνούμε. Είπα ήδη, και εδώ ανοίγω παρένθεση, (ναι στη διαλεκτική. Στη διαλεκτική που δημιούργησε ο Θεός και που είναι πολύ ευρύτερη και ισχυρότερη από το τμήμα της που ανακάλυψε ο Πλάτων, συστηματοποίησε ο Έγελος και εφάρμοσε ο Μαρξ).

Είπα ναι στην ύλη. Βέβαια δεν μπορώ να δεχθώ τον υλισμό, ακριβώς γιατί, προϋποθέτει όχι την αγάπη της ύλης, αλλά μια αφετηριακή εναντίωση σ' αυτή. Ο υλισμός δεν αγαπά, χρησιμοποιεί την ύλη, εγκλωβίζοντας τον άνθρωπο σ' αυτή και διαιωνίζοντας την πτώση. Ο διαλεκτικός υλισμός, έχοντας προσφέρει πολλά καλά σ' ένα επίπεδο —όπως λόγου χάρη το ότι απελευθέρωσε τη φιλοσοφία από τον κλοιό του ευρωπαϊκού ιδεαλισμού, ξανάφερε στο προσκήνιο την πραγματικότητα της ύλης και της πράξης, ξαναενώνοντας τη φιλοσοφία με την ιστορία, χαρακτηριστικά σαφώς βιβλικά— είναι ωστόσο ως σύστημα, κοιταγμένο από την ευρύτερη οπτική γωνία της χριστιανικής κοσμολογίας και ανθρωπολογίας, η μεγαλύτερη παραίτηση του ανθρώπου από την ελευθερία και την αγάπη, η αυτοφυλάκιση του ανθρώπου στις φυσικές διαδικασίες, η καταξιομένη απεμπόληση της Αγάπης ως

τα νέα βιβλία της «Γνώσης»

ΑΛΕΞ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΤΩΝ

Κριτικές μελέτες
για το ποιητικό έργο
των:

- ΑΞΙΩΤΗ
- ΓΚΑΤΣΟΥ
- ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΥ
- ΕΛΥΤΗ
- ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ
- ΚΑΚΝΑΒΑΤΟΥ
- ΠΑΠΑΔΙΤΣΑ
- ΡΑΝΤΟΥ
- ΣΑΧΤΟΥΡΗ
- & ΝΤΟΡΡΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879 - 7754963 - 7786441

Πράξης, η έκπτωση και ο ακρωτηριασμός της Πράξης στα μέτρα της νομοτέλειας.

Σχετικό είναι το θέμα της εξέλιξης. Τα όσα ανέφερα για κίνηση της ύλης προς ανθρωποποίηση και του ανθρώπου προς θέωση, δείχνουν ότι δέχομαι την εν ελευθερία εξέλιξη, την οποία ορθότερα θα ονόμαζα αύξηση ή ανέλιξη, και την οποία από το ανθρώπινο επίπεδο και πάνω ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης ονομάζει επέκταση. Μένω δοξολογικά έκθαμβος μπροστά σ' αυτό το θαύμα με το οποίο ο Θεός προίκισε τη δημιουργία Του, θαύμα εμπιστοσύνης, σεβασμού, εκτίμησης, πραγματικής αγάπης του Θεού για τον κόσμο. Και δεν μπορώ —ακριβώς για το λόγο αυτό— να μη διαπιστώσω ότι το σταμάτημα της ανέλιξης, ο αυθαίρετος περιορισμός της στο ανθρώπινο επίπεδο, είναι μια διάσταση της πτώσης, ακριβέστερα είναι η πτώση· αυτή ήταν η πράξη του Αδάμ. Οι φιλόσοφοι του εξελικτικού συστήματος δεν πιστεύουν πραγματικά στην εξέλιξη, δεν την εκτιμούν, απλά τη χρησιμοποιούν. Αν πίστευαν σ' αυτή, τουλάχιστον θα άφηναν ανοιχτή τη συνέχεια, θα ομολογούσαν ότι δεν γνωρίζουν πού η θαυμαστή αυτή ελκτική, ερωτική δύναμη μπορεί να οδηγήσει την ύλη. Οι ορθόδοξοι βλέπουν μέσα της την κίνηση που διέπει το σύμπαν και που έχοντας ως αρχή, γνήσια οδό και τέλος, Α και Ω, το Λόγο, έχοντας δηλαδή ως έσχατο περιεχόμενο και ολοκλήρωσή της την ελεύθερη αγάπη, μπορεί να οδηγήσει εν ελευθερία τον άνθρωπο και μέσα του όλη την πλάση στα όρια του χώρου και του χρόνου και να τον βγάλει έξω από αυτά, να τον κάνει να εισδύσει αγαπητικά στο άπειρο. Έτσι, συντρίβονται τα όρια, σπάει ο κύκλος. Η κίνηση βρίσκει το ατελεύτητο τέλος της, την αεικίνητη στάση.

Αν δεν σπάσει ο κύκλος, η κίνηση εκτροχιαζόμενη μετατρέπεται σε ανακύκληση και λειτουργώντας νομοτελειακά δημιουργεί τις δομές. Η παράδοχή της νομοτέλειας ως αλήθειας, αφαιρώντας από την Πράξη την ελευθερία και την αγάπη, της αφαιρεί την αποτελεσματικότητα. Η κυριαρχία των δομών γίνεται απόλυτη και καταξιώνεται. Η επανάσταση που αντλεί τη δύναμή της από την καταξίωση των δομών είναι εξ ορισμού αδύνατο να ελευθερώσει από την τυραννία τους. Ο άνθρωπος εγκλωβίζεται επειδή έχει την ελευθερία να κατανοεί τον εαυτό του ως τμήμα των φυσικών διαδικασιών. Είναι η δοξολόγηση της πτώσης.

Από τον φαύλο αυτό κύκλο —στο σημείο αυτό κλείνω την παρένθεση) μας βγάζει η σαρκωμένη Αγάπη. Και είναι πολύ σημαντικό ότι στην αγάπη στηρίζεται στο κείμενο που συζητούμε ο Κωστής Μοσκόφ. Η Αγάπη είναι η Ανάσταση.

Πριν όμως προχωρήσω σ' αυτό, θεωρώ αναγκαίο να εξηγήσω γιατί έκανα την παραπάνω εκτενή παρένθεση. Πρόκειται κατ' αρχήν για παρένθεση, αφού συζητώντας με το κείμενο αυτό του Μοσκόφ δεν είχα λόγο να πω ό,τι είπα για το διαλεκτικό υλισμό, την εξελικτική φιλοσοφία και τη νομοτέλεια. Ο Μοσκόφ δεν μιλάει γι' αυτά. Και νομίζω ότι δεν μιλάει, επειδή έχει μπροστά του την παράδοση και τον πολιτισμό όχι του δυτικού χριστιανισμού, αλλά της Ορθοδοξίας. Οι άνθρωποι που είδαν τη σημασία της ύλης και της πράξης, της ισότητας και της ρεαλιστικής αγάπης, βρέθηκαν δυστυχώς μπροστά στα κολοσιαία συστήματα του δυτικού ιδεαλισμού και αναγκάστηκαν ή έπεσαν στην παγίδα να δημιουργήσουν, για να αντιμετωπίσουν τον ιδεαλισμό, ένα αντίστροφο ισχυρό υλιστικό σύστημα. Αλλά η ύλη δεν είναι ο υλισμός. Ο υλισμός είναι κι αυτός μια αφαίρεση, μια ιδέα. Καλούμαστε γι' αυτό να ελευθερώσουμε την ύλη και από τον υλισμό.

Ένας χριστιανομαρξιστικός διάλογος έχει ελάχιστες πιθανότητες να πετύχει στη Δύση. Μπορεί όμως να δώσει καρπούς στην Ανατολή. Το κείμενο του Κωστή Μοσκόφ που σχολιάζω μαρτυρεί γι' αυτό. Δεν ανήκει σε μένα να συζητήσω τη σημασία του από πλευράς μάρξιστικής. Για ένα χριστιανό πάντως αρκετά σημεία του είναι αξιοπρόσεκτα, γιατί αποτελούν προκλήσεις, ακόμη και προσφορές που δεν θα δισταζα να ονομάσω σημαντικές. Θα προσθέσω στα σημεία που ήδη ανέφερα ή υπενόησα ακόμη δύο.

Το πρώτο έχει σχέση με την ορολογία και με όσα αυτή εμπεριέχει. Δεν είναι μόνο το πέρασμα, που πετυχαίνεται σ' αυτό το κείμενο, από την ιδεολογική ορολογία των συστημάτων, στα ονόματα των ιδίων των πραγμάτων και των πράξεων, πράγμα καθ' εαυτό σημαντικό ως εξόχως απελευθερωτικό. Είναι επίσης το ότι τα ονόματα με τα οποία μια εποχή ονομάζει τα πράγματα, τις καταστάσεις και τις πράξεις, επειδή όταν είναι αληθινά εμπεριέχουν σ' ένα βαθμό τα πράγματα, εκφράζουν τη σάρκα της εποχής. Και η Γραφή λέει ότι ο Λόγος σαρξ εγένετο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Σουλίου 9
Τηλ. 3602644

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Γιούλια Βοσνέσενσκαγια
Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΙΝΑΙ «ΙΣΗ»
ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΡΑ
(σ' ένα στρατοπέδο της Σιβηρίας)

ΓΙΟΥΛΙΑ
ΒΟΣΝΕΣΕΝΣΚΑΓΙΑ
Η «ισότητα» άνδρα - γυναί-
κας στο Γκούλάγκ

Γιώργος Καραμπέλιας
σύγχρονος καπιταλισμός
και
επαναστατικό υποκείμενο

Γ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
Σύγχρονος καπιταλισμός και
επαναστατικό υποκείμενο

Αντόνιο Νεγκρι
από τον εργάτη μαζα
στον κοινωνικό εργάτη

ΑΝΤΟΝΙΟ ΝΕΓΚΡΙ
Ο «Μάης» της Ιταλίας
(Από τον εργάτη-μάζα
στον κοινωνικό εργάτη)

S.P.K.
Οι ψυχασθενείς ενάντια
στο κεφάλαιο

Ρ. ΚΟΥΡΤΣΙΟ - Α. ΝΕΓΚΡΙ
Ο. ΣΚΑΛΤΣΟΝΕ
Ιταλία, «αυτοκριτική
του ανταρτικού

ΚΟΝ - ΜΠΕΝΤΙΤ, ΣΑΡΤΡ.
ΣΒΑΡΤΣΕΡ, ΡΟΤ,
ΜΠΑΡΜΠΙ κλπ.
Γερμανία, από τη RAF
στους πράσινους

νετο. Και γίνεται προσθέτει ο Μάξιμος ο Ομολογητής. Αν λοιπόν οι χριστιανοί θέλουν η εποχή μας, εγκεντρίζομενη στο Λόγο, να γίνει σάρκα του Θεού, να ακουσθεί ο λόγος του Θεού σήμερα σαρκωμένος, πρέπει να προσφέρουν στο Θεό τη σάρκα, στο λόγο τα ονόματα εκείνα που εκφράζουν τη σημερινή σάρκα. Γιατί οι όροι με τους οποίους η κάθε εποχή ονομάζει τα πράγματα εκφράζουν τον ιδιαίτερο μέσα στην εποχή τρόπο ύπαρξης και λειτουργίας των πραγμάτων, την ιδιαίτερα ενεργοποιημένη μέσα στην εποχή διάστασή τους. Γι' αυτό η Ορθοδοξία, λειτουργώντας αγαπητικά, απαθώς κενωτικά και μεταμορφωτικά, προσέλαβε σε παλαιότερες εποχές πολλούς τέτοιους (πλατωνικούς, αριστοτελικούς και άλλους) όρους, εξετάζοντάς τους από τον εγκλωβισμό στο αντίστοιχο σύστημα, μεταλάσσοντάς τους εσωτερικά, φλέγοντάς τους αλλά μη κατακαίοντάς τους, καταδικάζοντας μάλιστα συχνά σαφώς το σύστημα, όπως π.χ. το πλατωνικό.

Πιστεύω, ότι ενώ το μαρξιστικό σύστημα ως σύστημα είναι κι αυτό ασφαλώς καταδικαστέο, και εξήγησα ήδη τους λόγους, πολλοί μαρξιστικοί όροι, όπως τους αποκαθαίρει στο κείμενό του αυτό ο Μοσκώφ είναι προσλήψιμοι, και έδωσα ήδη στα όρια του χώρου που διαθέτω —και με ανεπάρκεια είναι γεγονός σε ό,τι αφορά την εσωτερική μεταλλαγή που πρέπει να υποστούν για να βγουν από τη μερικότητα και να εκφράσουν την καθολικότητα— το παράδειγμα του γίνεσθαι, της διαλεκτικής, της πράξης, της εξέλιξης. Ακόμη περισσότερο, πιστεύω πως είναι αδύνατο για την Ορθοδοξία να παρακάμψει αυτούς τους όρους και τα πράγματα που αυτοί εμπεριέχουν. Το χρέος για μεταμόρφωση των πραγμάτων δεν είναι εξωτερικό, ανήκει στη φύση της. Γιατί η Ορθοδοξία δεν είναι ιδεολογία, ούτε παρελθόν. Είναι η μεταμόρφωση του εκάστοτε παρόντος. Και η μεταμόρφωση προϋποθέτει τη σάρκωση. Στη σχέση της με την πραγματικότητα η Ορθοδοξία πέφτει ή στέκει. Η Ορθοδοξία είναι από τη φύση της συμμετοχή στο γίνεσθαι, και γι' αυτό πρωτοπορεία. Αν δεν είναι αυτό, δεν είναι Ορθοδοξία.

Ως συγκεκριμένη όμως ιστορική σάρκα της Αγάπης, η Ορθοδοξία «εκχέεται και οδεύει» φωτίζοντας και ελευθερώνοντας το ιστορικό πρόσλειμμα, ανασταίνοντάς το σ' ένα τρόπο ύπαρξης και λειτουργίας που δεν είναι ο διαμορφωμένος από τις ιδεολογικές ή πολιτικές —με τη σημερινή εφαρμογή του όρου— συντεταγμένες, τις συντεταγμένες που, επειδή χωρίζουν και εναντιώνουν, παγώνουν την Αγάπη και φальκιδεύουν την πράξη, προεκτείνουν αναπόφευκτα μέσα στο χώρο και το χρόνο την πτώση.

Η Ορθοδοξία είναι ριζικά επαναστατική, δεν περιορίζεται στη διαμόρφωση του χώρου της πτώσης, παλεύει για την εξουδετέρωση της πτώσης, την Ανάσταση. Και παύει να είναι Ορθοδοξία, όταν εγκλωβίζεται στις παραπάνω ή οποιεσδήποτε άλλες συντεταγμένες. Αγνοούν την ορθοδοξία όσοι την υποβιβάζουν σε πολιτική. Δεν μπορεί γι' αυτό το λόγο η Ορθοδοξία ούτε να διαλέγεται στο επίπεδο που οι παραπάνω συντεταγμένες ορίζουν. Μπορώ ως ορθόδοξος να συζητώ με τον Κωστή Μοσκώφ, επειδή πετυχαίνει σε μεγάλο βαθμό, στο κείμενο με το οποίο συζητώ, τη θαυμαστή έξοδο στο χώρο του έρωτα και της αγάπης. Αφήνω ωστόσο, για το λόγο που μόλις ανέφερα ασχολίαστα ορισμένα σημεία στα οποία νομίζω ότι αναδηλώνεται στην ιδεολογία και την πολιτική.

Το δεύτερο, άξιο ιδιαίτερης από την πλευρά των χριστιανών προσοχής, σημείο στο κείμενο αυτό είναι ο μεγάλος έρωτας για το Όλο που το διατρέχει. «Έρωτας των Συνόλων, του Όλου Άλλου». «Έρωτας του Συ και του Εμείς». «Έρωτας ως πράξη της Ιστορίας». Δεν μπορεί ένας χριστιανός να μην αναγνωρίσει μέσα σ' αυτή την ορμητική αναζήτηση της ενότητας, του Όλου, το νόστο προς την Οικογένεια, προς το Σώμα. Η Αγάπη οδεύουσα μέσα στην ιστορία σπαργά και οδύνει πολυμερώς και πολυτρόπως τη συναγωγή των διασκορπι-

σμένων εις εν, τον απαρτισμό του κοσμικού Σώματος του Λόγου. Ο Λόγος σαρκώθηκε ευθύς εξ αρχής ως Κεφαλή του Σώματος της Εκκλησίας. Ο χριστιανισμός δεν είναι τίποτε αν δεν είναι Εκκλησία, δηλαδή η μέσα στον κοινό Λόγο των πάντων ενότητα, και γι' αυτό κοινότητα, εκχεομένη αγάπη, υπερέχουσα πάντα νουν ειρήνη, αδελφοσύνη, ελευθερία εν δικαιοσύνη και ό,τι σχετικό. Γι' αυτό κατέβηκε ο Θεός στη γη.

Από την πλευρά της γης τώρα δεν μπορούμε να μην ομολογήσουμε ότι για πρώτη φορά στην εποχή μας μέσα σ' όλους τους αιώνες ο νόστος της μιας Οικογένειας, του κοινού Σώματος, παρουσιάζεται με τέτοια ορμή, με τόσο μυστικό πάθος που συγκλόνισε την ιστορία, που έγινε σε εκατομμύρια ψυχές πόθος και όραμα και αγώνας και θυσία και αίμα. Είναι τα μέλη του σπαραγμένου σώματος που ζητούν την επισυναγωγή. Ο κομμουνισμός, όπως τον διαβάζω στο κείμενο αυτό του Μοσκώφ, είναι ο πιο μεγάλος, ο πιο ρωμαλέος, ο πιο συγκροτημένος μέσα στην ιστορία νόστος της Εκκλησίας.

Αλλά, ατυχώς, για ποικίλους λόγους, άλλους δικαιολογημένους και άλλους όχι, η μεγάλη αγάπη για το σώμα οδήγησε στον εγκλωβισμό της αγάπης μέσα στη σάρκα, στην αντίληψη —που δεν είναι, αν καταλαβαίνω σωστά, αντίληψη του Μοσκώφ— ότι η αγάπη είναι η εκδήλωση βιολογικών ανακλαστικών. Έτσι η μεγάλη αγάπη για το σώμα εκδηλώθηκε ως μίσος και πόλεμος ενάντια στον ίδιο το Λόγο του Σώματος, στην Κεφαλή. Το υπό αναζήτηση σώμα απέρριψε το Λόγο, που Μόνος ωστόσο συγκροτεί την ιστορική σάρκα σε Σώμα. Και αποκεφαλισμένο, εφαρμόζει την αγάπη ως βία, την ελευθερία ως τυραννία, τη συναδέλφωση των ανθρώπων ως αδελφοκτονία και, αναπόφευκτα, σπαράσσει μέσα στην ιστορική του πραγματικότητα αιμάσσον. Ο αθεϊσμός είναι το καίριο λάθος του κομμουνισμού. Αν αυτό διορθωθεί, πολλά θ' αλλάξουν, καινούριοι ορίζοντες θ' ανοίξουν μπροστά του.

Η κεφαλή πάντως ζητάει το σώμα. Με μανικό έρωτα, με αγάπη θυσιαστική, σταυρική, που μεγαλύτερή της δεν μπορεί να υπάρξει. Γιατί το να εξοντώνεις τους αντιπάλους από αγάπη προς τους δικούς σου, είναι ίσως ένα επίπεδο αγάπης. Το να σκοτώνεις ο ίδιος για να ζήσουν οι φίλοι σου, είναι ασφαλώς υψηλότερο. Δεν υπάρχει όμως μεγαλύτερη αγάπη από το να σκοτώνεις ο ίδιος για να ζήσουν, τρεφόμενοι από το σώμα και το αίμα σου, αυτοί ακριβώς που σε σκοτώνουν. Αυτή είναι η αγάπη της κεφαλής προς το σώμα.

Από την άλλη πλευρά ο νόστος του ενιαίου αγαπητικού Σώματος, νόστος και της Κεφαλής, του Όλου Άλλου, παρουσιάζεται στο κείμενο του Μοσκώφ ως έρωτας σφοδρός. Carut et Corpus λέει ο Αυγουστίνος και επαναλαμβάνει ο Μοσκώφ. Εδώ στηρίζεται κι' έτσι νοηματοδοτείται, σε μια έξοδο από τις έννοιες, τις ιδεολογίες, τις πολιτικές τοποθετήσεις και τα συστήματα, μέσα σ' ένα μανικό έρωτα του Συ και του Εμείς και του Όλου, ένας διάλογος σαν κι αυτόν εδώ.

Η πριν από την αρχή, εν αρχή και μετά την αρχή, μέσα στο χώρο και τον καιρό, μέσα στην ιστορία, εκχεομένη και οδεύουσα χωρίς σταματημό αγάπη συναντάει καθ' οδόν το νόστο και τον έρωτα και δεν μπορεί παρά να τον αναγνωρίσει ως τμήμα της και να τον αγκαλιάσει. Μεσ' το ερωτικό αυτό αγκάλιασμα, στη μίξη και την ανάκραση και τη γαμήλια συνουσία του Λόγου με τη σάρκα, η σάρκα μπορεί να γίνει Σώμα και το Σώμα του Λόγου θα λάμψει έτσι σ' όλη του τη μεταμορφωτική αίγλη, στη θεανθρωπότητά του.

Σε ό,τι αφορά τη στάση των χριστιανών, έσοχα την προσδιορίζει ο Κωστής Μοσκώφ: «Ο άνθρωπος στην Ορθοδοξία πασχίζει να ενοποιήσει τον κόσμο, καταργώντας τη μοναξιά των συντριμμάτων του Είναι μέσα από την επαναπρόσκτηση της Αγάπης. Πασχίζει να γίνει έτσι «εν πάσι αυτός ο Θεός πάντα περιλαβών και ενυποστήσας Εαυτώ».

□

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

ΕΞΑΝΤΑΣ

Κωλέττη 11 • Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 • Τηλ. 36.21.236

Το να γνωρίσεις τα όρια της πόλης αλλά και τα μυστήριά
της ακολουθώντας τις περιηγήσεις κάποιου λογοτέχνη, είναι
μια υπόθεση με αυτοτελή σημασία και ένα μέσο για να
μιλήσεις τελικά για όλα τα
θέματα ζωής —και γιατί όχι και για τον έρωτα.

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

*Η παρουσία της κακόφημης συνοικίας
στην ποίηση του Καβάφη και του Χριστιανόπουλου
της Φωτεινής Μαργαρίτη*

Η κακόφημη συνοικία είναι μία από τις κύριες περιοχές του έρωτα μέσα στην πόλη. Συγχρόνως είναι ένα θέμα που συναντάμε συχνά μέσα σε λογοτεχνικά έργα με ερωτική θεματογραφία.

Η θέση της στην πόλη καθώς και η φυσιογνωμία της διαφοροποιείται από τόπο σε τόπο, από εποχή σε εποχή, ανάλογα με τα κοινωνικά ήθη και τις παραδόσεις. Η ίδια η τοπογραφική διάταξη της πόλης και η οικιστική της εξέλιξη είναι επίσης δύο παράγοντες που όσο κι αν φαίνονται από πρώτη ματιά αδιάφοροι, επηρεάζουν τη θέση και τον χαρακτήρα της κακόφημης συνοικίας. Η ηθική της ατμόσφαιρα δεν παραμένει η ίδια σ' όλους τους τόπους και τις εποχές, παρ' όλο που σχεδόν πάντοτε την συναντάμε σαν τον χώρο της πιο μαζικής ερωτικής συνάντησης, όπου ο έρωτας μπορεί να ξεφύγει την κοινωνική αναστολή και τις δεσμεύσεις της νομιμότητας.

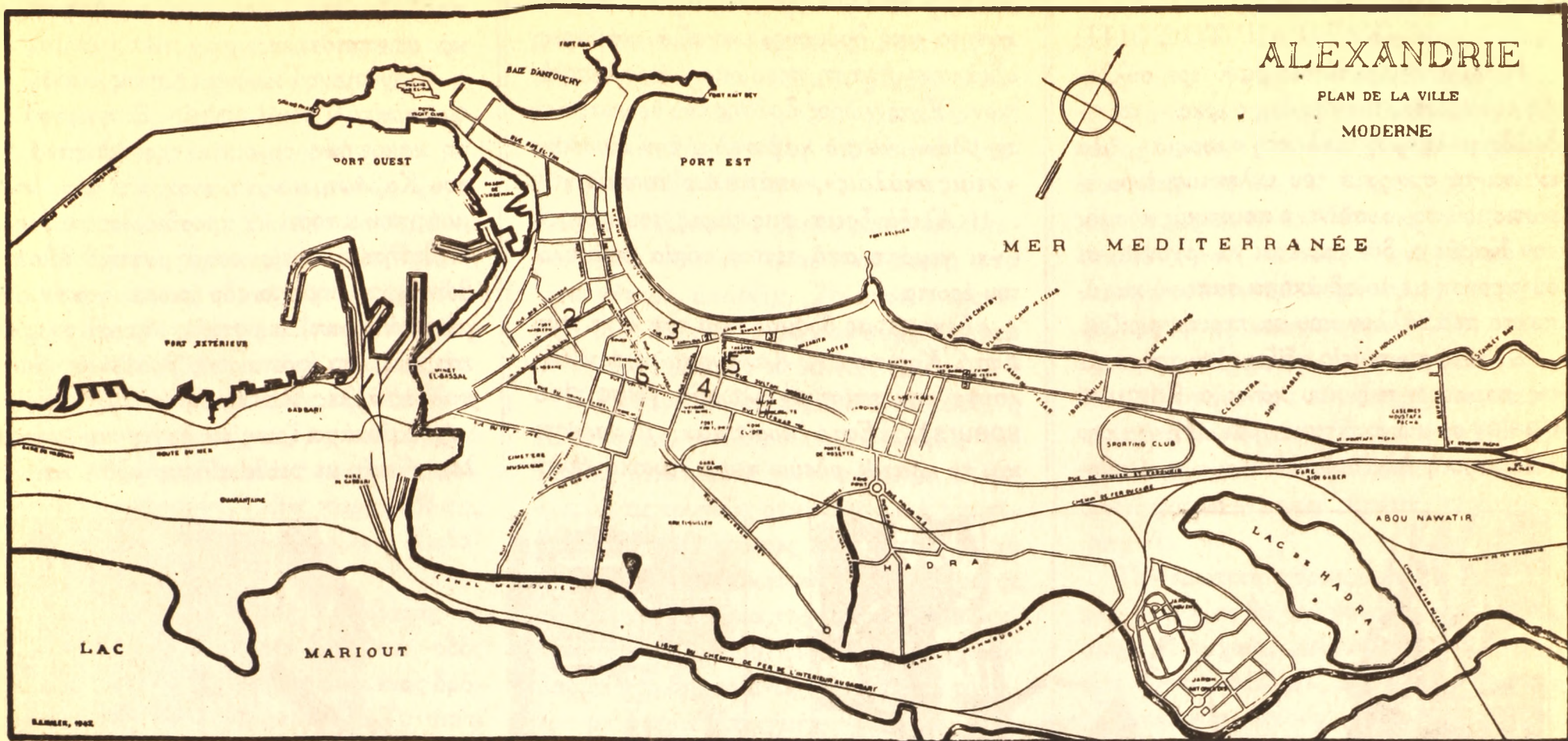
Οι κακόφημες συνοικίες κοντά στους σταθμούς και στα λιμάνια, μέσα στις πιο παλιές και συγχρόνως υποβαθμισμένες σε ποιότητα ζωής περιοχές της πόλης, που συνήθως ανήκουν στον κεντρικό της πυρήνα, είναι κοινός τόπος όχι μόνο για τις ελληνικές πολιτείες, αλλά και για τις πολιτείες σ' ολόκληρο τον κόσμο. Ανάμεσα σ' αυτά τα τρία σημεία με την μεγαλύτερη συνήθως διακίνηση ανθρώπων, την «ποικιλία και το σπαρτάρισμα ζωής» καθώς λέει ο Γιώργος Ιωάννου, θα συναντήσουμε τις πιο μαζικές εκδηλώσεις του έρωτα. Εδώ θα βρούμε τα πιο πολυσύχναστα στέκια του έρωτα: το καφενείο, το καπηλειό, το μπαρ, το ξενοδοχείο, τον οίκο ανοχής. Το καθένα με την δική του ξεχωριστή ερωτική αποστολή και λειτουργία.

Η κακόφημη συνοικία στην Αλεξάνδρεια του Καβάφη και στη Θεσσαλονίκη του Χριστιανόπουλου. Η κακόφημη συνοικία στο κέντρο —το Βαρδάρη ή η Ομόνοια του Γ. Ιωάννου— και η κακόφημη συνοικία στην περιφέρεια της πόλης —τα «Προάστια» του Ντ. Χριστιανόπουλου... Αποκρυπτογραφώντας τα λογοτεχνικά κείμενα, μπορούμε να κάνουμε πολλές τέτοιες διαφοροποιήσεις της κακόφημης συνοικίας ανάλογα με τους τόπους και τις εποχές. Το λογοτεχνικό έργο «όσο απομακρυσμένο κι αν διατείνεται πως είναι από τις περιστάσεις», έχει πάντα μέσα του αποθησαυρισμένη την πιστή παρατήρηση της ζωής. Από την εμβέλεια αυτής της παρατήρησης δεν ξεφεύγει ό,τι έχει σχέση με τον χώρο. Χρειάζεται κάθε φορά να βρει κανείς τα κατάλληλα εργαλεία για να αποκρυπτογραφήσει όλη αυτή την πραγματικότητα.

Ο λογοτέχνης δεν καταφεύγει βέβαια, όπως θα 'κανε ένας γεωγράφος σε βιβλία και αρχεία, ούτε χρησιμοποιεί τα εργαλεία της επιστήμης για να διαβάσει τον χώρο. Χάρη σ' ένα πλέγμα προσωπικών παραστάσεων και συναισθημάτων που διαθέτει και ενεργοποιούνται απ' τη γραφή του, προχωράει πίσω απ' τα ορατά ίχνη ανθρώπων και πραγμάτων, πάει σ' ένα άλλο εσωτερικό διάστημα πέρα απ' τις δεσμεύσεις του πραγματικού. Οι χώροι τους οποίους διέρχεται είναι χώροι με διπλή υπόσταση, χώροι πραγματικοί, αλλά και χώροι φανταστικοί, σημασιοδοτημένοι απ' το προσωπικό βίωμα, βαθιά προσωπικό, αλλά και βαθύτατα κοινωνικό, όταν φτάνει σ' εκείνο το ψηλό σημείο ωριμότητας να διαλύεται μέσα στη συλλογική εμπειρία και τον κοινό μύθο.

Το να γνωρίσεις τα όρια της πόλης αλλά και τα μυστήριά της ακολουθώντας τις περιηγήσεις κάποιου λογοτέχνη, είναι μια υπόθεση με αυτοτελή σημασία και ένα μέσο για να μιλήσεις τελικά για όλα τα θέματα ζωής —και γιατί όχι και για τον έρωτα.

Το κείμενο είναι απόσπασμα μιας ευρύτερης μελέτης με θέμα την «Αναπαράσταση της πόλης μέσα από κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας».

Τοπογραφική διάταξη της Αλεξάνδρειας του Καβάφη: η παρουσία της κακόφημης συνοικίας.

1. Γκινένα 2. Ο δρόμος του Αναστάση 3. Κλεοπάτρα 4. Μαρσίλια 5. Ο δρόμος του Γκαλίας Μπέη - το καφενείο Billard Palace 6. Το Ατταρίν

Όντα και περιβάλλοντα «των διεφθαρμένων οίκων της Αλεξάνδρειας...»

Οι αναφορές στην κακόφημη συνοικία είναι πιο συχνές αλλά και πιο κατηγορηματικές μέσα στην ποίηση του Κ. Καβάφη, τέτοιες που να την ανάγουν σ' ένα θέμα-κλειδί για την αποκρυπτογράφηση των ερωτικών του ποιημάτων.

«... Κι όλο χαρά και δύναμις, αίσθημα
κι ωραιότητας
πήγαν-όχι στα σπίτια των τιμίων οικο-
γενειών τους
(όπου, άλλωστε, μήτε τους θέλαν πια):
σ' ένα γνωστό τους, και λίαν ειδικό,
σπίτι της διαφθοράς πήγανε και ζητήσαν
δωμάτιον ύπνου, κι ακριβά πιοτά, και
ξαναήπιαν.

Και σαν σωθήκαν τ' ακριβά πιοτά,
και σαν πλησίαζε πια η ώρα τέσσερες,
στον έρωτα δοθήκαν ευτυχείς»

(ΔΥΟ ΝΕΟΙ, 23 ΕΩΣ 24 ΕΤΩΝ).

Μέσα σε κάποιο κρυφό δώμα της κακό-
φημης συνοικίας στον έρωτα δοθήκαν ευ-
τυχείς. Εδώ το κορμί απελευθερωμένο
απ' τις κοινωνικές συμβάσεις μπορεί να
διατίθεται απόλυτα. Ο έρωτας μπορεί να
διεκδικήσει την ευτυχία εισχωρώντας μέ-
σα σ' αυτό το απεριόριστο διάστημα που
μεσολαβεί ανάμεσα στην πραγματική α-
πόλαυση του κορμιού, χωρίς «αστείαν αι-
δώ για την μορφήν της απολαύσεως...»
και την αχαλίνωτη ερωτική φαντασία.

Την απολογία αυτού του ιδιότυπου έ-
ρωτα και της ηδονής, που ο Κ. Καβάφης

μεταγγίζει στα πρόσωπα της ποίησής του,
σχεδόν μόνιμα θα την περιτριγυρίσει το
σκηνικό της κακόφημης συνοικίας.

«Η κάμαρα ήταν πτωχική και πρόστυ-
χη,
κρυμμένη επάνω από την ύποπτη ταβέρ-
να.

Απ' το παράθυρο φαίνονταν το σοκάκι,
το ακάθαρτο και το στενό. Από κάτω
ήρχονταν οι φωνές κάτι εργατών
που έπαιζαν χαρτιά και που γλεντού-
σαν.

Κ' εκεί στο λαϊκό, το ταπεινό κρεββάτι
είχα το σώμα του έρωτος, είχα τα χείλη
τα ηδονικά και ρόδινα της μέθης...»

(ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ).

Ένας άεργος νέος που κινείται διαρκώς
μέσα σ' ένα κόσμο ευτέλειας και μιζέριας,
ζώντας «απ' τα χαρτιά, από το τάβλι, και
τα δανεικά», γίνεται η παρόρμηση για το
ποίημα «Μέρες του 1908». Ο ποιητής πί-
σω απ' αυτά τα ορατά ίχνη της ευτέλειας,
πίσω απ' τις ζώνες και τις δεσμεύσεις που
δημιουργούν στο κορμί τ' ανάξια ρούχα,
ανακαλύπτει το γυμνό κορμί, μ' όλες τις
αισθησιακές του ιδιότητες, που το ανάγουν
στη σφαίρα του ωραίου και της τέχνης.

«Τα ρούχα του είχαν ένα χάλι τρομερό.
Μια φορεσιά την ίδια πάντοτ' έβαζε, μια
φορεσιά

πολύ ξεθωριασμένη κανελιά.

Α, μέρες του καλοκαιριού του εννιακό-

σια οκτώ,
απ' το είδωμά σας, καλαισθητικά,
έλειψ' η κανελιά ξεθωριασμένη φορεσιά.
το είδωμά σας τον εφύλαξε
όταν που τα 'βγαζε, που τα 'ριχνε από
πάνω του,
τ' ανάξια ρούχα, και τα μπαλωμένα ε-
σώρουχα.
κ' έμεινε ολόγυμνος' άφογα ωραίος' ένα
θαύμα...».

Η καβαφική αίσθηση του έρωτα, «της
καθαρής σαρκός η καθαρή ηδονή», διατρέ-
χοντας το πολυμεταχειρισμένο αγοραίο
κορμί, βυθίζοντας το μαχαίρι της μέσα
του, μπορεί ν' αποκαλύψει όλο εκείνο το
εσωτερικό του «παρθενικό κατάλοιπο»
που ξεφεύγει στην πρώτη ματιά.

Με διάμεσο τον έρωτα ο ποιητής δεν ε-
ξιδανικεύει μόνο το αγοραίο κορμί, μπορεί
να εξωραΐσει και τα πιο άσχημα περιβάλ-
λοντα.

«Χτες περπατώντας σε μια συνοικία
απόκεντρη, πέρασα κάτω από το σπίτι
που έμπαινα σαν ήμουν νέος πολύ.
Εκεί το σώμα μου είχε λάβει ο Έρωσ
με την εξαίσιαν του ισχύν.

Και χθες

σαν πέρασ' απ' τον δρόμο τον παληό,
αμέσως ωραΐσθηκαν απ' την γοητεία του
έρωτος

τα μαγαζιά, τα πεζοδρόμια, οι πέτρες,
και τοίχοι, και μπαλκόνια, και παράθυ-
ρα

τίποτε άσχημο δεν έμεινεν εκεί...»

(ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟ ΣΠΙΤΙ)

Πίσω από μια τέτοια βαθύτερη σύλληψη του έρωτα, η «ιδεώδης σάρκα», τα «ιδεώδη μέλη», η «εκλεκτή ομορφιά», όλα εκείνα τα στοιχεία του εκλεπτυσμένου έρωτισμού που αναδίνει ο ποιητικός κόσμος του Καβάφη, δεν φαίνεται να 'ρχονται σε σύγκρουση με το αδιάκοπα ταπεινό και ύποπτο περιβάλλον που τα περιτριγυρίζει.

Σ' αυτό το σημείο αξίζει ν' αναφέρουμε τις παρατηρήσεις που κάνει ο Edmund Keeley σε μια εκτεταμένη μελέτη για την «Καβαφική Αλεξάνδρεια»: «... η Αισθη-

ναι πριν απ' όλα μια ζωντανή πραγματικότητα από δρόμους, μαγαζιά, κάμαρες, αδιάκοπη κίνηση προσώπων κι αισθημάτων. Ένας χώρος δράσης του έρωτα, «εν τη οδώ», «στου καφενείου την είσοδο», «σταις σκάλαις», «κάτω απ' το σπίτι»...

Η Αλεξάνδρεια στις μέρες του ποιητή είναι γεμάτη από τέτοια τοπία σύμβολα του έρωτα.

«Είναι ένας δρόμος που τον λένε των Εφτά Κοριτσιών, Καλογραιών τον θέλουνε την επίσημη γλώσσα (Rue des soeurs). «Εφτά κορίτσια», μ' αρέσει και το κρατώ, οδεύω και μ' ακολουθούν

πολλές κι οι ράτσες τους, το τίμημα φτινό, οι «ποιότητες» τρεις»².

Η συνοικία Γκινένα (Κήπος), πίσω απ' το καρακόλι του Labban, Ε. η μεγαλύτερη κακόφημη συνοικία της Αλεξάνδρειας του Καβάφη, είναι ο ένας απ' τους σταθμούς που μπορεί να προσδιορίσει και να οριοθετήσει κανείς τοπογραφικά ακολουθώντας τα βήματα του έρωτα, για να φτάσει «κάτω απ' τες στοές, / μες στες σκιές και μες στα φώτα της βραδιάς» και σε πολλές άλλες τέτοιες συνοικίες, «που τη νύχτα μονάχα ζουν, με όργια και κραπάλη, / και με κάθε είδους μέθη και λα-

Η οδός Μεσσάλα με το καφενείο Billard Palace.

Ο δρόμος των Εφτά Κοριτσιών.

σιακή Πόλη του ποιητή», λέει ο Edmund Keeley «έχει πολλά δώματα, και μερικά απ' αυτά, που στεγάζουν τις πιο ολοκληρωμένες ηδονές βρίσκονται στις βρωμερότερες γειτονιές. Πραγματικά, οι εικόνες του ποιητή για το ιδεώδες ή το τέλειον στα θέματα του έρωτα (επιθετα από τα πιο αγαπημένα του, αλλά κι απ' τα λιγότερο ικανοποιητικά), αντιίζουν όπως βλέπουμε ευκολότερα σε ρυπαρό περιβάλλον. Είναι, σε κάποιο βαθμό, ζήτημα αντίθεσης —το ιδεώδες που υπογραμμίζεται πλησιάζοντας το χυδαίο— κι ακόμα η αντανάκλαση μιας ρομαντικής (κι όχι απόλυτα πειστικής) υπόθεσης, ότι το βρώμικο και το χυδαίο περιέχουν ξεχωριστή ομορφιά και δύναμη, ακόμα και κάποια μυστική καθαρότητα, κάτω από το πέπλο της ορατής τους επιφάνειας»¹.

Περιπλανιούνται...

Με τις αισθήσεις
και τις επιθυμίες τους

Η παρουσία της κακόφημης συνοικίας μέσα στο έργο του Καβάφη δεν έχει τον χαρακτήρα απλά και μόνο μιας καλλιτεχνικής σύμβασης. Δεν είναι ένας χώρος που υπάρχει για να υπηρετήσει μόνο τους αισθητικούς στοχασμούς του Ποιητή. Εί-

οι σκιές τους. Έχει μερικά φτηνά καπηλειά, άχαρα, έχει και μαγαζιά παρδαλά, έχει και σπιτία που πάνε να πέσουν. Ο δρόμος οδηγεί στην έρημο, σε χρόνια πολέμου είχε άλλη ζωή, Εγγλέζους να τρικλίζουνε μεθυσμένοι, Πολωνούς σοβαρούς και αμίλητους, Φραντζέζους με κατάντικτα παντού τα μπράτσα, Ινδούς με σαρίκια, Έλληνες να φωνάζουν «ρε», Γιουγκοσλάβους να πίνουνε σιωπηλοί, γυναίκες να φέγγουνε με μια μπαταρία τις γάμπες τους.

Γ'ον δρόμο τον σκίζει άλλος δρόμος που τον είπανε Χαμαμήλ, ακόμα χτες είχε μάρδες στα μπαλκόνια του, παχουλές γυναίκες να κοιτάζουνε την κίνηση, γάτες μαυριδερές να καμπουριάζουνε ράθυμα, θηλυκά που φωνάζουνε «όχι» και σκέφτονται «ναι». Τα «Εφτά Κορίτσια» οδεύουνε ίσια σ' ένα ξέφωτο, εκεί 'τανε η γειτονιά που την ελέγανε Κήπο, γυναίκες πολλές πουλούσαν την σάρκα τους. Η γειτονιά ήταν δρόμοι παράλληλοι με πολλά σοκάκια, ξυστά στο ένα ήταν ο Θάνατος, εκεί κοντά σε μιαν Αρμενοκκλησιά ήταν το στέκι των αμαξιών των νεκρών, δίπλα ο Έρωτας κι ο ασυνείδητος πόθος για την Αθανασία. Τον κήπο τον λέγαν οδό Αγίου Αλεξάνδρου, οι γυναίκες ήταν πολλές,

γνεία». Προς την μεριά της Γκινένας βρίσκεται ο δρόμος του Αναστάση, απ' την πλατεία του Μωχάμεντ Άλη μέχρι το Kom el Nadura (το φρούριο του Ναπολέοντα), με γυναίκες φτηνές στα μαγαζιά του. Απ' την οδό Ραμλίου (εδώ κατοικούσε για ένα διάστημα ο Ποιητής), οδεύοντας προς το παλιό λιμάνι, αρχίζει να μπαίνει κανείς στην ατμόσφαιρα μιας άλλης κακόφημης συνοικίας Κλεοπάτρα τ' όνομά της απ' τον ομώνυμο μικρό και στενό δρόμο που στα ισόγεια των σπιτιών του φιλοξενεί γυναίκες ιθαγενείς κι ευρωπαϊκές κι έναν ολόκληρο κόσμο που συναλλάσσεται τις νύχτες μαζί τους την ηδονή και τον έρωτα. Ανάλογη είναι και η ατμόσφαιρα της Μαρσίλιας, στα σύνορα της κεντρικής οδού Νεμπί Ντανιέλ. Κέντρο της ο μικρός δρόμος Μασσαλίας, απ' όπου πήρε και τ' όνομά της. Όπως και να 'ναι τ' όνομα του πιο αρχαίου λιμανιού της Μεσογείου δανεισμένο σ' ένα ναό του έρωτα, εδώ στους δρόμους ενός άλλου λιμανιού της Μεσογείου, της Αλεξάνδρειας, δεν μπορεί παρά να μας φέρει στο νου τα λόγια του Σεφέρη:

«Είδα στην Αλεξάνδρεια γύρω από την Place des Consuls, ξενοδοχεία όπου, καθώς μου έλεγαν, ο Καβάφης στα

νιάτα του χανότανε για μέρες. Παράξενη γοητεία των χιτριών με τις εσωτερικές αυλές πλημμυρισμένες από μίαν ανεξαγόραστη μελαγχολία. Γέρικα παράθυρα μισανοιγμένα, κίτρινοι τοίχοι λεπροί, και ο αγέρας της θάλασσας τριγυρίζοντας αδιάφορος. Σε όλα τα λιμάνια της Μεσογείου βρίσκεις το ίδιο λιμάνι: μια στοιχειωμένη ηδονή λέει παραμύθια: δε μου πέρασε από το νου πως ο Σεβάχ Θαλασσινός ταξίδευε ποτέ σε άλλες θάλασσες, πως οι βασιλιάδες της Χαλιμάς τριγυρνούσαν τη νύχτα, με αλλαγμένα ρούχα, σε άλλους δρόμους — «διαλανθάνοντες υπεχώρουν». Ένα παραμύθι της Χαλιμάς του Ελληνισμού, λέει ο Καβάφης»³.

Στην Μαρσίλια έζησε ο Καβάφης τα 26 τελευταία χρόνια της ζωής του: οδός Λέφιους αρ. 10. Η Λέφιους είναι ένας δρόμος κάθετος στην Μασσαλίας. Το σπίτι του ποιητή είχε μπροστά του το επιβλητικό κτίριο του νοσοκομείου της ελληνικής κοινότητας. Δίπλα του υπήρχε η αρχαία εκκλησία του Αγίου Σάββα. Και τη νύχτα, πίσω απ' την πλάτη του, βρισκόταν σε κίνηση ένας ταπεινός κόσμος, αχόρτα-

γος για πληρωμένη ηδονή, που χανόταν μπουλούκια, μπουλούκια πίσω απ' τις μικρές πόρτες με το κόκκινο φαναράκι πάνω τους, όπως διηγείται χαρακτηριστικά ο προσωπικός φίλος του ποιητή, Ιταλός Atanazio Katraro⁴.

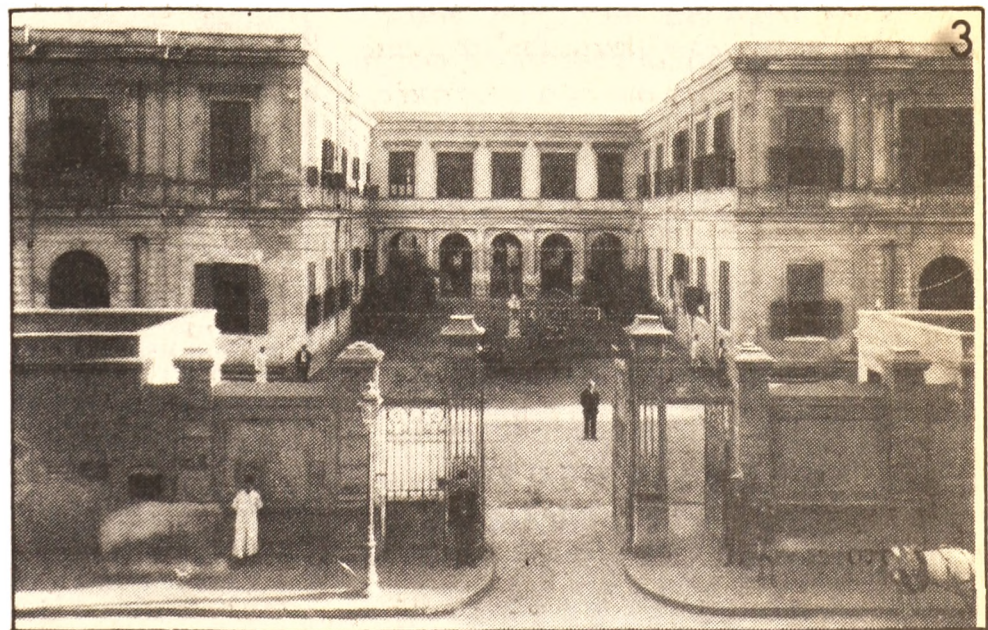
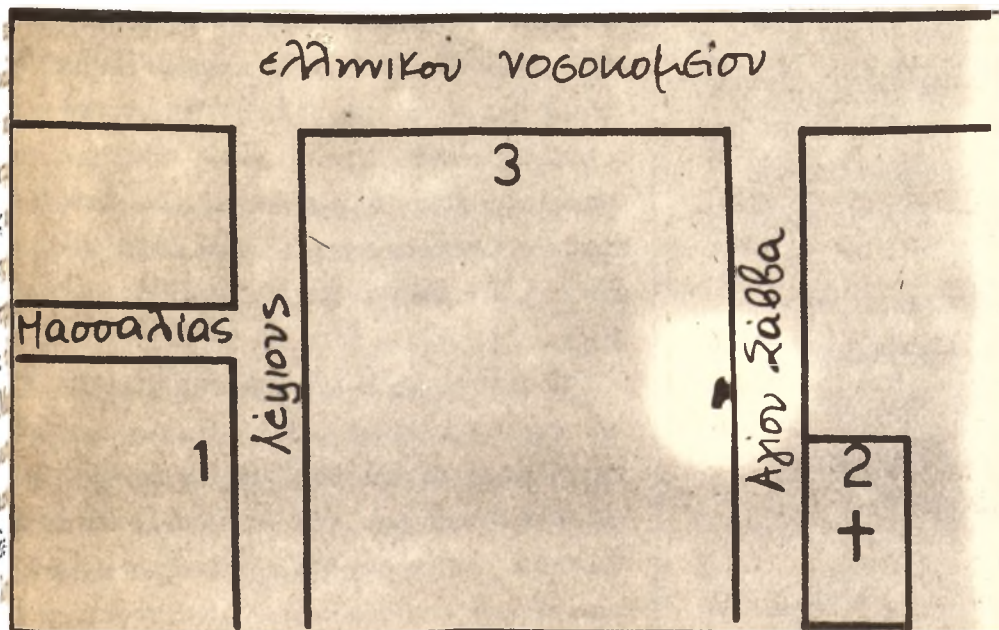
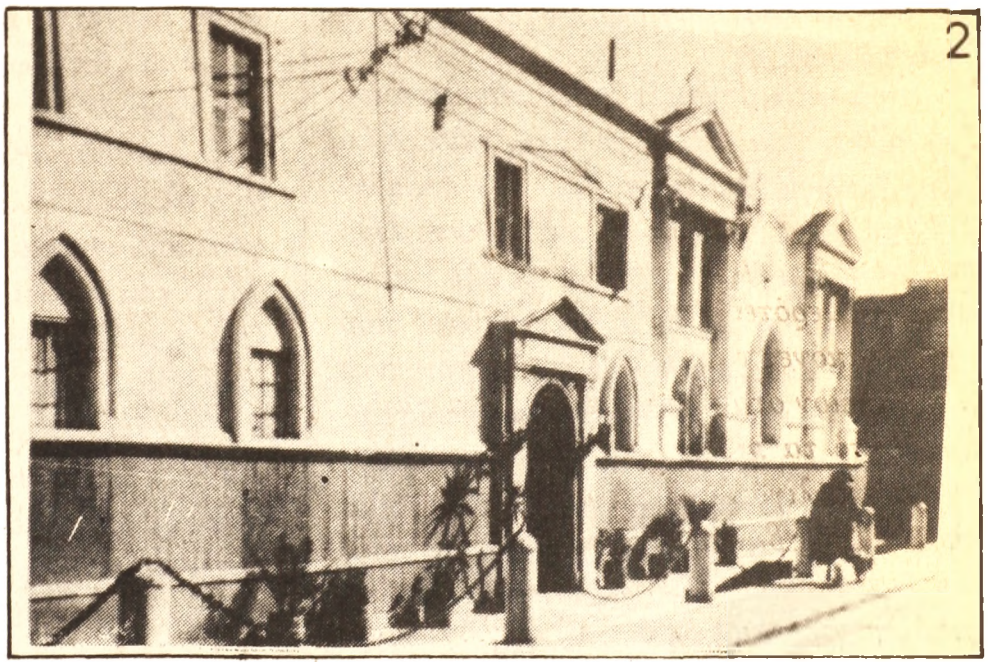
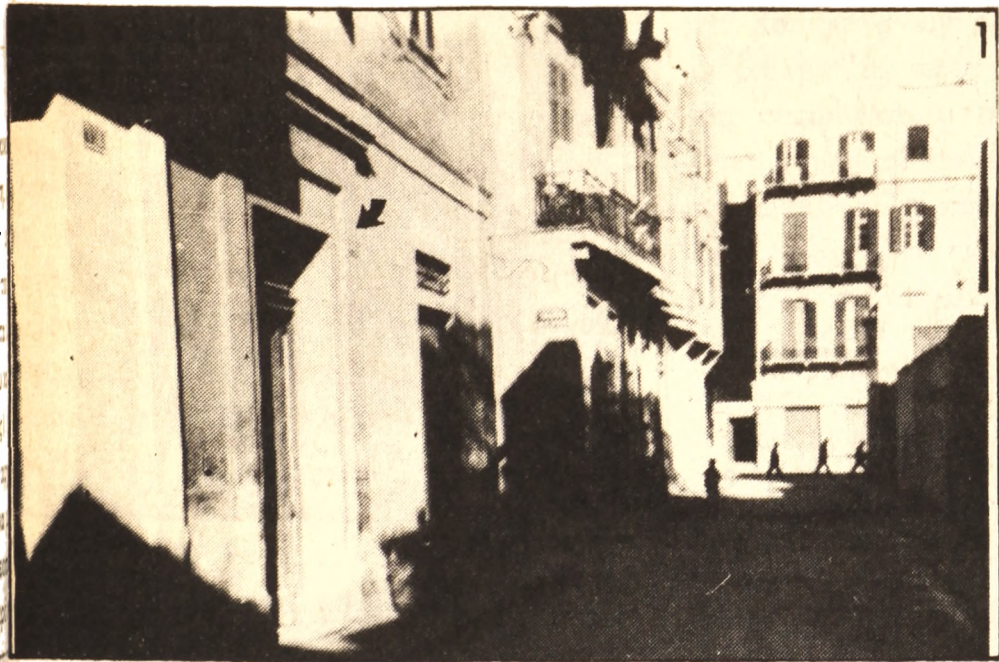
«Που αλλού θα βρισκόμουν καλύτερα» είπε κάποτε «παρά ανάμεσα στα τρία κέντρα ύπαρξης. Τα σπίτια της αμαρτίας, την εκκλησία που συγχωρεί και το νοσοκομείο που πεθαίνεις...»

Η Γκινένα, ο δρόμος του Αναστάση, η Κλεοπάτρα, η Μαρσίλια, ο δρόμος του Γκαλίσ Μπέη πίσω απ' το θέατρο Αλάμπρα με τις τροτέζες στα αμαρτωλά του πεζοδρόμια... Ο έρωτας πριν καταλήξει να υλοποιηθεί σαν ιδιωτική ιστορία μέσα σε κάποιο κρυφό δώμα της κακόφημης συνοικίας, θα επιδοθεί σ' ένα διαρκές περιδιάβασμα στη δημοσιά της, θα γεμίσει τον αέρα με «φωνές πνιγμένες / σχεδόν σβησμένες απ' την επιθυμία», με επιθυμίες που γυαλίζουν μες στα μάτια φανερά, με χειρονομίες έξαψης, με μια αίσθηση έντονου πόθου, που ματαιώνεται ή βρίσκει διέξοδο — δεν έχει σημασία.

«Έφευγε απ' το καφενείο Billard Pa-

lace, όπου σύχναζε, πότε για να γυρίσει στο σπίτι του κι άλλοτε για καμμιά λαϊκή γειτονιά, στα ίδια και τα ίδια σοκάκια της αγαπημένης του πολιτείας. Μια σοβαρή ανάγκη τον έσπρωχνε στα μικρά καφενεία της λαϊκής συνοικίας: η ανάγκη της περιπέτειας. Να γνωριστεί με νέους του λαού, να τους θαμπώσει με την λάμψη του πνεύματός του, να τους θέλξει, να τους κατακτήσει... Τον συγκινούσε η γνωριμία τους, η παρουσία τους και αργότερα την συγκίνησή του εκείνη την έκανε ποίημα. Τα ηδονιστικά του — απόσταγμα συγκινήσεων τυχαίων γνωριμιών — εκεί έχουν την αρχή τους»⁵...

Την ερωτική ατμόσφαιρα της κακόφημης συνοικίας θα την καθορίσουν πιο πολύ αυτές οι τυχαίες συναντήσεις αγνώστων, είτε «στaiς σκάλοι», είτε στην «προθήκη του καπνοπωλείου», είτε «στου καφενείου την είσοδο». Μέσα στην τυχαία συνάντηση, μια ερωτική έξαψη, μια αναλαμπή πόθου θα ηλεκτρίσει τα σώματα μεταγγίζοντας ένα άρωμα ηδονικής μέθης σ' όλο τον περίγυρο. «Τα σώματά μας αισθανθήκαν και γυρεύονταν...»

1. Οδός Λέφιους: το σπίτι του ποιητή με την διπλανή οδό Μασσαλίας. 2. Η εκκλησία του Αγίου Σάββα. 3. Ελληνικό Νοσοκομείο. «Που θα βρισκόμουν, καλύτερα, παρά ανάμεσα στα τρία κέντρα ύπαρξης. Τα σπίτια της αμαρτίας, την εκκλησία που συγχωρεί και το νοσοκομείο που πεθαίνεις...» Σοκκάκια του Ατταρινιού: «εχάξευε στον δρόμο, και στις πτωχικές παρόδους που οδηγούσαν προς την κατοικία του...»

Σοκκάκι του Ατταριν

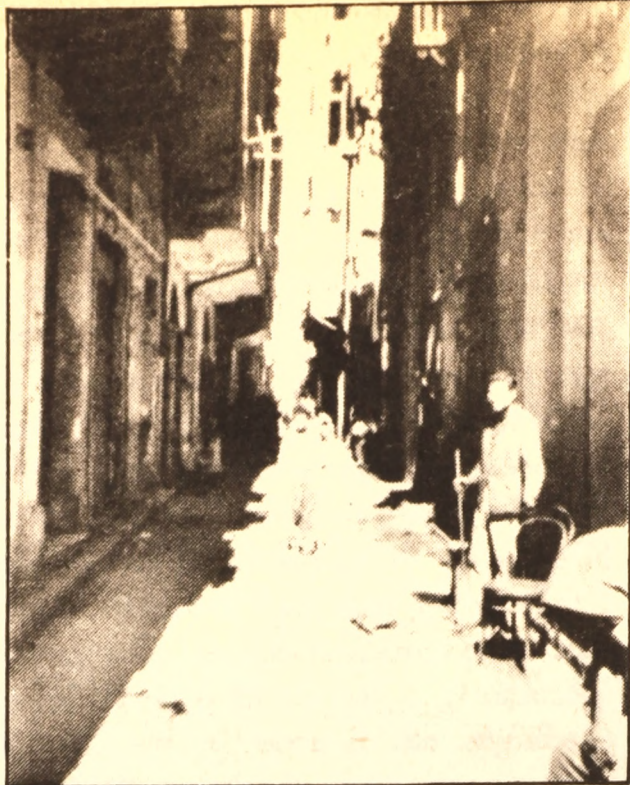
Το σκηνικό είναι για κάθε στιγμή έτοιμο. Στα στενά και λερά δρομάκια του Ατταρινιού, που συχνά περιδιαβάζει ο ποιητής, με το σωρό των μαγαζιών-σπιτιών που την συνήθεια τους μεταφέρανε Ιταλοί και Μαλτέζοι απ' την Νάπολη, με τα πολυάριθμα ελληνικά καφενεία και καπηλειά, όλα μοιάζουν να είναι υποταγμένα σ' ένα παιχνίδι αισθησιασμού και νωχελικής ηδυπάθειας.

«Τα σπίτια χωρίς καμιά συμμετρία, μοιάζουν ριγμένα στην τύχη, κάθε όροφος ξεπροβάλλει πάνω απ' τον άλλο αμέριμνα σα να θέλει ν' αναπνεύσει λίγο καθαρό αέρα —κι αυτό είναι όλο· στο ισόγειο μικρά μαγαζιά σαν τρύπες που χάσκουν ανοιχτές στο δρόμο· ο βιοτέχνης μπροστά κάνει τη δουλειά του χωρίς μυστήριο, ο έμπορος γονατιστός στον πάγκο του, καπνίζει το μακρύ τσιμπούκι του, χωρίς να κινείται. Τι έχει για πούλημα; Τίποτα στην ουσία: ένα σωρό από βότανα, υφάσματα ή κανάτια. Τι ποντάει; Λιγότερα απ' αυτά που διαθέτει —αυτό μαρτυράει το νυσταλέο ή αφηρημένο ύφος του»⁶.

Κι εκείνος

«βγήκεν η ώρα επτά, και περπατούσε
αργά
και χάζεψε στον δρόμο» και... «Ρωτούσε
για την ποιότητα των μαντηλιών
και τι κοστίζουν με φωνή πνιγμένη,
σχεδόν σβυσμένη απ' την επιθυμία.
Κι ανάλογα ήλθαν κι απαντήσεις,
αφηρημένες, με φωνή χαμηλωμένη,
με υπολανθάνουσα συναίνεσι

Όλο και κάτι έλεγαν για την πραγμα-
τεία αλλά
μόνος σκοπός: τα χέρια των ν' αγγίζουν
επάνω απ' τα μαντήλια να πλησιάζουν

Σοκκάκι του Ατταριν

τα πρόσωπα, τα χείλη σαν τυχαίως
μια στιγμιαία στα μέλη επαφή.
Γρήγορα και κρυφά, για να μη νοιώσει
ο καταστηματάρχης που στο βάθος κά-
θονταν».

(ΡΩΤΟΥΣΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ)

Η ερωτική συναλλαγή φορτίζει τον χώρο με μια διαρκή ένταση. Η συναλλαγή αυτή δεν έχει περιορισμένη έκταση και διάρκεια, απλώνεται πέρα απ' την ηδονή του κορμιού και το στιγμιαίο ερωτικό πάθος. Παντού κατατίθενται τα ίχνη της. Ίχνη υλικά, γήινα ή όσα η πυρακτωμένη φαντασία καταμαρτυρεί στο χώρο. Το κορμί του υποκείμενου με τα σημάδια του έρωτα επάνω του δεν οριοθετείται απ' τον υπόλοιπο χώρο. Σημαδεμένος κι αυτός απ' τον έρωτα, συνθέτει την δική του ιστορία απ' τις μικρές, φθαρτές ερωτικές λεπτομέρειες παραδομένες σε μια διαρκή κίνηση, σε μια κίνηση διάσωσης μέσα στο χρόνο. Ό,τι γλυτώνει έξω απ' τη στιγμιαία διάρκεια του ερωτικού συγχρωτισμού, γυρεύει να διασωθεί μέσα απ' την φαντασία και την «φυλαχθείσα ηδονική συγκίνηση» στο παρόν κι ό,τι μέσα στο χώρο το υπαινίσσεται ή το υπενθυμίζει είναι υποταγμένο σ' αυτή την τρυφερή αναγκαιότητα.

«Χθες περπατώντας σε μια συνοικία
απόκεντρη, πέρασα κάτω από το σπίτι
που έμπαινα σαν ήμουν νέος πολύ.
Εκεί το σώμα μου είχε λάβει ο Έρωτας
με την εξαίσια του ισχύν.
(...)

Και καθώς στεκόμουν, κι εκύταζα την
πόρτα,
και στεκόμουν, κι εβράδυνα κάτω απ' το
σπίτι,

η υπόστασίς μου όλη απέδιδε
την φυλαχθείσα ηδονική συγκίνηση».
(ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟ ΣΠΙΤΙ)

«Η πόλις ακολουθεί.
Η Αλεξάνδρεια φεύγει»

Γ. Σεφέρης

«Ουσιαστικά τι είναι αυτή η πόλις
μας; Τι συνοψίζεται σ' αυτή τη λέξη: Α-
λεξάνδρεια; (...) Η σεξουαλική τροφή,
που δεν έχεις παρά ν' απλώσεις το χέρι
και να την αδράξεις, εκπλήττει με την
ποικιλία και την αφθονία της. Ωστόσο
δεν θα μπορούσες να την πάρεις αλλιώς
από αυτό που είναι. Οι συμβολικοί ερα-
στές του ελεύθερου ελληνικού κόσμου ε-
δώ έχουν αντικατασταθεί από κάτι δια-
φορετικό, κάτι λεπτότατα ανδρογυνικό,
κλειστό στον εαυτό του. Η Ανατολή δεν

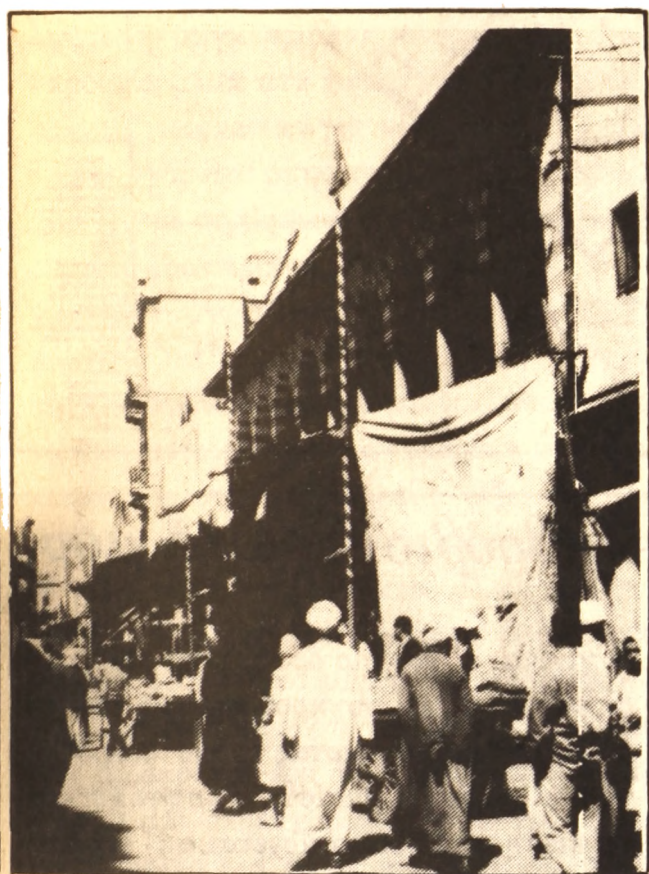

Τέμενος του Ατταριν

μπορεί να χαρεί τη γλυκειά αναρχία του
σώματος —γιατί βρίσκεται πέρα από το
σώμα. Θυμάμαι τον Νεσσήμ που κάποι
έλεγε: —Θαρρώ πως κάποι θα το 'χε
διαβάσει— πως η Αλεξάνδρεια ήταν το
μεγάλο ποτήρι του έρωτα, όσοι τον ξέ-
φευγαν ήταν οι άρρωστοι, οι μοναξια-
σμένοι, οι προφήτες— όλοι τέλος εκείνοι
που έχουν πληγωθεί βαθύτατα στο φύλο
τους»⁷.

Ένα τέτοιο κλίμα, οπωσδήποτε ανεκτι-
κό στις υπερβολές της σάρκας και του
πνεύματος, που κουβαλάει τη στοιχειωμέ-
νη ηδονή αιώνων, δεν μπορούμε να το α-
γνοήσουμε ερμηνεύοντας την παρουσία της
κακόφημης συνοικίας μέσα στην ποίηση
του Καβάφη. Αυτό το ίδιο κλίμα άλλωστε
δεν μας επιτρέπει να την περιχλίσουμε
στα στενά όρια της σύγχρονης του ποιητή

πόλης. «Δεν είναι τόσο απλή», καθώς λέει ο Σεφέρης, «η γεωμετρία των αισθησεων». Πολύ περισσότερο όταν αναφέρεται σ' ένα ποιητή, όπως ο Καβάφης, που το σπουδαιότερο μέσο που έχει για να κάνει ποίηση είναι η αίσθηση της ιστορίας. Ο Καβάφης «πηγαίνει στην Αλεξάνδρεια, κάνοντας τον κύκλο, από τη Δυτική Ελλάδα και από την Αντιόχεια, όπως πηγαίνει στη σύγχρονη Αλεξάνδρεια κάνοντας τον κύκλο από την αρχαία. Είναι παράξενο. Και όμως, ίσως γι' αυτό και τα ποιήματά ακόμη που ονομάζουν στεγνά τους δρόμους και τα σπίτια της σημερινής πολιτείας, έχουν ένα στεφάνι τριγύρω χρωματισμένο με κάποια ιστορική βαφή· σα να ταξιδεύαν κι αυτά μέσα στο χρόνο⁸». Όπως κι οι εραστές της πριν να φτάσουν εδώ, δοκίμασαν τα «καπηλειά και τα χυ-

Τέμενος Ατταρίν.

μαίευση της Βιρυτουί» ή αναζήτησαν «την υποπτη απόλαυσιν στις Σελενκείας τους δρόμους».

Όμως αυτό το θέμα της έκτασης του χώρου μέσα στην ποίηση του Καβάφης μόνο από αφορμή μπορούμε να το θίξουμε εδώ.

«Ο Καβάφης από τα 1885 που επιστρέφει απ' την Πόλη και ως τον θάνατό του —μ' ένα μικρό διάλειμμα πέντε χρόνων όταν έμενε στην οδό Ροζέττης— παντού όπου κατοικεί στην οδό Ραμλίου, στην οδό Λέψιους, ανασαίνει το χνώτο της κραιπάλης. Οι μεταγενέστεροι, όσοι γνώρισαν την Αλεξάνδρεια, όταν αυτή είχε πάρει πια την διαμόρφωση αποικιακής μεγαλούπολης, μ' ανστηρά χωρισμένες συνοικίες: αριστοκρατική, εμπορική, τελωνείο, αγορά, αραπομαχαλάδες και απαγορευμένες συνοικίες.

φαντάζονται κάποια νυχτερινή εκστρατεία έξω από τα σύνορα της πόλης. Κι όμως οι νεαροί ακόλαστοι της εποχής εκείνης δεν είχαν παρά να δρασκελίσουν ένα δρόμο της γειτονιάς τους, να παραμερίσουν την κουρτίνα στην είσοδο μιας αυλής για να βρεθούνε σ' ένα υπαίθριο ναό του έρωτα, κάτω απ' τα βλέμματα των ενοίκων των γύρω σπιτιών⁹.

Η κακόφημη συνοικία του Καβάφη είναι ένας χώρος ενταγμένος οργανικά στο σώμα της νόμιμης πολιτείας. Η διαμάχη με τον κοινωνικό περίγυρο υπάρχει κάποτε

«βγαίνουνε χωριστά, κρυφά απ' το σπίτι και καθώς βαδίζουνε κάπως ανήσυχα στον δρόμο, μοιάζει σαν να υποψιάζονται που κάτι επάνω των προδίδει σε τι είδους κλίνην έπεσαν προ ολίγου».

Εξ' άλλου «αντίθεση με την τρέχουσα ηθική των απλών παροίκων της Αλεξάνδρειας θα υπήρχε, αφού τίποτε δεν μας επιτρέπει να υποθέσουμε πως σε γενικές γραμμές, η σημερινή φυσιολογική απέχθεια του λαού για κάθε αντικοινωνική διαστροφή, μπορούσε να ήταν εκείνα τα χρόνια ηπιώτερη¹⁰.

Όμως οι συγκρούσεις μ' αυτή την ηθική δεν είναι ποτέ δραματικές, το ερωτικό κυνήγι γίνεται με το θήραμα κατέναντί του να αφθονεί, οι χώροι είναι σχεδόν άφραχτοι.

Εδώ, στην κακόφημη συνοικία, θα καταφύγει η «έκνομη» ηδονή, όχι τόσο με το άγχος της κυνηγημένης απ' την νόμιμη πόλη ηδονής, όσο φλεγόμενη απ' την επιθυμία να εκπληρωθεί στην πιο επικίνδυνη και πιο αυθεντική της μορφή. Στο τέλος αυτή η δεύτερη κίνηση θα επικρατήσει αφήνοντας πίσω της τα «όντα της στιγμής και τους κόμπους των αισθημάτων τους», αφήνοντας πίσω της κι αυτό το εφήμερο σώμα της κακόφημης συνοικίας.

«Τι μεταμέλειες περιττές, τι μάταιες... Αλλά δεν έβλεπα το νόημα τότε Μέσα στον έκλυτο της νεότητός μου βίο μορφώνονταν βουλές της ποιήσεώς μου σχεδιάζονταν της τέχνης μου η περιοχή».

Για άλλη μια φορά μένει στην ποίηση του Καβάφης μονάχα ο Λόγος, εκείνος που αποφορτίζει τελικά τους χώρους απ' τα «περιστατικά» «Οικίας περιβάλλον, κέντρων, συνοικίας... αισθηματοποιήθηκες ολόκληρο, για μένα»), αδειάζει αυτό τον πιο αμαρτωλό χώρο της κακόφημης συνοικίας από κάθε είδους εφήμερη ερωτική ενοχή και αγωνία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ

«ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ»

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ CHARLES KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ E. R. DODDS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

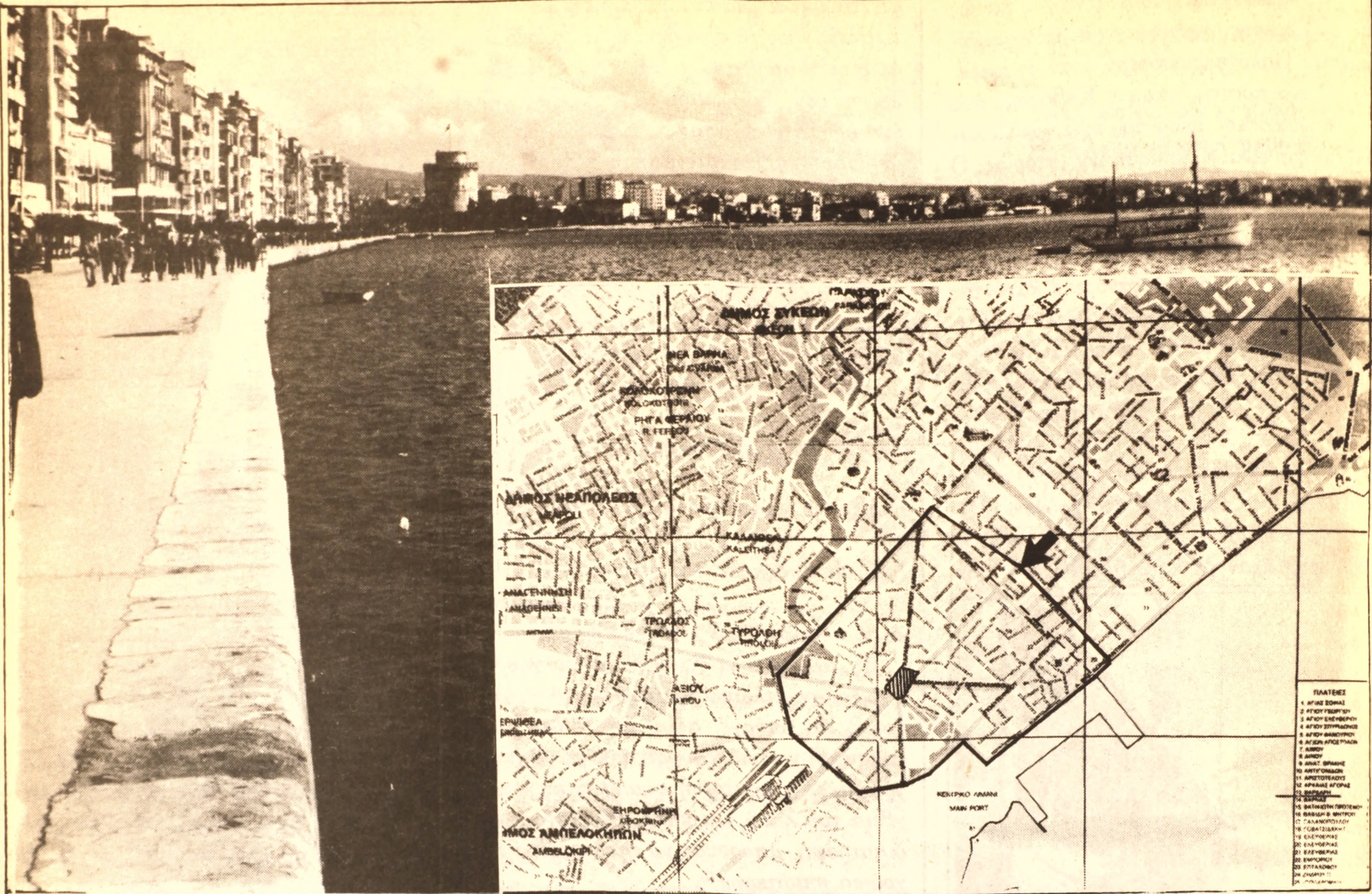
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ VLADIMIR LOSSKY

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΑΘΗΝΑ: «Νεφέλη» Μαυρομιχάλη 9
τηλ: 36.07.744 • 36.39.962
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:
Μ. ΚΟΤΖΙΑ και Σία
Τσιμισκή 78. τηλ: 279.720

Σταυρούπολη, Ηλιούπολη, Πολίχνη συνοικίες του λαθρόβιου έρωτά μου..

«Κάθε δύο και τρεις βγαίνει στο μπαλκονάκι της και τινάζει, όλο τινάζει, πότε ένα σελτεδάκι, πότε μία μικρή κουρελού, πότε ένα τραπεζομάντιλο. Της είπαν πως κάτω από το σπίτι τους συχνάζουν πρόστυχες γυναίκες και ανώμαλοι, κι από τότε την τρώει η περιέργεια. Δος του, λοιπόν και τινάζει, και ρίχνει από καμιά ματιά. Μα τι παράξενο, ποτέ της δεν κατάφερε ν' αντιληφθεί τίποτε το ιδιαίτερο. Πολλά φορηγά σταματούν για λίγο, οι φορηγατζήδες ελέγχουν τα λάστιχα, παίρνουν νερό από τη βρύση και τα λένε λιγάκι μεταξύ τους. Συχνά περνούν ζευγαράκια, μεθυσμένοι, ή νεαροί με τα μοτοποδήλατα. Μερικοί τύποι κοντοστέκονται για λίγο και μετά χάνονται προς την απέναντι αλάνα, όπου στο βάθος βρίσκεται ένα ημιυπαίθριο μηχανουργείο· εκεί λένε, είναι τα Σόδομα και τα Γόμορα μα δεν φαίνεται τίποτε, ούτε καβγάδες ακούγονται, ούτε προστυχόλογα. Ή μήπως όλα γίνονται μετά τα μεσάνυχτα, και γι' αυτό δεν τα παίρνει χαμπάρι; Οπωσδήποτε, κάτι συμβαίνει, κάτι πολύ σοβαρό. Η ε-

πάνω οικογένεια έφυγε, γιατί είχαν, λέει, παιδιά και δεν μπορούσαν πια να ζουν σε τέτοιο περιβάλλον. Ο απόστρατος του τρίτου πατώματος φωνάζει κάθε λίγο το 100, μα ποτέ δεν βρέθηκε κανείς ύποπτος. Ο ιερέας που μένει στο ρετιρέ έγραψε στις εφημερίδες διά τον βούρκο της ακολασίας εις τον οποίον μετατρέπεται εκάστην νύκτα η συνοικία των και καλεί τους αρμοδίους να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα. Ο Δήμος, βέβαια, έβαλε κάτι φανάρια, μα κι αυτά όλο χαλούνε. Και το τμήμα ηθών έκανε κάποιες εφόδους, μα δεν ακούστηκε τίποτε. Κι αυτή, δος του και βγαίνει κάθε λίγο στο μπαλκόνι, τα χέρια της πιαστήκανε απ' το πολύ να τινάζει, ούτε ένα μόριο σκόνη δεν έμεινε πια στις κουρελούδες της μα η κακόφημη συνοικία εξακολουθεί πεισματικά να της κρύβει το μυστικό της»¹¹.

Το κείμενο είναι του Ντ. Χριστιανόπουλου και μας μεταφέρει μακριά από την ατμόσφαιρα της Αλεξάνδρειας του Καβάφη, σε μία κακόφημη συνοικία της σύγχρονης Θεσσαλονίκης αυτή τη φορά. Η διαφορά είναι πως εδώ το ερωτικό παιχνί-

δι γίνεται σ' ένα πιο δραματικό τόνο, μέσα σ' ένα κυκεώνα συγκρούσεων με την τρέχουσα ηθική. Ο έρωτας περαστικός σ' αυτή την συνοικία, ευαίσθητος στην κοινωνική πίεση, που κλιμακώνεται απ' την αποστροφή μέχρι την σκανταλισμένη περιέργεια και την ηθικολογική αγανάκτηση, πρέπει να διατηρήσει όλα τα προσχήματα της μυστικότητας, να κυνηγήσει το θήραμά του μέσα στο σκοτάδι, κρύβοντας με επιμέλεια τα μυστικά του απ' το ανθρώπινο μάτι. Έτσι το πρωί η συνοικία θα ξυπνήσει με τα μάτια της σφραγισμένα από μία επιφανειακή αθωότητα. Αλλά και με μια βαθιά ερωτική ενοχή. Όλοι σχεδόν οι χώροι της ερωτικής ποίησης του Ντ. Χριστιανόπουλου, που βρίσκονται μέσα στα όρια της νόμιμης πόλης, κουβαλούν, όπως θα δούμε και παρακάτω, αυτή την αντίφαση.

Αυτές τις «γειτονειές της νύχτας», «τους δρόμους που άγρια φορολογεί η νύχτα», όπου ο Έρωτας δεν είναι όπως στο Βαρδάρη ή παλιότερα στην Μπάρα, μία εκδήλωση συναλλαγής που μπορεί να γίνει κάτω απ' τα βλέμματα όλων, τις συ-

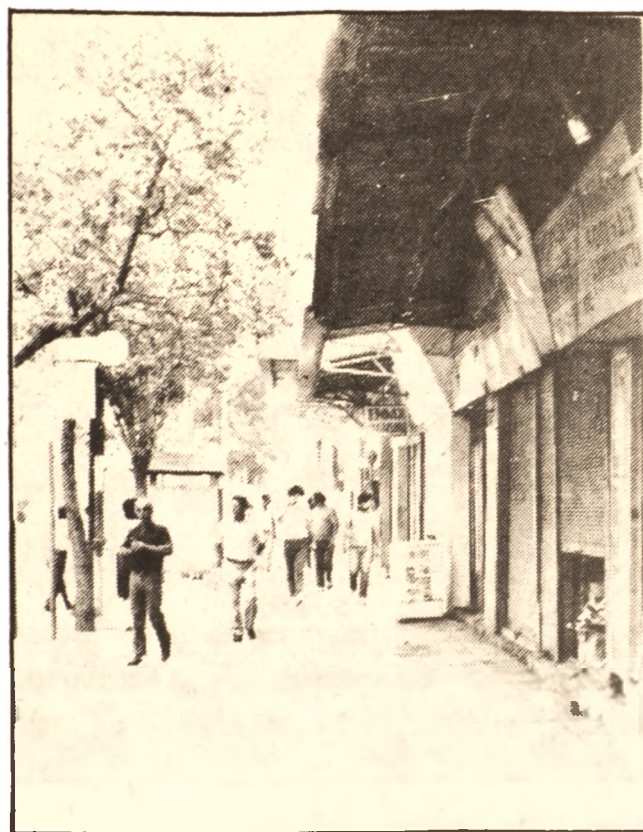
ναντάμε πολύ συχνά στην ποίηση του Ντ. Χριστιανόπουλου. «Προάστια» (1963-70) είναι ο γενικός τίτλος μιας συλλογής ποιημάτων του. Διαβάζουμε εκεί: «Σταυρούπολη, Ηλιούπολη, Πολίχνη συνοικίες του λαθρόβιου έρωτά μου» ή «Αυτό το μέρος το λέγαν «Μυγδαλιές» (...) Εδώ ερχόμασταν τα βράδια για χορμί».

Εδώ οι αναφορές στον περίγυρο είναι άμεσες, είναι αυτές το επίκεντρο του ποιήματος για ν' απολήξουν στην συνέχεια σε μία έμμεση περιγραφή του έρωτα. Το σταθερό μοτίβο: «ο λαθρόβιος έρωτας» που πρέπει για λόγους κοινωνικούς να πραγματωθεί με απόλυτη μυστικότητα.

Τα «Προάστια» του Ντ. Χριστιανόπουλου, είναι λαϊκές συνοικίες στα όρια της Θεσσαλονίκης —μας το δηλώνει άλλωστε η συγκεκριμένη ονομαστική τους παρουσία μέσα στα ποιήματα. Για την ακρίβεια, πρόκειται για νέες συνοικίες που δημιουργούνται στην περιφέρεια της πόλης από λαϊκά στρώματα του πληθυσμού, κύρια από εσωτερικούς μετανάστες που φτάνουν εδώ, στην δεύτερη μεγάλη ελληνική πολιτεία απ' την επαρχία, για ν' αναζητήσουν δουλειά και γενικά καλύτερη κοινωνική μοίρα. Αυτοί αγοράζουν συνήθως φτηνή γη στην περιφέρεια (έξω απ' το σχέδιο πόλης) χτίζοντας σιγά σιγά το σπίτι τους. είναι οι γνωστές σ' όλους μας συνοικίες των αυθαιρέτων, που βρίσκονται κυρίως στο δυτικό μέρος της Θεσσαλονίκης, αφού προς αυτή την πλευρά της πόλης βρίσκονται και τα περισσότερα εργοστάσια και βιομηχανίες. Το ποίημα «Δυτικές συνοικίες» αυτές ακριβώς τις συνοικίες υπαινίσσεται.

Οι περιοχές αυτές σταδιακά, μετά το '61, και ιδιαίτερα μετά το '71, εντάσσονται στο σχέδιο πόλης και όπως είναι φυσικό παρουσιάζουν μία μεγάλη κίνηση αστικοποίησης που αποτυπώνεται έντονα στο χώρο. Η ζωή της πόλης επεκτείνεται με ραγδαίο ρυθμό μέχρι εδώ, γίνεται πυκνή σε κτίσματα και ανθρώπους. Τα «Προσωπικά δρομολόγια πάθους» του Ντ. Χριστιανόπουλου, διέρχονται και αποτυπώνουν έμμεσα αυτή την εξέλιξη.

«Αυτό το μέρος το λέγαν «Μυγδαλιές» τις πρόλαβα Μοσχοβολούσε ο τόπος Φίσκα η αγράμπελη, κι ένα ποταμάκι κατέβαζε ξερόφλουδα απ' τα αλώνια Εδώ ερχόμασταν τα βράδια για χορμί Σιγά σιγά τις κόψαν όλες Ένα ένα ξεφύτρωναν στη θέση τους σπιτάκια Πρώτοι εμείς τα εγκαινιάζαμε Η αγάπη μας

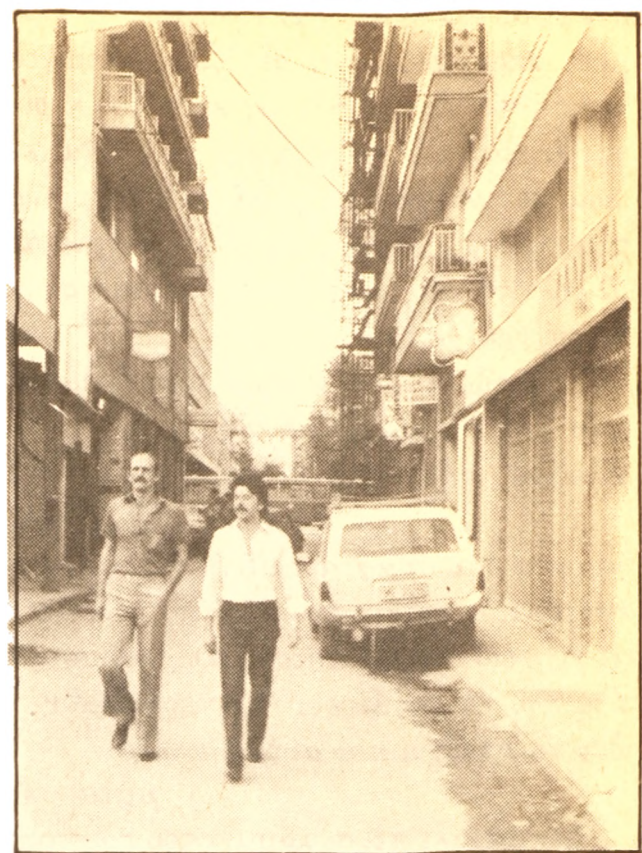
ζυμώθηκε στις σκαλωσιές και τα τσιμέντα τους» (ΜΥΓΔΑΛΙΕΣ)

Η επέκταση της ζωής της πόλης μέχρις εδώ, στα «παλιά αναχωρητήρια αγάπης», κάνει το παιχνίδι της απόκρυψης του αντικοινωνικού έρωτα, όλο και πιο δύσκολο και αγωνιώδες.

«Εδώ δεν είναι τόπος να ξανάρθουμε Έχτισαν και άλλο σπίτι, βλέπω φως στο παράθυρο

Ο χωματόδρομος περνάει σχεδόν δίπλα μας Ζευγάρια επιστρέφουν με το μοτοσακό» (ΤΣΑΪΡΑΔΑ)

Ακόμη και οι ήχοι απ' αυτή την άλλη ζωή της συνοικίας, την εντός των τειχών, με το λυπημένο τους ύφος, όπως ταιριάζει στους καύμους και στα προβλήματα των λαϊκών ανθρώπων που ζουν εδώ, εξειδι-

«Απ' το Βαρδάρη ως το Συντριβάνι κι από τον Πύργο ως την πλατεία Δικαστηρίων».

κεύονται πάνω στο προσωπικό πάθος του πρωταγωνιστή, για να υπαινιχθούν ξανά και ξανά, την αδιέξοδη κοινωνική του μοίρα.

«Εδώ δεν είναι τόπος να ησυχάσουμε Αυτό το ρεμπέτικο μου χάλασε όλο το κέφι Βουρκώνει το μέσα μου καθώς σ' αγαλιάζω Μου κάνει κακό ν' ακούω τους ξενητεμούς» (ΤΣΑΪΡΑΔΑ).

Τα «Προάστια» του Ντ. Χριστιανόπουλου από μία άποψη, είναι η λανθάνουσα μορφή της κακόφημης συνοικίας. Διεκπεραιώνουν συνήθως τους ανοιχτούς λογαριασμούς που έχουν προηγηθεί στα αγοραία πεζοδρόμια «Απ' το Βαρδάρη ως το Συντριβάνι / κι από τον πύργο ως την πλατεία Δικαστηρίων...» Εδώ ο έρωτας

δεν είναι μία μαζική εκδήλωση του δρόμου, όπως συμβαίνει σε άλλες περιοχές της πόλης. Η σκηνική παρουσία του περιγυρου μέσα σ' αυτά τα ποιήματα, είναι τέτοια που να υπογραμμίζει το δράμα της μεμονωμένης ύπαρξης, που δεν αισθάνεται αλληλέγγυα με κανένα, όταν περνάει στον χώρο του έρωτα.

«Τι γυρεύω εγώ σ' αυτούς τους δρόμους που άγρια φορολογεί η νύχτα;
Ελεεινά υποκείμενα δυναστεύουν τις γειτονιές
γέμισαν καθάρματα τα ξεροπόταμα
σπίτια που είδαν πολλούς ξυλοδαρμούς
τι γυρεύω εγώ σ' αυτούς τους δρόμους;
Γυρεύω να επενδύσω την καρδιά μου.
δεν τα αντέχω πια αυτά τα βλέμματα...».

Δεν παραλείπει σε καμιά του ποιητική στιγμή ο Ντ. Χριστιανόπουλος να μας υπογραμμίζει με δραματική ένταση, αυτή την απέραντη μοναξιά και τον σχεδόν επιθανάτιο κίνδυνο που σφραγίζει την ερωτική αναζήτηση, όταν μάλιστα αυτή η αναζήτηση είναι κοινωνικά κατατρεγμένη.

Όμως η σκηνική παρουσία του περιγυρου στην ποίηση του Ντ. Χριστιανόπουλου έχει και μια άλλη σημασία. Είναι το πλάγιο μέσο με το οποίο αρχίζουν και ανασύρονται ως την επιφάνεια μια σειρά από γενικότερες, κοινωνικής υφής αγωνίες, καταδικασμένες αρχικά στη σιωπή, από το προσωπικό βίωμα που κυριαρχεί σ' όλων των ειδών τους τόνους και τις εντάσεις.

Διαβάζουμε σχετικά μ' αυτό το θέμα ένα απόσπασμα από μια εισαγωγή που κάνει ο γνωστός κριτικός Κίμων Φράϊερ,

στην ποίηση του Ντ. Χριστιανόπουλου. «Μερικά από τα ποιήματα της συλλογής «Προάστια» λέει ο Κίμων Φράϊερ, «είναι τα πρελούδια ενός άλλου θέματος που θα παίξει σημαντικό ρόλο στα ποιήματά του από δω και πέρα με το να διευρύνουν τα όρια της ευαισθησίας του. Τούτο πρωτοφάνηκε στο «διάλειμμα χαράς» της προηγούμενης συλλογής, στο οποίο ο πρωταγωνιστής όταν αναπολεί το διάλειμμα της εκστατικής απόλαυσης του έρωτα στην εξοχή, ξαφνικά αισθάνεται ένα συναίσθημα ενοχής που αυτός χαιρείται την ευτυχία, ενώ οι άλλοι γύρω του υποφέρουν.

«Ας μου το συγχωρήσουν οι δυστυχι-

Στο κέντρο των Παθών - το Βαρδάρη της βραδινής συζήτησης...

σμένοι» θα πει στο τέλος «δεν πόνεσα ακόμα αρκετά / για να μ' αγγίξει ο πόνος του διπλανού μου» (...). Στο ποίημα «Απόγευμα» καθώς παρακολουθεί τα παιδιά να παίζουν ανέμελα και χαρούμενα κοντά στο αρχαίο κάστρο αισθάνεται αιφνίδια μία βαθειά αγάπη για όλη την ανθρωπότητα, γιατί τα παιδιά «παίζουν στην Τάπια και δεν ξέρουν από θάνατο / παίζουν στην τάπια και δεν ξέρουν από τύψη»...¹².

Οι συνοικίες του έρωτα στην ποίηση του Ντ. Χριστιανόπουλου συχνά διακατέχονται απ' αυτή την υποδότη θλίψη που έχει τις ρίζες της όχι μόνο στην οδυνηρή προσωπική αίσθηση, αλλά και στην αίσθηση μιας επώδυνης κοινωνικής πραγματικότητας που σφραγίζει τα ελληνικά μεταπολεμικά χρόνια. Είναι η «αγκίδα» —που τον ενοχλεί ας θυμηθούμε το ποίημα του για

την δολοφονία του Λαμπράκη:
«άλλοι να πέφτουν χτυπημένοι για ιδανικά,
άλλοι να οργιάζουν με τα τρίκυκλα,
κι εγώ ανέμελος να τρέχω σε τσαίρια»
ή την Σταυρούπολη στα «Μικρά ποιήματα»:

Σταυρούπολη νυχτερινή μου πατρίδα
σιτοβολώνα του έρωτα
ανάμεσα στα δύο στρατόπεδά σου
κορμί για κάθε μοναξιά
η λαϊκή σου προθυμία δε λέγεται
οι ομορφιές σου πιο πολλές κι απ' τα
ρουμάνια σου
μονάχα τα τραγούδια σου είναι σκληρά
διαρκώς υπενθυμίζουν τον καημό μας».

Στο κέντρο των Παθών το Βαρδάρη της βραδινής αναζήτησης

Απ' τα «Προάστια» περνάμε σ' έναν άλλο χώρο ερωτικής δράσης στην ποίηση του Ντ. Χριστιανόπουλου, εκεί όπου ο έρωτας γίνεται πια μια ανοιχτή εκδήλωση της πόλης και όχι αποσπασματική δράση του Ενός, δεμένη με τη μυθολογία κάποιων συνοικιών της. Διαβάζουμε το «Βαρδάρη 77»:

«Σα στολισμένο σαλονάκι το Βαρδάρη
υποδέχεται κάθε βράδυ τα φαντάρια του,
και σαν τις οικοδέσποινες οι αδελφές τα
φιλεύουν κουνήματα και χαρτζιλίκια.
Μοναχικοί τύποι περιφέρονται στα πέριξ,
μέχρι που το παίρνουν απόφαση και
βολεύονται κατά τα γνωστά. Από τις βόρειες
και δυτικές συνοικίες τα λεωφορεία

κατεβάζουν λογιώς λογιώς ομορφόπαιδα και μαγκάκια, μαθητές του καράτε, μουτζούρηδες και εργατοτεχνίτες, που σπουδάζουν σε νυχτερινές σχολές.

Όλη τους η ψυχαγωγία: ποδοσφαιράκια και αντανιστήρια (...). Τα μπαρ ξεφυτρώνουν σα μανιτάρια κρατώντας κούτσα κούτσα την παράδοση του Βαρδάρη. Σέρβοι τουρίστες γδύνουν τα ετοιματζήδικα και κιτρινόμαυρες φυλές απ' την Ασία τρελλαίνονται για τσόντες και πορνό.

Μέσα σ' αυτή την τοιχογραφία, κάπου θα πάρει το μάτι σας κι εμένα, να στέκομαι σε μια άκρη ακίνητος και σιωπηλός, παίζοντας με το κομπολόι των παθών μου»¹³.

Η περιγραφή αποκτάει εδώ τον χαρακτήρα μιας συνολικής τοιχογραφίας, όπως την ονομάζει άλλωστε κι ο ίδιος, όπου δεν παρεμβάλλεται κανένα εμπόδιο στη σκηνική δράση του έρωτα. Το Βαρδάρη είναι ένας αμιγής τόπος του έρωτα. Το σκηνικό είναι τοποθετημένο έτσι που να διευκολύνει την ερωτική συναλλαγή κάθε είδους. Το πλήθος που περιπλανιέται εδώ πολιτογραφείται σαν θήραμα της ηδονής. Φαντάρια, λαϊκοί τύποι που φτάνουν απ' τις βόρειες και δυτικές συνοικίες, άνθρωποι του πιο «ευτελούς» επαγγέλματος, ένας σωρός από κείνη την «τάξη των μη βολεμένων ερωτικά», πρωταγωνιστεί σ' αυτό εδώ το χώρο.

Εδώ η μεμονωμένη φιγούρα που έχει πρωταγωνιστήσει άλλες φορές μέσα στα ποιήματα του Ντ. Χριστιανόπουλου, υποχωρεί μπροστά σ' ένα πλήθος που με τα ήθη, τις μετακινήσεις του, αποτελεί ένα χώρο που υπακούει τους δικούς του καθαρούς νόμους και διαφοροποιείται απ' τους υπόλοιπους χώρους της πόλης. Με την παρουσία του ο κόσμος αυτός που δεν υπόκειται σε διακρίσεις και περιορισμούς, δημιουργεί την ταυτότητα της πλατείας. Σφραγίζει με την προσωπικότητά του τα πεζοδρόμια, τα μπαρ, τα μαγαζιά, τα σινεμά.

Η περιγραφή της πλατείας του Βαρδάρη απ' τον Ντ. Χριστιανόπουλο και κυρίως τα πρόσωπα που κινούνται εδώ, μας φέρνουν στο μυαλό, κάτω από διαφορετικές βέβαια αναλογίες σε τόπο και χρόνο, ένα παρόμοιο περιβάλλον «των διεφθαρμένων οίκων της Αλεξάνδρειας, / κάθε κρυφού καταγωγίου κραιπάλης» — απ' το οποίο ζητάει τις εμπνεύσεις του ο Καβάφης. Η διαφορά είναι ότι στην ποίηση του Καβάφη ο χώρος του αγοραίου έρωτα μετατρέπεται πιο πολύ σε σκηνική ανάγ-

κη, για να τονιστεί μέσα απ' την αντίθεση η ομορφιά του γυμνού κορμιού, που από ένα σημείο και πέρα η σμίλη της Τέχνης με διάμεσο τον έρωτα, αφαιρώντας κάθε φυσική του λεπτομέρεια και εμμένοντας στις αισθησιακές του ιδιότητες, το μετατρέπει σε γλυπτό αντικείμενο. Ο Ντ. Χριστιανόπουλος αντίθετα δείχνει προσήλωση στη ρεαλιστική λεπτομέρεια (φυσική και πνευματική). Στην ποίησή του το «ρυπαρό» περιβάλλον είναι το αναγκαστικό καταφύγιο του ερωτικά αποκλεισμένου, όπου ξέρει πως θα βρει μόνο ένα αγορασμένο σώμα, πως δεν θα βρει τόποτα για να «επενδύσει» την ψυχή του.

«Όταν μου λες πως μ' αγαπάς
μην ξεχνάς τα παζάρια που προηγήθηκαν

και μη θαρρείς πως είσαι τίποτα
επειδή σε προσκυνώ»

θα πει σε κάποια στιγμή απευθύνοντας τον λόγο στον άλλο.

Ένας τέτοιος έρωτας είναι μόνο «μια παρηγοριά σπασμών» θα πει κάπου αλλού. Και μια τέτοια αυτογνωσία δεν αφήνει τελικά περιθώρια για κανενός είδους πρόσχημα. Ακόμα κι αυτή η τέχνη με τις αφαιρετικές της δυνατότητες και την δυναμική της φαντασία, υποχωρεί μπροστά στην εξομολόγηση «οι στίχοι διαλαλούν τα μυστικά μας / γίναμε πια σαν ιδιωτικό ημερολόγιο σε ξένα χέρια».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Το φωτογραφικό υλικό για την Αλεξάνδρεια παραχώρησε απ' το αρχείο του ο Δημ. Χαριτάτος, πρόεδρος του Συνδέσμου Αιγυπτιακών Αθήνας. Στον ίδιο ακόμη οφείλουμε πολύτιμες πληροφορίες για την όσο το δυνατόν πιστότερη αναπαράσταση της πόλης του Ποιητή.

1. Edmund Keeley, Η Καβαφική Αλεξάνδρεια εξέλιξη ενός μύθου, Αθήνα 1979, σ. 77
2. Μανώλης Γιαλουράκης, Στην Αλεξάνδρεια του Καβάφη, Αθήνα 1974, σ.σ 132-133
3. Γιώργος Σεφέρης, Δοκίμια, Αθήνα 1981, τ. 1, σ.σ. 404-405
4. Atanazio Katraro, Ο φίλος μου ο Καβάφης, Αθήνα 1970
5. Γιάγκος Περίδης, Ο Καβάφης, Αθήνα
6. Arthur Rhone, L. Egypte a petites journees, Παρίσι 1910, σ. 13
7. Λώρενς Ντάρρελ, Αλεξανδρινό κουαρτέτο, 1. Ιουστινή, Αθήνα 1961, σ. 8
8. Γιώργος Σεφέρης, ο.π. σ. 412
9. Στρατής Τσίρκας, Ο Καβάφης και η εποχή του, Αθήνα 1973, σ.σ. 291-292
10. Ο. π., σ. 286
11. Ντ. Χριστιανόπουλο «Κακόφημη συνοικία», περ. Διαγώνιος 1981, τ. 9, σελ. 194
12. Κίμων Φράϊερ «Το κορμί και το σαράκι» εισαγωγή στην ποίηση του Ντ. Χριστιανόπουλου, περ. η Λέξη, Σεπτ. 1981, τ. 7 σελ. 518
13. Ο.π. σελ. 512

ΙΑΝΟΣ

Ένα Τετράδιο Αναζητήσεων

Τεύχος 5 Μάρτιος - Ιούνιος 1983 80γ. 120

ΑΝΤΙΦΡΟΝΟΥΝΤΕΣ ΣΤΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.

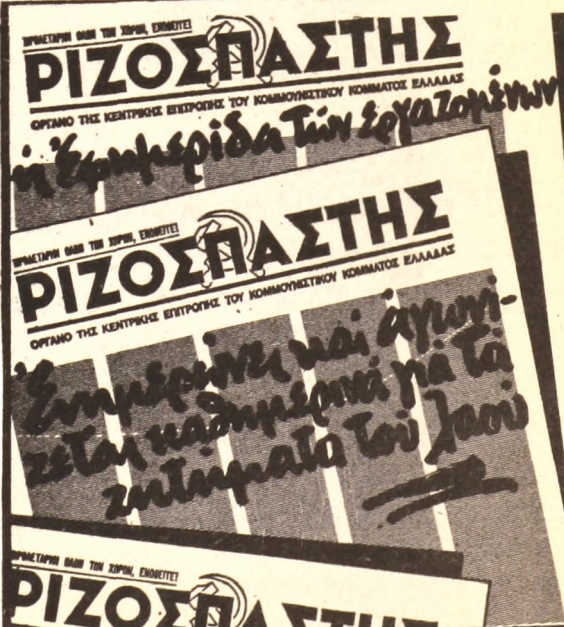
Gr. Lohrsky "Η Ελβετία Αντιστοιχεί το 1981"	P. Boddewy "Η Ε.Σ.Σ.Δ. και η φυσική καλλιτεχνία"	A. Stelard Νύκτα μετά τη μάχη	
Vl. Buharuk "Ανταρπασίνας και Δύση"		P. Edelman Πορτογαλός για τοποθεσία χρόνια στην ΕΕΕΑ (V. Shumov)	
	Αλμανάκ Παραλλαγή Συνέντευξη με το μήλο της σπονδυλίας	Isam Karalis Συνέντευξη	Les Kopeles Συνέντευξη
M. Demich Συνέντευξη με τον καρδιοχειρουργό			

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ

Θ.ΡΕΝΤΖΗ • Γ.ΜΕΛΙΕΣ • Β.ΣΑΛΤ • Ι.ΜΙΤΡΥ • Λ.ΒΟΥΝΕΛ
Η.ΡΙΧΤΕΡ • Υ.ΒΑΡΒΑΡΟ • Σ.Μ.ΑΪΖΕΝΣΤΑΙΝ
Γ.ΡΟΧΑ • Ν.ΒΟΥΡΧ • Μ.ΔΟΥΝΦΟΡΔ

ΠΥΛΗ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΡΕΘΥΜΝΟ: Η συνέχεια της ίδιας πολιτικής

της Δάφνης Γόντικα

«ΡΕΘΥΜΝΟ, μικρή πόλη, 17.000 κατοίκων, στη Β. παραλία της Κρήτης ανάμεσα στο Ηράκλειο και τα Χανιά. Αξίζει να δει κανείς το ενετικό φρούριο —Φορτέζα— του 16ου αι., την παλιά πόλη και το ενετικό λιμάνι. Μπροστά στην πόλη ωραία αμμουδιά που φιλοξενεί κάθε χρόνο χιλιάδες τουρίστες... Έχει την παράδοση της πνευματικής πόλης του νησιού. Τώρα έχει την έδρα του Πανεπιστημίου Κρήτης καθώς και την Φιλοσοφική Σχολή... κτλ.»

Θα έγραφε σήμερα ένας τουριστικός οδηγός, αλλά πιο σωστό θα ήταν:

«Ρέθυμνο, μικρή πόλη που έχει όλα τα προσόντα για να αναπτυχθεί σωστά, αλλά οι υπεύθυνοι κάνουν τα πάντα για να την καταστρέψουν».

Οι υπεύθυνοι για την πόλη του Ρεθύμνου είναι το ΥΧΟΠ, το ΥΠΠΕ, ο ΕΟΤ, ο Δήμος και τα... ατομικά συμφέροντα.

Τα προβλήματα της πόλης είναι πολλά και ποικίλα που δεν είναι δυνατόν να εξαντληθούν σ' ένα άρθρο, πρέπει όμως να αναφερθούμε σε αυτά, να επιστήσουμε την προσοχή των υπευθύνων και να τους υπενθυμήσουμε ότι σ' αυτή την πόλη κατοικούν άνθρωποι, κάτι που ίσως να τους διαφεύγει.

Η καινούρια πόλη αναπτύσσεται γοργά, ακατάσχετα, επικρατεί αναρχία στη δόμηση, δρόμοι και κοινόχρηστοι χώροι δεν υπάρχουν, εν ολίγοις προχωρούμε στα Αθηναϊκά πρότυπα της δεκαετίας του '60. Είναι κοινό πρόβλημα όλων των καινούριων ελληνικών πόλεων, σ' όλους μας γνωστό ώστε δεν χρειάζεται να το αναπτύξω εδώ. Απλά σημειώνω ότι δεν το αποφύγαμε, υπάρχει καιρός όμως ακόμα να προστατέψουμε τον υπόλοιπο χώρο, κάνοντας έναν σωστό προγραμματισμό, τον οποίο βέβαια θα πρέπει να σεβαστούμε.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Η οικονομία της πόλης

Η οικονομική άνθιση του Ρεθύμνου, οφείλεται κυρίως στον τουρισμό. Οι άλλοι τομείς είναι περίπου ανύπαρκτοι (γεωργία, βιομηχανία), σε αντίθεση με το τουριστικό Ηράκλειο, το οποίο όμως έχει ανεπτυγμένους και τους άλλους τομείς.

Το όμορφο και παραδοσιακό Ρέθυμνο με τις χρυσές αμμουδιές, προσήλκυσε τα τουριστικά γραφεία. Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 ο τουρισμός είναι ένας σημαντικός τομέας στη ζωή της πόλης. Ξενοδοχεία, ενοι-

κιαζόμενα δωμάτια, εστιατόρια, τουριστικά μαγαζιά χτίζονται συνεχώς. Ο κάθε κάτοικος φτιάχνει μία επιχείρηση ανάλογα με τις δυνατότητές του. Προγραμματισμός δεν υπάρχει, ο καθένας κάνει ό,τι θέλει, όπου θέλει και προσπαθεί να «κάνει λεφτά».

Η καταστροφή του περιβάλλοντος είναι σημαντική, τα διάφορα κτίσματα γίνονται πρόχειρα τσιμεντένια κουτιά, η πόλη έχει γεμίσει ξενεπιγραφές ταμπέλες, στην παραλία τα πολλά μπαρ και καφενεία συναγωνίζονται στην ένταση της μουσικής, οι παραλίες είναι βρώμικες, η εξυπηρέτηση κακή και με αυτά τα δεδομένα απαιτούμε να είναι ευχαριστημένοι οι ξένοι. Ο πιο εύφορος κάμπος του Ρεθύμνου, Α. της πόλης, έχει γεμίσει και αυτός ξενοδοχεία.

Το ότι και αυτό είναι κοινό πρόβλημα όλων των ελληνικών τουριστικών κέντρων είναι δεκτό, το ότι όμως δεν μαθαίνουμε από τα λάθη μας είναι απαράδεκτο. Μήπως ξέρει ο ΕΟΤ για πόσο καιρό θα έρχεται ακόμα ο τουρισμός στο Ρέθυμνο, όπου οι συνθήκες γίνονται κάθε χρόνο χειρότερες (ήδη σημειώνεται ελάττωση). Δεν χρειάζεται να φύγουμε από το νησί για να δούμε που θα καταλήξει αυτή η κατάσταση. Αναρωτήθηκε ποτέ ο ΕΟΤ γιατί το μεγαλύτερο σουηδικό τουριστικό γραφείο πήρε την έδρα του από τον Άγιο Νικόλαο και την έφερε στο Ρέθυμνο; Η απάντηση είναι απλή, στον Άγιο Νικόλαο δεν βλέπεις τώρα πια παρά μόνο Hotels, Rent Rooms, Restaurants, Bars, δηλαδή ένα περιβάλλον το οποίο ο ξένος δεν έχει ανάγκη να 'ρθει στην Κρήτη για να το βρει, ιδιαίτερα δε όταν η οργάνωση και η εξυπηρέτηση είναι πολύ κακή, ώστε τα παράπονα των ξένων τουριστικών γραφείων να γίνονται κάθε χρόνο εντονότερα.

ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ:

Ο σεβασμός στην κληρονομιά μας

Η παλιά πόλη του Ρεθύμνου περιβάλλει την Φορτέζα και στην ΒΑ άκρη της βρίσκεται το ενετικό λιμάνι. Αυτό το σύνολο είναι ένα κομμάτι της ιστορίας μας που στέκει μνημείο ζωντανό μέχρι σήμερα και που εξαιτίας της κρατικής αδιαφορίας τείνει να καταστραφεί. Οι υπεύθυνοι για την παλιά πόλη είναι:

ΥΠΠΕ: Εφημερίς της Κυβερνήσεως, 3.10.1967, τεύχος β', αρ. φύλ. 606, «Περί χαρακτηρισμού ως ιστορικών διατηρητέων τόπων...»

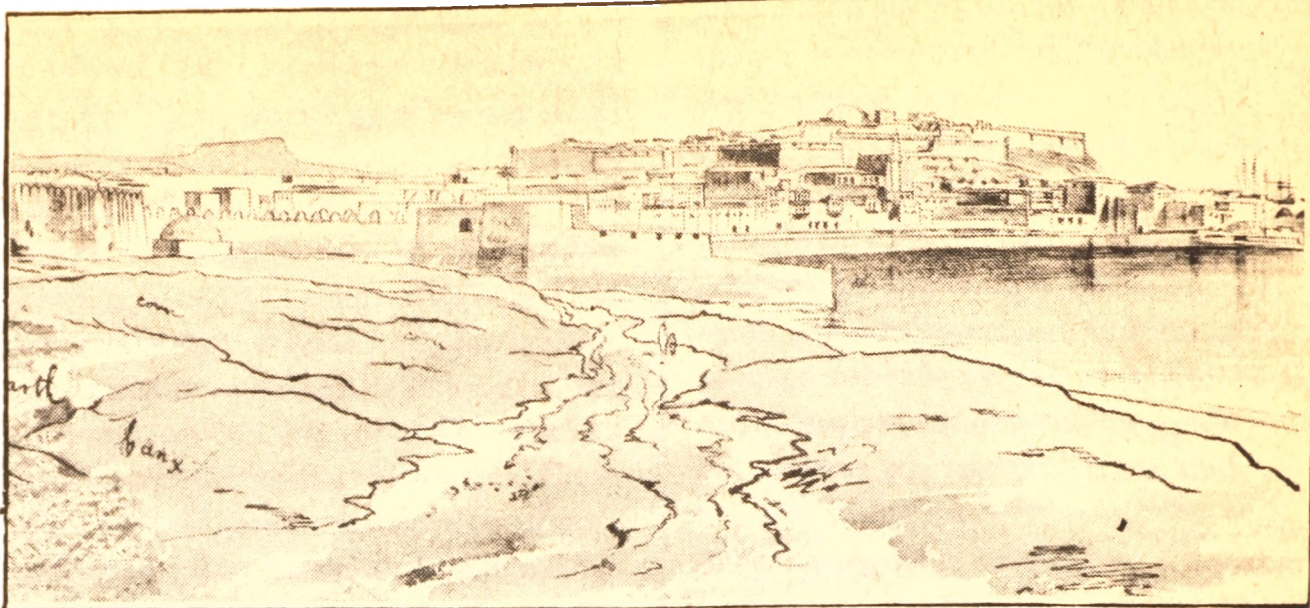
ΕΟΤ: Απόφαση 24946 Εφημερίς της Κυβερνήσεως, 10.12.1976, τεύχος α', αρ. φύλ. 329, «Περί ανακηρύξεως περιοχών της χώρας ως τουριστικών τόπων» Διάταγμα 899. Εφημερίς της Κυβερνήσεως, 10.6.1977, τεύχος β', αρ. φύλ. 531. «Περί αναδείξεως, διαφύλαξεως, συντηρήσεως και αναστήλωσεως των αρχαιολογικών μνημείων της χώρας εις περιοχάς τουριστικού ενδιαφέροντος, ως «όλως ειδικής φύσεως» κατά το άρθρο 3, παράγρ. 2 του Ν.Δ. 1266/72. ΥΧΟΠ: Εφημερίς της Κυβερνήσεως, 13.11.78, τεύχος δ', αρ. φύλ. 594, Διάταγμα «περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακών οικισμών...»

Και ο Δήμος.

Η σημερινή κατάσταση της Παλιάς Πόλης είναι καταθλιπτική, πολλά σπίτια ερειπώνονται, σε άλλα έχουν προστεθεί αλουμινένια πορτοπαράθυρα, η υγρασία και η κακή αποχέτευση είναι οξύτατα προβλήματα. Οι κάτοικοι της Παλιάς πόλης θέλουν να αποδεσμευτούν από όλα τα παραπάνω διατάγματα, να χτίσουν καινούρια σπίτια, σύμφωνα με τα σημερινά πρότυπα - ανάγκες και να προσθέσουν 3ο όροφο.

Οι λόγοι είναι σαφείς, η αναστήλωση των σπιτιών μπορεί να αποδειχτεί δαπανηρότερη εφ' όσον επιβαρύνει τους ίδιους τους ιδιοκτήτες, και σίγουρα είναι χρονοβόρα αφού δεν υπάρχουν πια ειδικευμένοι τεχνίτες. Βλέπουν το οικοδομικό όργιο της καινούριας πόλης και βέβαια αισθάνονται μειωμένοι μη έχοντας το δικαίωμα να προσθέσουν 3ο όροφο. (Υπενθυμίζω ότι στο Ηράκλειο υπάρχει ο λεγόμενος όροφος του Πατακού, δηλαδή το '67 ο δικτάτορας έδωσε σ' όλο το Ηράκλειο και την Παλαιά πόλη έναν όροφο, τα αποτελέσματα είναι γνωστά).

Θα ήταν όμως απαράδεκτο να γίνουν δεκτά αυτά τα αιτήματα, τα οποία θα είχαν ως αποτέλεσμα την καταστροφή της πόλης. Πρέπει να καταλάβουμε ότι όσο και αν αυτοί οι άνθρωποι είναι ιδιοκτήτες μεμονομένων σπιτιών, το μνημείο αυτό ανήκει σε όλους τους Ρεθεμνιώτες και σε όλους τους Έλληνες. Αντί να ντρέπονται για το σπιτάκι τους θα έπρεπε να είναι υπερήφανοι που κατοικούν σε αυτό το ζωντανό μνημείο και να θεωρούν τους εαυτούς τους τυχερούς που έχουν ι-

διοκτησία και δη στην Παλιά πόλη.

Προτάσεις έχουν γίνει πολλές, όπως να δοθεί χώρος στην καινούρια πόλη με ειδικό συντελεστή δόμησης στους ιδιοκτήτες που θέλουν να φύγουν από την Παλιά πόλη και τα σπίτια τους να απαλλοτριωθούν. Πολυδάπανο ίσως έργο αλλά όχι ανέφικτο.

Η ουσία είναι πως πρέπει να βρεθεί μία λύση ώστε και να προστατευθεί η κληρονομιά μας αλλά και να ζήσουν οι άνθρωποι καλύτερα, πράγμα το οποίο η κρατική πολιτική δεν έχει δείξει πρόθεση να το πραγματώσει.

Είχαμε λοιπόν μέχρι πρόσφατα το ΥΠΠΕ που δεν επέτρεπε να αλλάξει τίποτα ούτε στο εξωτερικό ούτε στο εσωτερικό των σπιτιών. Το ΥΧΟΠ υποστηρίζει να συντηρήσουμε τις προσόψεις και το εσωτερικό να διαμορφωθεί σύμφωνα με την επιθυμία του ιδιοκτήτη.

Ο Δήμος από το 1978 προσπαθεί να βρει μια λύση, κι αφού το ΥΠΠΕ ήταν αμετάκλητο, αρχίζει μία αλληλογραφία με το ΥΧΟΠ, η οποία καταλήγει σε ένα σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος (4.6.82), το οποίο μεταξύ άλλων διατηρεί ορισμένα σπίτια ως έχουν και για όλα τα υπόλοιπα διατηρείται μόνο η πρόσοψη, αλλά δίνει και τον 3ο όροφο. Υπάρχει όμως πρόβλημα με τον 3ο όροφο και αυτό όχι μόνο γιατί θα αλλάξει η μορφή της Παλιάς πόλης, αλλά γιατί από τη μια οι κάτοικοι της υποστηρίζουν ότι υπάρχει οξύτατο πρόβλημα υγρασίας, από την άλλη τα οφέλη του 3ου ορόφου τους κάνουν να παραβλέπουν ότι αν υψώσουν τα σπίτια τους στα 10,5 μ., στους στενούς αυτούς δρόμους, δεν θα ξαναδούν τον ήλιο.

Βέβαια και πάλι τίποτα δεν γίνεται μια που υπάρχουν δύο αντικρουόμενα διατάγματα. Μόνο αν συνεργαστούν οι υπεύθυνοι μεταξύ τους υπάρχει περίπτωση να λυθεί το πρόβλημα, να αγαπήσουν οι ιδιοκτήτες την κληρονομιά μας που έτυχε να πέσει στα χέρια τους, και να μην καταστραφεί.

Με έκπληξη έμαθα ότι πρόσφατα το υπουργείο Πολιτισμού έδωσε την άδεια για τον τρίτο όροφο στην Παλιά Πόλη. Δεν ξέρω αν αναλογίζεται την σοβαρότητα αυτής της απόφασης, τις συνέπειές της. Αλλά αφού δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ίσως υπάρχει καιρός να το ξανασκεφθεί.

ΠΑΡΑΛΙΑ:

Η προχειρότητα των αποφάσεων

Η ιστορία της παραλίας μας είναι μεγάλη, τα τελευταία στάδια της διαμόρφωσής της έχουν ως εξής: Όταν αποφασίστηκε να γίνει λιμάνι η θάλασσα έφθανε μέχρι το δρόμο. Οι ειδικοί θεωρήσανε δύο λιμενοβραχίονες αρκετούς για την επίτευξη του έργου, παρέλειψαν όμως να μελετήσουν τα ρεύματα. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί μια πολύ όμορφη αμμουδιά, όπου οι Ρεθεμνιώτες αλλά και οι ξένοι επισκέπτες πάνε για μπάνιο.

Σε αυτή την αμμουδιά βγαίνουν δύο υπόνοιμοι —το καλοκαίρι κλείνουν— μόνιμη εστία μόλυνσης και κακοσμίας, χρόνιο πρόβλημα που κανείς δεν αποφασίζει να αντιμετωπίσει. Η χούντα χτίζει πάνω στην άμμο δύο κέντρα —Λαβύρινθος, Δελφίνι. Για να γίνει το πρώτο αναγκάστηκε ο Παττακός να παραιτήσει το συμβούλιο του Λιμενιού Ταμείου, στο οποίο ανήκει ο χώρος, επειδή ήταν αντίθετο και να

διορίσει καινούριο. Η κατάσταση χειροτερεύει συνεχώς, τώρα όλων των ειδών τα τροχοφόρα, από μοτοποδήλατα μέχρι πούλμαν και φορτηγά, σταθμεύουν στον παραλιακό δρόμο μπροστά στα καφενεία, καταστρέφοντας και μολύνοντας το περιβάλλον. Τα τουριστικά πούλμαν έχουν επί πολύ ώρα αναμένες τις μηχανές περιμένοντας τους ξένους να επιβιβαστούν. Παρ' όλες αυτές τις αντιξοότητες, η παραλία παραμένει το ζωτικότερο σημείο της πόλης μας.

Φθάνουμε λοιπόν στο σημερινό Δήμό της αλλαγής, από τον οποίο περιμέναμε να λύσει ριζικά τα προβλήματα, να δράσει με φαντασία και να δώσει νέα πνοή στην πόλη. Τα φαινόμενα όμως είναι ήδη ανησυχητικά. Μέσα σε 4 μήνες από την εγκατάσταση της καινούριας Δημοτικής αρχής μελετήθηκε, εκπονήθηκε και δημοπρατήθηκε έργο μόνιμων εγκαταστάσεων για τη διαμόρφωση της παραλίας.

Το σχέδιο περιλαμβάνει χώρους στάθμευσης στα δύο άκρα της αμμουδιάς και ενδιάμεσα άλλες μόνιμες εγκαταστάσεις.

Στις 7.4.83 ψηφίστηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο η έγκριση κονδυλίου 6.000.000 για τη διαμόρφωση της παραλίας. Τουλάχιστον δύο Δ. Σ. δεν γνώριζαν ότι ψηφίζοντας την έγκριση του κονδυλίου, ενέκριναν συγχρόνως και τα συγκεκριμένα σχέδια, τα οποία είχαν δει στις αρχές Φεβρουαρίου. Τελικά τα 6.000.000 προορίζονται μόνο για το δυτικό χώρο στάθμευσης, 80 θέσεων.

Στις 24.4.83 γίνεται η δημοπρασία του έργου, όπου δίδονται τρεις προσφορές με έκπτωση 7, 8, 9% επί του κρατικού τιμολογίου. Τα ερωτήματα που τίθενται είναι πολλά.

Το λιμενικό Ταμείο, έδωσε την άδεια να χρησιμοποιηθεί ο χώρος, υπό τον όρο ότι θα τον πάρει πίσω μόλις τον χρειασθεί. Πώς λοιπόν προγραμματίζεται ένα τόσο δαπανηρό έργο, για αξιοποίηση αβέβαιας χρονικής διάρκειας;

Η μελέτη ανατέθηκε χωρίς διαγωνισμό και σύμφωνα με τη γνώμη του ίδιου του ΤΕΕ το σχέδιο είναι πολύ πρόχειρο. Αυτό που έχει να επιδείξει σήμερα η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου είναι ένα σχέδιο 1/500.

Γίνεται εσπευσμένα η δημοπρασία για ένα έργο που θα μπορούσε να αναλάβει ο ίδιος ο Δήμος.

Το πρόβλημα της στάθμευσης δεν λύνεται με 80 θέσεις, συγχρόνως νομιμοποιείται η παράνομη στάθμευση και καταστρέφεται το περιβάλλον. Λύσεις για την αξιοποίηση της παραλίας υπάρχουν πολλές χωρίς να χρειασθεί να την καταστρέψουμε. Δυστυχώς έχουμε παρόμοιο παράδειγμα στην πόλη μας, όπου με επιχορήγηση του ΥΠΠΕ χτίζεται μέσα στο δημοτικό κήπο, τον μόνο πνεύμονα της πόλης, τσιμεντένιο θέατρο. Τις άλλες εγκαταστάσεις δεν τις γνωρίζουν φαίνεται οι τεχνικοί, όπως π.χ. το θέατρο του Λυκαβηττού.

Η παραλία βρίσκεται μέσα στα όρια της παλιάς πόλης, ώστε έχει λόγο και η αρχαιολογία. Το Τοπικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο συνεδρίασε στα μέσα Μαΐου και απέρριψε τα σχέδια. Αυτό όμως δεν κωλύει το Δημοτικό Συμβούλιο στη συνεδρίασή του στις 30.5.83 αγνόησε αυτήν την απόφαση και συνεχίζει ακάθεκτο να βρει λύση για την εφαρμογή των σχεδίων του.

Φθάνουμε λοιπόν σε ένα πολύ σημαντικό θέμα, αυτό της ενημέρωσης των πολιτών για τα έργα, ενημέρωση που όμως δεν έγινε. Προγραμματίζονται έργα για το ζωτικότερο σημείο της πόλης μας και αγνοείται ο κόσμος που ζει εκεί. Ενημερώθηκαν μόνο ορισμένοι φορείς τον Νοέμβριο του '82, αλλά τότε δεν υπήρχαν τα συγκεκριμένα σχέδια. Αφού λοιπόν έγιναν τα σχέδια και δημοπρατήθηκαν, το έμαθαν μερικοί πολίτες, που αντέδρασαν εκφράζοντας τις απόψεις τους μέσω του τοπικού Τύπου.

Ο Δήμος αντι να τους καλέσει σε συζήτηση θορυβήθηκε και τους αφαίρεσε το δικαίωμα της γνώμης «γιατί δεν έχουνε δει τα σχέδια», ή γιατί «εκφέρανε την γνώμη τους καθυστερημένα» ή ακόμα με το αιτιολογικό ότι «εμποδίζουνε τα σχέδιά του». Τελικά δεσμεύεται την Μ. Πέμπτη, με μία ανακοίνωση στον Τύπο να ενημερώσει τον κόσμο, αλλά στο Δ. Σ. στις 30.5.83 αποφασίζει να καλέσει μόνο τους φορείς.

Σαν αποτέλεσμα όλων αυτών των διαδικασιών ο Δήμος θέλησε ίσως να δείξει την καλή του πρόθεση και μας έδωσε προθεσμία 40 ημερών για να πούμε τη γνώμη μας για την εκμετάλλευση του μεγάλου οικοπέδου που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και της Φορτέτσας. Επισημαίνουμε λοιπόν την προχειρότητα και την επιπολαιότητα των διαδικασιών, χαρακτηριστικό της πόλης μας όλα τα προηγούμενα χρόνια αλλά που δεν άλλαξε με την καινούρια Δημοτική αρχή.

Αντί να μελετηθεί συνολικά το πρόβλημα της πόλης, να εντοπίσουμε τις ανάγκες και μετά να αρχίσουν τα έργα, κάνουμε ακριβώς το αντίθετο και μάλιστα με βιάση. Είναι δε ακόμα πιο ακατανόητη αυτή η τακτική, αφού έχει ήδη αρχίσει η μελέτη του ρυθμιστικού της πόλης. Σίγουρα θα έχουν οι μελετητές κάτι να προτείνουν.

Δεν στεκόμαστε λοιπόν εμπόδιο στα έργα του Δήμου, αλλά αν θέλει να δείξει ότι κάτι άλλαξε σε αυτόν τον τόπο, θα το δείξει ξεκινώντας καινούριες διαδικασίες και όχι ωραιοποιώντας τις γνωστές μέχρι τώρα μεθόδους.

Δυστυχώς όμως δεν μπορώ να πεισθώ για τις καλές προθέσεις του Δήμου, βλέποντας τις παραπάνω διαδικασίες, ή παρακολουθώντας τα Δ. Σ. όπου μέσα σε ελάχιστη ώρα παίρνονται αποφάσεις για σοβαρά θέματα, χωρίς να υπάρχουν τα αναγκαία στοιχεία, όπως π.χ. έγινε με την οριοθέτηση της Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ).

Πολλά άλλα, λιγότερο ή περισσότερο σημαντικά, προβλήματα υπάρχουν στο Ρέθυμνο. Δεν είναι δυνατόν να αναλυθούν εδώ, ούτε θα προσέφερε τίποτα. Τα παραπάνω είναι παραδείγματα, που χρησιμεύουν για να δοθεί η εικόνα της κατάστασης που επικρατεί.

Καταλήγοντας επιστήνω και πάλι την προσοχή στους υπεύθυνους, οι οποίοι θα ήταν καλό να συνεργαστούν μεταξύ τους και να μην ανταγωνίζονται σε βάρος των πολιτών. Πρέπει να μουν σωστές βάσεις ώστε οι προχειρότητες να μην έχουν θέση, ούτε τα εντυπωσιακά έργα, ούτε βέβαια η εξυπηρέτηση των κομματικών ψηφοθηρικών συμφερόντων. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά παραμένουν παρά την «αλλαγή».

Λογοκρισία και κυπριακή κοινωνία

της Θέκλας Κίττου

Η επιθυμία, λοιπόν, που όταν ξυπνά μεταμορφώνει το κάθε τι στη μορφή του και στην ουσία του, αποκαλύπτει την κρυμμένη σχέση ανάμεσα στη μορφή και την ουσία. Η επιθυμία που μοιάζει να αναστατώνει τους συλλογισμούς της κοινωνίας, ο πόθος και η σεξουαλικότητα που φαίνεται να απειλούν από παντού τους συλλογισμούς και τούτης εδώ της κοινωνίας, της κυπριακής. Μιας κοινωνίας που κατάφερε να επιβιώνει και να συμβιώνει με χιλιάδες κοινωνικές ανακατατάξεις, ρωγμές και αντιφάσεις φεουδαρχικών καταλοίπων και μετακαπιταλιστικών φαινομένων, διαβαίνοντας τα τελευταία 50 ίσως χρόνια της, χωρίς ν' αγγίξει κανέναν από τους θεμελιακούς, μα ούτε και τους δευτερεύοντες θεσμούς της. Μιας κοινωνίας που απαίτησε και χρησιμοποίησε τη γυναικεία εργασία σε πρωτοφανή μαζική κλίμακα και στα πιο «ανδρικά επαγγέλματα» διατηρώντας ως πρόσφατα τη νομοθετική ποινικοποίηση της απουσίας παρθενικού υμένα στη γυναίκα, που συγκεντρώνοντας μέσα της ένα από τα ψηλότερα ποσοστά αντρικής ομοφιλοφιλίας κυνικά και παχιδερμικά επιμένει να επικυρώνει στο Ανώτατο δικαστήριο της τον ξενόφερτο νόμο ποινικοποίησης της ομοφυλοφιλίας που στέλνει τον «διαφορετικό» σε πενταετή ανάθεριξη. Που μπροστά στο τεράστιο πρόβλημα των διαλυμένων συζυγικών σχέσεων και της κυπριακής οικογένειας που με την προσφυγιά σκόρπισε στους πέντε ανέμους και τις εκατοντάδες εκκρεμούσες αιτήσεις διαζυγίων επιτρέπει ως τα τώρα τη μονομερή και ολοκληρωτική ρύθμιση των οικογενειακών σχέσεων από την εκκλησία με βάση τον εκκλησιαστικό κώδικα. Μιας κοινωνίας, τέλος, που πέρασε από την αποικιακή τάξη πραγμάτων στην ανεξαρτησία, από την διακυβέρνηση του ξένου κυρίαρχου στην αυτο-κυβέρνηση, διατηρώντας και χρησιμοποιώντας στο ακέραιο το μεγαλύτερο μέρος της αποικιοκρατικής νομοθεσίας στην ίδια μάλιστα τη γλώσσα του: την αγγλική. Αυτή η κοινωνία κι αυτό το πολιτειακό καθεστώς δεν μπορούσε παρά να κατασκευάσει νόμους όπως τον 35 του '63 για τη «δημοσίευση αισχρών θεμάτων» που έμελλε κι αυτός να επεκταθεί το 1976 και στην «εισαγωγή ή απόπειρα εισαγωγής αισχρών θεμάτων». Από τότε, λοιπόν, το ζευγάρι των δύο νόμων απαγορεύει θεωρητικά και αόριστα την εισαγωγή, εκτύπωση, διανομή, κυκλοφορία, προβολή κτλ. θεμάτων τα οποία «τείνουν εις την εξαχρείωσιν και διαφθορά προσώπων», και επιβάλλει πραχτικά και συγκεκριμένα την προσωπική ηθική του Τελώνη, του εισαγ-

γελέα, ή του Δικαστή σαν δικαιο θετικό και αντικειμενικό για το σύνολο της κοινωνίας.

Αν ο νόμος αυτός οδήγησε σε τερατώδεις πραχτικές όπως η απαγόρευση του βιβλίου «επάγγελμα Πόρνη» που ο τίτλος του και μόνο το 'στείλε στην πυρά, αυτό δεν αποτέλεσε για μένα ούτε γκάφα ούτε και έκπληξη. Ήταν μια έκπληξη για όσους βρίσκουν σ' αυτό τον τόπο έναν κόσμο όμορφο ηθικά και αγγελικά πλασμένο και μια ταραχή για εκείνους που εκλέγοντας επί χρόνια τη βολική συγκατάβαση οδηγήθηκαν σε μια διανοητική αδράνεια και πνευματική σκνηρία και αδυνατούν να δουν πίσω από την ψεύτικη εικόνα που κατασκεύασαν για την πραγματικότητά μας. Για τους υπόλοιπους ήταν μια ακόμη μαρτυρία που δήλωνε τον καλολαδωμένο μηχανισμό και την απρόσωπη αναπαραγωγή μιας κοινωνικής διαδικασίας εσωτερίκευσης της γενικευμένης καταστολής της επιθυμίας.

Σ' αυτό το ελληνικό νησί, την Κύπρο, κατοικημένο από ένα λαό μεσογειακό, με θερμό ταμπεραμέντο από φυσικού του, συντηρείται, μια σεξουαλική καταστολή που αποτελεί την πλέον τσιμενταρισμένη βάση μιας γνωστής σ' όλους μας παθητικής στάσης απέναντι και στα πιο συγκλονιστικά καλέσματα της ιστορίας του κυπριακού λαού.

Φαίνεται πως στο παιχνίδι των συμμαχιών ανάμεσα στις ηγετικές τάξεις υπήρξε ένα κοινό συμφέρον για τη συντήρηση μιας εσωτερικευμένης καταπίεσης, που να επιτρέπει την κυριαρχία της εκκλησιαστικής ιδεολογίας. Αν στην κοινωνία μας διατηρούνται ακόμα, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, νόμοι και θεσμοί απαρχαιωμένοι και αναχρονιστικοί είναι γιατί, παρά τη ριζική αναντιστοιχία τους με τη ζωντανή ζωή, κάποιες μερίδες της ηγετικής τάξης τους χρειάζονται για να υποτάσσουν πιο εύκολα στη δημόσια ζωή τα «αμαρτωλά» άτομα του ιδιωτικού πεδίου.

Μπορούμε αρκετά εύκολα να παρακολουθήσουμε τη διαδικασία γένεσης του «αμαρτωλού». Μπορούμε, αν τολμήσουμε, να απομυθοποιήσουμε αυτή την υπέροχη κυπριώτικη επίφαση αγνότητας, να ανοίξουμε το παράθυρο και να αντικρίσουμε το γεγονός των 18.000 συσκευών βίντεο που πουλήθηκαν σε διάστημα μηνών στην κυπριακή αγορά και που έφεραν σε ένα από τα πέντε ή σε ένα από τα δέκα κυπριακά σπίτια την κασέτα βίντεο. Την πορνό κασέτα βίντεο. Ζητήστε σε ένα οποιοδήποτε βίντεο κλαμπ της πλούσιας Λευκωσίας ή σε ένα από τα 80 αντίστοιχα της κοσμοπολίτικης Λεμεσού να νοικιάσετε «μέσω κάποιου γνωστού» την κασέτα πορνό για τη βραδιά σας. Μπορείτε ακόμα να οργανώσετε ομαδική ψυχαγωγία το βράδυ για όλους τους ενοίκους της πολυκατοικίας.

Λίγο προσεκτικοί στις κασέτες, ελεύθεροι στα περιοδικά - Αμαρτία με το μέτρο για σας τους αμαρτωλούς, τους αμόρφωτους χειρώνακτες, τους σεξουαλικά κολασμένους. Οι υπόλοιποι, οι διανοούμενοι, εμείς οι σοβαροί, οι ασεξουαλικοί κουλτουριάριδες πρέπει να διατηρήσουμε την υγιή αγνότητά μας... «Πώς τολμάτε σεις, ένα σοβαρό βιβλιοπωλείο, να διαθέτετε αυτά τα χυδαία κατασκευάσματα» ουρλιάζει ο Τελωνειακός στη Λεμεσό, επισείοντας τον Σαντ. «Και τα περιοδικά στις πλατείες δεν τα βλέπετε;» «... αυτά για τους φαντάρους... τι να κάνουμε; είναι μια άλλη ιστορία».

Είναι μια άλλη ιστορία και έτσι ο Σαντ από το λιμάνι στάλθηκε στο αρχιτελωνείο της Λευκωσίας. Οι διαμαρτυρίες τούς... οδήγησαν τούτη τη φορά να μεταθέσουν την ευθύνη στην Εισαγγελία που μετάθεσε με τη σειρά της την ευθύνη στους εμπειρογνώμονες: δύο επιφανείς άντρες του τόπου ο Πρόεδρος του ΚΟΤ Φρίξος Πετρίδης και ο γιατρός λογοτέχνης Κύπρος Χρυσάνθης διορίστηκαν να παίξουν το ρόλο του συγκυριακού λογοκριτή.

Ξέρω πως πολλοί από μας, σίγουρα κι οι δυο συγκυριακοί λογοκριτές, αναρωτήθηκαν αν ο Σαντ είναι πορνογράφος κι αν ο Μπουκόφσκυ που κατασχέθηκε πρόσφατα είναι χυδαίος. Είναι ένα βασικό ερώτημα και χωρίς την απομυθοποίηση των εννοιών όλο αυτό το απωθημένο υλικό που τροφοδοτεί πεισματικά την κουλτούρα, την υποκουλτούρα και την παρατέχνη, αυτό το απωθημένο υλικό που δεν είναι άλλο από την επιθυμία θα μένει πάντα έκθετο στην υποκριτική ηθικολογική προπαγάνδα και θα συσκοτίζεται από τις ιδεολογικές προκαταλήψεις που 'ναι πλατιά διαδομένες και ανάμεσα στους προοδευτικούς διανοούμενους. Έχουμε την τάση να απαιτούμε την ποιότητα μιας υψηλής τέχνης, μόνο σ' ό,τι αναφέρεται στη σαρκική επιθυμία, νιώθουμε την ανάγκη ένα κείμενο που αναφέρεται στη σεξουαλική πράξη να εξαγνίζεται από τη φαντασία, τη λεπτότητα τη μετά-σταση του συγγραφέα. Δεν λογοκρίνουμε ωστόσο με την ίδια προσοχή οποιοδήποτε άλλο κείμενο.

Ένα κείμενο που αναφέρεται στον τρόπο, στην βία ή στην επιθετικότητα, ένα μελό Νόρα που γελοιοποιεί τη γυναίκα, ένα κείμενο που καλλιεργεί τις φυλετικές διακρίσεις ή εκθειάζει τις πολεμόχαρες διαθέσεις ενός ηγέτη. Επαναλαμβάνουμε λοιπόν πως «Το σεξ είναι κακό» ή «πως η πηγή του κακού είναι η ηδονή» και δεν παίζουμε παρά το ίδιο γελοίο και αδιέξοδο παιχνίδι του λογοκριτή. Ο λογοκριτής και οι σχετικές διατάξεις κινούνται σε ένα φάβλο κύκλο και αυτοεγκλοβίζονται.

Αναζητούν τα θέματα που τείνουν σε κάποια ασαφή «διαφθορά», —διαφθορά ορίζουν εκ των υστέρων την σεξουαλική ελευθεριότητα— και αφού βρέθηκαν κιόλας στη θέση του ηδονοβλεψία, μεταπηδούν στο αίτημα της ποιότητας της κουλτούρας, που έτσι κι αλλιώς δεν απασχολεί τον νόμο ή τον νομοθέτη, και το οποίο το... ίδιο το σύστημα συνολικά δεν θέλει να αποδεχθεί· η ποιότητα άλλωστε είναι ο αντίποδας ενός πολιτισμού γενοκευμένης βαρβαρότητας.

Ναι, λοιπόν, ο Σαντ είναι άσεμνος και τα έργα του πορνογραφικά. Πρόκειται όμως για μια πορνογραφία που υπήρξε επαναστατική στην εποχή της και που θέτει και σήμερα στο επίκεντρο το αγωνιώδες ερώτημα: Πού εδραιώνεται η σεξουαλική ηθική μας. Δικαίωμα και ακόμα υποχρέωσή μας να αρνηθούμε τις πράξεις που επαγγέλλονται τα κείμενά του, δεν μπορούμε όμως να αγνοήσουμε τη διορατικότητα και την σαφήνεια με την οποία συλλαμβάνει αυτό το πρωταρχικό συσχετισμό ανάμεσα στη σεξουαλική καταπίεση και την πολιτική, οικονομική, κοινωνική, και θρησκευτική εξουσία. Στην Κυπριακή κοινωνία, η πολιτική, οικονομική, κοινωνική, και θρησκευτική τάξη κτίστηκαν και αλληλοστηρίχτηκαν με μια ανεπανάληπτη συνεργασία και εξάρτηση, και μια πολύ λεπτή ισορροπία ανάμεσα σε ένα πικρολόμορφο φάσμα πολιτικών δυνάμεων που νέμονται από κοινού την εξουσία, φαίνεται ν' αποτελεί το λεπτό ιστό μιας αράχνης. Η παραμικρή κίνηση που θα διατάρασσε την παγιωμένη τούτη ιδανική ισορροπία ανάμεσα στις κοινωνικές και πολιτικές ομάδες, είναι εξαρχής βεβαρμένη με τον κίνδυνο της ανατροπής των θεσμών, μεγεθύνεται σαν απειλή και εξορκίζεται σαν πηγή του «ικανού» και της «καταστροφής».

Κι αν ο Γενικός Εισαγγελέας κι όλοι οι ηθικολόγοι σκανδαλίστηκαν με τον Σαντ, οι ίδιοι ωστόσο μαζί με τον Τελώνη συγκατάνευσαν ή ανέχθηκαν την πορνογραφία για λαϊκή κατανάλωση που μας έχει κατακλύσει από χρόνια, κι όλη αυτή η φασαρία ίσως να είναι μια μάχη ενάντια σε ανεμόμυλους. Η αντίφαση όμως τούτη ανάμεσα στα λόγια και στα έργα, το γ νόμο και την πραγματικότητα είναι κύρια αναπόσπαστο κομμάτι ενός συστήματος που στο ίδιο το οικονομικό επίπεδο δεν μπορεί να συγκρουστεί με ένα πλέγμα οικονομικών σχέσεων και εμπορικών συμφερόντων όπου εισαγωγείς και Τελώνες βρίσκονται άρρικτα δεμένοι και αλληλέγγυοι.

Η πλατιά μικροαστική τάξη στον τόπο μας, που αποτελεί τον κορμό της κυπριακής κοινωνίας, γίνεται στην πραγματικότητα αυτή η ίδια ο κύριος φορέας των πουριτανικών και ιδεαλιστικών αντιλήψεων που τροχοπαίδίζουν κάθε νέα ιδέα. Ακόμα αποτελεί και τον κύριο φορέα μιας φανταστικής συνειδήσης όπου έχει ριζώσει τα θεμέλιά του το κράτος. Αυτό το υπέροχο κυπριακό κράτος που αποτελούμε όλοι μαζί, που ξέρει πολύ καλά τι κάνει εξάλλου στα βασικά πόστα του μηχανισμού του έχει δεχτεί προοδευτικούς διανοούμενους. Δεν θα είμασταν υπερβολικοί στα όσα λέμε, αν η στενομυαλιά κάποιων οδηγεί σε λαθεμένες ενέργειες...

Και εκεί στη μέση της πεδιάδος αυτού του κράτους, ο Δημιουργός του και Προστάτης

μας, ο μεγάλος Ηγέτης που αφού τον μετατρέψαμε σε άθικτο άγιο του μεταβιβάσαμε τις ελπίδες και τις επιθυμίες μας, τον πλάσαμε σαν το φανταστικό ΕΓΩ όλων εμάς των 600.000 Ελλήνων της Κύπρου, υλοποίηση των επί σειρά ετών και συλλογικά σωρευμένων ατομικών μας εξιδανικεύσεων που κάλυψαν τις αποθήσεις μας και θάψαν για χρόνια κάθε κριτική σκέψη, κάθε ενεργητικότητα, φαντασία, αυτοκαθορισμό και αυθεντικότητα. Γίναμε οι παθητικοί θεατές του αδιαμφισβήτητου και άκριτου έργου του, εγκαθιδρύσαμε στο όνομά του και για την ολοκλήρωση των φαντασιώσεών μας τη δημοκρατία της πλειοψηφίας που αφαίρεσε το δικαίωμα υπαρξης της μειοψηφίας, καταφέραμε να μετατρέψουμε τις υγιέστερες πατριωτικές δυνάμεις της νέας γενιάς σε οπαδούς μιας ακροδεξιάς οργάνωσης και οργανώσαμε ένα πολιτειακό, καθεστώς καισαρικού τύπου άνευ ανθυποψηφίου και χωρίς αντιπολίτευση επί 15 τουλάχιστον χρόνια.

Η ψεύτικη εικόνα μας, το αντεστραμμένο ειδωλό μας δηλώνεται παντού. «*Καμιά λογοκρισία δεν γίνεται*» τονίζει η Χαραυγή επαναλαμβάνοντας τα λόγια του κυβερνητικού εκπροσώπου. «*Γίνεται έλεγχος για το άσεμνο περιεχόμενο*».

Πρόβλημα λογοκρισίας θα υπάρξει κι η αριστερά θα 'ναι η πρώτη που θα αντιταχθεί σ' αυτήν, όταν θα απαγορεύεται η πολιτική έκφραση και η κομμουνιστική ιδεολογία. Σε μας εδώ υπάρχει ελευθερία επιλογής ανάμεσα στην κρατική προπαγάνδα και την Κομματική, ένταξη, που 'ναι το άλλο μισό της. Μπορούμε ανενόχλητα να μιλούμε για τις στάσεις κι επαναστάσεις όλων των λαών της γης πλην των εξεγέρσεων του δικού μας λαού, δικαιούμαστε να αγανακτούμε για τις καταπίεσεις όλων των κολασμένων της ανθρωπότητας και μας επιτρέπουν να εκβιάζουμε αυτή τη φαντασμαγορική κυπριακή αυλή των θαυμάτων με τα δημοκρατικά βασανιστήρια πάνω στους «Φασίστες», διαδηλώνουμε ελεύθερα για την Ιρλανδία, την Παλαιστίνη και την Πολωνία και διαμαρτυρόμαστε ελεύθερα κλεισμένοι στα σπίτια μας για την προδοσία της δικής μας Ζυρίχης ή τους ενωτικούς αγώνες του Κυπριακού Ελληνισμού. Σήμερα πια έχουμε για πρώτη φορά την πολυτέλεια τριών υποψηφίων Προέδρων και το δικαίωμα να απολογηθούμε στο δικαστήριο για το ποινικό αδίκημα της λευκής ψήφου.

Δεν λογοκρίνονται τα ιδεολογικά βιβλία. Μα στον κινηματογράφο —και όχι μόνο— διατηρούμε στο ακέραιο την αποικιοκρατική νομοθεσία που ο ξένος κυρίαρχος κατασκεύασε το '47 για να εμποδίσει την πολιτική του αμφισβήτηση. Η παρά το Γραφείο Δημοσίων Πληροφοριών Επιτροπή Λογοκρισίας δεν απαγόρευσε μόνο την άσεμνη «Τελευταία Γυναίκα» του Φερέρι ούτε και μόνο τα αισχρά «Σόδομα» του Παζολίνι. Απαγόρευσε και το «Ζ» του Γαβρά για να μη διαταραχθούν οι σχέσεις χουντικών Αθηνών και δημοκρατικής Λευκωσίας, και τη «Μάχη της Αλγερίας» για να μη θίξουμε με το αντιποικιακό μήνυμά της τη φίλη χώρα Γαλλία. Κι οι κανονισμοί της βρήκαν, ίσως, την πιο τέλεια εφαρμογή τους στο ελληνικό πολιτικό ντοκυμανταίρ «Κύπρος η άλλη πραγματικότητα», που από πενταετία απαγορεύτηκε σαν «κοι-

νωνικά και πολιτικά ανεπιθύμητο». Τότε στα 1978, οι πολιτικές δυνάμεις του τόπου εξακολουθούσαν να συμμετέχουν άκριτα στο από εικοσαετίας σχεδόν προβαλλόμενο θέαμα ενός αμφίβολου πανεθνικού μετώπου. Σημαντικά βήματα από τότε οδήγησαν την ενότητα να γίνει καπνός και τα κόμματα να αλληλογρονθοκοπούνται, σ' όλους τους τόνους και ρυθμούς. Η ταινία υποβλήθηκε και πάλι για άδεια προβολής. Οι συνθήκες γενικά και ειδικά ιδανικές.

Διαψεύδοντας για άλλη μια φορά τις αυταπάτες όλων μας, οι προοδευτικοί άνθρωποι του μηχανισμού προτίμησαν να μηχανευτούν πώς να απαλλαγούν από τη μεγάλη, είναι η αλήθεια, ευθύνη τόσο μιας έγκρισης όσο και μιας νέας απαγόρευσης της ταινίας.

Η καταραμένη ταινία με τις μη κομματικές απόψεις, κουβαλώντας το ανεξίτηλο στίγμα της αυτόνομης πολιτικής ταυτότητας των δυο δημιουργών της, βραβευμένη από το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, προστατευόμενη του ελληνικού κράτους, προβλημένη σ' όλη την Ελλάδα και μόλις πέρσυ από την ελληνική τηλεόραση, φαίνεται πως στον τόπο που τη γέννησε, δεν καταφέρνει παρά να προκαλεί την ευθυνοφοβία των προοδευτικών διανοούμενων, που κάνουν κατά τα άλλα δηλώσεις ενάντια σε κάθε μορφής λογοκρισία, και να μετρά τις δυνατότητες αντίστασής τους απέναντι στις παγιωμένες εθελόδουλες και νομόφοβες συνήθειές τους.

Έτσι, σ' αυτήν την κοινωνία που επιδιώκει περήφανα να αποτελεί εξάρτημα του κράτους, όπου ίσως μπορούν να περάσουν ταινίες και θεάματα για τη Χιλή, την Κίνα και τον Μάο, τους Μπολσεβίκους και τη Λούξεμπουργκ, τους Ισπανούς αναρχικούς και το Μάη του '68, κανένας δεν μπορεί να 'χει την αυταπάτη πως μπορεί να κατασκευάσει ταινία για τον ίδιο του τον τόπο: δεν μπορεί να θίξει τον εθνικό αγώνα που δεν γίνεται, ν' αμφισβητήσει τα κόμματα γιατί είναι η υλοποίηση των δημοκρατικών μας θεσμών, να μιλήσει για τα οικονομικά σκάνδαλα μιας εικοσαετίας, τα προνόμια και τα μονοπώλια της Εκκλησίας, το σκοταδισμό της Θρησκείας και την εγκληματική καταστολή της σαρκικής επιθυμίας, τους προδομένους αγώνες για την ένωση και φυσικά δεν μπορεί να θίξει τη μνήμη «τεθνεώτος», απαγόρευση που κατοχυρώθηκε από τη Βουλή νομοθετικά.

Υπάρχει ένα ερώτημα που θέτουμε όλοι: ποιος λογοκρίνει τα βιβλία και τις ταινίες; Ποιος έκαψε το «Επάγγελμα πόρνη», ή ποιος απαγόρευσε το «Σαλό»; Το ουσιαστικό ερώτημα όμως που δεν θέτουμε είναι: «γιατί λογοκρίνονται τα κείμενα και οι εικόνες» και «ποιος είναι ο πραγματικός λογοκριτής»;

Είναι ο ανώνυμος συντάχτης της ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ που κατασκευάζει πρωτοσέλιδες ειδήσεις για μοιχείες, σεξουαλικά όργανα κ.ά. για να χτίσει την εικόνα της «διαφθοράς» μας; Είναι η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ κι η ΣΗΜΕΡΙΝΗ που για να προστατεύσουν τα ήθη μας αναζητούν μια «σωστότερη» λογοκρισία; Είναι ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ που αυγαλύνοντας την ιδιομορφία μας των 40.000 κασετών βίντεο υποκρίνεται για τις ιδιομορφίες των αγνών ηθών μας; Είναι ο σοβαρός ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ που στερούμενος κοινωνιολογικής φαντασίας και στοιχειώδους ευθύνης α-

γωνιά με ταχυδαχτυλογραφικά τεχνάσματα να μας πείσει πως ξεστράτισαμε στα ομαδικά όργανα μετά το θάνατο του Μακαρίου και εν όψει της ανικανότητας του Κυπριανού; Ή η ΧΑΡΑΥΓΗ που με το σκοταδιστικότερο κείμενο που μπορούσε να γραφτεί από τον πλέον υποκριτή των καλογήρων, μας στέλλει με τον θείο Σαντ στο σκουπιδότοπο των «ενστίχτων»;

Είναι ακόμα η Εισαγγελία, που δηλώνει πως η φθοροποιός επίδρασις της ελληνικής γλώσσας είναι μεγαλύτερη αφού κατά τύχην αποτελεί τη μητρική γλώσσα του αμόρφωτου λαού; Είναι η Βουλή που το 1976, αποφασίζει να μας προστατεύσει από την εισαγωγή των εξ αλλοδαπής «φθοροποιών θεμάτων» κι όχι βέβαια από την εισαγωγή των εξ αλλοδαπής τουριστών με τα αλλοδαπά ήθη και το αλλοδαπό συνάλλαγμα; Είναι τέλος το ΡΙΚ που εν έτει 1983 και για 23 ολόκληρα χρόνια, εξακολουθεί να μας σερβίρει τα αδιαφοροποίητα, βουκολικής έμπνευσης, σκετς με τις παρθένες κόρες και τους τίμιους νέους και την αγία οικογένεια που απαγορεύει τη λέξη «στηθόδεσμος» από διαφημιστικό και που αφαιρεί από το «Τριμίθι» του Α. Πάντζη απλή αναφορά Κύπριας γυναίκας σε βιασμό της από εισβολέα στρατιώτη;

Και πάνω απ' όλους, είναι οι προοδευτικοί συγγραφείς, λογοτέχνες και καλλιτέχνες που, πίσω από τις κάμερες και τα μικρόφωνα του ΡΙΚ και διαφωνώντας με όλα, βρίσκονται εκεί για να δίνουν σάρκα και οστά με το μυαλό, τη φωνή και το σώμα τους στις εκπομπές που φτάνουν στ' αυτιά και τα μάτια μας; Είναι οι διευθυντές, προγραμματιστές και ηθοποιοί του ΡΙΚ και οι εν γένει διανοούμενοι και κοινωνικοί επιστήμονες που έχοντας εγκαταστήσει στα γραφεία και τους διαδρόμους των Δημοσίων Υπηρεσιών το δικό τους πολιτισμό και που ελεύθεροι μέσα στα αυτο-γκέτο τους, σκηνοθετούν για μας αυτή τη ναρκισσιστική εικόνα της κυπριακής πραγματικότητας; Ή μήπως οι συγκαταβατικοί και βραδυκίνητοι φορείς, πνευματικά σωματεία και ενώσεις, που με ελάχιστες εξαιρέσεις χρειάστηκαν έναν ολόκληρο μήνα για να διαμαρτυρηθούν για την κατάσχεση των βιβλίων, ή άλλοι όπως αυτές οι Ενώσεις Συγγραφέων που δεν μίλησαν ακόμα δημόσια, ή άλλοι όπως η Εταιρεία Κοινωνιολόγων που είπαν πως σαν «επιστήμονες» δεν μπορούν να τοποθετηθούν σ' ένα πολιτικό θέμα;

Αν ο φυσικός φορέας της λογοκρισίας είναι ο Τελώνης ή ο διορισμένος λογοκριτής, πίσω τους κρύβεται ένας τρομαχτικός και πολυσύνθετος μηχανισμός που προετοιμάζει τις κοινωνικές και ψυχολογικές, ιδεολογικές και πολιτισμικές συνθήκες.

Σπάνια μιλήσαμε σ' αυτό τον τόπο, ΓΙ' ΑΥΤΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ. Η λογοκρισία σε μας δεν είναι ένας κρατικός θεσμός, ένας θεσμός μέρος των ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους. Είναι κύρια μια κοινωνική πρακτική εχτεταμένη και δοκιμασμένη απ' όλους μας. Κυβερνώντες και κυβερνόμενοι έχουμε για χρόνια συγκατατεθεί σε μια κοινή συναίνεση αλληλοεξαπάτησης, να μην αρθρώσουμε λόγο γι' αυτό που μας συμβαίνει.

Είμαστε μια μικρή, κλειστή κοινωνία, όπου η «νησιώτικη, απομονωτική νοοτροπία έχει θολώσει την αίσθηση των αναλογιών».

σημειώνει ο Στρατής Τσίρκας κι όπου «έναν για να εκφραστεί πιο άνετα είναι υποχρεωμένος να περάσει μέσα από ένα πλήθος συμβιβασμών κι επιδείξεων, συγκρίσεων και υπολογισμών». Κι ολοκληρώσαμε αυτή τη μιζέρια, κατασκευάζοντας ένα κράτος, στις λειτουργίες του οποίου απασχολείται το 90% των διανοούμενων μας. Η εξουσία κυκλοφορεί στο δρόμο, απλώνουμε το χέρι και τη χαιδεύουμε. Όλοι, άρχοντες και αρχόμενοι, εκμεταλλευτές και εκμεταλλευόμενοι, καταπιεστές και καταπιεζόμενοι, αποτελούμε μια οικογένεια από καλοπροαίρετους συνεταιρούς.

Να, λοιπόν, ένα κράτος - υπόδειγμα, του οποίου «καιριοί τομείς της διοίκησης και της πνευματικής ζωής πλαισιώθηκαν με ευρύτητα πνεύματος, από νέες, χυμώδεις και ικανότητες δυνάμεις», χαιρέται ο καθηγητής Γιώργος Κεχαγιόγλου. Ένα κράτος πιο προοδευτικό από άλλα και κύρια από το ελληνικό κράτος, είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός. Μας βεβαιώνουν γι' αυτό οι Ελλαδίτες διανοούμενοι που, ωθούμενοι από κείνες τις άγιες ενοχές του ελληνικού κινήματος για το δύστυχο τούτο κομμάτι του ελληνισμού, όπου άλλωστε δίνεται κι η μάχη για την επιβίωση της Ελλάδας, ερμηνεύουν κοντόφθαλμα κι εγωιστικά τη στοργική φιλοξενία τους από την κυπριακή γραφειοκρατία, που πετυχαίνει κι εδώ, όπως κι αλλού, να αποσπά από τον κυπριακό λαό τους φυσικούς του συμμάχους. Οι σύμμαχοι προοδευτικοί Ελλαδίτες διανοούμενοι, που μετά χαράς συχνά μας επισκέπτονται και που θα μπορούσαν αμυδρά να φωτίσουν την ανάλυση και κριτική θέαση της κυπριακής κοινωνίας, δεν φαίνεται να θέτουν το ερώτημα: Πού είναι οι «νέες, χυμώδεις και ικανότητες δυνάμεις», διανοούμενοι συγγραφείς, καλλιτέχνες και επιστήμονες που θα εκφράσουν και ερμηνεύσουν το αδιέξοδο, την αγωνία και τη διαμαρτυρία τούτης της κοινωνίας; Πού είναι οι αυτόνομες, ζωντανές εκείνες φωνές, που σαν κάτοχοι της γνώσης θα μπορούσαν να 'ναι μοναδικοί φορείς κριτικής σκέψης; Πώς απάντησαν οι Κύπριοι προοδευτικοί διανοούμενοι στο δίλημμα που τίθεται μπροστά σε κάθε διανοούμενο: να θέσουν τη γνώση στην Υπηρεσία της Εξουσίας και της αναπαραγωγής του Κράτους, ή στην υπηρεσία της απελευθερωτικής διαδικασίας της Κοινωνίας που παλεύεται κάθε λεπτό βασανιστικά από τον άνθρωπο της καθημερινής ζωής;

Οι προοδευτικοί διανοούμενοι επανδρώσανε τα κρατικά μας πόστα. Και τα προοδευτικά Κόμματα, πήρανε μέρος στη συγκρότηση του κυπριακού κράτους κι υπήρξαν συνέταιροι στην επέχταση της κρατικής γραφειοκρατίας που κληρονομήσαμε από τους Εγγλέζους. Οι διανοούμενοι αποτέλεσαν, στην πλειοψηφία τους, τον κορμό αυτής της Γραφειοκρατίας, που παγιώθηκε συν τω χρόνω σε μια Προνομιούχα Κάστα, σ' ένα Διοικητικό στρώμα, σε μια Νομενκλατούρα, που τείνει όλο και πιο πολύ ν' αποτελεί την κυρίαρχη μερίδα του συγκροτήματος εξουσίας.

Είναι πια καιρός ν' αναρωτηθούμε κι εδώ και στην Ελλάδα, σε ποια έκταση η επί 23 χρόνια επίκληση ενός αγώνα που είτε ΔΕΝ γίνεται, είτε γίνεται με το βασικό όρο της μη ενεργοποίησης των μαζών, δεν έχει αποτελέσει τίποτα παραπάνω από τη χρυσή ευκαι-

ρία, για τη συγκρότηση της γραφειοκρατίας σε κυρίαρχη τάξη. Να αναρωτηθούμε, πόσο αντιστοιχούν πράγματι τα συμφέροντα αυτού του τμήματος του ελληνικού λαού, με τα συμφέροντα αυτής της τάξης, ή σε πιο βαθμιαία στελέχη αυτής της Νομενκλατούρας ανόλαβαν από τα κρατικά πόστα να υπερασπιστούν την εθνική μας επιβίωση και σε ποιό βαθμό συγκροτήθηκαν σε μια συνεχτική κόστα με βασικό στόχο τη συντήρησή τους, ενώπει μιας απειλής που συσχετίζεται στη συνείδησή της με την ανά πάσα στιγμή πιθανότητα ανάφλεξης του άλυτου αλυτρωτικού ζητήματος. Μιας απειλής, που ο φόβος της δίνει χνεί να 'ναι για τη Γραφειοκρατία τόσο δυνατός ώστε χρειάστηκε να επιβάλλει στους υπηκόους της τη χειρότερη μορφή λογοκρισίας που 'χει εγγραφεί πάνω στο σώμα ενός λαού: αναπαράγοντας μια αποικιακή σχέση με τους διοικούμενους, τους στέρησαν τη δυνατότητα επικοινωνίας μαζί τους.

Απαντούν στις αιτήσεις μας με την αγγλική τους γλώσσα, στη διαμαρτυρία μας με τον αγγλόγλωσσο νόμο τους και στη διαδήλωσή μας με το αγγλόφωνο δικαστήριό τους. Συνεννοούνται μεταξύ τους στα αγγλικά, απευθύνονται σε μας στα αγγλικά, δεν ξέρουμε τι συζητάνε, δεν κατανοούμε τι θέλουν να μας πουν. Δεν συμβαίνει το ίδιο απ' τη μεριά τους, κατανοούν τι λέμε σ' αυτούς και εντοπίζουν κάθε ένοχη λέξη μεταξύ μας. Η εθνική μας ταυτότητα αισθάνονται πως τους απειλεί και η πολιτιστική μας απομόνωση από την Ελλάδα φαίνεται πως αποτελεί πάγια πολιτική τους πρακτική.

Άρχισα με τον Νίκο Νικολαΐδη και την αναφορά του στην επιθυμία. Θα τελειώσω με τον Μίλαν Κούντερα και την αναφορά του στην εξουσία. «Ο αγώνας του ανθρώπου ενάντια στην εξουσία είναι αγώνας της μνήμης ενάντια στη λήθη». Θα πρέπει να συλλογιστούμε όπως ο Μίροκ στο «Βιβλίο του γέλιου και της λήθης» πως «είναι ικανοί να πουλήσουν στους ανθρώπους το μέλλον με αντάλλαγμα το παρελθόν τους. Θα τον υποχρεώσουν να κλωτσίσει και τη ζωή του ακόμα και να απομείνει μια σκιά, άνθρωπος χωρίς παρελθόν, ηθοποιός χωρίς ρόλο και τη λακτισμένη ζωή του να τη μετατρέψει σε σκιά, σε ρόλο εγκαταλειμμένο από τον ηθοποιό. Έτσι, μεταμορφωμένο πια σε σκιά, θα τον αφήσουν κατόπιν να ζήσει».

Ίσως εδώ, σ' αυτό το νησί, το καταχτημένο, το κατεχόμενο το τουρκοπατημένο, καθένας χώρια κι όλοι μαζί σαν λαός, θελήσαμε ν' αγοράσουμε το μέλλον με αντάλλαγμα το παρελθόν. Πληρώσαμε χωρίς να αποχτήσουμε. Μεταμορφωθήκαμε σε σκιές χωρίς να 'ναι καθόλου βέβαιο πως θα μας αφήσουν να ζήσουμε.

Λευκωσία, Γενάρης - Φλεβάρης 1983

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ
αναλαμβάνει
να προετοιμάσει μαθητές
όλων των τάξεων
του Λυκείου.
Επιτυχία εξασφαλισμένη
Τηλ. 67.10.431

Μέ τήν Εγγυημένη Επιταγή τῆς Εμπορικῆς Τράπεζας

**πληρώνετε στή στιγμή
τούς πάντες καί τά πάντα
καί τά λεφτά σας πίνουν...τόκο!**

Τώρα ἡ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ἐφαρμόζει στήν Ἑλλάδα τόν θεσμό τῆς Ἑγγυημένης Ἐπιταγῆς.
Εἶναι «χρήματα» μέ τά ὁποῖα πληρώνετε ἢ ἀγοράζετε ὅ,τιδήποτε, χωρίς νά τά ἔχετε
ἐπάνω σας. Κι' ἐπὶ πλέον, τά λεφτά σας πίνουν... τόκο!

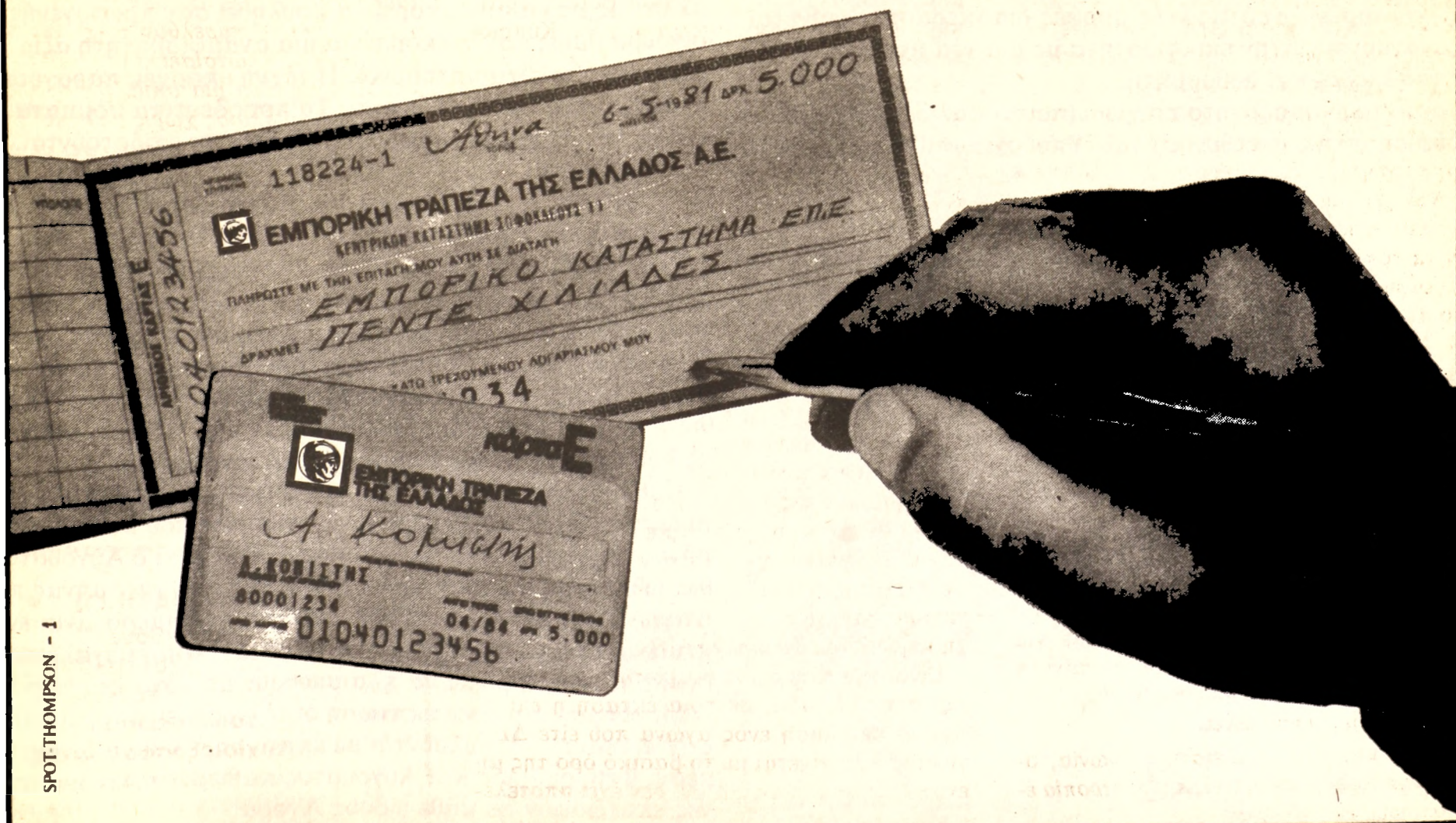
Ἀνοίξτε σήμερα ἓνα Τρεχούμενο Λογαριασμό Ἑγγυημένων Ἐπιταγῶν σ' ὁποιοδήποτε
Κατάστημα τῆς ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ καί θά πάρετε ἓνα καρνέ ἐπιταγῶν καί
τήν ΚΑΡΤΑ Ε. Μέ αὐτήν ἡ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ἐγγυᾶται κάθε ἐπιταγή σας στήν ὁποία
ἀναγράφεται ποσό μέχρι 5.000 δραχμές. Ἔτσι γίνεται δεκτὴ παντοῦ! Κι' ἀπ' τή στιγμή
πού θά καταθέσετε τά χρήματα γιά ν' ἀνοιχτεῖ ὁ λογαριασμός, ἀρχίζει νά μετράει
γιά σᾶς ὁ τόκος!

Μόνο ἡ Ἑγγυημένη Ἐπιταγή σᾶς προσφέρει εὐκολία, σιγδυριά,
τόκο, πρόσθετο κύρος στίς συναλλαγές σας καί αὐξημένη
ἀγοραστική δυνατότητα, κάθε στιγμή.
Θά τό διαπιστώσετε καί οἱ ἴδιοι.

**ἄλλη μία ἐξυπηρέτηση
ἀπό τήν**

**ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

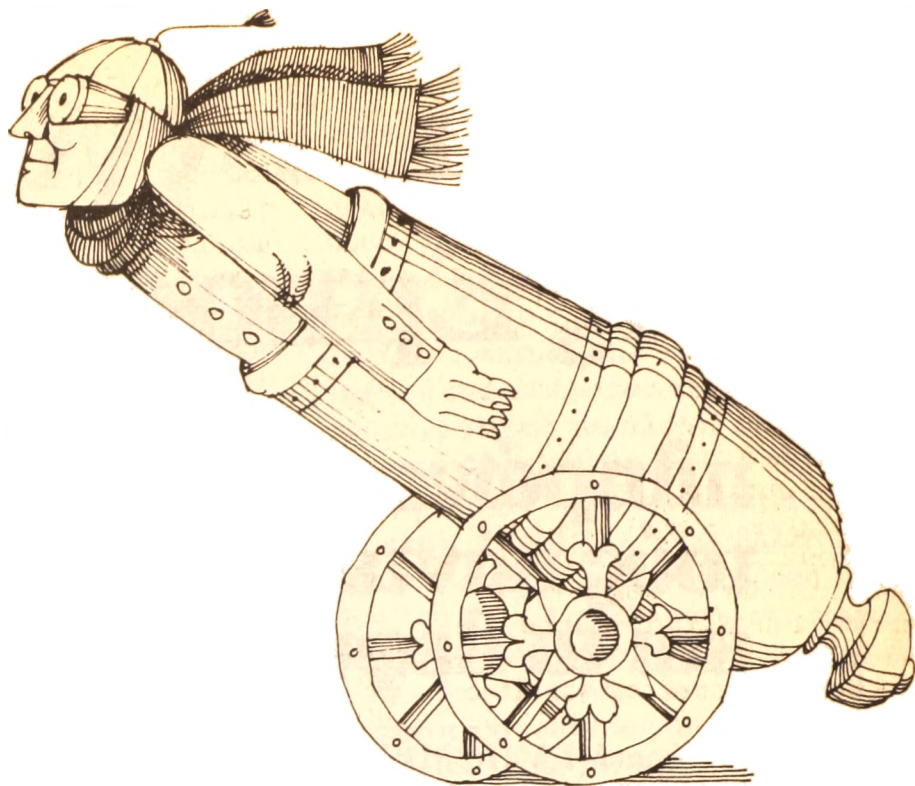
Πολιτιστικές εκπώσεις

Κάπως στραβά, φοβόμαστε, αντιλαμβάνονται οι ανά την επικράτειαν δήμαρχοι, κοινοτάρχες και λοιποί υπεύθυνοι, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Το φετεινό καλοκαίρι μάλιστα, καθώς οι Δήμοι πέρασαν πλέον στα χέρια της Αλλαγής, ή γι' άλλο λόγο, τα συμπτώματα είναι περισσότερα από κάθε άλλη χρονιά: Σε κάθε γωνιά ελληνικής γης, σε κάθε απίθανο χωριό (όπως μας πληροφορούν ανελλιπώς ραδιόφωνο, τηλεόραση και τύπος) ξεφυτρώνουν οργανωμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Μάλιστα οι περισσότερες απ' αυτές έγιναν από καιρό παράδοση ή ήταν πάντα μια ανελλιπής παράδοση. Ήθη και έθιμα ξεχασμένα από δεκαετίες αναβιώνουν με εκπληκτική ταχύτητα αλλά και ομοιομορφία: Δημοτικοί χοροί, έθιμα αγροτικής και ποιμενικής ζωής, γαιδουροδρομίες (!), τελετές ξεχασμένες από την εποχή της ειδωλολατρίας, παισιωμένες από θεατρικές παραστάσεις, γιορτές λόγου και τέχνης και άλλα σχετικά, μαθαίνουμε πως συμβαίνουν και σήμερα σ' όλη την Ελλάδα. Τοπικά σωματεία ξαναζωντανεύουν ή ιδρύονται επί τούτου, ειδικοί περί τα πολιτιστικά μας μιλούν για τις παραδόσεις του τόπου τους και εκφωνητές της ΕΡΤ μας καλούν να μην χάσουμε καμιά απ' αυτές τις εκδηλώσεις.

Κακώς, λοιπόν, γκρινιάζουμε για την υποβάθμιση του πολιτισμού στον τόπο μας! Όστε λοιπόν υπάρχει μια τέτοια πολιτιστική άνθηση και δεν το γνωρίζαμε! Τέτοιο δυναμικό στο θέατρο, στη μουσική, τέτοια αγάπη για την παράδοση και τις τέχνες!

Όμως, η επωδός αυτών των ειδήσεων φροντίζει να εξαφανίσει τις αμφιβολίες μας. Πληροφορίες για τα ξενοδοχεία των πολιτιστικών αυτών κέντρων, όσο και για τις υπέροχες ακρογιαλιές ή βουνοπλαγιές, κάνουν διάφανο τον κύριο στόχο της όλης υπόθεσης: Κάπως πρέπει να δελεασθούν οι μπαφιασμένοι νεφόπληκτοι των μεγάλων αστικών κέντρων ώστε να προτιμήσουν τον ένα τόπο απ' τους άλλους για ν' αφήσουν εκεί το επίδομα αδείας και τον ετεροχρονισμένο μισθό τους. Η εικόνα της γαλανής θάλασσας και του καθαρού αέρα δεν είναι πλέον επαρκές κίνητρο (ούτε και πιστευτό, άλλωστε). Πρέπει λοιπόν να στολιστεί με λίγο πολιτισμό, λίγη παράδοση, ώστε η έλξη να γίνει ισχυρότερη. Τα λαϊκά πανηγύρια, ξεχασμένα και παραγκωνισμένα από τις νέες μορφές διασκέδασης, φαίνεται ότι ξαναγυρνούν στην επικαιρότητα με μια νέα μορφή, όχι βέβαια τόσο αγνή και αυθόρμητη.

Σ' αυτό το ανομολόγητο παιχνίδι (που ασφαλώς προκαλεί ανακούφιση στους υπεύθυνους των Υπουργείων Τουρισμού και

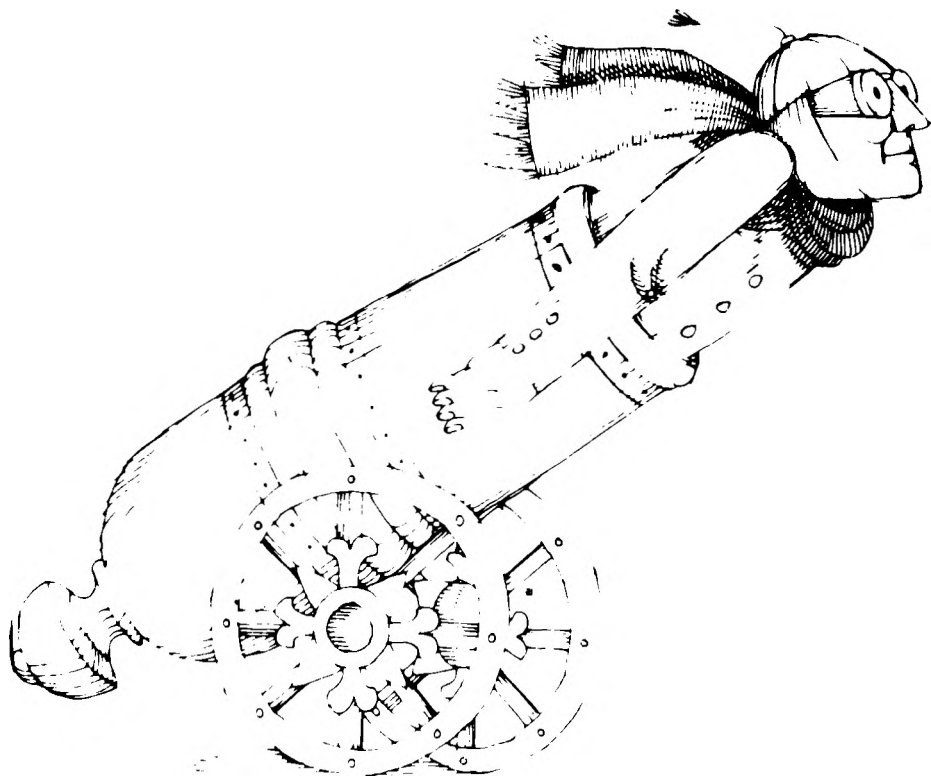
Πολιτισμού, αυτοί το χρηματοδοτούν άλλωστε), πέρα από τους τοπικούς παράγοντες αυτοδιοίκησης, μεγάλο ρόλο παίζουν και τα πανελλήνια όσο και τα τοπικά πολιτιστικά σωματεία. Η ανάπτυξη του πολιτισμού έγινε στην πράξη ένα άλλοθι, για να φτιαχτεί ένας μηχανισμός που κάνει άλλες δουλειές: Τα σωματεία στο χωριό, από την μια μεριά, (ελεγχόμενα συνήθως από το ΠΑΣΟΚ και άλλες δημοκρατικές δυνάμεις), δείχνουν πως πράγματι επιτελούν το καθήκον τους. Οι διάφοροι ρέκτες των τεχνών (ελάσσονες και μη), απ' την άλλη, βρίσκουν καταναλωτές του καλλιτεχνικού τους έργου, σίγουρους και πρόθυμους.

Όστε ανελλήνιστοι δεν είμεθα, θαρρώ, που θα 'λεγε ο ποιητής. Η τέχνη μοιάζει να ξαναγεννιέται στον τόπο που άνθισε παλιότερα! Έλληνες και ξένοι τουρίστες κανονίζουν την ξεκούρασή μας φροντίζοντας εκτός από το φυσικό περιβάλλον να μας αρέσει και το πολιτιστικό περιτύλιγμα του τόπου των διακοπών. Οι τέχνες, τα γράμματα, ο λαϊκός πολιτισμός δεν είναι παρά μόνο ένα προϊόν για κατανάλωση, όπως κι όλα τ' άλλα. Ίσως να μην μπορεί να πουληθεί σαν πρωτογενής αξία, σίγουρα όμως σαν ντεκόρ είναι μια αναμφισβήτητη αξία. Έτσι όλοι είμαστε ευχαριστημένοι. Η τέχνη υπάρχει, παράγεται, κυκλοφορεί και καταναλώνεται. Τα προοδευτικά κόμματα έχουν ήσυχη την συνείδησή τους. Οι καλλιτέχνες επιδοτούνται. Ο λαός μορφώνεται.

Γι' αυτούς που πιστεύουν ότι η μεθοδευμένη κατανάλωση καθαγιάζει αυτόματα και την γνησιότητα του προϊόντος, τα πράγματα βαίνουν καλώς. Όμως κονσερβαρισμένη προσφορά εκδηλώσεων (που κάποτε είχαν συγκεκριμένη αξία στον χώρο τους και για το κοινό τους), θεαμάτων, ακουσμάτων και διαλέξεων (που αποτελούν επέκταση του μάρκετινγκ της αθηναϊκής αγοράς), ούτε πολιτιστική άνθηση δηλώνουν ούτε τον λαό βοηθούν να διαμορφώσει αξίες πολιτιστικές. Πολύ περισσότερο καθώς ενισχύουν την λογική της κατανάλωσης.

Κάθε Φεβρουάριο με τα καρναβάλια, είχαμε ως τώρα την πρώτη ομοβροντία λαογραφικών γιορτών που καλούν σαν σειρήνες τους τουρίστες του τριήμερου. Τώρα κι ο Αύγουστος καθιερώθηκε, εκτός από μήνας διακοπών, και σαν μήνας πολιτιστικών εκδηλώσεων. Βέβαια καθώς το τριήμερο είναι εν προκειμένω τριακονθήμερο, το ψητό είναι ακόμη μεγαλύτερο και οι εκδηλώσεις πρέπει να παισιωθούν με λόγο και τέχνη.

Μεγέθη σε ιστορική έκπτωση οι τέχνες, δεν μπορεί παρά και σαν προϊόντα να πωλούνται με έκπτωση ή και να δίνονται δωρεάν. Φεβρουάριος και Αύγουστος καθιερώθηκαν πια σαν μήνες εκπώσεων σε κάθε είδους Αγορά.

Αφιερωμένο εξαιρετικά στην Καλλιρόη, την Καλλιπύγη, την Καλλιθέα και... την Γωγώ

Η Καλλιρόη, η Καλλιπύγη, η Καλλιθέα και η Γωγώ γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στη Θεσσαλονίκη. Καμιά τους δεν έχει ακόμα παράγκα ή σπίτι στη Χαλκιδική και γι' αυτό βρέθηκαν όλες να συνυπάρχουν σε κάτι ενοικιαζόμενα δωμάτια κοντά στην ακροθαλασσιά. Ζώντας μαζί τους παρατήρησα μερικά πολύ σημαντικά πράγματα.

Ενώ και οι τέσσερις γυναίκες ήταν συνομήλικες, οι Καλλιτέτοιες έδειχναν πολύ πιο νέες από τη Γωγώ όχι μονάχα λόγω του τρόπου με τον οποίο ντυνόταν, μιλούσαν και περνούσαν τον καιρό τους, αλλά και πραγματικά πιο νέες: είχαν φωτεινά, εκφραστικά και φρέσκα πρόσωπα σε αντίθεση με τη Γωγώ που κάτω από τα μάγουλά της είχε μαζευτεί ένα κιτρινωπό λίπος, και είχε αυτό που λέμε κουρασμένο πρόσωπο και ένα απλανές βλέμμα. Ρωτώντας έμαθα ότι εκείνες είχαν όλες σπουδάσει κάτι και ήταν όλες εργαζόμενες εν αντιθέσει προς τη Γωγώ που είχε τελειώσει το εξατάξιο Γυμνάσιο και είχε δεκαπέντε συναπτά έτη αποκλειστικής ενασχόλησης με τα της οικίας της. Ίσως να ήταν σύμπτωση, αλλά η Γωγώ ήταν η μόνη που έκανε διακοπές μόνο με τα παιδιά της (ο άντρας της ερχόταν τα Σαββατοκύριακα).

Οι τρεις έμοιαζαν να περνάνε γουστόζικα, αν και ζούσαν εντελώς χωρίς πρόγραμμα. Η Γωγώ πήγαινε στο πιο πολυσύχναστο σημείο της ακτής εντεκάμισι με δωδεκάμισι αφού είχε καθαρίσει τα φασουλάκια, είχε κάνει τη σύβραση και τα 'χε βάλει σε σιγανή φωτιά καθήν στιγμήν οι άλλες με τους άντρες, τα παιδιά, ένα παγούρι νερό και από ένα ροδάκινο πήγαιναν από στεριά κι από θάλασσα σε ερημικές ακρογιαλιές όπου βγάζαν όλοι τα μπανιερά τους και μπαινοβγαίνανε στη θάλασσα ίσαμε τις πέντε το απόγευμα. Όταν γύριζαν πίσω ήθελαν τότε βαρκάδα, τότε περπάτημα σε σημεία έξω από τον οικισμό, τα βράδια ήθελαν να ανάβουν φωτιές στην αμμουδιά και να ψήνουν σ' αυτές τα φαγητά τους ή να τρώνε έξω, τη νύχτα ήθελαν να τα πίνουν κάπου ή να χορεύουν σε ντίσκο και συνέχεια, μα συνέχεια, κουβεντιάζανε για ένα σωρό πράγματα, όλα αλαφρά και όλα με ξεκαρδιστικές ιδιάιότητες. Λέγανε για τα μαθητικά τους χρόνια με τις ζαβολιές, τις καζούρες και τις εκδρομές, διηγούνταν κωμωδίες που είχαν δει στο σινεμά, ετοιμάζανε παιδικά πάρτι και πάρτι ενηλ-

κων, αγοράζανε ψευτοπραματικά η μια στην άλλη γενικά μια βαβούρα τεράστια. Η Γωγώ δεν είχε τίποτα να θυμηθεί από τα μαθητικά της χρόνια, καμιά κωμωδία δεν της είχε κάνει ποτέ την παραμικρή εντύπωση και όσο για τα πάρτι διέτυπωσε την αντίρρησή της στο να αγοράστούν πιάτα και ποτήρια μιας χρήσης αφού αν χρησιμοποιούνταν τα του «κοινόβιου» θα γινόταν οικονομία και απλώς θα ήθελαν πλύσιμο μετά.

Ένα πράμα που μου έκανε τρομερή εντύπωση ήταν πόσο εξαρτημένα από τη Γωγώ και ταυτόχρονα πόσο κακότροπα ήταν τα παιδιά της. Μολονότι ήταν μεγαλύτερα στην ηλικία από τα παιδιά των άλλων τριών, ήταν αυτά που ακουγόντουσαν περισσότερο, ήταν τα μόνα που ζητούσαν νερό και φαγητό από τη μαμά τους, και πάντα με γκρινιάρικο ή με επιτακτικό τόνο. Ακόμα ήταν τα μόνα παιδιά που είχαν ένα σωρό ζικζάκ, τσίριζαν ας πούμε με το παραμικρό έντομο που πετούσε γύρω τους, ποτέ δεν είχαν με τι ν' ασχοληθούν όταν δε βασάνιζαν τη Γωγώ, μάλλοναν μεταξύ τους με ένα τρικουβερτο υβρεολόγιο και «χωνόντουσαν» στους μεγάλους συνέχεια. Αντίθετα τα παιδιά των υπόλοιπων έμοιαζε να έχουν βρει ένα σωρό ενδιαφέροντα πράματα πότε στην ακροθαλασσιά και πότε στον κήπο που παίζανε μ' αυτά, δεν έλεγαν ποτέ «μαμάααααα», αυτοεξυπηρετούνταν, κολυμπούσαν σαν ψαράκια, ανέβαιναν μόνα τους από την ακροθαλασσιά ως τον οικισμό, και όταν τελειώναν τα παιχνίδια τους μάζευναν πάντα ότι άπλωναν. Η καημένη η Γωγώ έπρεπε να χρησιμοποιεί απειλές και κατάρες για να ζητήσει από τα παιδιά της τα στοιχειωδέστερα πράματα, πράματα που γινόντουσαν αναντίρρητα και αμέσως και στην εντέλεια από τα παιδιά των υπόλοιπων.

Ένα Σάββατο που ήρθε ο άντρας της Γωγώ και καθόντουσαν οι πάντες γύρω από το τραπέζι τρωγοπίνοντας, ο άντρας της, ένας αληθινός πρίγκηπας, είπε αργά αλλά σταθερά —επί λέξει— τα εξής βαρυσήμαντα λόγια: «αν δεν έχω κρεμμύδι και τυρί φέτα, δεν μπορώ να νοστιμευτώ (sic) το φαγητό». Ωσάν τον Άριελ που για τον αφέντη του θα καβαλούσε τα χρυσά τα σύννεφα, η Γωγώ τινάχτηκε από τη θέση της, παράτησε τη μπουκιά της και έτρεξε να φέρει τα νοστιμευτικά. Όταν γύρισε, οι Καλλιτέτοιες τη ρώτησαν απαλά «καλά, αφού ο Γιώργος ήθελε το κρεμμύδι, γιατί σηκώθηκες εσύ;» και τότε η Γωγώ, που φαίνεται πως της τα είχανε παρασπάσει, απάντησε σοβαρά και κάπως έξω από το θέμα, «γιατί α υ τ ό ς είναι ο προορισμός της γυναίκας».

A.K.

● Οι ψυχασθενείς και οι ψυχικές ασθένειες είναι πραγματικότητες που πολλές φορές αρνούμαστε να δεχτούμε. Συνήθως αυτά που ξέρουμε είναι λίγα και αμφίβολα. Το κενό αυτής της πληροφόρησης θέλει να καλύψει «Ο Τοίχος» ένα περιοδικό που εκδίδεται από κοινωνικούς λειτουργούς, νοσοκόμους, φοιτητές ψυχιατρους, ψυχολόγους και ψυχοπαθείς. Σύμφωνα με τους εκδότες του «Τοίχου», σκοπός του περιοδικού είναι να μιλήσει γι' αυτά τα προβλήματα, όχι από την σκοπιά του ειδικού επιστήμονα, αλλά από την σκοπιά όλων όσων «υφίστανται την πραγματικότητα της ελληνικής ψυχιατρικής».

● Συνεχίζοντας την κεφάτη αλλά και πολύ προσεγμένη εκδοτική τους προσπάθεια οι μαθητές του γυμνασίου της Λέρου κυκλοφόρησαν το τρίτο τεύχος του περιοδικού τους, «Απόπειρες». Κι αυτή τη φορά τα θέματα και η παρουσίαση δίνουν ένα πολύ ενδιαφέρον αποτέλεσμα που θα το ζήλευαν πολλά επαγγελματικά περιοδικά. Πρόκειται για εξαιρετικά πετυχημένη... απόπειρα.

● Με Λόρκα θα κάνει το γύρο της Κρήτης το «Χανιώτικο θεατρικό εργαστήρι». Κάνοντας έναρξη προημένως 19, 20 και 21 Αυγούστου που θα παρουσιάσει το «Ματωμένο Γάμο» στο κινηματοθέατρο του κήπου. Στα Χανιά συντονίστρια της παράστασης είναι η Ελπίδα Μπραουδάκη και βοηθός της η Κατερίνα Αναστασάκη. Τα σκηνικά και τα κουστούμια δημιούργησε ο Νίκος Σαριδάκης. Την επιμέλεια της μουσικής έχει ο Γιώργος Παπαδάκης και της κίνησης η Ήβη Χαϊδεμενάκη. Στα χορευτικά παίρνουν μέρος αγόρια από το Λύκειο Ελληνίδων. Στο «Ματωμένο Γάμο» παίζουν χανιώτες διαφορετικών επαγγελμάτων, που έχουν το κοινό «χόμπυ» το βράδυ να μαθαίνουν και να παίζουν θέατρο.

● Ο Σύλλογος για την Ανάπτυξη της ΑΝΔΡΟΥ «Δημήτρης Μπαλής» και η εφημερίδα ΑΝΔΡΙΩΤΙΚΗ ΓΝΩΜΗ οργανώνουν στην ΑΝΔΡΟ την Β' Συνάντηση για την Οικονομική και Πολιτιστική Ανάπτυξη της Άνδρου που θα γίνει στις 26, 27 και 28 Αυγούστου με γενικό θέμα: Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική και Ανάπτυξη.

Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων περιλαμβάνει 2 προσυνεδριακές συναντήσεις στο Κόρθι (Αρχιτεκτονική Κυκλαδίτικης Γης) και το

Γαύριο (Χωροταξική πολιτική και Ανάπτυξη της Άνδρου) και μια γενική στη Χώρα της Άνδρου με θέμα Αρχιτεκτονική Παράδοση και Οικιστική Ανάπτυξη στην Άνδρο.

Στη Β' Συνάντηση έχουν δηλώσει ότι θα πάρουν μέρος στελέχη της κυβέρνησης, των κομμάτων, Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης κτλ.

Στόχος των εκδηλώσεων αυτών, που θα πλαισιωθούν με εκθέσεις βιβλίου και φωτογραφίας, είναι να δώσουν μια εικόνα της οικιστικής καταστροφής που γίνεται καθημερινά από την αλόγιστη ανάπτυξη στην αισθητική του Ανδριώτικου χώρου.

● Η Διεθνής χορωδιακή Εβδομάδα Θεσσαλονίκης 20-27 Αυγούστου είναι μια εβδομάδα συστηματικής συλλογικής δουλειάς για την προετοιμασία και εκτέλεση σημαντικών έργων της χορωδιακής φιλολογίας και δεν έχει κανένα διαγωνιστικό ή φεστιβαλικό χαρακτήρα. Στοχεύει στην προβολή της ελληνικής μουσικής και την ανάπτυξη μιας γόνιμης φιλικής συνεργασίας μεταξύ χορωδιών και χορωδιών από διάφορες χώρες. Θα πάρουν μέρος πάνω από 300 χορωδοί από 10 Ευρωπαϊκές χώρες και η συμφωνική ορχήστρα Hertfordshire του Λονδίνου.

Στο πλαίσιο της Διεθνούς Χορωδιακής Εβδομάδας θα πραγματοποιηθεί και ένα μουσικοπαιδαγωγικό σεμινάριο στο Μουσικό τμήμα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

● Κυκλοφόρησε το τεύχος 25 (Ιούλιος) του περιοδικού «Φίλμ» που διευθύνει ο Θανάσης Ρεντζής. Σε αυτή την έκδοση, μπορείτε να διαβάσετε τα κείμενα: J.L. SCHEFER: Στο περιθώριο μιας σημειολογίας της εικόνας. UMBERTO ECO: Κινηματογράφος και Λογοτεχνία PHILLIP DRUMMOND: Ρεαλισμός και Αφηγηματικότητα CHRISTIAN METZ: Στίξεις και οριοθετήσεις στην ταινία διήγησης J.P. SIMON: Αναφορά και κατονομασία.

Συνεργάτες είναι οι: Φ. Ευαγγελάτος, Χρυσούλα Πάλα, Εμμ. Ζάχος, Ν.Ε. Παναγιωτόπουλος, Δάφνη Ρόκου.

Πράσινο στον τσιμεντοφασισμό του Δημήτρη Δειλινού

Παραφράζοντας το πολεμικό, «Θάνατος στο Φασισμό», με το ειρηνικό, «Πράσινο στον τσιμεντοφασισμό», ένας άλλος πόλεμος ανοίγεται ενάντια στον ίδιο εχθρό και στην ίδια νοοτροπία. Παράξενος πόλεμος, αφού δε θα έχει θύματα, και νικητής θα είναι ο άνθρωπος, ενώ στους όποιους πολέμους, και σ' αυτούς που γίνονται κάτω απ' το όνομα της πιο μεγάλης ιδέας, νικημένος είναι πάντα ο άνθρωπος.

Στον τόπο μας, ο τσιμεντοφασισμός πήρε τη θέση του φαληρημένου φασισμού, που πρόσθεσε μ' αυτόν τον τρόπο και τους ζωντανούς στα θύματά του. Και αν δεν κηρύξουμε αμείλικτο πόλεμο στο φασισμό του τσιμέντου, όλες οι μελλοντικές γενιές θα μπουνε στη μακάβρια λίστα των θυμάτων του.

Άλλο δε μένει παρά να πρασινίσουμε τον τόπο όλο γκρεμίζοντας το τσιμέντο, να ξεθάψουμε τους ζωντανούς ανθρώπους, και να σταματήσει το θάψιμο των ζωντανών που έρχονται.

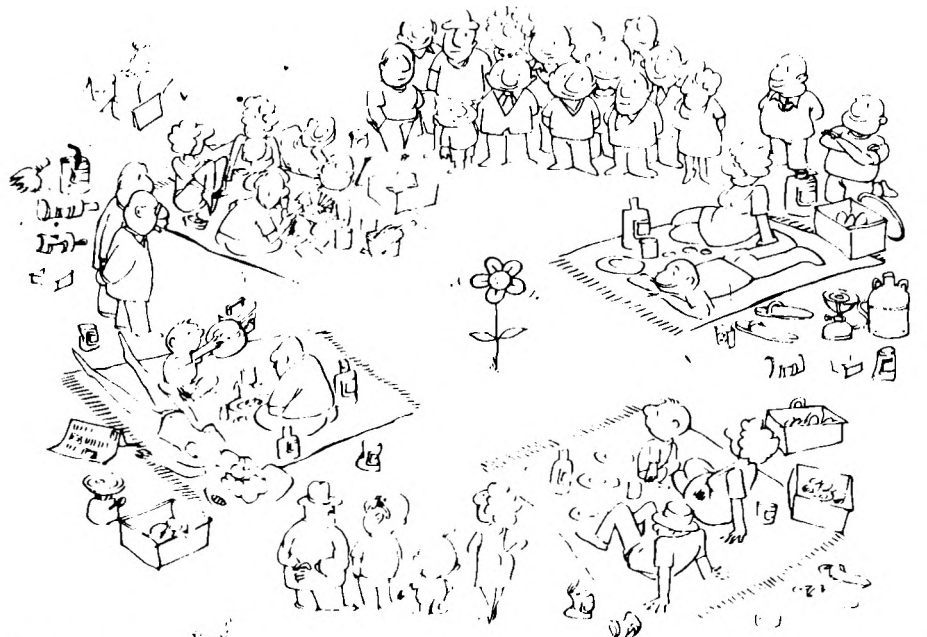
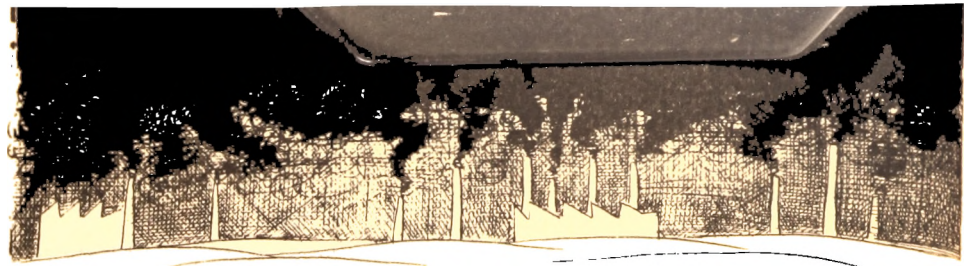
Ο τσιμεντοφασισμός δεν είναι αφηρημένη έννοια εμπνευσμένη από ένα παιχνίδι με τις λέξεις, αλλά μια πραγματικότητα που την ανακαλύπτουμε αναπνέοντας. Παιδί του φασισμού, τα βλέπει όλα μεγάλα, εθνικά, υποσχεται ευημερία, κατανάλωση, αναδημιουργία, και στο τέλος σκοτώνει. Στην Αθήνα, που την παρουσιάζουν σαν αντιπροσωπευτικό παράδειγμα προς αποφυγή οι οικολόγοι, σάπισε την Ακρόπολη, τσιμέντωσε το γιασεμί και την μπουκαβίλια, εξαφάνισε ελαιώνες, ρυάκια, πευκώνας που υπήρχαν από την αρχαιότητα, γειτονιές ολόκληρες που γέμισαν την παιδική μας ζωή, τα χελιδόνια μας εγκατέλειψαν, δεν ακούγεται πια το μαγγανοπήγαδο του περιβολάρη, ούτε το μελωδικό σφύριγμα του οτομοτρίς που άφηνε το χωριό μας την Αθήνα και ανηφόριζε ανάμεσα Πάρνηθα και Πεντέλη.

Μας θάψανε στο τσιμέντο. Κλεισμένοι στα τσιμεντένια κλουβιά μας, πλαδαροί καταναλωτές με πειραγμένα συκώτια και έντερα, υπναλέοι, κοιτάζουμε την τηλεόραση χαϊδεύοντας σκυλιά, γατιά, που τα υιοθετήσαμε για να τα κάνουμε κι αυτά δυστυχισμένα. Ο ένας πλάι στον άλλο, μα πάντα παράλληλοι και χωρίς ελπίδα κάποτε να συναντηθούμε, κοιτάμε την πόλη μας, εύπορη, από τράπεζες, μεγάλα καταστήματα, εργοστάσια και άλλα σουπερ μάρκετ. Μ' αυτόν τον τρόπο αυξήσαμε το εθνικό εισόδημα και μπήκαμε απ' τη μεγάλη πόρτα της καταναλωτικής κοινωνίας. Αλλά όσο και τούβλα να είμαστε στην οικονομία, όλοι μας ξέρουμε πως στο τέλος υπάρχει η σούμα και η απόσβεση.

Το κεφάλαιο αυτό που δημιουργήσαμε μπορεί να ξεχρεώσει την καταστροφή μιας Ακρόπολης, μιας Αθήνας, του Βόλου, της Θεσσαλονίκης, της Καβάλας, της Καστοριάς, των Ιωαννίνων, της Λάρισας, και θα μπορούσα έτσι μαζοχιστικά να απαριθμήσω όλες τις ελληνικές πόλεις, για να καταλήξω στα ψάρια της θάλασσας, στις παραλίες και στα νησιά του Αιγαίου.

Κάποτε ακούστηκε πως το νέφος είναι πολιτικό πρόβλημα. Και έτσι πρέπει να είναι, αφού δεν το γέννησε από μόνη της η φύση, αλλά αποτελεί αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας, αποτέλεσμα κι αυτή μιας τεχνολογικής επιλογής. Κι εδώ είναι που περιπλέκονται τα πράγματα. Γιατί αν η πολιτική τάξη ενός τόπου ελέγχει και οργανώνει την οικονομική δραστηριότητα θεσπίζοντας νόμους, αγνοεί τελείως, ή δεν ορίζει το τι είδους θα είναι αύριο η ενέργεια και η τεχνολογική εξέλιξη. Τουλάχιστον έτσι γινότανε μέχρι τώρα. Επομένως, το πρόβλημα είναι περισσότερο πολιτιστικό και λιγότερο πολιτικό. Που σημαίνει ότι η επιστήμη, με την τεχνολογία που έφερε, έχει μεγάλη ευθύνη για την καταστροφή του περιβάλλοντος. Ανάλογες ευθύνες έχει και η πολιτική που επέτρεψε την ανεξέλεγκτη εφαρμογή της νέας τεχνολογίας. Όμως στην Ελλάδα, η τεχνολογία εισάγεται από άλλες χώρες, και επομένως η ευθύνη της ανεξέλεγκτης εισαγωγής της είναι πολιτική.

Στην περίπτωση του τσιμέντου τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Είχαμε μια πόλη με ωραία νεοκλασικά σπίτια, με αυλές και μπαλκόνια, χωρισμένη σε γειτονιές όπου ο κάθε άνθρωπος γνώριζε το συνάνθρωπό του. Μια πόλη με κάμπο, γνωστό από την αρχαιότητα, και με εξοχές εξίσου γνωστές. Είχαμε μια θάλασσα, όχι μόνο για την ψυχαγωγία μας, αλλά και για τη διατροφή μας. Από κει οι αστακοί, τα μπαρμπούνια, τα κάθε είδους θαλασσινά. Και ξαφνικά, το περιβάλλον αυτό που μας το είχαν παραδώσει σχεδόν ανέπαφο οι αιώνες, θάφτηκε μέσα σε λίγα χρόνια στο τσιμέντο, χωρίς να φτάει αυτό το ίδιο το υλικό, αλλά η κακή και ανεξέλεγκτη χρησιμοποίησή του. Αν την Ακρόπολη αποτελούσαν ακαλαίσθητοι όγκοι μαρμάρων, δε θα είχε καμιά διαφορά απ' την οποιαδήποτε τσιμεντένια πολυκατοικία. Το τσιμέντο έγινε φασισμός από τη στιγμή που η ανοικοδόμηση της μεταπολεμικής Αθήνας δεν αντιμετοπίστηκε σα δημιουργία βασισμένη σε αισθητικούς και οικολογικούς νόμους, αλλά σαν εύκολη κερδοσκοπική επιχείρηση.

Είχα την ευτυχία να επισκεφτώ αυτό το καλοκαίρι δυο πανέμορφα σπίτια στη Νιό, ένα νησί που συνεχώς τσιμεντώνεται αφού τώρα και στα λαγκάδια της χτίζονται υπαίθριες ντισκοτέκ. Δυο σπίτια χτισμένα πέτρα με πέτρα, σε απόλυτη αρμονία με το βράχο, με την ξερολιθιά, με τα ξερόχορτα της παραγγελιάς. Χτισμένα από ντόπιους τεχνίτες, χωρίς παρδαλά χρώματα, με βεράντες που αποτελούν προέκταση των βράχων. Τα σπίτια αυτά, όχι μόνο δεν έχουν πισίνες, καλλωπιστικούς κήπους με εξωτικά φυτά, συστήματα αirkοντίσιον, αλλά ούτε ρεύμα ηλεκτρικό. Ο ήλιος χάνεται μέσα στο πέλαγο, το φως της ημέρας χαμηλώνει, και όταν σβήνουν τα χρώματα, ανάβουν οι λάμπες και τα κεριά. Καμιά ιδιαίτερη ποίηση, αλλά ατόφια η πρακτική της καθημερινής κυκλαδίτικης ζωής. Το μεσημέρι σκάει ο τζιτζίκας έξω, ο ήλιος καίει τη γη. Στα δωμάτια απολαμβάνεις το μεσημεριανό ύπνο κάτω απ' τη σκιά του ασβεστωμένου τοίχου. Απ' το μικρό παράθυρο, που αιώνες πείρας το έβαλαν στο σημείο που πρέπει, το μελτέμι στέλνει τη ζωογόνα δροσιά του. Ακούγονται τα κύματα, τα ζουζούνια της φύσης, νιώθεις την παρουσία της σάβρας, κι απ' το άλλο παράθυρο βλέπεις ένα κομμάτι γαλάζιο ουρανό. Ο ύπνος έρχεται τόσο γλυκός, τόσο ελαφρύς, η αναπνοή είναι ήσυχη, ο αέρας κατεβαίνει στα στήθια δροσιστικός. Τα όνειρα έρχονται χωρίς εφιάλτες, γεμάτα σειρήνες και πεντάμορφες νεράιδες του βυθού. Αυτά τα δυο σπίτια, και τσιμέντο έχουν μέσα τους, και αρχιτέκτονα, και πολιτικό μηχανικό. Αλλά και ένα ζωγράφο που λέγεται Γιάννης Γαϊτης, και που πάντρεψε τη φύση και την παράδοση με την μοντέρνα οικοδόμηση.

Για την κατεστραμμένη μας πόλη, που χτίστηκε από αδίστα-

κτους τεχνοεργολάβους, το συμπέρασμα βγαίνει μόνο του. Κανείς ζωγράφος, κανείς καλλιτέχνης, κανένας ευαίσθητος αρχιτέκτονας δε ρωτήθηκε πώς και πού θα μπει το τσιμέντο. Και η ωραία μας πόλη θάφτηκε.

Ποιος φταίει; Μήπως όλοι εμείς που κοιτάζουμε απ' τα διαμερίσματά μας το θέαμα, και βρίζουμε; Εμείς που θέλουμε δυο αυτοκίνητα, δυο τηλεοράσεις, δυο ψυγεία, δυο μπάνια, εμείς που κάναμε τον κήπο μας γκαράζ; Ούτε ο πόλεμος μας σώνει, ούτε ο σεισμός. Μόνο η θαρραλέα και πολυδάπανη απόφαση να διορθώσουμε ό,τι εμείς οι ίδιοι καταστρέψαμε. Αν πάρουμε όλη την ευθύνη επάνω μας και όλη την ενοχή, μόνο τότε θα μπορέσουμε ν' αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά το καρκίνωμα του τσιμεντοφασισμού. Πλάι στο νέο υπουργείο χωροταξίας, οικισμού και περιβάλλοντος θα πρέπει να ιδρυθεί ένα «Υπουργείο Κατεδαφίσεων». Το ένα θα γκρεμίζει, και το άλλο θα παίρνει δρακόντεια μέτρα για κάθε χτίσμα, για κάθε σπιθαμή γης, για κάθε δέντρο, για κάθε βράχο. Δρακόντεια μέτρα και ένα μόνο όπλο: Το πράσινο. Αυτό θα γκρεμίζει τον τσιμεντοφασισμό, αυτό θα διώξει το νέφος, αυτό θα φέρει τη γαλήνη στα παιδιά μας δίνοντάς τους χώρους ελεύθερους, πάρκα, παιδικές χαρές, πνευματικά κέντρα. Αυτό θα δώσει την αίσθηση σε όλους εμάς, ότι ζούμε στη γη των προγόνων μας, σε μια πόλη τόσο γλυκιά, τόσο αγαπημένη στον κόσμο όλο για τον πολιτισμό της, στη δική μας πόλη, στο χωριό μας την Αθήνα, και όχι σ' ένα στρατόπεδο, όμηροι ενός τεχνολογικού πολιτισμού και μιας κοινωνίας που αν δεν την κάνουμε πιο ανθρώπινη, πιο ειρηνική, στο τέλος θα μας στείλει το σύννεφο που φοβόμαστε, το νέφος με τη μοιραία δόση.

Μια φωνή απ' τον Καναδά: Λατινική Αμερική!

Μετάφραση: Ντίνος Σιώτης

Καναδάς. Μια χώρα υπό το μηδέν. Μια χώρα άσπρη το χειμώνα και πράσινη τον Ιούλιο. (Το ανέκδοτο ότι ο Καναδάς έχει δυο εποχές, χειμώνα και Ιούλιο, δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα).

Καναδάς. Μια χώρα μακρινή. Ίσως πέντε χιλιάδες μίλια από τη Λατινική Αμερική. Όμως η απόσταση μεταξύ Καναδά και Λατινικής Αμερικής δεν σκεπάζει το σφυγμό που χτυπάει δυνατά στις ανοιχτές φλέβες του λαού του Ελ Σαλβαντόρ, της Γουατεμάλας, της Χιλής.

Ένας Καναδός ποιητής, ο Dennis Gruending, (34 μόλις χρονών) έπειτα από ένα ταξίδι του σ' αυτές —και σε άλλες χώρες— της πολυβασανισμένης Νότιας και Κεντρικής Αμερικής, γύρισε στην πατρίδα του, τη Βόρεια Αμερική μ' ένα τετράδιο ποιήματα: LATIN AMERICAN POEMS. Οι ταξιδιωτικές του εντυπώσεις από ένα λαό που αγωνίζεται εδώ και δυο αιώνες για να απαλλαγεί από την καταπίεση, την εκμετάλλευση και τη μιζέρια.

Από καναδική ποίηση δεν έμαθα πολλά ακόμη. Υπάρχουν βέβαια οι «πολλοί γνωστοί» ποιητές που κινούνται στα επίπεδα των συναδέλφων τους των Ηνωμένων Πολιτειών. Όμως εμένα μου άρεσαν πιο πολύ οι άγνωστοι ποιητές που τους ανακάλυπτα σε περιοδικά και επιθεωρήσεις όχι και τόσο φημισμένα για τους συνεργάτες τους.

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Όπου να 'ναι η γυναίκα μου θα 'ρθει σπίτι το τσουχτερό κόκκινο του χειμώνα ψηλά στα μάγουλά της. Θα μ' αγκαλιάσει ενώ θα κάθομαι σ' αυτό το σκοτεινό και κοιλωτό δωμάτιο μπροστά σ' ένα μηχάνημα που δεν ενδίδει σε καμιά χαρά.

Διαβάσαμε τις εφημερίδες. Ξέραμε ότι στο Ρίο Σαμπάλ οι στρατιώτες πετάνε στον αέρα τα μωρά εξασκούμενοι στο σημάδι, στη Χιλή βάζουν υδροχυάνιο στο φαγητό των φυλακισμένων,

αλλά γι' αυτήν το να 'ναι πληροφορημένη δεν πάει να πει ότι γίνεται το ατέλειωτο μέτρημα των πτωμάτων. Εκείνη είναι που δίνει στο σπίτι ζωντάνια με φώτα και με κατσαρόλες που κλαγγίζουν.

Σήμερα, στεφανωμένη μεσ' την παγωνιά απ' την αναπνοή της καθάρισε το παχύ χιόνι από το πεζοδρόμιο, κουβέντιασε με το γείτονα για τον κήπο του άλλου καλοκαιριού.

DENNIS GRUENDING
Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΤΖΩΝ ΓΟΥΑΙΗΝ
ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΕΙΔΑΝ ΣΤΟ ΣΑΝΤΙΑΓΟ

Ο Στρατηγός Πινοςέ, πρόεδρος για όσο του καπνίσει, μιλάει για τον Τζων Γουαίην με μια φωνή σαν αμμοχάλικο που χύνεται απ' την ατσαλένια καρότσα μιας νταλίκας

Το πραγματικό όνομα του Τζων Γουαίην ήταν Μάριον Μόρρισον.

Τ' όνομα του Πινοςέ είναι Πινοςέ αλλά ο κόσμος τον φωνάζει χουάσο, που θα πει καουμπόης.

Έχει ένα άσπρο καπέλο φυλαγμένο σε μια ντουλάπα και το θαυμάζει κάθε Κυριακή.

Φοράει τ' αστέρια του στρατηγού και του στρατηγού τις ψηλές μπότες. Παινεύει τον Τζων Γουαίην όχι γιατί πήρε τρεις Λατινοαμερικάνες κι έμαθε πως να λέει χόμπρε, αλλά γιατί ήταν υπέρ της Τάξεως και του Νόμου, ένας αμύντορας του δυτικού πολιτισμού, λέει ο Χουάσο, ο ένας καουμπόης στον άλλο.

Ο Τζων Γουαίην

κρύβονταν πίσω απ' την κοιλιά του πεσμένου του αλόγου ρίχνοντας άσφαιρα Γουϊντσεστερ στους άγριους, ο Χουάσο υπογράφει με τα φουσσίγγια της πέννας του το διάταγμα ξεπουλώντας τη γη των Ινδιάνων Μαπούτσε.

Σαββατόβραδο στον κινηματογράφο κι ο Χουάσο κάθετα να χαζέφει Τζων Γουαίην που παίζει το στρατάρχη Ρούστερ Κόχμπερν ενώ λέει στον κακό εχθρό

ψηλά τα χέρια γιε της σκύλας.

Του δίνουν το βραβείο της Ακαδημίας. Το Κονγκρέσσο έφτιαξε ένα χρυσό μετάλλιο. Κάποιος σκάρωσε ένα αυτοκόλλητο που λέει

Ο ΘΕΟΣ ΝΑ ΣΩΣΕΙ ΤΟΝ ΤΖΩΝ ΓΟΥΑΙΗΝ.

Το μουστάκι του Χουάσο είναι στριφτό σαν ένα μαύρο δάχτυλο πάνω στ' αδύνατο πανωχείλι του:

Οι αντίπαλοι μας είναι τρελλοί
δεν θα τραγουδάγαν δίχως βασανιστήρια.

Ο Τζων Γουαίην γέμιζε τους κινηματογράφους, ο Χουάσο γέμισε το Στάδιο της Χιλής με φυλακισμένους, γέμισε τη σπηλιά στο Λονκουαίν με εξαχόσιους σκοτωμένους. Ο Τζων Γουαίην έβαζε κοκκινάδι στα μάγουλα, ο Πινοςέ είν' ένας γνήσιος καουμπόης.

Η Τατιάνα Γκρίτση - Μιλλιέξ
γράφει για την ποίηση του
Θανάση Κ. Κωσταβάρα:
«Ο Μουγκός τραγουδιστής»
και
«Συνοπτικός οδηγός 63-71»,
Θεμέλιο 1982.

καταθέσει όσα η μνήμη του, όσα η ευαισθησία του κρατάει, όσα φέρνει πάνω του, πάνω στις πληγές του, το ίδιο το σώμα του.

«Μα εγώ πρέπει μέσα απ' αυτά τα πρόσωπα να υπάρξω.

Μέσα απ' τα ακρωτηριασμένα λόγια μου να σωθώ. Μιλώντας για όλα εκείνα που είδα και κυρίως εκείνα που έζησα».

Ο Κωσταβάρας αυτοβιογραφείται μέσα απ' την ποίησή του, ανατρέχει στις μνήμες του, περνάει απ' τους χώρους που έζησε, που πόνεσε, που μάτωσε, που ονειρεύτηκε. Μα αν οι λεπτομέρειες, τα γεωγραφικά σημεία, τα γεγονότα αυτά καθαυτά, τον αφορούν προσωπικά, η εικόνα ωστόσο του αγωνιστή με τα φυσεκλίκια μας έρχεται από πολύ μακριά, απ' την κλεφτουριά κι ακόμα μακρύτερα, από τις ιστορίες και τους θρύλους του Έθνους. Κι αν ο θάνατος αποκαλείται σ' ένα του ποίημα «όμορφος» είναι γιατί από τότε ο θάνατος μέσα στον αγώνα δικαιώνεται με το επίθετο «ωραίος».

«Δεν αξιώθηκα έναν όμορφο θάνατο εκεί πάνω στο Πήλιο, τότε που δεκάξι χρονών παλικάρι ζωσμένος τα φυσεκλίκια, χτυπούσα και μάτωνα».

Αυτός ο «ωραίος» θάνατος όμως δεν αφορά μόνο τον ποιητή, δεν είναι προσωπικός του καημός και θέση, είναι στρατιές ολόκληρες που κάνανε την ίδια σκέψη και ευχηθήκανε να 'χανε βρει αυτόν τον «όμορφο» θάνατο. Πριν απ' την προδοσία, πριν απ' την έκπτωση, πριν από τη διάψευση, κι απ' την πίκρα της ήττας.

Μια τέτοια ποίηση, που γίνεται βίωμα σχεδόν καθολικό, γιατί δεν αρκείται στο να περιγράψει μόνο τα γεγονότα, αλλά λειτουργεί πέρα απ' αυτά, φτάνει στην ομολογία για να αποκαλύψει ομαδικές φοβίες, εφιάλτες και σπαραγμούς, γίνεται και είναι λαϊκή ποίηση, δημοτικό τραγούδι, κλείνοντας μέσα στη φωνή της τη μοίρα του Έθνους, την καθολική ψυχή και τα πάθη της.

Σαν το αγρίμι έζησα. Στηλώνοντας πάντα τ' αυτί μου. Αλλάζοντας πρόσωπο κι ό-

νομα ανάμεσα σε ντουφέκια, σίδερα και σκοινιά.

Μες σε πηγάδια ρίξαν τον ύπνο μου. Σκυλιά και σύρματα ξέσκι-σαν το κορμί μου. Δε μου άφησαν τίποτα. Τη σιωπή μου γλίτωσα μόνο...».

Όμως αυτή είναι η μία πλευρά της ποίησης του Κωσταβάρα, η άλλη ανήκει σε μια άλλη εξίσου καθοριστική και επώδυνη μοίρα. Θάλεγα πως στην επιλογή που μας παρουσιάζει από την προηγούμενη δουλειά του («Ο γυρισμός», 1963, «Κατάθεση», 1965, «Συμπληρώματα», 1969, «Δώδεκα ερωτικά», 1971) μαζί με τα ποιήματα του «Μουγκού τραγουδιστή», υπάρχουν τρεις άξονες που καθορίζουν το γενικό ποιητικό του στίγμα: η χαμένη επανάσταση, η αγωνία του ποιητή απέναντι στην ίδια την ποίηση και η άλλη, αυστηρή και εξίσου με τις άλλες απόλυτη εξάρτηση, ο έρωτας. Το υπόστρωμα είναι πάντα ο σπαραγμός.

Γιατί ο Κωσταβάρας δεν λυτρώνεται ούτε από την ποίηση, ούτε από το σπαραγμένο επαναστατικό βίωμα, ούτε από τον έρωτα, μα χτυπιέται, μονίμως, αλύτρωτος, γι' αυτό ίσως είναι και τόσο πολύμορφος, γιατί είναι ανικανοποίητος, γιατί ζητάει πάντα καινούργιους δρόμους, γι' αυτό είναι και δημιουργικός. Ακόμα και στον πεζό λόγο του και στο θέατρό του, βασανίζεται από τα ίδια θέματα, όμως η κάθε μορφή του παραχωρεί και άλλους τρόπους για να εκφραστεί, είτε μέσα από την ελλειπτική μορφή στο διήγημα, είτε μέσα από τη σάτιρα στο θέατρο, φωτίζοντας από άλλη, κάθε φορά, γωνία το θέμα του. Νομίζω πως απ' όλες αυτές τις μορφές, η μόνη που μπορεί να τον λυτρώσει είναι η ζωγραφική, (όπως πολλοί ποιητές και ο Κωσταβάρας ζωγραφίζει), γιατί είναι η μόνη που την κάνει ας πούμε ερασιτεχνικά, αφήνοντας ελεύθερο τον ψυχισμό του να ξεσπάσει σε ονειρικά σχήματα και υπερρεαλιστικές φόρμες, όπου όμως συνυπάρχουν φανταστικές τερατικές φιγούρες και άγιοι όχι μόνο από τη Χριστιανοσύνη, μα και από τον λαϊκό μύθο.

Είναι μια άλλη πλευρά αυτή, όπου διοχετεύονται άλλες καταστάσεις, άλλα όνειρα, άλλοι φόβοι, ανομολόγητοι, άλλες ασυνείδητες σκέψεις ακόμα.

«Γιατί η πιο πικρή πληγή είναι κρυφή. Δε φανερώνεται ούτε με την πληγή ούτε με το μαχαίρι. Ούτε με την ίδια την ποίηση ακόμα».

Αλλά ας ξανάρθουμε σ' αυτή «την ίδια» την ποίηση. Έγραφα

λίγο πιο πάνω πως την ποίηση του Κωσταβάρα την διατρέχουν παράλληλα ρεύματα, που θα τολμούσα να πω, πως όλα πηγάζουν από το χλωρό όραμα του έφηβου, που ξαφνικά βρίσκεται στα βουνά αρματωμένος και μεταξύ πια ονείρου και πραγματικότητας, καλείται να ζήσει, ή έστω φαντάζεται μέσα στην έξαψή του, πως καλείται να ζήσει τη ζωή ενός Οδυσσέα Ανδρούτσου ή την περηφάνεια ενός Αθανάσιου Διάκου, να βιώσει τη λέξη «ήρωας» που είχε μόλις μάθει στα μαθητικά θρανία, να ταυτιστεί, πολεμώντας, με τις μυθικές φιγούρες της Ιστορίας. Αργότερα, με τη διάλυση του αντάρτικου, με τον εμφύλιο, με τις καταδιώξεις και τις φυλακίσεις, θα πραγματοποιήσει και τη δική του ένταξη μέσα στις παλιές φωτογραφίες των Μακεδονομάχων ή των ανταρτών του ΕΛΑΣ, με τον Παύλο Μελά ή με τον Άρη, τότε καβάλα στο άσπρο του άλογο, τότε με το κεφάλι του μπηγμένο στο παλούκι και τα γένηια του ν' ανεμίζουν σαν ανεμοστρόβιλος. Περνώντας από το όραμα στον εφιάλτη, από τον ενθουσιασμό στην πίκρα, το χλωρό αγόρι θα αισθανθεί γέροντας που κουβαλάει την πρόσφατη Ιστορία στην πλάτη του. Όμως δε θα ξεχάσει, θα φέρνει μέσα του εκείνη την τραγική εμπειρία κι αυτή θα 'ναι που θα καθορίζει στο εξής για πάντα τη ζωή του, τη στάση του.

Όμως δε θα ξεχάσουμε. Δε θα μπορέσουμε να ξε-

χάσουμε. Γιατί δεν έχει τέλος μέσα μας εκείνη η μακρινή εποχή. Γιατί οι νεκροί δεν έχουν βρει ακόμα τον ύπνο τους...».

Ξέρει πάντως πως αυτό που κουβαλάει μέσα του δε μπορεί να εκφραστεί, γιατί ο πόνος μας είναι δικός μας, καταδικός μας και γιατί είναι τόσο μεγάλος που αγγίζει τα όρια του ανέκφραστου, γιατί η πίκρα είναι τόσο ασήκωτη, που δε μπορούν να τη σηκώσουν τα λόγια. Γιατί

«Ο πιο μεγάλος μας πόνος δε μιλιέται, δε γράφεται. Δε γρικιέται απ' τους άλλους».

Γυρίζει μέσα μας μόνο. Σαν το λιοντάρι. Μουγκρίζοντας. Τρώγοντας απ' τις σάρκες μας...».

Κι είναι αυτό το λιοντάρι το ακοίμητο, το απαιτητικό, που δεν ικανοποιείται με τίποτα, που υπάρχει πάντα μέσα του και τα ζητάει όλα, που στα ερωτικά του ποιήματα —τολμάω να πω από τα ωραιότερα ερωτικά ποιήματα στην παγκόσμια ανθολογία— γίνεται μια κραυγή περισσότερο από άγρια, γίνεται δαιμονική φύση που τον βασανίζει, τον κατατρώει λίγο λίγο ολόκληρο. Δεν αντέχω στον πεφασμό να παραθέσω

ένα από τα δώδεκα ερωτικά του που περιλαμβάνονται στο βιβλίο. Αν και όλα μαζί αποτελούν μια ενότητα. Παραθέτω λοιπόν το 8:

«Δε μένει άλλος χώρος να
βα δώσει
έξω από κείνον της παρα-
δοχής.
Να ζησει άλλη επίκληση.

Έρχεται ο άγγελος του
σκοτούς
ο δαίμονας της καταστροφής
ακούει το χτύπο της πληγής
καρφώνει τη ρομφαία μέσα
της:

Βγαίνουν άσπρα μεγάλα έν-
τομα
μαύρα λουλούδια σαρκοβόρα
πράσινα χνουδωτά ερπετά.

Αυτός κοιτάζει αδιάφορος.
Μετράει τα χρόνια που έ-
φυγαν.
θυμάται τα παλιά του χέρια
βλέπει τα χέρια της που χά-
νονται
(τα δάχτυλά της γίνονται
πουλιά).

Τα δάχτυλά της ξεκολλούν
τις σάρκες του.

Τόσο πολύ έχει γίνει αγνώρι-
στος;

Τα μάτια της
δεν τον θυμούνται πια».

Νομίζω πως η επιλογή που εν-
σωματώνεται μέσα στον τόμο,
πρέπει να έχει γίνει με πολύ μεγά-
λη αυστηρότητα και εξαντλητική
αυτοκριτική, έτσι που πουθενά
να μην παρουσιάζονται χάσμα-
τα, σ' αυτή τη διαδρομή, όπου τα
θέματα έρχονται κι επανέρχον-
ται, σαν τα μοτίβα ενός έργου
συμφωνικού, γιατί σε τελευταία
ανάλυση, οι πέντε συλλογές απο-
τελούν μια ενότητα μουσική και
θεματική, με εννορηστρομένα το
ίδιο πάθος, τον ίδιο καύμό, την ί-
δια μνήμη, έτσι που να μην ξεχω-
ρίζεις αν η κραυγή προέρχεται α-
πό το χώρο της τραγικής εμπει-
ρίας του αγώνα, της απαιτητικής
ποιητικής αναζήτησης ή του ερω-
τικού ολοκαυτώματος.

«Μη με ρωτάτε γιατί έρχομαι
κι επανέρχομαι.
Γιατί με βασανίζουν τα ίδια
θέματα πάντα

Στο βάθος δεν έκανα τίποτ'
άλλο παρά να μιλώ για το
αίμα μου.

Για τις μέρες που υπήρξαν τό-
σο θολές.

Για τις νύχτες τις τόσο τρομε-
ρές και απάνθρωπες...».

Έτσι, έχουμε μια συνέχεια και
μια συνέπεια, για να φτάσουμε
στα δεκαεφτά τραγούδια του
«μουγκού τραγουδιστή», όπου η
έκφραση φτάνει σε μια πυκνότη-
τα που αγγίζει τα όρια του τραγι-
κού και ο στίχος γίνεται τόσο λι-
τός και δεινός που ταυτίζεται

με το δημοτικό τραγούδι. Με την
ίδια πικρα, όπως σε κείνο, μα
την ίδια καθαρότητα, την ίδια πε-
ρηφάνεια, την ίδια αξιοπρέπεια:

Α, τι πικρή, τι μπάσταρδη ε-
ποχή για τους κατατρεγμέ-
νους

Γι' αυτούς που πέφτει ο δύ-
σκολος καιρός κι ο ανάπο-
δος χειμώνας.

Που σκοτεινιάζουν τα βουνά
και κλείνουν τα φαράγγια
και σταματούν τα ρέματα...»

Εικόνα και ρυθμός και κίνηση,
που γίνονται τότε τραγούδι της
τάβλας και τότε χορός τσάμι-
κος, με της τσαμπούννας τον ήχο,
αναβίωση της παιδικής μνήμης
του ποιητή από τα πανηγύρια της
ιδιαίτερης πατρίδας του, και πό-
τε μοιρολόι κι αντροκάλεσμα.

«Δε μένει άλλος δρόμος.
Με τα κοντά μαχαίρια τώρα.
Στα τυφλά.

Με τα κοντά μαχαίρια να ρι-
χτούμε, να τελειώνουμε».

Αυτή είναι η ποίηση του Κω-
σταβάρα. Λυπημένη, πικρή μα
συγχρόνως ηρωική και ασυμβί-
βαστη.

Θα 'θελα τώρα, τελειώνοντας,
σαν επικύρωση και επαλήθευση
αυτών που έγραψα, να παραθέσω
ένα ολόκληρο ποίημα, που θα
μπορούσε να είναι η συνισταμένη
του ποιητικού του έργου, με την
έκσταση, τη χαρά του έρωτα, τη
σύντομη πάντα χαρά του έρωτα,
τον εφιάλητη και την απελπισία
και την τύψη και το κάλεσμα του
σκοτωμένου συντρόφου, να δια-
δέχονται το ένα το άλλο, να συ-
νυπάρχουν, σαν να είναι αλλη-
λένδετα:

ΕΝ ΠΛΗΡΕΙ ΑΙΘΡΙΑ

Μέσα απ' τα έκθαμβά στήθη
σου

ορτανσίες ξεπηδούν και ξαν-
θά ηλιοτρόπια.

Ανασαιίνουν αλάτι οι ώμοι
σου.

Τα μαλλιά σου
λυτά πάνω στα πλυμένα βρά-
χια.

Και ξαφνικά
μαύρα σελάχια κολυμπούν
μέσα στα μάτια σου ανάστρο-
φα

μαύρα κορμιά πελεκημένα
και κάτω στα βαθιά νερά
μουγκρίζουν
σφαγμένα τα γελάδια.

Δεν έχει πια πηγάδια δροσε-
ρά.

Δεν έχει πια λημέρια απάτητα
μήτε κρυφά περάσματα.

Νικηφόρε

παλικάρα σκοτωμένε στα ει-
κοσιτρία σου χρόνια

λυπήσου με.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Πάρτυ στη Βουλιαγμένη, και πως βουλιάζει η θεωρία

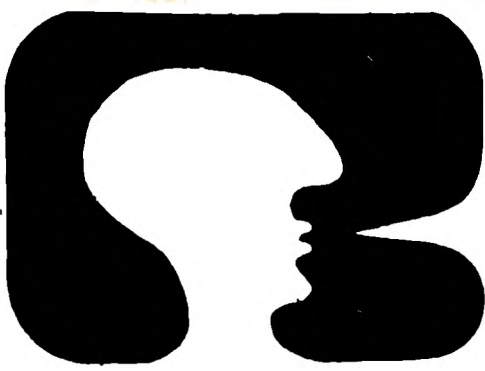
του Χρήστου Βακαλόπουλου

Κατά τη γνώμη μου τα τελευ-
ταία πετυχημένα πάρτυ έγιναν
στην Αθήνα προς το τέλος της
δεκαετίας του 60 και στη συνέ-
χεια ο «θεσμός» αυτός, αφού υ-
ποκλήθηκε στο ανερχόμενο ρεύ-
μα των ντισκοτέκ, ακολούθησε
κατά πόδας την πορεία του ροκ-
εντ-ρολ και μεταβλήθηκε σε σχό-
λιο του παρελθόντος του, μανιώ-
δες κυνήγι αναφορών και χαμέ-
νων συμπεριφορών, βασιλείο της
αμηχανίας. Τα μπαρ έδωσαν το
τελειωτικό χτύπημα σ' αυτή την
όμορφη ιστορία, τα μπαρ όπου
νομίζεις ότι βρίσκεσαι σ' ένα
πάρτυ που θα τελειώσει τα επό-
μενα πέντε λεπτά. Τελευταίο
στάδιο, τα «πάρτυ με θέμα» που
οργανώνουν οι μεγάλες ντισκο-
τέκ (ρωμαϊκές βραδιές, κτλ.) που
αποδεικνύουν ότι η αισθητικο-
ποίηση του αυθόρμητου αποτελεί
και την αναιρέσή του. Η μοναξιά
στις ντισκοτέκ είναι αφόρητη και
το μόνο που απομένει, είναι, σύμ-
φωνα με μια πετυχημένη διατύ-
πωση του Μίνου Αργυράκη, ένα
ατελείωτο φεστιβάλ σάρκας, μια
παρέλαση σωμάτων σε κατάστα-
ση απομόνωσης.

Ο Λουκιανός Κηλαηδόνης ορ-
γάνωσε μάλλον το 'Υστατο Πάρ-
τυ, αυτό που θα μάζεψε όλο τον
κόσμο, κλείνοντας μια για πάντα
το θέμα που άνοιξε χαρούμενα
μερικές δεκαετίες πριν. Γιατί βέ-
βαια οι εκδηλώσεις-μεγαθήρια,
κυρίως αυτές που οργανώνουν οι
έντεχνοι συνθέτες, λειτουργούν
σαν σφραγίδες ή σαν ταφόπε-
τρες, δεν επαναλαμβάνονται πο-
τέ με επιτυχία, με δυο λόγια προ-
σπαθούν να έχουν πάντα τον τε-
λευταίο λόγο. Έτσι, το Γούν-
τστοκ φάνταζε πάντα στα μάτια
μου σαν η κηδεία του ροκ μιας ο-
ρισμένης εποχής κι ο Μίκης Θεο-
δωράκης έχασε ένα μεγάλο μέ-
ρος του κοινού του στα στάδια.
Η Βουλιαγμένη φέτος κάπως έτσι
φαίνεται ότι λειτουργήσει και το
μύνημά της είναι ότι τα πάρτυ τε-
λείωσαν οριστικά, ότι χρειάζον-
ται οι εφημερίδες, το ραδιόφωνο,
η τηλεόραση και μπόλικη αφισ-
σοκόλληση, χρειάζεται γενικός
συναγερμός για να συγκεντρωθεί
κόσμος στην παραλία και να δια-
σκεδάσει. Το Τελευταίο Πάρτυ
λοιπόν είναι ένα γενικό προσκλη-
τήριο που καταργεί τις ατομικές
προσκλησεις και ταυτόχρονα δι-
νει και το τελειωτικό χτύπημα
στην ίδια την έννοια της πρό-
σκλησης: όταν όλοι είναι προ-
σκεκλημένοι, τότε μάλλον δεν
είναι κανείς, όπως και κανείς δεν

μπορεί πια να αναδειχθεί, να κλέ-
ψει την παράσταση, ακόμα κι οι
καλλιτέχνες παρεμβάλλουν φυ-
σικά εμπόδια ανάμεσα στους ε-
αυτούς τους και στο κοινό και δε
χρειάζεται να ακούγονται καν.
Σημασία έχει μόνο το ότι βρίσκε-
σαι εκεί που είναι όλοι οι άλλοι,
πολύ μικρή ανταμοιβή γι' αυτό το
θεμελιώδες αγαθό που εξασφάλι-
ζαν τα πραγματικά πάρτυ, την ε-
πικοινωνία μερικών συγκεκριμέ-
νων προσώπων.

Το ότι χρειάστηκε άλλωστε θε-
ωρητική κάλυψη, το ότι ο Γιώρ-
γος Βέλτσος ανέλαβε να υποστη-
ρίξει στην *Ελευθεροτυπία*
(27.7.83) «την πρώτη μαζική
μετα-πολιτική συγκέντρωση
στην Ελλάδα» τι άλλο σημαίνει
πέρα απ' το ότι υπάρχει μια αγω-
νία για την *αιμορραγία του περιε-
χομένου* που χαρακτηρίζει αυτές
τις εκδηλώσεις; Ένα πάρτυ που
χρειάζεται τη θεωρία όπως χρειά-
στηκε τη διαφήμιση δεν είναι ά-
ραγε μια χαμένη υπόθεση; Σαν
καλός (ή κακός) σημειολόγος ο
Γιώργος Βέλτσος θα έπρεπε να
είχε αναγνωρίσει στο εγχείρημα
του Κηλαηδόνη την *αναλογία* με
τα φεστιβάλ των νεολαιών, τις
γνωστές μεθόδους δημόσιας συ-
σπείρωσης που ισχύουν από τότε
που η Αθήνα κοιτάζε με δέος τον
εαυτό της και συμφιλιώθηκε, θέ-
λοντας και μη, με τη μαζικότη-
τα. Φαίνεται όμως ότι όπως η
Βουλιαγμένη λειτουργήσει σαν ο-
μοίωμα διαδήλωσης αδιασμένο
από νόημα, έτσι λειτουργεί και η
θεωρία, βουλιάζοντας όλο και
περισσότερο στην ιδιαίτερη («ι-
διωτική» θα έλεγε ο Γ. Βέλτσος)
θέση που της παραχώρησαν τα
κόμματα, στους βάλτους που υ-
πάρχουν κάπου στους πρόποδες
της εξουσίας. Σαν καλός (ή κα-
κός) κοινωνιολόγος ο Γ. Βέλτσος
θα έπρεπε να είχε μυριστεί από
καιρό ότι η ιδιωτική σφαίρα είναι
ένα γκέτο που απλώνεται σ' όλες
τις εκδηλώσεις της ζωής, ένα
γκέτο που έχει καταλάβει όλους
τους χώρους, μια φυλακή χωρίς
τείχη που υπάρχει παντού κι ότι η
πολιτική διευρύνει συνεχώς τα ό-
ρια αυτού του γκέτο. Θα έπρεπε
τέλος να είχε συλλάβει το πραγ-
ματικό νόημα της Βουλιαγμένης,
το ότι συμπληρώνει και δεν αντι-
στρατεύεται τη Βάρκιζα. Η μόνη
διαφορά αυτών των δύο περιο-
χών είναι ότι στην πρώτη σαράν-
τα χιλιάδες άτομα (κι όχι πρόσω-
πα) έζησαν μια κατάσταση που
αγνοούσε αλλά προετοίμασε σα-
φέστατα η δεύτερη.

ΣΤΡΑΤΟΣ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ «ΑΛΛΑΓΗ»

Πολλές εξαγγελίες για τον εκδημοκρατισμό του στρατού έγιναν και γίνονται καθημερινά, αλλά χωρίς τίποτε το ουσιαστικό να έχει αλλάξει όπως προκύπτει από τα γράμματα που ακολουθούν. Το ANTI έχει επισημάνει ορισμένα μικρά αλλά θετικά βήματα που έχει κάνει η κυβέρνηση, τα οποία όμως ή δεν ολοκληρώνονται ή μένουν σε επίπεδο διακηρύξεων και εξαγγελιών. Το πρόβλημα του εκδημοκρατισμού του στρατού βέβαια είναι και πολύπλοκο και απαιτεί λεπτούς χειρισμούς. Στο όνομα των δυσκολιών όμως, δεν δικαιολογείται η κυβερνητική ολιγωρία ούτε η καθυστέρηση στη λήψη ορισμένων μέτρων που είναι αναγκαία για την προώθηση και εφαρμογή μιας συγκεκριμένης

πολιτικής εκδημοκρατισμού.

Οι επιστολές που ακολουθούν είναι ενδεικτικές και για το κλίμα που επικρατεί στο στρατό, αλλά και για τις συνθήκες που ζουν οι στρατιώτες. Χαρακτηρίζει δε μια κατάσταση η οποία ούτε διαφοροποιείται από το παρελθόν, ούτε δημιουργεί συνθήκες για μια μελλοντική αντιμετώπιση και λήψη ουσιαστικών μέτρων με στόχο την επίλυση μιας σειράς προβλημάτων.

«ΤΥΦΛΗ ΚΑΙ ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΟΣ ΥΠΑΚΟΗ...»

● Τις συνθήκες διαβίωσης στο 9ο Σ.Π. στην Καλαμάτα και ιδιαίτερα τα προβλήματα των νεοσυλλέκτων θίγουν σε επιστολή τους στρατιώτες που υπηρετούν εκεί. Να τι αναφέρουν μεταξύ άλλων στο γράμμα τους:

Από την πρώτη στιγμή που παρουσιάστηκαμε, οι αξιωματικοί φρόντισαν να μας ξεκαθαρίσουν πως «πρέπει να προσαρμοστούμε» θέλουμε δε θέλουμε, γιατί αλλιώς δεν θα περάσουμε καθόλου «καλά», καθώς επίσης και ότι καθήκον μας είναι «η τυφή και απεριόριστος υπακοή και υποταγή στους ανωτέρους», ενώ οι χυδαιές βρισιές, τα ουρλιαχτά και οι απειλές των υπαξ/κών και των ρουφιάνων τους, μας έδιναν καλά να καταλάβουμε σε ποιά κα-

τάσταση πρέπει να «προσαρμοστούμε».

Το εξοντωτικό πρόγραμμα και ο φασιστικός στρατιωτικός καλονισμός (Σ.Κ), που καταπατάει ωμά τα πιο στοιχειώδη για την εποχή μας ανθρώπινα δικαιώματα των φαντάρων και παρέχει στους αξ/κούς όλη την ευχέρεια να τον καταπατάνε σε βάρος μας για να σπάσουν το ηθικό των φαντάρων και να εξευτελίσουν την προσωπικότητά τους, φαίνεται πως δεν καλύπτει την φασιστική νοοτροπία των «ανωτέρων μας», που συμπεριφέρεται απέναντί μας ακόμη πιο βάνουσα και αντιδραστικά απ' ό,τι προβλέπουν αυτά.

Έτσι, το ομαδικό και ατομικό εξευτελιστικό «καψόνι», και οι τιμωρίες και ποινές για αφορμές εντελώς ασήμαντες, η διεξαγωγή του μαθήματος το μεσημέρι κάτω απ' τον ήλιο (παρ' όλο που υπάρχουν χώροι με σκιά), η υποχρεωτική ορθοστασία κάτω απ' τον ήλιο «για τιμωρία» η... «σκληραγωγία», και ο κάθε είδους σωματικός και ψυχολογικός εξαναγκασμός, ακόμα και σε ώρες ανάπαυσης, είναι φαινόμενο συνηθισμένο και καθημερινό.

Το ίδιο συνηθισμένο φαινόμενο, είναι οι κάθε είδους απειλές (μέχρι και απειλές ξυλοδαρμού) προς τους φαντάρους, και ιδιαι-

τερα προς αυτούς που έχουν το θάρρος να υψώσουν τη φωνή τους και να διαμαρτυρηθούν ή να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους.

Και αφού συνεχίζουν αναφέροντας διάφορα περιστατικά για την καθημερινή ζωή στο στρατόπεδο τονίζουν χαρακτηριστικά για τις συνθήκες διαβίωσης:

Οι συνθήκες διαβίωσής μας εδώ, θυμίζουν συνθήκες κάτεργου, μεσαιωνικών φυλακών και εξορίας (και να σκεφτεί κανείς, ότι —όπως λένε οι αξιωματικοί— το κέντρο της Καλαμάτας θεωρείται το καλύτερο από πλευράς συνθηκών διαβίωσης των φαντάρων).

● Μια σειρά παρόμοια προβλήματα θίγουν και στρατιώτες που υπηρετούν στο στρατόπεδο Καρατάσιου Θεσ/κης. Να τι γράφουν μεταξύ άλλων στην επιστολή τους.

Η διαταγή του υπουργείου εθνικής άμυνας που καθόριζε σε πέντε πόντους το μέγεθος των μαλιών των στρατιωτών «υλοποιείται με 3μερες φυλακίσεις εφ' όσον το ανώτατο όριο ξεπερνά τους τρεις πόντους. Το δικαίωμα

Ένας διάλογος —όχι εσωτερικός

Η στήλη αυτή είναι καινούργια. Και το κείμενο ξαναγραμμένο πολλές φορές. Μπαίνει, παραχώνεται εδώ που αρμόζει: μαζί με τα γράμματα των φίλων μας.

Η στήλη μας προβληματίζει από καιρό· δηλαδή το εγχείρημα. Και η συζήτηση και ο προβληματισμός επανέρχονται. Και τώρα, ντάλα καλοκαίρι, όσοι περνάνε και όσοι σταματάνε —συνεργάτες ή φίλοι—πραξικοπηματικά «βγάζουν στον αέρα» τη στήλη. Ο «Ταχυδρόμος», είναι που μας έδωσε ξαφνικά την αφορμή, με την ειδησούλα του που σχολιάζουμε στη συνέχεια.

Η έκδοση αυτού του περιοδικού ξεκινά από αναφορές στο σημερινό κόσμο, τα αδιέξοδά του, την πρόκληση του υποκριτικού λόγου της εξουσίας, την αναζήτηση —και την υπεράσπιση— ιδεών που κακοποιούνται ή και μηδενίζονται.

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, δεκαπενταύγουστο, οι εφημερίδες είναι μπαγιατικές· χτεσινές, το ραδιόφωνο μεταδίδει τη λειτουργία, γιορτάζεται η μέρα των Ενόπλων Δυνάμεων, η Χιλή σφαγιάζεται, η Κεντρική Αμερική βράζει, το πυρηνικό παχνίδι δοκιμάζεται σε χάρτες και υπολογιστές, η ασφαλτος βάφεται στο αίμα από τα τροχαία.

Τα περιθώρια για ένα διάλογο —ή μονόλογο— εσωτερικό είναι απαγορευτικά: η ζωή σφύζει και πιέζει. Και μεις, λειτουργώντας κατά κάποιο τρόπο, σαν επαγγελματίες, με τα εφόδια που διαθέτουμε, γνωρίζουμε πως οφείλουμε να συντονι-

Ας είμαστε ρεαλιστάι... Δ

Νομίζω ότι ο τίτλος δεν είναι καλός. Δεν είναι ελκυστικός, δεν προκαλεί το ενδιαφέρον, δεν αντιστοιχεί στη σημασία του κειμένου —που μπορεί να βγαίνει σε «άσχετο» εποχή, δεν είναι όμως «άσχετο».

Αλλά ακόμα κι αν θεωρηθεί δημοσιογραφικά καλός, νομίζω ότι αντιφάσκει με το περιεχόμενο. Πώς μπορεί να απομυθοποιηθεί ο έντυπος λόγος αν δεν γίνει έντυπος ο εσωτερικός διάλογος αυτών που βρίσκονται πίσω από τα άρθρα; Άρα πρόκειται για διάλογο ΚΑΙ εσωτερικό, διάλογο μέσα και από μέσα προς τα έξω.

Το κείμενο μ' αρέσει, σε μερικά σημεία αφήνεται ελεύθερος πολύς συναισθηματισμός, αυτό όμως δεν μ' ενοχλεί. Η άρνηση της δημοσιογραφικής πληροφόρησης και γραφής απαιτεί ακριβώς —όχι μόνο να μπαίνει ψυχή στα γραφτά αλλά και να μην την καταπιέζουμε και να μην την αρνιόμαστε. Άλλωστε εξισορροπείται αυτό από άλλα κομμάτια του άρθρου.

Με το περιεχόμενο συμφωνώ. Ελπίζω να τα καταφέρουμε. Καλή μας τύχη. Z

ζόμεστε στους κοινούς μας ρυθμούς αλλά και με τους αναγνώστες μας.

Αυτά σαν κατάληξη και σαν «διακήρυξη».

...

Η στήλη αυτή θα μπορούσε να εγκαινιάσει μίαν άλλη στιγμή. Αποτελώντας όμως μια διακήρυξη αρχών και προθέσεων έχει τη θέση της και σε τούτο το τεύχος. «Επισημύεται» από κάποια εξωτερική αφορμή. Ποιά αφορμή; Η ειδηση του Ταχυδρόμου της 11/8/83:

Αυτό θα το ακούσετε αύριο...

ταχυδρόμος

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ μελετάται να γίνει το περιοδικό «Αντί», που διευθύνει ο κ. Χρ. Παπουτσάκης.

Η ειδηση λανθασμένη. Μήπως όμως έχει κάποια πραγματική βάση; Φυσικά και έχουμε πολλές φορές σκεφτεί —από την πρώτη κιόλας ώρα της επανέκδοσής του το 1974— το ANTI να βγαίνει κάθε βδομάδα.

Δύο θα ήταν οι προϋποθέσεις για το εγχείρημα:

Πρώτο ότι υπάρχει ανάγκη, γι' αυτό και δεύτερο ότι εμείς μπορούμε να φέρουμε το φόρτο της αυξημένης —και ποσοτικά έστω— δουλειάς.

Την πρώτη προϋπόθεση δεν την γνωρίζουμε. Αλλά για τη δεύτερη ξέρουμε τα όριά μας, μέχρι στιγμής. Θέλουμε να βγάλουμε ένα έν-

Το ANTI ζει σε μια διαρκή ατίφαση: προσπαθεί συνειδητά να μείνει έξω από τα παιχνίδια εξουσίας της πολιτικής, ενώ απ' τη άλλη μεριά είναι —όπως και κάθε πολιτικό έντυπο— υποχρεωμένο να κινηθεί σ' ένα πεδίο που ορίζεται απ' αυτά τα παιχνίδια (συμβιβασμοί, αποσιωπήσεις, εκλεκτικές προτιμήσεις, κτλ.).

Η ίδια η παρουσία του ANTI είναι μια σεμνή αμφισβήτηση και υπονόμευση αλλά κάποτε και νομιμοποίηση αυτών των εξουσιαστικών παιχνιδιών. Μια στήλη που θα κάνει τους αναγνώστες του ANTI κοινωνούς των εσωτερικών προβλημάτων και των διλημάτων που δημιουργούνται απ' αυτές τις αντιφάσεις, θα' ναι οπωσδήποτε ένα παράθυρο προς τον «ανοιχτό αέρα της ελευθερίας». Φτάνει να ξέρουμε απ' την αρχή πως τελικά κι αυτή η στήλη υπόκειται τελικά σε ανάλογους περιορισμούς, σ' αυτούς στους οποίους υπόκειται όλο το υπόλοιπο ANTI —άρα δεν μπορεί (δεν πρέπει) να είναι το αντιεξουσιαστικό άλλοθι ενός εξουσιαστικού έντυπου.

Αυτά, ελπίζοντας σε ένα κλίμα διαλόγου και κριτικής διάθεσης που δεν θα περιοριστεί μόνο στην στήλη, αλλά θα διαπερνά όλο το περιοδικό.

των οπλιτών για ελεύθερο χρόνο γ' απογεύματα και τα Σαββατοκύριακα «γίνεται σεβαστό» με επινοήσεις πρόσθετης εξουθενωτικής εργασίας. Με την απειλή πολυήμερης φυλάκισης εκδιώκεται κάθε δυνατότητα μελέτης επιστημονικού ή κοινωνικού εντύπου, κάθε συζήτηση και ενέργεια που «δεν θεμελιώνει» τάχα την «ενότητα και την πειθαρχία» του στρατεύματος. Η φυλάκιση, η κράτηση, το κόψιμο της άδειας ή της εξόδου είναι τα εργαλεία για την κατήχηση του οπλίτη στα «υψηλά νοήματα» και «ιδανικά» της «προσευχής», της «στρατιωτικής ιεραρχίας», του «στρατιωτικού όρκου».

Η κακόπιστη αντιγραφή της αμερικανικής εκπαιδευτικής μεθοδολογίας, η κυριαρχία της τυπολατρίας προς «τιμή και δόξα» της πειθαρχίας, η αφερέγγυα ιησουϊτική τεχνοκρατική προετοιμασία, αναπαράγονται στα πλαίσια ενός στρατού «βιτρίνας».

Οι συνθήκες διαβίωσης των οπλιτών είναι σοβαρά υποβαθμισμένες: Άθλιες εγκαταστάσεις υγιεινής, (τουαλέτες-λουτρά), ανεπαρκής ιατρική παρακολούθηση, κωμικοτραγική εξασφάλιση της θέρμανσης, (για τις 7 μονάδες του στρατοπέδου υπάρχει μια λόνιμα χαλασμένη πριονοκορδέ-

λα κι έτσι τα ξύλα για τις σόμπες κόβονται με τσεκούρια ή με βαρύτερα ξύλα!!!), ανυπαρξία υποδομών και χώρων για αξιοποίηση του περιορισμένου και τόσο πολύτιμου ελεύθερου χρόνου κτλ.

Η διοίκηση της μονάδας (με πρωτεργάτες το διοικητή (ΠΒ) ΧΧ τεθωρακισμένης μεραρχίας και το διοικητή μοίρας) λειτουργεί μ' ένα ρόλο που η συνθλιπτική του αντιδραστικότητα και αναχρονιστικότητα δημιουργεί προβλήματα και δυσχέρειες και σ' αυτούς ακόμα τους μόνιμους βαθμοφόρους.

Η παραπάνω έκρυθμη και τεταμένη κατάσταση της μοίρας οδηγεί πολλούς στρατιώτες σε απεγνωσμένες ατομικές λύσεις. Τα φαινόμενα οπλιτών που ζητούν αναβολή πολλαπλασιάζονται με γοργό ρυθμό.

Τα παραπάνω έρχονται να επιβεβαιώσουν ότι, 1,5 χρόνια δια-

κυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ και 9 χρόνια μετά την πτώση της χούντας τα στεγανά και η αντιδραστική δομή του στρατού παραμένουν άθικτα. Το αίτημα της Αλλαγής στο στρατό καλεί την κυβέρνηση να υπευθυνοποιηθεί μπροστά στις διαδικασίες που πρώτα πρώτα δραστηριοποιούν τη βάση του στρατεύματος και ευρύτερα τη λαϊκή πρωτοβουλία πάνω σε μια εθνικοανεξαρτησιακή αντιαυταρχική συμμετοχική κατεύθυνση.

Στρατιώτες 190 Α/Κ ΜΜ ΒΠ

● Από τη Σκύρο σε άλλο γράμμα Ομάδα Δημοκρατών Σμηνιτών αναφέρεται στις συνθήκες που επικρατούν εκεί και τονίζουν για το όλο κλίμα που επικρατεί στο στρατόπεδο τα ακόλουθα:

Εκείνο που καθημερινά εμείς αντιλαμβανόμαστε στο στρατόπεδο του απομονωμένου νησιού μας, είναι ότι πρέπει να σπάσουν τα στεγανά του στρατού απ' την υπόλοιπη κοινωνία και η καταπίεση και εκμετάλλευση του ένστολου πολίτη να γίνει υπόθεση του δημοκρατικού λαϊκού κινήματος.

Τα συνταγματικά μας δικαιώματα παραβιάζονται καθημερινά με το πρόσχημα ότι υπηρετούμε την πατρίδα, ότι άλλο φαντάρος

και άλλο πολίτης. Η εθνική ανεξαρτησία της χώρας μας δεν είναι δυνατόν να στηριχτεί σ' ένα στρατό που είναι δομημένος με φασιστικά πρότυπα.

Γι' αυτό είναι αναγκαία η πάλη για πολιτικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες στο στρατό, για κατάργηση των φυλακών, για 12μηνη θητεία, για σεβασμό της προσωπικότητας του φαντάρου και η συγκρότηση σε πανελλαδική κλίμακα επιτροπών στρατιωτών - ναυτών - σμηνιτών, για να συντονίσουν πιο αποτελεσματικά τον αγώνα μας και να αποκρούσουν τις προβοκάτσιες και συκοφαντίες για ανθελληνικά στοιχεία, πράχτορες των τούρκων κτλ.

ΟΜΑΔΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ ΣΜΗΝΙΤΩΝ ΣΚΥΡΟΥ

● Μας έχουν στείλει ακόμη μια σειρά από γράμματα φίλοι στρατιώτες, που αναφέρονται στις αυτοκτονίες και τη στράτευση στα 18. Ο περιορισμένος χώρος του περιοδικού, αλλά και το γεγονός ότι για τα ίδια θέματα δημοσιεύουμε επιστολές με παρόμοια επιχειρηματολογία σε προηγούμενα τεύχη του ANTI, μας οδηγεί στην ε-

τυπο που να το χαιρόμαστε. Κι αυτό απαιτεί πολλές δυνάμεις. Απαιτεί δουλειά ρουτίνας, ανιαρές επαφές και κουραστικές συζητήσεις, επίπονες καθημερινές δραστηριότητες που παγιδεύουν το όποιο κέφι μας εμπνέει.

Όταν λοιπόν νοιώσουμε τις δυνάμεις ικανές, θα ξανασκεφτούμε για όποια μεταβολή στο ρυθμό της έκδοσης, για μίαν άλλη έκδοση, ένα συμπόσιο, μίαν εκδήλωση ή μια γιορτή.

Εμείς πάντως ξαφνιαστήκαμε με την «αποκλειστική είδηση» του Ταχυδρόμου. Και, κάπου ενοχληθήκαμε:

Το ANTI σαν «είδηση» δεν μας ενδιαφέρει. Μας ενδιαφέρει, να αποτελούν ειδήσεις τα όσα γράφει. Η καταχώρηση για το ANTI σε στήλη κοσμικού ραφού το αναιρεί και αποτρέπει — με τα δικά μας τουλάχιστον κριτήρια — την τέλεια αποξένωση από τους εαυτούς μας, τη δουλειά μας, τους αναγνώστες μας.

Μας ενδιαφέρει το ANTI να κυκλοφορεί εφόσον ενεργοποιεί τους καταναλωτές-αναγνώστες του για όσα γράφει, για τη στάση του. Και η στήλη που εγκαινιάζουμε «εν σπουδή» στο τεύχος αυτό σκοπεύει να καταδείχνει κάτι που θεωρούμε ότι ενδιαφέρει τον αναγνώστη του: Το πως φτιάχνεται το περιοδικό, την διαδικασία παραγωγής του:

Ένα γράμμα, ένα κείμενο δικό μας που αμφισβητείται, ένα γεγονός που κακοποιείται από τις διαλασεις της δημοσιότητας, θα καταχωρούνται εδώ και θα παρουσιάζονται μέσα από τις διαφορετικές πτυχές των συνεργατών και των φίλων του ANTI: Από τον συντάκτη, τον διεκπεραιωτή, τον στοιχειοθέτη, τον τεχνικό της έκδοσης ή τον ιεραστικό, απ' τα γραφεία μας, αναγνώστη.

Επειδή ο αγώνας των απελευθερωτικών κινήσεων όλο και οξύνεται στις χώρες που ο ιμπεριαλισμός και οι ντόπιοι πράκτορές του αντιπαλεύουν το λαϊκό αίσθημα, αυτή η στήλη έρχεται να σταθεί πιστός συμπαραστάτης όλων των εξεγερμένων. Βέβαια, εκτός από τον καπιταλισμό... μάλιστα, το δεύτερο σκέλος είναι αυτό που μας νοιάζει. Ε, ως γράφουμε σε κάθε τεύχος την άποψή μας, με ορθοδοξία, ή με αρχαιότητες με φιλάθλους και οπαδούς, με ενοχές και ψυχανάληψη, με Αγγόλα ή χωρίς. Στο βαθμό βέβαια που χωρίς την κρίση του διεθνούς καπιταλισμού θα γίνει όπλο στα χέρια του εργάτη, οι θέσεις και οι ιδέες μας θα αντλούν το αγωνιστικό τους περιεχόμενο από τον φασμίντερ, τον Προυστ, τον Ντάνεφ και Ποπώφ τον Τέλμαν κι άλλους... — Θα βγουν οι αντιθέσεις προς τα έξω. Το παιχνίδι της εξουσίας είναι λεπτό και δύσκολο. Θα συμμετέχουμε με την όποια εντιμότητα μας διακρίνει (!)

Η στήλη αυτή καθώς λέγεται θα επιχειρήσει να γίνει «η ανατροπή της αυθεντίας του έντυπου λόγου, του δικού μας λόγου». Αυτό όμως προϋποθέτει ελευθερία απέναντι στα «κλίσε» πράγμα που αμφισβάλλων διαθέτουμε μετά από 11 χρόνια έντυπης ζωής. Ας είναι, τα «σαράντα» της στήλης θα το δείξουν. Οι προθέσεις πάντα αγνές μα... ή όπως λέμε «τα υλικά ήταν αγνά μα το σπιτάδο χάλασε» Η.

Εχω έναν σκέλος... κάνω μαντά!! Β.

Θα επιχειρήσει να γίνει η ανατροπή της αυθεντίας του έντυπου λόγου, του δικού μας λόγου.

Και αυτό θα γίνει αποφασιστικά γιατί απαιτείται μια «καθαρότητα βλέψεων» κι αυτή θαμπώθηκε πολλές φορές.

Θέλουμε μαζί με σας να προωθήσουμε το διάλογο, να ανατρέψουμε το λόγο της αυθεντίας, να αποκαλύπτουμε την υποκρισία που σκεπάζει, πολύ συχνά, ο πολιτικός λόγος. Αυτή η ιδέα θέλουμε να διατρέχει όλη την ύλη του περιοδικού.

Αλλά και μια εξήγηση:

Το ANTI πρέπει να διαβάζεται «ως συνήθως». Το περιοδικό θα το κρίνετε, θα το αποδέχεστε ή θα το απορρίπτετε από όλη την άλλη του ύλη. Η στήλη αυτή με κανένα τρόπο δεν θέλουμε να λειτουργεί σαν άλλο οι των όποιων ασυνειών, λαθών ή αδυναμιών μας συναντάτε στο σώμα αυτού του εντύπου.

...

Πιστεύουμε ότι πρέπει να επικοινωνούμε ουσιαστικά: και στις ιδέες αλλά και τους τρόπους παραγωγής των ιδεών. Αυτό μπορεί να αναιρέσει σε κάποιο βαθμό τις καταστολές, να αποκαλύπτει τους εμπαιγμούς των διαχειριστών της πολιτικής και κοινωνικής μας ζωής, τη ματαιότητα του έργου των τεχνοκρατών, τον ψυχαναγκασμό των φροδιστών.

Με τα καθαρά βλέμματα γίνονται ορατά τα τεκταινόμενα, το μωσαϊκό της εποχής μας συγκολλάται σε μίαν εικόνα πιο σαφή και μεις, μπορούμε τότε, να βιώνουμε πιο ανεκτά. Και θα αφήσουμε τότε στη μοναξιά τους τους εξουσιαστές, τους τεχνοκράτες και τους φροδιστές. Θα έχουμε κερδίσει τουλάχιστον τη χαρά της γνώσης. Α

Είναι εφικτό να γίνεται πάντα αυτό από μας τους ίδιους με ειλικρίνεια και εντιμότητα; Αν ξεπεράσουμε αυτό το σκόπελο, ε... πετύχαμε. Β'

Γνωρίζουμε από πριν την αδυναμία μας να άρουμε τα προβλήματα επικοινωνίας που καθορίζει η φύση του έντυπου λόγου: Εφ' όσον κατ' ανάγκην τα κείμενα φθάνουν στον αναγνώστη σε πλήρως διαμορφωμένη μορφή, η δικιά του συμμετοχή περιορίζεται στην κριτική κι όχι στην συμμετοχή, όπως θα θέλαμε. Δυνητικά αυτή η στήλη μπορεί να συντελέσει α) στην καλύτερη λειτουργία της κριτικής ανάμεσα στους συντάκτες των κειμένων β) σε μια απομυθοποίηση του έντυπου (πολιτικού) λόγου γ) στην καταδήλωση της ευαισθησίας μας για τον αναγκαστικά αυταρχικό ρόλο του συντάκτη;

Ωστόσο, οι βασικές επιφυλάξεις παραμένουν: Ως ποιο βαθμό τέτοια προβλήματα ενδιαφέρουν τους αναγνώστες του ANTI; Πόσο βαθιά μπορεί να προχωρεί κάθε φορά η αυτοκριτική και πόσο η δημοσιοποίησή της; Μήπως ξεκινάμε ένα παιχνίδι εκ των προτέρων χαμένο —κι όχι μόνο απ' τη δικιά μας αδυναμία; Ε.

πιλογή να μην δημοσιεύσουμε πά-
λι παραπλήσιες επιστολές ή επι-
στολές με το ίδιο περίπου περιε-
χόμενο. Σημειώνουμε πάντως τα
θέματα που θίγουν οι αναγνώστες
μας και ελπίζουμε να έχουμε σύν-
τομα νέα γράμματά τους με αφορ-
μή τα ίδια προβλήματα ή άλλα για
τα οποία ενδιαφέρονται.

• Ο αναγνώστης μας Γιώργος Ψ.
γράφει για την στράτευση στα 18.

• Ο Α.Κ. (ο φαντάρος), όπως υ-
πογράφει, σε αρκετά εκτεταμένη
επιστολή του γράφει για το πως
αντιμετωπίζει ο ίδιος το ερώτημα
«Γιατί αυτοκτονείς φαντάρε;» και
αναφέρεται στις αιτίες που οδη-
γούν, σύμφωνα με την άποψή του
στις αυτοκτονίες στρατιωτών.

• «Ναύτες άλλων αποβατηγών»
στο γράμμα τους αναφέρονται
στην περίπτωση της αυτοκτονίας
του ναύτη Δ. Μπόρση που υπηρε-
τούσε στο αποβατηγό «ΚΩΣ» και
συνέβη στις 16/1/83.

• «Ομάδα Πρωτοβουλίας 126
Σ.Μ.» σε παλαιότερο γράμμα
τους αναφέρονται στις συνθήκες
διαβίωσης στη μονάδα τους.

• Ομάδα στρατιωτών και υπα-
ξιωματικών του ΚΕΔΒ στο Χαϊ-
δάρι αναφέρονται στα πολιτικά,
και τις προσπάθειες να αποδυνα-
μωθεί η αντίστοιχη διαταγή του
Υπουργ. Εθν. Άμυνας.

• Ομάδα φαντάρων σε καταγγε-
λία της αναφέρονται στις συνθή-
κες που επικρατούν στο 576 Τ.Π.
Κέντρο Εκπαίδευσης νεοσυλλέ-
κτων που εδρεύει στο Άργος Ο-
ρεστικό και ειδικότερα στην αν-
τιδημοκρατική πρακτική ορισμέ-
νων αξιωματικών.

• Ο στρατιώτης Π.Δ. στο γράμ-
μα του αναφέρεται στις κλοπές
όπλων και θίγει ορισμένα θέματα
αδιαφορίας για την ασφάλεια του
πολεμικού υλικού.

• Στρατιώτης του 466 Τ.Δ.Β. α-
ναφέρεται στο γράμμα του σε πε-
ρίπτωση διακρίσεων που γίνεται
για, «φαντάρους που υπηρετούν
στον Έβρο και τα Νησιά» και άλ-
λους που υπηρετούν σε άλλες μο-
νάδες. «Ελληνόπουλα» χαρα-
κτηρίζονται οι πρώτοι, «ενώ ξε-
χνούν», γράφει ο στρατιώτης, ότι
«και μεις που είμαστε σε άλλες
μονάδες πριν είμαστε στα σύνορα
και δεν σταματήσαμε προφανώς
να είμαστε Ελληνόπουλα που υ-
πηρετούμε την πατρίδα».

• Τέλος σε μακροσκελή επιστο-
λή του σημνίτης αναφέρεται στις
συνθήκες που επικρατούν σε μο-
νάδα αεροπορίας στον Έβρο.
Γράφει χαρακτηριστικά, για τους
χειριστές ραντάρ και πως αντιμε-
τωπίζονται:

... Όμως σαν να μην έφταναν
όλα τα ξενύχτια και η κούραση
της σοβαρής δουλειάς τους τώρα
τελευταία τα πράγματα έχουν αλ-
λάξει κυριολεκτικά.

Από την πτέρυγα αεροπορικής
εκπαίδευσης (142 ΠΑΕ) που στε-
γάζεται στη Λάρισα υπάρχουνε
ρητές εντολές οι χειριστές να μην
απασχολούνται πουθενά αλλού
παρά μόνο στην επιστασία τους

κι αυτό λόγω της κούρασης και
της ευθύνης που έχουνε κατά την
εξάσκηση της. Στη μονάδα μας
ωστόσο οι κανόνες αυτοί δεν τη-
ρούνται από πρόσωπα που δεν α-
νήκουν στην ίδια με μας επιστα-
σία και που έπεισαν το διοικητή
να μας απασχολεί στις άλλες
δουλειές της μονάδας που δεν εί-
μαστε υπεύθυνοι. Μ' αυτό το τρό-
πο και τη δικαιολογία ότι οι χει-
ριστές δεν κάνουν τίποτα υπο-
σημαγός προϊστάμενος του γρα-
φείου αμύνης εισηγήθηκε και έ-
πεισε το διοικητή της μονάδας ο
οποίος είναι δύο βαθμούς ανώτε-
ρους του να απασχολεί τους χει-
ριστές αμέσως έπειτα από 36 ώ-
ρες σκληρής βάρδιας (7 το πρωί
έως 8 την άλλη μέρα το βράδυ) σε
σκοπιές με σκληρά νούμερα
(π.χ. 01.30.-04.00 το πρωί) ή σε
αγγareία μαγειριών και σκουπι-
διών ενώ συνέχεια ο ίδιος ο υπο-
σημαγός μας βάζει να σκάβου-
με τα χόρτα για να είναι καθαρή
δήθεν η μονάδα. Κατά τη διάρ-
κεια της οποιασδήποτε αγγα-
ρείας που ο ίδιος προϊσταται με
το πιο δυναστικό και τρομοκρα-
τικό τρόπο εκφράζεται ενάντια
των χειριστών. Δεν είναι σπάνιο
που πολλές φορές βλαστημάει
λες κι απευθύνεται σε υπηκόους
του)...

ΦΥΛΑΚΕΣ - ANTI ΚΑΙ ΘΗΤΕΙΑ

• Το κλίμα και τις συνθήκες
που επικρατούν σε μονάδες θίγει
η επιστολή που ακολουθεί. Να τι
μας γράφει μεταξύ άλλων ομάδα
φαντάρων της ΣΕΤΤΗΛ:

Αγαπητό ANTI

Τις τελευταίες μέρες είχαμε 2
περιστατικά μία απόπειρα αυτο-
κτονίας του συνάδελφου Τσα-
ρουχά στις 22/7/83, και ένα ισχυ-
ρό νευρικό κλονισμό του συνά-
δελφου Ψαλίδα, στις 20/7, και οι
δύο νοσηλεύονται στο 401Γ.Σ.Ν.
Όλα αυτά σαν αποτέλεσμα του
«στημένου σκηνικού» που επι-
κρατεί εδώ, και θα περιγράψουμε
πιο κάτω.

Αλλά ας αρχίσουμε απ' τις
πρώτες μέρες που μπαινεις σ' αυ-
τό το «μεγάλο σχολείο». Σε περι-
μένουν με ανοικτές αγκαλιές και
χαμόγελα, γιορτή για τους νεο-
συλλεκτους. Αλλά αυτά για την
πρώτη μέρα. Όμως η δομή, το
πρόγραμμα και η νοοτροπία των
αξιωματικών είναι «αφόρητη δυ-
σοσμία» όταν λόγω μαθημάτων
και χαμηλής βαθμολογίας κό-
βονται οι άδειές μας, οι έξοδοι
μας, δημιουργώντας μας τερά-
στια προβλήματα, όταν υπάρ-
χουν «λούκια» που περνάν καλά
και άλλοι που 'ναι ρημαγμένοι
στην υπηρεσία, όταν για το πα-
ραμικρό πέφτουν καμπάνες, ό-
ταν υπάρχει κυνήγι και δυσμέ-

νεια σε άτομα που τολμούν να
βγουν παραπονούμενοι, όταν τα
πάντα γίνονται έξω από σένα,
χωρίς δικαίωμα να μιλήσεις, ό-
ταν δεν έχεις διασκέδαση, όταν
σου απαγορεύουν ν' ακούς ράδιο
και να διαβάσεις οτιδήποτε, όταν
δεν έχει γυναίκα, όταν σε ξεκό-
βουν βίαια και ετσιθελικά απ' τη
ζωή για να μπεις στη λογική
τους.

Τότε είναι πολύ εύκολο να γί-
νονται αυτοκτονίες, και ηθικοί
αυτουργοί είναι όσοι προωθούν
και στηρίζουν αυτή την κατάστα-
ση. Θεωρούμε πολύ ψεύτικο το ό-
τι λοχαγοί μας ρωτούν αν έχουμε
προβλήματα, για να μας βοηθή-
σουν υποτίθεται, όταν είναι αυτοί
πριν, που κάνουν ό,τι πιο αισχρό
περνά απ' το χέρι τους. Είναι εί-
ρωνες και καριερίστες, φυσικά
δεν ξεγελούν κανένα.

Καλούμε τους συναδέλφους με
κάθε τρόπο να διαμαρτυρηθούν
για τη κατάσταση. Με γράμματα
στο τύπο, με αναφορές και ότι
άλλο νομίζουν καλύτερο.

Καλούμε το Υπουργείο και κά-
θε αρμόδιο να κάνει έλεγχο για
την απόπειρα αυτοκτονίας του
συνάδελφου Τσαρουχά γιατί εδώ
με το ζόρι πάνε να τον βγάλουν
«καψούρη».

Υ.Γ. Θα θέλαμε το «ANTI», να
ανοίξει μονόφυλλο για γράμματα
από φαντάρους για ένα λόγο πα-
ραπάνω: Οι φυλακές που 'χουν
πέσει στο στρατό για το διάβα-
σμα του «Αντί» υπολογίζονται σε
αρκετές θητείες.

ΟΜ. ΦΑΝΤΑΡΩΝ ΣΕΤΤΗΛ

ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ

• Για τις συνθήκες που επικρα-
τούν στην 126 Σ.Μ. μας γράφει ο-
μάδα πρωτοβουλίας εφέδρων.
Μεταξύ άλλων, απαράδεκτων
που ισχύουν εκεί και παραβιάζουν
το Σύνταγμα και τους νόμους, α-
ναφέρονται και στην πολιτική πε-
ριβολή η οποία ακόμη απαγορεύε-
ται. Επειδή, πέρα από το γεγονός
ότι τα πολιτικά στις εξόδους και
άδειες δεν επιτρέπονται στο σύνο-
λο του στρατού, υπάρχουν ορι-
σμένοι διοικητές μονάδων που
κάνουν κάθε τι που περνάει από
το χέρι τους να αχρηστεύσουν αυ-
τό το μέτρο, το Υπουργείο Εθνι-
κής Άμυνας πρέπει να ξεκαθαρί-
σει την κατάσταση. Γιατί αυτά
που ισχύουν σήμερα, ουσιαστικά
αποτελούν σ' αυτό το θέμα ημίμε-
τρα, που τελικά ευνοούν και τις
προσπάθειες να τεθεί σε αχρηστία
το μέτρο και βοηθάει τις απόψεις
αυτών που θέλουν να διατηρηθούν
οι αναχρονιστικές και αντιδημο-
κρατικές διατάξεις που καθορί-
ζουν τη ζωή των στρατιωτών. Ε-
κτός και εάν οι αρμόδιοι στην κυ-
βέρνηση επιθυμούν να συνεχίσουν
και σ' αυτό το θέμα τη γραμμή των
προκατόχων τους...

Αγαπητό ANTI

... Καθημερινά η ζωή μας εδώ
μέσα πηγαινεί από το κακό στο
χειρότερο. Ένα αβάσταχτο κλί-

μα τρομοκρατίας και χαφιεδι-
σμού έχει καταφέρει να επιβάλει
ο διοικητής της 126 Σμηναρχίας
Μάχης. Καλεί στο γραφείο του α-
πειλεί και τρομοκρατεί συνάδελ-
φους ότι θα τους αφανίσει, κατα-
λογίζοντάς τους «παραπτώμα-
τα» που δεν έχουν διαπράξει. Α-
προκάλυπτα ομολογεί ότι μπορεί
να ελέγχει κάθε μας κίνηση μέσα
και έξω από το στρατόπεδο. Με
βάση τις πληροφορίες που του
παρέχουν οι λογής λογής χαφιέ-
δες του, τιμωρεί δίχως ίχνος κα-
τανόησης των προβλημάτων
μας. Η μόνη συνταγή του: Φυ-
λακή, φυλακή, φυλακή. Δέκα, εί-
κοσι, σαράντα μέρες, πειθαρχείο.
Δεν διστάζει να απειλεί συ-
νάδελφους «αν δεν καθήσουν κα-
λά» να τους καταστρέψει για όλη
τους τη ζωή, να μην μπορούν να
βρουν δουλειά πουθενά. Κατά
τη γνώμη του ο στρατός είναι ένα
απέραντο σωφρονιστήριο όπου
—με φυλακές και πειθαρχία—
φτιάχνονται σωστοί στρατιώτες
και άνθρωποι!!! Αυτά είναι δικά
του λόγια που συνηθίσαμε να τ'
ακούμε στις καθιερωμένες επιθε-
ωρήσεις κάθε Παρασκευής. Έ-
φτασε δε στο σημείο πριν λίγο
καιρό, φανερά μεθυσμένος, να
δείρει σμηνίτη χτυπώντας το κε-
φάλι του σε μεταλική ντουλάπα
μέσα στο θάλαμό του.

Νοιώθουμε την ανάγκη και νο-
μίζουμε ότι είμαστε υποχρεωμέ-
νοι να καταγγείλουμε τη διοίκη-
ση της 126 Σ.Μ., γιατί δείχνει,
πολλαπλά, περιφρόνηση στις υ-
πάρχουσες διατάξεις και στις
νέες διαταγές που κυκλοφορεί το
Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.
Συγκεκριμένα ποτέ δεν εφαρμό-
στηκε η διαταγή για τις μεταθέ-
σεις στρατεύσιμων που υπηρε-
τούν μακριά από τον τόπο κατα-
γωγής τους, και υπηρετούμε εδώ
στο Ηράκλειο της Κρήτης παιδιά
από το Διδυμότειχο, την Ξάνθη,
τη Χαλκιδική, τη Φλώρινα, τα
Γιάννενα, την Καρδίτσα, την Πά-
τρα, την Κόρινθο... Μάλιστα αι-
τήσεις συναδέλφων που ζητού-
σαν μετάθεση σχίστηκαν και ε-
ξαφανίστηκαν, και ποτέ δεν φύ-
γανε από το 1ο επιτελικό γραφείο
της 126 Σ.Μ.

Στη δική μας μονάδα η διατα-
γή που επιτρέπει τα πολιτικά μέ-
σα στους στρατώνες δεν έχει έλ-
θει ακόμα, τέσσερις μήνες μετά
τη δημοσίευσή της!!! Τελευταία
ο διοικητής της μονάδας έχει ξα-
μολυθεί, προσωπικά ο ίδιος, σ' έ-
να εξονυχιστικό έλεγχο για την
ανακάλυψη πολιτικών ρούχων
μέσα στις ντουλάπες των σμηνι-
τών. Πρόσφατα δε τιμώρησε με
δέκα μέρες φυλακή συνάδελφο
γιατί του «κάρφωσαν» τα παιδιά
του Α2 ότι είχε μπει στη μονάδα
με πολιτικά ρούχα. Από την άλ-
λη όμως συγγενικό του πρόσωπο
που υπηρετεί στη μονάδα μας, έ-
χει την άνεση και το πλεονέκτη-
μα να μπεινοβγαίνει στην 126 φο-
ρώντας πολιτικά ρούχα ανενό-
χλητος...

Και τελειώνοντας καταλήγουν ως εξής:

Είμαστε εμείς οι σημερινοί στρατιώτες, αυριανοί πολίτες της χώρας αυτής. Δε θέλουμε και δεν επιτρέπουμε να καταστρέψουν τη ζωή μας, δε θέλουμε να βγούμε αύριο στην κοινωνία τραυματισμένοι ανεπανόρθωτα ψυχικά και σωματικά

Ομάδα Πρωτοβουλίας εφέδρων της 126 Σ.Μ.

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ...

● Δημοσιεύουμε το παρακάτω γράμμα χαρακτηριστικό για την συμπεριφορά και τον σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια οριζμένων αξιωματικών...

Κύριε Διευθυντά

Επειδή πολλή κουβέντα γίνεται για το στρατό και τη νοοτροπία που επικρατεί σ' αυτό, θέλω να σας αναφέρω ένα περιστατικό που εικονογραφεί κάπως την κατάσταση.

Στο μεσημβρινό προσκλητήριο της 4.7.83 στο Λόχο Διοικήσεως του 304 ΠΕΒ (στρατιωτικό εργοστάσιο αρμάτων, Βελεστίνο Βόλου) ο ταγματάρχης Πασχαλίδης Δημήτριος με αφορμή ένα μικρό παράπτωμα (γραψίματα στις σκοπιές) απείλησε να στήσει τους στρατιώτες του στον τοίχο και να τους πυροβολεί με το Μ1 για να τους βλέπει να «χοροπηδάνε σαν τα κατσίκια» προσπαθώντας να αποφύγουν τις σφαιρές... Αποκάλεσε τους στρατιώτες του «εγκληματίες και οργανωμένες συμμορίες», είπε δε πως ο στρατός χάλασε από τότε που καταργήθηκε το ξύλο, γιατί ο έλληνας στρατιώτης μόνο το ξύλο φοβάται. Απείλησε πως θα κλείσει στο γραφείο του «για να μην υπάρχουν και μάρτυρες» και θα πιάσει στο ξύλο όσους κάνουν παραπτώματα... και πάρα πολλά άλλα ανάλογα.

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο παραπάνω αξιωματικός απειλεί, μάλλει εναντίον και εξευτελίζει τους στρατιώτες της μονάδας του, πέρα από την ανοιχτή φασιστική προπαγάνδα που κάνει. Και ερωτάται κανείς, τι γυρεύουν έτοιμοι αξιωματικοί σε τόσο κρίσιμα πόστα όπως αυτά της πολεμικής βιομηχανίας.

Σημειωτέον πως το εργοστάσιο εκτελεί σημαντικό έργο στην ανακατασκευή και τον εκσυγχρονισμό των αρμάτων και πραγματικά θωρακίζει την χώρα. Έργο όμως που πέφτει στους ώμους των στρατιωτών, που πέρα από τα καθαρά στρατιωτικά τους καθήκοντα πρέπει τα πρωινά να συμμετέχουν στην παραγωγή, ακόμα και τα Σάββατα. Και το ευχαριστώ είναι οι απειλές των φασιστών πως «θα τους στήσουν στον τοίχο» και οι σωματικές ποινές. Γιατί;

Με φιλικούς χαιρετισμούς
ένας στρατιώτης του ΒΟΥΠΕΒ

ΣΤΡΑΤΟΣ - ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΦΟΠΛΙΣΜΟΣ

● Με αφορμή την σχετική ειδησεογραφία για μελλοντική στράτευση και των γυναικών, ο αναγνώστης μας Δημ. Μηλίσης διατυπώνει ένα ερώτημα για ένα επιχείρημα που γράφτηκε και αναπύχθηκε εναντίον του μέτρου:

Αγαπητό ANTI

Δεν θα κάνω κατάχρηση της φιλοξενίας σου. Θέλω μόνο να πω λίγα λόγια σχετικά με κάποιο επιχείρημα που χρησιμοποιήθηκε κατά της υποχρεωτικής στράτευσης των γυναικών.

«Σήμερα παλεύουμε για Ειρήνη, Ύφεση, Αφοπλισμό» πως δικαιολογείται και ποιο σκοπό εξυπηρετεί η υποχρεωτική στράτευση των γυναικών;». Εγώ θέλω να ρωτήσω: «Με τους παραπάνω ε-

πιδωκόμενους σκοπούς σα δεδομένο γιατί να δικαιολογείται η στράτευση των ανδρών;».

Δεν είμαι υπέρμαχος της στράτευσης κανενός φύλου. Δεν αγαπώ κανένα στρατό. Επιθυμώ, όμως, να μου εξηγήσουν οι φίλες που προέβαλαν το επιχείρημα, το εξής απλό: «Η Ειρήνη είναι αγαθό για χρήση και κάρπωση μόνο μέρους του συνόλου;».

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Δημήτρης Σ. Μηλίσης
Νιούρου 23 Κερατσίνι

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗΣ

● Προβλήματα των ελλήνων φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό με την αναβολή στράτευσης, την αντιμετώπισή τους

από την κυβέρνηση και τους μέχρι τώρα χειρισμούς του θέματος από τους αρμόδιους θίγουν οι δύο επιστολές που δημοσιεύουμε.

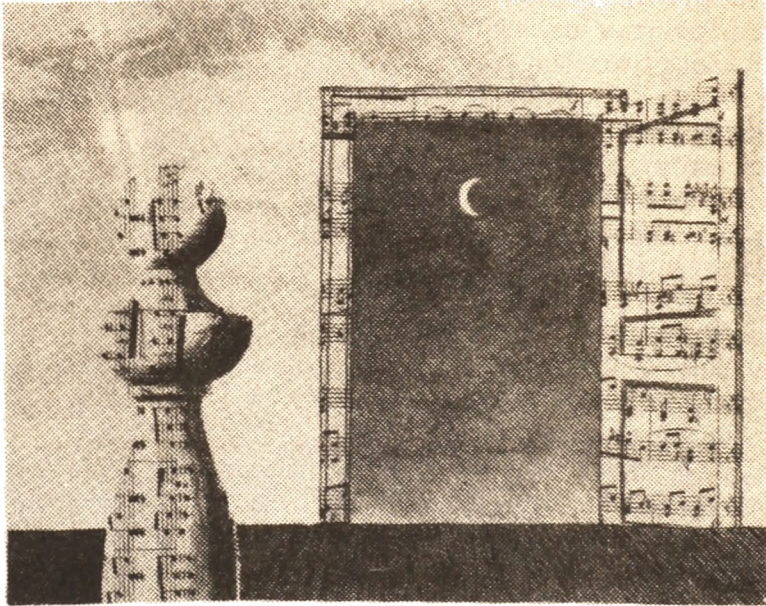
● Η πρώτη είναι από το Δημοκρατικό Σύλλογο Ελλήνων φοιτητών Πάδοβας «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΛΗΝΟΣ»:

Μια από τις πολλές συνέπειες της μακρόχρονης κυβερνητικής ασυδοσίας των κυβερνήσεων της Δεξιάς είναι και η σημερινή κατάσταση της φοιτητικής μετανάστευσης. Είναι γεγονός ότι η τελευταία και τα προβλήματα που προέρχονται απ' αυτή οφείλονται πρώτα και κύρια στις πολιτικοοικονομικές συνθήκες της χώρας μας. Η φοιτητική μετανάστευση είναι κατά τη γνώμη μας αποτέλεσμα συγκεκρι-

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΗΣ ΥΛΗΣ
ΠΑΡΞΕΝΕΣ ΜΕΡΕΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 2ο
ΤΕΥΧΟΣ
Μουσική * κινηματογράφος
* ποίηση (:)
Άρθρα για: στρατό * drugs
συνέντευξη: (reep records)
ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ
ΜΕΡΙΚΑ ΦΙΛΕΥΣΠΛΑΧΝΑ
ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

ΟΥΪΛΙΑΜ ΜΠΑΡΟΥΖ
Βιβλός των Ασσανπνών
●
ΠΕΤΡΟΥ ΑΡΣΙΝΩΦ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ
ΜΑΧΝΟΒΙΤΙΚΟΥ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ
Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
Μεταποίηση ύλικων
"Αντεια Φραντζή

Μπαρμπουνάκης

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ
Ζωοδ. Πηγής 17, 36.39.980
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ
ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΣΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60,
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

μενης πολιτικής επιλογής του κεφαλαίου, που σύμφωνα πάντα με τις ανάγκες του, αυξομειώνει τον αριθμό των εισαγομένων στα ελληνικά Α.Ε.Ι., με αποτέλεσμα μια σειρά φοιτητών κάθε χρόνο να αναζητά δικαίωμα σπουδών στο εξωτερικό.

Εμείς οι φοιτητές εξωτερικού εκτός από τις απαιτήσεις που δημιουργεί το υψηλό επίπεδο των σχολών μας, και εκτός από τις κοινωνικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε στο εξωτερικό, έχουμε και μια σειρά προβλήματα που μας απασχολούν από τα οποία τα κυριώτερα είναι:

- 1) Το θέμα της παράτασης της αναβολής στράτευσης λόγω σπουδών.
- 2) Η ανανέωση του διαβατηρίου μας, στοιχείου απαραίτητου για την έκδοση άδειας παραμονής, για την ιατροφαρμακευτική μας περιθαλψη και τη νομική μας κάλυψη, απέναντι στις αρχές της χώρας, στην οποία σπουδάζουμε.

Πέρσι μετά την κυβερνητική αλλαγή η κυβέρνηση ήρθε να δώσει παράταση αναβολής στράτευσης σε αυτούς που είχαν κηρυχτεί ανυπόταχτοι στις 31/12/81. Αλλά όμως περιέργως η παράταση δεν ήταν ίση για όλους. Για άλλους ήταν δυο χρόνια και για άλλους ένας χρόνος. Οι λόγοι αυτής της ανισότητας παραμένουν ακόμη ανεξήγητοι, παρ' όλες τις προσπάθειές μας. Εξάλλου, μια σειρά συνάδελφοί μας βρίσκονται κι εφέτος ανυπόταχτοι, άσχετα από το πότε άρchiσαν τις σπουδές τους, η αναβολή των οποίων έληγε στις 31/12/82, και αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι περισυνόι ανυπόταχτοι, προβλήματα που είδε και κατανόησε στα λόγια η ίδια η κυβέρνηση διά του στόματος του Πρωθυπουργού και Υπουργού Αμυνας.

Για όλους αυτούς τους ανωτέρω λόγους ΖΗΤΑΜΕ: Παράταση της αναβολής μας, κάνοντας χρήση του ίδιου δικαιώματος που αναγνώρισε η ίδια η κυβέρνηση, στους περσινούς ανυπόταχτους συναδέλφους.

Εδώ ερχόμαστε να σημειώσουμε ότι συνάδελφοι των οποίων η αναβολή είχε λήξει πριν 4-5 χρόνια, σήμερα βρίσκονται νομίμως εκτός στρατεύματος, σε αντίθεση με συναδέλφους πολύ μικρότερους στην ηλικία που έχουν κηρυχτεί ανυπόταχτοι, με όλες τις συνέπειες που συνεπάγεται μια τέτοια πράξη.

Όσον αφορά το θέμα των ληγμένων διαβατηρίων, είναι αδιανόητο να υπάρχουν έλληνες πολίτες στο εξωτερικό με ληγμένα διαβατήρια πράγμα που έχει σαν συνέπεια να μην υπάρχει γι' αυτούς καμιά νομική και κοινωνική κάλυψη.

Ως εκ τούτου έλληνες δημοκράτες να ζουν σήμερα σε συνθήκες παρανομίας όσον αφορά τη χώρα στην οποία διαβιούν με όλες τις συνέπειες μιας τέτοιας κατάστασης.

Για όλους αυτούς τους λόγους και σύμφωνα με τους κανονισμούς της ΕΟΚ. ΖΗΤΑΜΕ:

Πενταετές διαβατήριο ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή όχι αναβολής.

Εμείς οι έλληνες φοιτητές εξωτερικού πιστεύουμε ότι στις δυσκολίες που παρουσιάζονται λόγω της υψηλής πανεπιστημιακής στάθμης των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Ευρώπης, δεν πρέπει να προστίθενται κι άλλες δυσκολίες από πλευράς του ελληνικού κράτους, σαν κι αυτές που προαναφέραμε, τις οποίες μια δημοκρατική κυβέρνηση πρέπει να εξετάσει και επιλύσει.

Ο πρόεδρος ο γραμματέας

- Την δεύτερη, με την μορφή «ανοικτής επιστολής» στον πρωθυπουργό, το Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας και το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς, μας την έστειλε ο αναγνώστης μας Διον. Κλαδάς από το Βερολίνο.

Όπως είναι ήδη γνωστό, η κυβέρνηση αναγνωρίζοντας τις πρόσθετες δυσκολίες που επιφέρει το τέλος του ορίου αναβολής της στρατιωτικής θητείας σε μεγάλο αριθμό σπουδαστών και εν όψει της μεγάλης για την χώρα μας σήμερα αναγκαιότητας για την δημιουργία ενός καταρτισμένου επιστημονικού δυναμικού εθέσπισε μέτρο με βάση την απόφαση Φ420/1/1/Σ της 11.12.81 και των συμπληρώσεών της, υπογραμμένων από τον υφυπουργό Εθν. Άμυνας Α. Δροσογιάννη, με το οποίο εχορηγείτο αναβολή στους σπουδάζοντες μέχρι το τέλος των σπουδών τους.

Πιστεύοντας και εμείς λοιπόν στην ισοπολιτεία, αφού διαβάσαμε τον νόμο, πήγαμε στα αντίστοιχα στρατολογικά γραφεία, να ζητήσουμε την χρήση των δικαιωμάτων που μας παρείχε η πολιτεία. Αφού δεν στάθηκε δυνατό σε τρεις κατά σειρά διαφορετικές περιόδους να υποβάλουμε τις αιτήσεις μας για το παραπάνω, πληροφορηθήκαμε με μεγάλη μας κατάπληξη την τελευταία φορά (μόλις πριν από μια βδομάδα) ότι πριν από λίγες μέρες ήρθε προφορική (!) εντολή να μη χορηγούνται πλέον τέτοιου είδους αναβολές.

Και ερωτούμε από της θέσεως αυτής σαν πολίτες κράτους που έχει Σύνταγμα, Νομοθεσία και Κοινοβούλιο:

Για ποιό λόγο δεν μας χορηγήθηκε ήδη κατά την πρώτη μας προσπάθεια η δικαιούμενη και βάσει της υπουργικής απόφασης κατοχυρωμένη αναβολή και έ-

πρεπε να παρουσιασθούμε τρεις φορές, για να πληροφορηθούμε την προ ημερών προφορική αναιρεσή της;

Από πότε αποφάσισαν οι κρατικές υπηρεσίες να μην επεξεργάζονται και απορρίπτουν δικαιολογημένα αιτήσεις των πολιτών, αλλά να αρκούνται σε μια μη αποδοχή τους;

Από πότε η διοικητική πράξη στηρίζεται σε προφορικές εντολές (κατά λέξη έκφραση στρατολόγου) και όχι σε γραπτές αποφάσεις που έχουν βάση τους νόμους του ελληνικού κράτους;

Με βάση ποιά κριτήρια επιλογής δίνεται τη μια το δικαίωμα σε άλλους να σπουδάζουν μέχρι τα 35, ενώ υποχρεούνται την άλλη νέοι να διαλέξουν μεταξύ παρανομίας και μη περάττωσης των σπουδών τους;

Ποιός είναι ο κοινοβουλευτικός έλεγχος και ποιός ο διοικητικός έλεγχος, αλλά και ποιός ο έλεγχος της λαϊκής κυριαρχίας των ψηφοφόρων απέναντι σε κρατικούς υπαλλήλους; Έτσι λοιπόν θα θεμελιωθεί η αξιοκρατία;

Η μήπως έτσι θα μπουνε οι επιστημονικές βάσεις για την τεχνολογική ανάπτυξη της χώρας μας;

Με τις θερμότερες εκ των προτέρων ευχαριστίες μας για την δημοσίευση των παραπάνω διατελούμε

Βερολίνο, 13.12.82 .

- Τέλος για το ίδιο θέμα και τα προβλήματα των ανυπότακτων πήραμε επιστολές από τον Ελληνικό Φοιτητικό Σύλλογο Καρλσρούης και την Επιτροπή για τον Στρατό του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών Δ. Βερολίνου.

ΕΥΘΥΝΕΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ

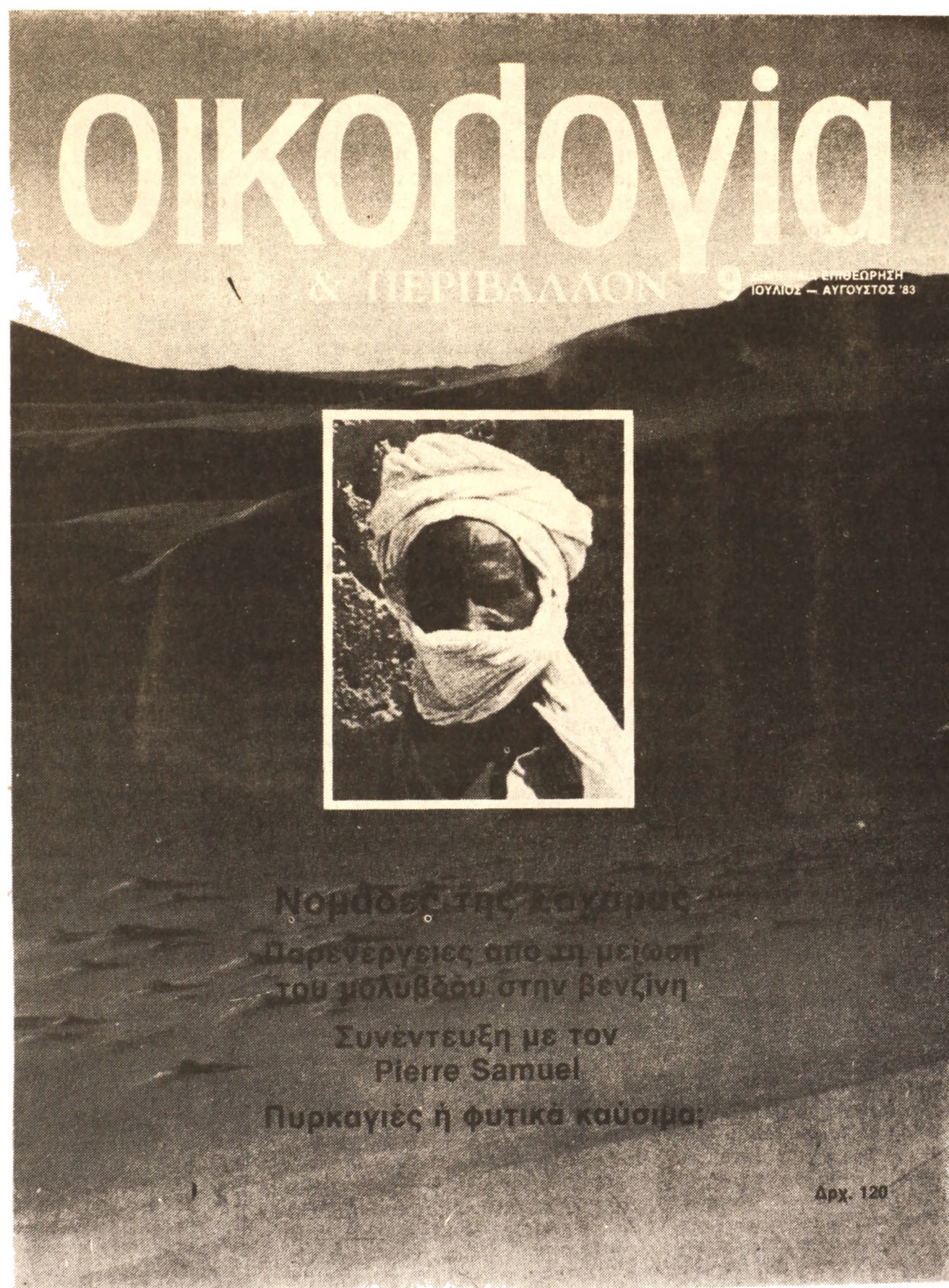
- Στα γεγονότα που συνόδεψαν την συγκέντρωση της Ν.Δ. στην Καλαμάτα αναφέρεται ο επιστολογράφος μας.

Μια τελείως αντικειμενική εξέταση των γεγονότων μας αποκαλύπτει κάτι ουσιαστικό και ενδιαφέρον: για μια ακόμη φορά η πολιτική ηγεσία (όλων των κομμάτων) ξεσπάθωσε μετατοπίζοντας ευθύνες και βάρη στους οπαδούς και στα μέλη των κομματικών οργανώσεων. Μα για τ' όνομα του Θεού! Είναι δυνατόν κι αυτή τη φορά οι πολιτικοί ηγέτες της πατρίδας μας να σταχυολογούν μ' αυτό τον τρόπο τη σκέψη τους και να επιρρίπτουν την ευθύνη στον ανώνυμο οπαδό; Νομίζω ότι η ηθική ευθύνη ανήκει απόλυτα στην πολιτική ηγεσία. Αυτοί οδηγούν. Αυτοί εμπνέουν. Αυτοί συναρπάζουν. Αυτοί προκαλούν. Αυτοί είναι οι υπεύθυνοι — αποκλειστικά — για τη διατήρηση του ήπιου πολιτικού κλίματος στην Ελλάδα.

Με εκτίμηση
Γιώργης Τ. Δόζας

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 9ο ΤΕΥΧΟΣ

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

*

Σόλωνος 94, ΑΘΗΝΑ, τηλ: 3644453

ΑΘΗΝΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ
ΠΑΡΙΣ
ΛΥΩΝ
ΜΑΔΡΙΤΗ
ΜΙΛΑΝΟ
ΖΥΡΙΧΗ
ΓΕΝΕΥΗ
ΡΩΜΗ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
ΝΤΥΣΣΕΛΤΟΡΦ
ΤΙΡΑΝΑ
ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
ΒΙΕΝΝΗ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΚΑΪΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΕΛ ΑΒΙΒ
ΝΑΪΡΟΜΠΙ
ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΤΖΕΝΤΑ
ΝΤΑΧΡΑΝ
ΝΤΟΥΜΠΑΪ
ΚΟΥΒΕΪΤ
ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

"Εχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό εξωτερικό

Ἡ 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς. Καί μαζί της, αἰσθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ἡ ἐλληνική φιλοξενία σᾶς συνοδεύει παντοῦ.

Ἐπί πλέον, οἱ περισσότερες πτήσεις τῆς 'Ολυμπιακῆς, γίνονται χωρίς ἐνδιάμεσους σταθμούς. Γιά παράδειγμα, ἡ 'Ολυμπιακή πετάει κατευθείαν γιά Νέα Ὑόρκη. Ἔτσι φθάνετε γρήγορα καί ξεκούραστα, μέ τά πιο σύγχρονα ἀεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό εξωτερικό, γιά δουλειές ἢ διακοπές, ὁ καθένας ἀπό τοὺς 28 προορισμούς μας, εἶναι ἓνας λόγος γιά νά πετάξετε μέ τήν 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. Ἀλλά ὑπάρχει πάντα ἄκόμα ἓνας λόγος: ἡ εὐχαρίστηση ἀπὸ τό ταξίδι σας.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γιὰ περισσότερες πληροφορίες ἀποταθείτε σέ μᾶς ἢ στόν πρᾶκτορά σας